

งานวิจัยเรื่อง

ความเชื่อทางศาสนาของชาวกะเหรี่ยง : กรณีศึกษาวัดป่าใหม่กะเหรี่ยงที่วัดแจ้งเจริญ
อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี

สุรินทร์ เหลือสมัย

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ
ประจำปีงบประมาณ 2538
ปี 2540

คำนำ

การวิจัยเกี่ยวกับกะเหรี่ยงโปว์ในจังหวัดราชบุรี ได้มีผู้วิจัยไว้บ้างแล้วบางแง่มุม เช่น ด้านภาษา วรรณกรรม สังคมและวัฒนธรรม แต่สภาพความเชื่อทางศาสนาของชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ โดยมีศูนย์รวมความเชื่อและความศรัทธาอยู่ที่วัดแจ้งเจริญ อำเภอวัดเพลง นั้น ยังไม่มีการศึกษาเลย ผู้วิจัยซึ่งมีความสนใจเรื่องความเป็นพุทธแบบกะเหรี่ยง ที่ได้เห็นชาวกะเหรี่ยงในเขตวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี ไปร่วมชุมนุมประกอบกิจกรรมและพิธีกรรมในเดือน 5 ซึ่งถือเป็นวันปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงทุกปี ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมตามกระแสโลกาภิวัตน์ จึงได้เสนอขอรับการสนับสนุนทุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยด้วยความมุ่งมั่นโดยมีผู้ช่วยปฏิบัติงานคืออาจารย์สุรพล เปรมเล็ก ผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอจอมบึง อาจารย์ย่นรา แสงอ่อน อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านตลาดควาย และอาจารย์ประเวช จันทุโรไทย อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนชุมชนจอมบึง ได้รับความช่วยเหลือและอนุเคราะห์จากวิทยากรท้องถิ่น ในเขตเป้าหมายทางภาคสนาม ที่ได้ให้สัมภาษณ์และข้อมูลในการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านพระครูศรีธรรมภรณ์ เจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญ ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ ผู้วิจัยซาบซึ้งในน้ำใจและความช่วยเหลือของทุกท่าน ที่มีส่วนสำคัญทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี แต่ไม่สามารถกล่าวนามได้ทั้งหมด ต้องขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

วันชุมนุมปีใหม่ของกะเหรี่ยงมีเอกลักษณ์ มีศักดิ์ศรี และมีความเป็นมาในแบบฉบับที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นอยู่มาก ต้องขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติอีกครั้ง ที่ให้งบประมาณในการสนับสนุนงานวิจัยนี้ สาระสำคัญของงานวิจัยอาจทำให้ท้องถิ่นมีความเข้าใจ และรู้คุณค่า เกิดความมั่นใจที่จะเปลี่ยนแปลงกิจกรรมและพิธีการบางอย่าง เพื่อรักษาประเพณีพิธีกรรมนี้ไว้สืบไป

(นายสุรินทร์ เหลือลมัย)

1 พฤษภาคม 2540

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาวัฒนธรรมป๊อปใหม่ของชาวกะเหรี่ยง อันมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนและวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงโปว์ ในเขตวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี โดยการศึกษาย้อนหลังไปถึงคติความเชื่อทางศาสนาของชาวกะเหรี่ยงโปว์ดั้งเดิม วิธีการศึกษาได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ข้อมูลในภาคสนาม ด้วยการสังเกตและมีส่วนร่วมทางพิธีกรรมและสัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น

ผลของการวิจัยพบว่า ชาวกะเหรี่ยงเดิมนับถือผี เป็นการถือผีด้วยความกลัวในสิ่งนอกเหนือธรรมชาติที่มองไม่เห็น แต่ผีมองเห็นการกระทำทุกอย่างของพวกเขา และจะลงโทษให้เกิดการเจ็บป่วยหรือทำให้เกิดความเสียหายแก่ผลผลิตทางการเกษตรหรือสัตว์เลี้ยงได้ จึงเกิดข้อห้ามเป็นกลวิธีในการควบคุมทางสังคม ที่ชาวกะเหรี่ยงก็ไม่กล้าจะกระทำผิด จึงเป็นมโนเกิดของคฤชรรตามโลกทัศน์ของชาวกะเหรี่ยงน่านับการ

ปัจจัยที่ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเขตนี้เปลี่ยนมานับถือพุทธศาสนา เกิดจากเจ้าอธิการนวมอดีตเจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญ ตำบลจอมประทัด อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี ได้ถือชุดงค์เป็นวัตร ได้ชุดงค์ไปในป่าลึกเพื่อหาความสงบวิเวกจนถึงหมู่บ้านกะเหรี่ยงชายแดนไทยพม่าเมื่อประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา มีหลักฐานทางวัตถุและตำนานเล่าสืบต่อกันมา ถึงการลองของใช้คาถาอาคมทางไสยศาสตร์ ระหว่างเจ้าอธิการนวมกับหัวหน้าผู้นำชาวกะเหรี่ยงโปว์ ผลปรากฏว่าหัวหน้าผู้นำชาวกะเหรี่ยงยอมแพ้และรับนับถือพุทธศาสนา แต่ยังคงสืบทอดการถือผี ความเป็นพุทธมีการยอมรับตั้งแต่ระดับครอบครัว เครือญาติ จนถึงกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี โดยมีศูนย์รวมจิตวิญญาณที่วัดแจ้งเจริญ จึงมีบริบทที่มาทางประวัติศาสตร์แตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง

หลักฐานการบูรณาการทางวัฒนธรรมที่ยังเหลือร่องรอยให้เห็น คือ วัดเก่ากะเหรี่ยงที่ประกอบด้วยเสาหลักบ้านการถือผีของเดิมที่เปลี่ยนสัญลักษณ์มาเป็นเจดีย์ ต้นโพธิ์ ศาลาและ

เสาหงส์ วัดเก่าที่ถ้ำการสืบเนื่องถึงปัจจุบันอยู่ที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และที่อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี พบว่ายังมีกระบวนการผลิตซ้ำของพิธีกรรมในเดือน 11 และเดือน 5 ทุกปี แต่ที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ถูกทะเลาะในความสำคัญเป็นเวลานานร่วม 30 ปีมาแล้ว

เมื่อเจ้าอธิการนวมยังมีชีวิตอยู่ท่านได้สร้างสัญลักษณ์สิ่งแทนตัวคือ น้ำมันและน้ำมันงาที่ปลุกเสกแล้ว เมื่อท่านมรณภาพแล้วชาวกะเหรี่ยงจึงดัดใช้แล้วเก็บไว้บูชาหนึ่งเป็นวัตถุมงคลเรียกว่า "พระน้ำมัน" และ "พระน้ำมัน" เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะบนบานถึงหลวงพ่อนวมที่หิ้งพระน้ำมัน ขอให้ตนหายป่วยไข้แล้วจะไปบวชแก้บนเป็นสามเณรหรือชีพรามณ์ที่วัดแจ้งเจริญ เนื่องจากระหว่างปีชาวกะเหรี่ยงมาบวชแก้บนหลาย ๆ รายแต่ไม่พร้อมกัน จึงเกิดการนัดหมายเพื่อความสะดวกทั้งทางวัดและชาวกะเหรี่ยงทุกหมู่บ้าน โดยกำหนดเอาวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 มาร่วมกิจกรรมและพิธีกรรมสืบเนื่องจนถึงปัจจุบัน การผลิตซ้ำของพิธีกรรมแต่ละปีทำให้เกิดการตอกย้ำถึงความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อนวมตลอดมา ยังผลให้เกิดพันธะผูกพันระหว่างชาวกะเหรี่ยงกับหลวงพ่อนวม ผู้มาร่วมพิธีกรรมต่างถูกพิธีกรรมทำให้พวกเขาเกิดความรู้สึกแห่งการเป็นพวกพ้องกันแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ก่อเกิดจิตสำนึกร่วมกัน ตลอดจนนำไปสู่การยึดมั่นในหลวงพ่อนวมเป็นศูนย์รวมจิตวิญญาณ ดังพบว่าชาวกะเหรี่ยงมีจิตสำนึกอันเหนียวแน่นร่วมกันให้สมญานามหลวงพ่อกว่า "หลวงพ่อกะเหรี่ยง"

ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงมาวัดแจ้งเจริญด้วยวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ

1. มาทำบุญแก้รูปหล่อเหมือนหลวงพ่อนวม หลวงพ่อบ้อง และหลวงพ่อม่วง แล้วสรงน้ำปิตทองท่าน เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว
2. มาบวชแก้บนเป็นสามเณรหรือชีพรามณ์ เนื่องจากเจ็บไข้ได้ป่วยระหว่างปี
3. มาสรงน้ำเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ซึ่งเป็นตัวแทนของหลวงพ่อกะเหรี่ยง

ตราใบไคที่กะเหรี่ยงรุ่นใหม่ยังเห็นว่า "การบน" กับ "หลวงพ่อกะเหรี่ยง" ยังสามารถตอบสนองความต้องการและยังมีความหมายเชื่อมโยงปัจจุบันกับอนาคตได้ ระบบความเชื่อและพิธีกรรมที่กล่าวมา จึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมวัฒนธรรมปะหิมกะเหรี่ยงให้ยังคงอยู่ต่อไปได้อย่างมั่นคง ไม่ว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใดก็ตาม ก็จะต้องความสัมพันธ์กับจิตวิญญาณที่มีพลังของ "พุทธแบบกะเหรี่ยง" อยู่ตราบนั่น

The New Year's Day of the Karen

The significance and functions of the New Year's Day celebration of the Karen people to the way of life of the Karen in Ratchaburi and Phetchaburi provinces can be traced through their original religious beliefs.

According to data collected from historical documents, field-studies, observations of and participation in rites, and interviews with local people, the Karen worship spirits because they fear the supernatural power of the spirits, whom they believe to be omniscient and to punish the unvirtuous by unleashing disease and disaster upon their crops and pets. As the spirits also acted as social and moral guides who bestowed good fortune upon the Karen, they were also honored as sources of virtue.

The Karen converted to Buddhism following the victory of Reverence Nuam, a former abbot of Wat Chaeng Charoen Chorn in the Prathad sub-district of the Wat Phlaeng district in Ratchaburi province, over the chief of the Karen tribe in a fight using black magic one-hundred years ago. Although the chief of the Karen, his immediate and extended family, and his ethnic followers became Buddhists, they did not stop worshipping spirits.

The Karen conversion to Buddhism is evident in Karen temples in the Nongyaprong and Kankrachan districts of Petchaburi province in which pillars for the spirits were replaced by Buddhist *chedi* or "pagoda," Pho trees, and a pavilion with swan pillars. Additional evidence is the Karen's successful performance of a ritual to honor Reverence Nuam at a Karen temple in the Paktor district of Ratchaburi province twice a year in April and in October. This ritual has, however, been lost for almost thirty years among the Karen of the Suan Pung district of Ratchaburi province.

While still living, Reverence Nuam sanctified holy water to represent himself. Since his death, the Karen have regarded it as sacred. Karen suffering from sickness seek relief at the altar of the holy water and pledge to be ordained as a Buddhist monk or nun at Wat Chaeng Charoen in return for recovery.

Because of the many Karen who wish to be ordained, an ordainment ceremony is scheduled on the New Year's Day of the Karen in April of each year for the convenience of both the temple, Wat Chaeng Charoen, and the Karen, who travel from various villages. The rituals performed on New Year's Day include gaining merits by presenting offerings to the statues of Reverence Nuam, Reverence Pong, and Reverence Muang, ordaining as a Buddhist monk or nun after having recovered from sickness, and blessing the present abbot, a representative of Reverence Nuam, by pouring water on his hands.

The performance of these rituals promotes the sacredness of Reverence Nuam, who was later honored as Reverence Karen, creates a bond between the Karen and Reverence Nuam, and fosters unity amongst the Karen. The Karen will continue to celebrate New Year's Day as long as their faith in the sacredness of Reverence Karen and in the healing power of the altar of the holy water remains intact.

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(1)
บทคัดย่อ (ภาษาไทย)	(2)
บทคัดย่อ (ภาษาอังกฤษ)	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมา	1
กะเหรี่ยงในประเทศไทย	2
กะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี เพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์	11
ความสำคัญของการวิจัย	19
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	20
ขอบเขตของการวิจัย	21
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	21
ความหมายของคำสำคัญที่ใช้ในงานวิจัย	22
บทที่ 2 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	23
แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม	23
แนวความคิดเกี่ยวกับศาสนา	24
แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม	25
แนวความคิดเกี่ยวกับการบูรณาการทางวัฒนธรรม	26
ทฤษฎีการสร้างผู้นำแบบบูรณาการมี	27
ทฤษฎีการหน้าที่นิยมของมาสีนอฟสกี	28

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
	ทฤษฎีการสื่อความหมายและการแสดง	29
	การวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง	30
	กรอบความคิด	32
	วิธีการรวบรวมข้อมูล	33
บทที่ 3	ความเชื่อทางศาสนาของชาวกะเหรี่ยง	35
	การเลือกพื้นที่ทำไร่และการเตรียมพื้นที่	36
	การเลือกที่สร้างบ้านหรือยุงข้าว	37
	แม่น้ำลำห้วยของคั้ประกอบสำคัญของชีวิตกะเหรี่ยง	39
	ต้นไม้สิ่งผูกพันกับชาวกะเหรี่ยงตั้งแต่เกิด	40
	ข้าวและแม่โพสพของชีวิตชาวกะเหรี่ยง	40
	สัตว์ในโลกทัศน์ของชาวกะเหรี่ยง	44
	การต่อสู้เพื่อความเป็นพุทธของชาวกะเหรี่ยงโปว์	46
	เสาหลักบ้านจุดรวมความเชื่อเดิมของกะเหรี่ยง	50
	วัดเก่ากะเหรี่ยงก็มีเสาหงส์ด้วย	53
บทที่ 4	หมู่บ้านกะเหรี่ยงภาคกลาง	60
	สภาพทั่วไปของหมู่บ้านกะเหรี่ยงเขตวัฒนธรรมราชบุรี	60
	ภาษา	62
	การแต่งกาย	62
	การเกิด	66
	การย่องสาว	67

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การสืบทอดและการแต่งงาน	68
การเผาศพ	70
การตั้งบ้านเรือน	70
กะเหรี่ยง : พรานไพรในอดีต	75
ประเพณีถือเจดีย์ทราย เดือน 5	78
ประเพณีเดือน 9 กินข้าวห่อกะเหรี่ยง	80
การเมืองการปกครองและความสัมพันธ์กับภายนอก	85
บทที่ 5 ตำนานแห่งพลังศรัทธาของหลวงพ่อกะเหรี่ยง	93
อำเภอวัดเพลง	93
ประวัติวัดแจ้งเจริญ	97
ประวัติเจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญ	99
ประวัติความเป็นมาของหลวงพ่อกะเหรี่ยง	102
การจาริกธุดงค์สู่ป่าถ้ำกันดาร : พิธีกรรมการสื่อความหมาย	107
วิธีชีวิตชาวกะเหรี่ยงที่ต้องเชื่อผู้นำ	109
จุดเริ่มต้นของตำนานอยู่ที่ไหน	110
เรื่องราวอภินิหารตามตำนานลี้ลับ	111
บทที่ 6 ปี่ไหม้กะเหรี่ยงที่วัดแจ้งเจริญ	112
วันชุมนุมปี่ไหม้กะเหรี่ยง : ขั้นตอนและองค์ประกอบ	112
พิธีแห่รูปหล่อเหมือนหลวงพ่อนวม	126

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บุชาหลวงพ่ไหญ่ (องค์พระประธานในอุโบสถ)	130
พิธีบวงสรวงและพิธีพราหมณ์เพื่อแก้บน	132
พิธีสงฆ์เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน	138
พิธีปลุกเสกวัตถุมงคลของเจ้าอาวาส	141
การวิเคราะห์การสื่อความหมายและการแสดง	144
ภาวะแวดล้อมทางด้านสถานที่และเวลา	145
ภาวะแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม	147
วิเคราะห์บทบาทหน้าที่ทางสังคมของวันปีใหม่กะเหรี่ยง	
- บทบาทหน้าที่ต่อปัจเจกบุคคล	149
- บทบาทหน้าที่ต่อสังคมส่วนรวม	150
บทที่ 7 สรุป อภิปราย และเสนอแนะ	152
สรุปผลการวิจัย	156
อภิปรายผลการวิจัย	159
ข้อเสนอแนะ	163
บรรณานุกรม	

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ภาพแผนที่แสดงเส้นทางอพยพตามตำนานของกะเหรี่ยงโปว์	6
2	ภาพแสดงวัยสาวถึงวัยสูงอายุจะแต่งชุดเอกลักษณ์ประจำเผ่าโปว์ ซึ่งเป็นชุดเฉพาะกะเหรี่ยงโปว์เขตวัฒนธรรมราชบุรีเท่านั้น	16
3	ภาพการแต่งกายประจำเผ่าของกะเหรี่ยงป่าละอู หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	17
4	ภาพการแต่งกายประจำเผ่าของกะเหรี่ยงบ้านโป่งลึก หมู่ที่ 2 ตำบลบางเปรี้ยว อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี	18
5	ภาพต้นโพธิ์ใหญ่ที่วัดเก่ากะเหรี่ยง บ้านยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เสาหงส์ (กลางภาพ) วัดเก่ากะเหรี่ยง บ้านยางน้ำกลัดใต้ ชาวกะเหรี่ยงรุ่นเก่า - รุ่นใหม่ ยังมาประกอบพิธีกรรมในเดือน 11 และเดือน 5 ทุกปี	41
6	ภาพเจดีย์ (เสาไม้แก่น) ในวัดเก่ากะเหรี่ยง (บน) บ้านทุ่งแพก อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี (ล่าง) บ้านสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี	51
7	ภาพวัดเก่ากะเหรี่ยงที่บ้านพุลู อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ศาลาตั้งเดิมที่ปรับปรุงใหม่เพื่อประกอบพิธีกรรมประจำหมู่บ้าน เสาหงส์หรือของหม่องที่ตั้งทิ้งเหลือแต่เสาประกบคู่ เจดีย์เสาไม้แก่น (ซ้าย) ของเก่าพุงได้ก่ออิฐฉาบปูนแทน	55

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
8	<p>ภาพ (เสาไม้แก่น) เจดีย์ที่วัดเก่ากะเหรี่ยงบ้านยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ได้พัฒนาก่ออิฐฉาบปูนเสริมที่ฐานเสาหงส์ที่ตัวหงส์หลุดหายไปนานแล้ว แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายต่อชาวกะเหรี่ยง ต้องมาร่วมพิธีกรรมเวียนรอบเสาปีละ 2 ครั้ง .....</p>	56
9	<p>ภาพวัดเก่ากะเหรี่ยงที่รวมจิตวิญญาณของชาวกะเหรี่ยงไปไว้บ้านสองพี่น้องและบ้านวังวน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ปีละ 2 ครั้ง ตัวหงส์หรือตุ๊กตาโวย ซึ่งเคยอยู่บนเสาหงส์หรือของหม่องเท็ง (ภาพกลาง) ทำด้วยไม้ ปัจจุบันเก็บรักษาไว้บนศาลา .....</p>	57
10	<p>วัดเก่ากะเหรี่ยง สะท้อนให้เห็นระบบคิดและความเชื่อที่สนองตอบความต้องการจำเป็นให้มาประกอบพิธีกรรมร่วมกันทุกปี (บน) บ้านท่ายาง ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี (ล่าง) บ้านห้วยแห้ง ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี .....</p>	58
11	<p>ภาพต้นโพธิ์และเสาหงส์ที่วัดเก่ากะเหรี่ยง บ้านคา ตำบลบ้านคา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ชาดการสืบเนื่องเลิกใช้ประกอบพิธีกรรมมาร่วม 20 ปีเศษ .....</p>	59
12	<p>ภาพผู้สูงอายุชาวกะเหรี่ยงไปว้ที่ยังทอผ้าชิ้นและเสื่อได้ ยังมีอยู่ทุกหมู่บ้าน แต่น่าเสียดายที่ไม่สามารถถ่ายทอดสู่เด็กรุ่นใหม่ได้ (บน) นางเม็ง สถาพล บ้านยางน้ำกลัดใต้ (ล่าง) นางนะโว้ว สุขสาลีและญาติ บ้านพุลู อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี .....</p>	64

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
13	ภาพงานทอผ้าด้วยกี่แบบเดิม นางน้ำทุ จະนุ บ้านสวนผึ้ง ยังมืงานจ้าง ทอถุงย่ามไม้ชาดมือ นางโสภา เนเต็กและนางน้ำทุ จະนุ กำลังไขว้ผ้าชิ้นที่เพิ่งทอเสร็จ โดยช่างทอผ้าที่บ้านบึง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี	65
14	ภาพบ้านกะเหรี่ยง แม้ไม่สวยงามเพราะสร้างด้วยวัสดุธรรมชาติ แต่รักสวย รักงาม มีต้นไม้พื้พักสมุนไพรรอบบ้าน	71
15	ภาพบ้านเรือนกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมที่บ้านพุลู อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ระเบียงบ้านใช้รับแขกและผูกเปลเพื่ก่ล้อมให้ลูกนอน การใช้ครกตำข้าวแบบวิถีชีวิตดั้งเดิมยังคงใช้ เป็นปกติที่บ้านพุลู	72
16	ภาพชาวกะเหรี่ยงยังใช้แม่เฒ่าลำห้วยทำกิจกรรมอุปโภคบริโภค โดยถือว่า เป็นแหล่งสาธารณะของหมู่บ้าน (บน) แม่เฒ่าภาชีที่บ้านห้วยน้ำหนัก (ล่าง) แม่เฒ่าภาชีที่บ้านท่ามะขาม อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี	73
17	ภาพด้านหน้ากุฏิหอยฉัน ห้องของหลวงพ่อนวมเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ทางด้านขวาของภาพ (ล่าง) ขยายให้เห็นภาพอาชีพพรานไพรของชาวกะเหรี่ยงที่มีปืนแก๊บ และหน้าไม้เป็นอาวุธ	77
18	ภาพพิธีกินข้าวห่อเรียกขวัญ เริ่มตอนเช้ามีดเมื่อแม่เฒ่ายกกระบุงข้าวห่อ และของบูชามาตั้งตรงหัวบันไดบ้าน แม่เฒ่าจะผูกข้อมือเรียกขวัญให้ลูกสาวเป็นคนแรกที่บ้าน	82

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
19	ภาพสาวกะเหรี่ยงชุดประจำเผ่าไปวัดจากอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ไร่ตงฉลองงานปิดทองฝังลูกนิมิต - ผูกพัทธสีมา ที่วัดแจ้งเจริญ เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2538	90
20	เด็กนักเรียนหญิงชาวกะเหรี่ยงไปวัด อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี แต่งชุดประจำเผ่าร่วมขบวนแห่หน้าครอบอูโบสถ วัดถ้ำสิงโตทอง วันบรรพชาอุปสมบทหมู่ถวาย "สมเด็จพระเจ้า"	91
21	ภาพโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์งานประจำปีปิดทองหลวงพ่อนวม วัดแจ้งเจริญ วันที่ 31 มีนาคม - 2 เมษายน 2539 หมู่สาวกะเหรี่ยงรุ่นใหม่ไปทำบุญ ที่วัดแจ้งเจริญ เพื่อความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่	92
22	ภาพแผนที่จังหวัดราชบุรี แสดงเขตอำเภอ ตำบลหมู่บ้านกะเหรี่ยงและ ตำบลจอมประทัดที่ตั้งของวัดแจ้งเจริญ	95
23	ภาพแผนที่ที่ตั้งวัดแจ้งเจริญ หมู่ที่ 3 ตำบลจอมประทัด อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี	96
24	ภาพพระครูศรีธรรมมาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญ	98
25	ภาพเจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญในปัจจุบัน นำชาวอำเภอวัดเพลงไปทอดผ้าป่า ที่วัดในหมู่บ้านกะเหรี่ยง เพื่อพบปะกับชาวกะเหรี่ยง จังหวัดเพชรบุรีทั่วไป .	100
26	ภาพเจ้าอธิการนวม หลวงพ่อกะเหรี่ยง	103
27	ภาพแผนที่วัดแจ้งเจริญ เลขที่ 67 หมู่ที่ 3 ตำบลจอมประทัด อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี.....	126/1

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
28	ภาพชายหนุ่มจรรยาจัญญ์เชิญรูปหล่อเหมือนหลวงพ่อนวมลงจากกุฏิ นำด้วย แตรงแห่รอบอุโบสถ 3 รอบประดิษฐานที่ปะรำพิธีหน้าอุโบสถให้พี่น้อง ชาวเกาะเหยียงได้สักการบูชา (1 เมษายน 2539)	127
29	ท่านพระครูศรีธรรมมาภรณ์กำลังปลุกเสกทำน้ำมันดีให้พี่น้องชาวเกาะเหยียง (ล่าง) ทำวัตถุมงคลให้ผู้ประสงค์ที่นำสายสิญจน์มาให้ปลุกเสก	128
30	ภาพขบวนแห่รูปหล่อเหมือนหลวงพ่อนวม หลวงพ่อป่อง และหลวงพ่อม่วง ไปประดิษฐาน ณ ที่เดิม ก่อนเริ่มพิธีสร้างน้ำหลวงพ่อก็คัจจุบัน (3 เมษายน 2539)	129
31	ภาพญาติผู้ใหญ่ในตัวผู้มาบวชแก่นัน ขึ้นบวชบอกกล่าวหลวงพ่อบุญประธาน ด้วยขันธุ์ 5 ที่หน้าอุโบสถ (1 เมษายน 2539)	131
32	ภาพญาติพี่น้องและพระที่วัดช่วยกันปลงศพให้ชาวเกาะเหยียงที่ข้างกุฏิ ริมคลอง ข้างวัด (1 เมษายน และ 2 เมษายน 2539)	136
33	ภาพพิธีบรรพชาสามเณรและพิธีพรหมภิเษกที่ปะรำพิธีกองอำนวยการ จำนวน 2 รุ่น (1 เมษายน และ 2 เมษายน 2539)	137
34	ภาพการสร้างน้ำหลวงพ่อกะเหยียงองค์ปัจจุบันด้วยน้ำมันส้มป่อย แล้วชายเกาะเหยียงนอนราบให้ท่านเหยียบไปบนหลังทั้งไปและกลับ ตามคติประเพณีดั้งเดิมของบรรพบุรุษ (3 เมษายน 2539)	139
35	ภาพพระน้ำมันที่หมู่บ้านบ้านคา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ชาวเกาะเหยียง ยังบูชาแต่ตั้งไว้บูชาที่บ้าน ที่หมู่บ้านบ้านสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง พระน้ำมันมีการตกทอดเป็นมรดก ให้ลูกหลาน นิยมตั้งโต๊ะไว้บูชาในห้องชั้นบน	142

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
36	<p>ภาพพระน้ำมันที่หมู่บ้านพุกูล อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ชาวบ้านตั้งบูชาไว้นอกบ้านเพื่อหลีกเลี่ยงลูกหลานรุ่นใหม่ ที่ทำผิด กฎเกณฑ์ ซึ่งบรรพบุรุษเคยยึดถือกันมา แต่ที่หมู่บ้านสองพี่น้อง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ยังทำหิ้ง บูชาพระน้ำมันไว้ในบ้าน และบูชากราบไหว้ในวันพระเป็นประจำ ..... 143</p>

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

"Karen" เป็นคำภาษาอังกฤษที่ชาวต่างชาติใช้เรียกชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง แต่คนไทยในภาคกลางเรียกว่า "กะเหรี่ยง" พม่าเรียก "คะยีน" คนไทยในรัฐฉานแห่งสหภาพพม่าและจังหวัดภาคเหนือของไทยเรียก "ยาง" และชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเรียกตัวเองว่า "บกาเกอะญอ" ซึ่งมีความหมายว่า "คน"

นักชาติพันธุ์วิทยาได้แบ่งชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเป็นสาขาหนึ่งของชน "กลุ่มทิเบตพม่า" (Tibeto - Burman) ซึ่งมีดินแดนเดิมอยู่ในด้านตะวันออกของทิเบต ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศจีนเมื่อ 733 ปีก่อนพุทธกาล ชาวจีนเรียกว่า "ชนชาติโจว" ภายหลังถูกกษัตริย์ในราชวงศ์จิ้นรุกรานเมื่อปี พ.ศ. 207 พวกมันแตกพ่ายหนีลงมาอยู่ตามแม่น้ำแยงซี เกิดปะทะกับชนชาติไท จึงถอยร่นลงมาตามลำน้ำโขงและแม่น้ำสาละวินในเขตประเทศพม่า (อ้างใน เพียงจิตเทียนย่อย 2535 : 1)

ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเมื่อใด ศรีศักร วัลลิโภดม (2529 : 60) มีความเห็นว่า

"พวกกะเหรี่ยงที่อยู่ในประเทศไทยมีหลักฐานทางเอกสารและคำบอกเล่าส่วนใหญ่อยู่ในสมัยรัตนโกสินทร์ หรืออย่างตึกที่แค่มัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย หลักฐานที่เก่าที่สุดในขณะนี้เห็นจะได้แก่ภาพจิตรกรรมฝาผนังในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเป็นของที่เขียนขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 มีภาพกะเหรี่ยงถือหน้าไม้อยู่ตามซอกเขา ร่องลงมาได้แก่ภาพเขียนในวัดพระเชตุพน ฯ และวัดบางขุนเทียนนอก ซึ่งล้วนแต่มีอายุอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 2 - 3 ทั้งสิ้น

ในด้านเอกสารที่กล่าวถึงพวกกะเหรี่ยงที่เด่นชัดกว่าที่อื่น ๆ ได้แก่ โคลงนิราศสุพรรณของสุนทรภู่ ซึ่งก็คงแต่งขึ้นในราวรัชกาลที่ 3 เป็นอย่างมาก ได้กล่าวถึงกะเหรี่ยงที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตป่าทางเมืองสุพรรณ แต่หลักฐานที่กล่าวถึงความสำคัญทางการเมืองของพวกกะเหรี่ยงอย่างเด่นชัดเห็นจะได้แก่ สารตรา (เลขที่ 21 จ.ศ. 1188) พ.ศ. 2369 ซึ่งอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 3 เป็นสารของพระยาจักรีที่มีมาถึงพระยาอุทัยธานีว่า หัวหน้าชาวกะเหรี่ยงชื่อ กางดู มีหนังสือมาแจ้งราชการมีความว่า "กางดูจัดให้กางกระบี่ไพร่ 15 คน ออกไปลาดตระเวนถึงคลองมิลาน พบจางกางแก้ว กง กะเหรี่ยงพม่า 9 คนบอกว่า เมืองเมาะตะมะมีอังกฤษอยู่ 500 คน อังกฤษตีพม่าได้..."

หลักฐานดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าพวกกะเหรี่ยงช่วยทำหน้าที่สอดแนมให้กับทางฝ่ายไทยในสมัยรัตนโกสินทร์นี้เอง ในสมัยรัชกาลที่ 5 ก็มีปัญหาเขตแดนเมืองอุทัยธานีกับเมืองเมาะตะมะซึ่งอยู่ในเขตปกครองของอังกฤษ มีการเจรจาตกลงเรื่องเขตแดนกันปรากฏมีหลักฐาน กล่าวคือ หลวงขมภูชาวกะเหรี่ยง อพยพครอบครัวจากเมืองตากมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลอ้อมปาง เป็นต้น จากข้อมูลเท่าที่กล่าวมานี้ก็แสดงให้เห็นว่า พวกกะเหรี่ยงในเขตแดนประเทศไทยนั้น น่าจะเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพียงแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นเท่านั้นเอง

กะเหรี่ยงในประเทศไทย

ชาวกะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย นับตั้งแต่เหนือสุดของประเทศไทย คือ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก อุทัยธานี ลงมาจนถึงภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทย คือ จังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ประชากรของกะเหรี่ยงในประเทศไทย มีจำนวนทั้งสิ้น 270,830 คน หรือร้อยละ 43.13 ของประชากรชาวเขาทั้งหมดในประเทศไทย จากศูนย์วิจัยชาวเขา (2533) มีข้อมูลตัวเลขประชากรชาวกะเหรี่ยงภาคกลาง ดังนี้

กาญจนบุรี	18,358 คน
ราชบุรี	5,849 คน
เพชรบุรี	3,003 คน
ประจวบคีรีขันธ์	748 คน
(อ้างอิงใน เพียงจิต เทียนน้อย, 2535 : 6)	

กะเหรี่ยงเป็นชาวเขาที่มีมากที่สุดในประเทศไทย ในจำนวนชาวเขาประมาณ 23 เผ่า นักมานุษยวิทยาทั้งไทยและเทศได้จัดให้ชาวกะเหรี่ยงเป็นชนชาติในตระกูลจีน - ทิเบต (Sino - Tibetan) ตระกูลย่อยทิเบต - พม่า (Tibeto - Burman) และได้จำแนกชาวกะเหรี่ยงออกเป็น 4 กลุ่มย่อยด้วยกัน คือ (อ้างอิงใน พยงค์ ศรีทอง, 2537 : 101)

1. กะเหรี่ยงโปว์ (Pwo - Karen)

กะเหรี่ยงกลุ่มนี้จะเรียกตนเองว่า "โพล่ง" "โพล้ง" หรือ "โพล่ว" พม่าจะเรียก "ตะเลงกะยีน" มอญเรียกว่า "ชะเร็ง" หรือ "ชะเร้ง" ฝรั่งเศสใช้ตัวอักษรโรมันสะกดคำว่า โพล่วไม่ได้จึงเขียนออกมาเป็น "Pwo" หรือ "Poh" แล้วนักมานุษยวิทยาไทยนำมาเขียนใหม่ด้วยอักษรไทยว่า "โปว์" หรือ "โป" คนไทยภาคเหนือจะเรียกว่า "ยาง" เช่น ยางเบียง ยางน้ำ ยางส่วยกะปาง ยางกะล่อ กะเหรี่ยงโปว์เป็นกะเหรี่ยงกลุ่มแรกที่อพยพลงมาอยู่ในลุ่มน้ำอิรวดี ในพม่า ประมาณปี 1128 ก่อนคริสตกาลที่ออกจากขุนนางของจีน แล้วเข้ามาอยู่ร่วมกับชนชาติมอญ จึงมีการหิบบิยมภาษาของกันและกันใช้

2. กะเหรี่ยงสะกอ (Skaw - Karen)

กะเหรี่ยงสะกอพม่าเรียกว่า "บามากะยีน" แปลว่า "กะเหรี่ยงพม่า" กะเหรี่ยงกลุ่มนี้จะเรียกตนเองว่า "บกา เกอะฉู" ซึ่งมีความหมายครอบคลุมถึงมนุษย์ทุก ๆ คน คนไทยภาคเหนือจะเรียกกะเหรี่ยงสะกอว่า ยางดอย ยางขาว ยางคง (คง คือแม่น้ำคงหรือสาละวิน) นับเป็นกะเหรี่ยงกลุ่มที่มีมากที่สุดในประเทศไทย ในพม่ามีรัฐปกครองตนเองเรียกว่า "กอร์ดูล์" และพยายามแยกออกจากรัฐบาลพม่าโดยมีประธานาธิบดี ชื่อ โบเมียะ

3. กะเหรี่ยงบเว (Bghwe - Karen) หรือ คยา (Kayah - Karen)

คนไทยภาคเหนือเรียก "ยางแดง" ปัจจุบันมีมากในรัฐคยาของพม่า ในประเทศไทยมีมากในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดินแดนไทย - พม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่อำเภอขุนยวม กะเหรี่ยงกลุ่มนี้มีบทบาทในการทำสงครามกลางเมืองกับพม่า เพื่อแยกตัวเองเป็นอิสระและตั้งรัฐคยาขึ้น

4. กะเหรี่ยงตองสู หรือ ตองตู (Thongsue/Taungthu)

ต่างจากกะเหรี่ยงพวกอื่น ๆ คือ มีสีผิวคล้ำ ผมและขนดก กะเหรี่ยงตองสูมีมากในภาคเหนือของพม่า ในไทยพบน้อยมากในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และไม่ยอมรับว่าตนเองเป็นกะเหรี่ยง พม่าเรียกว่า "ปะโอ" (Pa - O)

ความสัมพันธ์ระหว่างชาวกะเหรี่ยงกับคนไทย ดำเนินมาเนิ่นนานด้วยสันติสุขและความกลมเกลียวยิ่งกว่าชาวไทยภูเขารุ่นอื่น ๆ ที่มีต่อคนไทย

นักวิชาการได้แสดงความเห็นว่า การอพยพของกะเหรี่ยงจากตอนใต้ของจีนเข้าสู่พม่า นั้น ไม่น่าที่จะเป็นการอพยพลงมาคราวเดียวเป็นจำนวนมาก แต่คงจะเป็นการค่อย ๆ เคลื่อนลงมาเรื่อย ๆ ในช่วงเวลาที่ยาวนานนับร้อยปี และกลุ่มที่มาหลัง ๆ ก็จะมีลักษณะที่ต่างจากกลุ่มแรก ๆ โดยที่กะเหรี่ยงโบว์อาจจะเป็นกลุ่มแรกที่เข้ามาอยู่ในพม่าก็ได้ ดังตำนานที่กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างกะเหรี่ยงสะกอกับกะเหรี่ยงโบว์ เมื่อครั้งที่อยู่ในจีนแล้ว ในที่สุดกะเหรี่ยงโบว์ก็ถูกผลักดันให้ต้องอพยพลงมาทางใต้ก่อนเป็นพวกแรก (พยงค์ ศรีทอง, 2537 : 103)

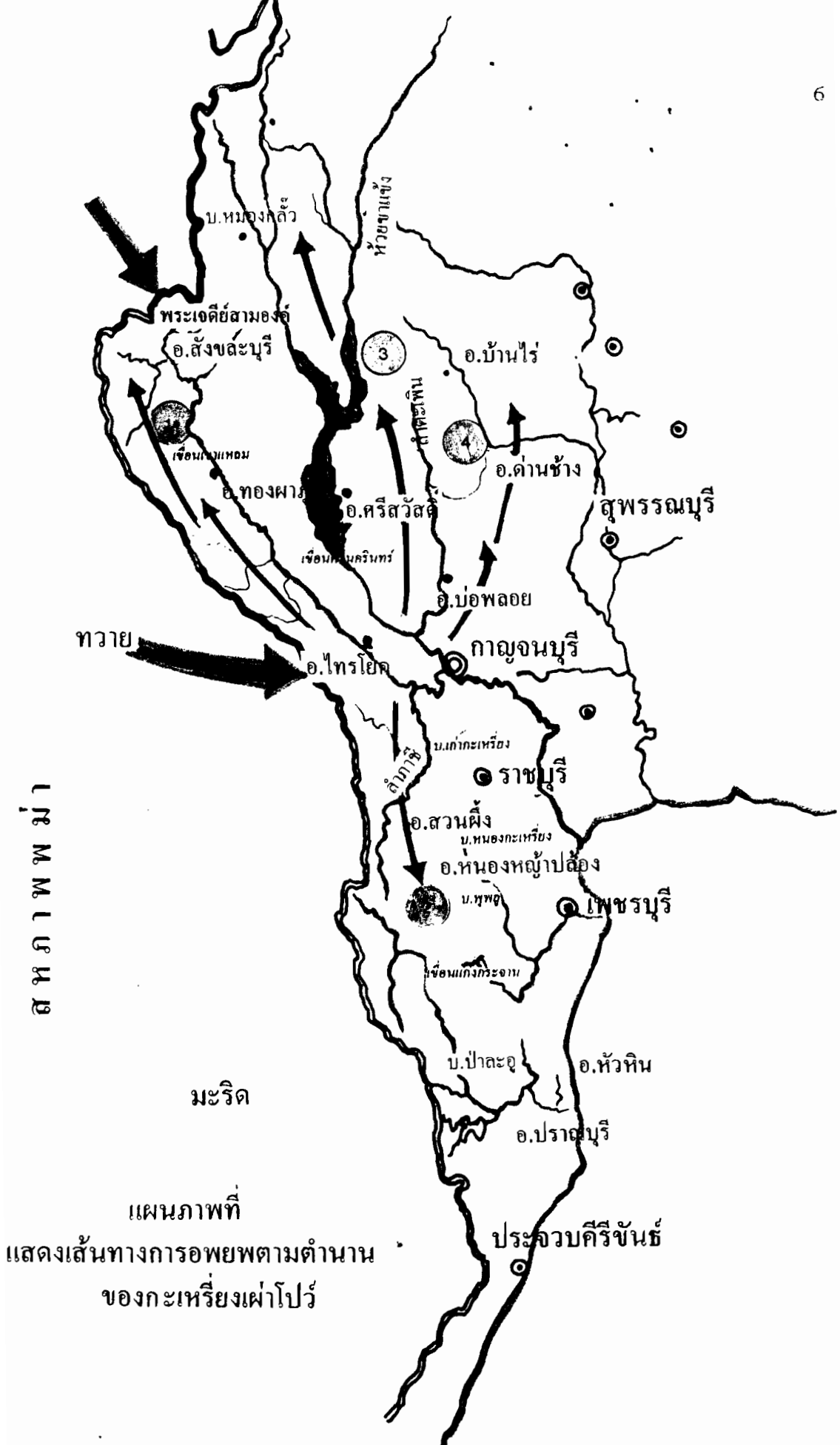
เรื่องเล่าที่เป็นตำนานกล่าวถึงกะเหรี่ยงโบว์ลงมาอยู่ทางใต้ของพม่าบอกว่า พวกเขาได้อพยพมาจากเหนือลงมาทางใต้ตามแม่น้ำสาละวิน เข้าสู่ที่ราบตอนกลางของพม่าก่อน ซึ่งอยู่แถบเมืองตองอู ต่อจากนั้นก็มีการอพยพไปทางตะวันออกแล้วก็เคลื่อนลงมาทางใต้ด้วย จนไปสุดที่เมืองมะริด (Mergui) ซึ่งอยู่ทางใต้เกือบจะสุดประเทศพม่า และจากที่นั่นพวกเขา ก็ได้มีการกระจายตัววกขึ้นไปทางเหนือ ตลอดแนวชายฝั่งจากมะริดถึงทวาย (Tavoy) ไปทางมะละแหม่ง

(Moulmein) บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำอิรวดีไปจนถึงแหลมเนโกรส์ติดกับอาร์กันและกะเหรี่ยง ก็มีเมืองของตนที่เจริญรุ่งเรืองและถือเป็นศูนย์กลางของตน คือ เมืองดงยาง (Dongyan) ซึ่งอยู่ใกล้กับเมืองมะละแหม่งและท่าทอง (Thaton)

ตามตำนานที่เล่าสืบต่อกันมาระบุว่า เมื่อหลายร้อยปีล่วงมาแล้วกะเหรี่ยงที่เรียกตนเองว่าโพล่วหรือโพล่ง เคยอาศัยอยู่แถบเมืองทวายในเขตประเทศพม่า ซึ่งภาษาโพล่งออกเสียงว่า ทเว้ แต่ถูกพม่ารังแกเลียดองหนี่มาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์แห่งสยามประเทศ พระมหากษัตริย์ไทยทรงเห็นว่าคนกะเหรี่ยงเปรียบเหมือนพี่ชายคนโตของมนุษย์ในโลกนี้ และกำลังตกทุกข์ได้ยาก ทรงเห็นใจตรัสว่า "ยามเมื่อเขาชะตาตกเราควรช่วยเหลือเขา เมื่อเราชะตาตกเขาคงจะช่วยเหลือเราได้" จึงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในพระราชอาณาจักรของพระองค์ได้ (อ้างใน พยงค์ ศรีทอง, 2537 : 107)

ครั้งแรกนั้นชาวกะเหรี่ยงได้อาศัยอยู่ที่เมืองกวางมะรี (กาญจนบุรี) บริเวณที่เรียกว่า "ทิ่ง เล่อว โห่ว" คือตรงบริเวณที่ลำน้ำแควน้อยกับลำน้ำแควใหญ่ไหลมาบรรจบกัน ซึ่งก็คือต้นสายของแม่น้ำแม่กลองในปัจจุบันนั่นเอง (คำว่า ทิ่ง แปลว่า แม่น้ำหรือลำห้วย เล่อว แปลว่า หิน โห่วหรือโหว แปลว่า สีแดง) อยู่มาไม่นานนัก เนื่องจากไม่คุ้นเคยกับการทำนาในที่ลุ่มและการใช้ชีวิตปะปนกับคนไทยในเมือง ทิ่งอากาศในเมืองก็ร้อนเกินไปทำให้คนกะเหรี่ยงอยู่อย่างยากลำบาก พวกเขาจึงได้ส่งตัวแทนไปกราบบังคมทูลต่อพระมหากษัตริย์ไทย เพื่อขออนุญาตย้ายออกไปอยู่ตามป่าเขานอกเมืองเหมือนดังแต่ก่อน ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยก็ทรงเข้าพระทัย จึงได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้พวกเขาย้ายออกไปอยู่ตามป่าเขา ตามลำน้ำลำห้วย ทางด้านตะวันตกของสยามประเทศ นับแต่นั้นเป็นต้นมา

วุฒิ บุญเลิศ ชมรมชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง กาญจนบุรี (สัมภาษณ์ ธันวาคม 2538) ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับข้อความที่ว่า "กะเหรี่ยงไม่เคยทำนา เคยอยู่แต่ในป่า" นั้น น่าจะเป็นผลมาจากการเมืองด้วย กล่าวคือ การที่ไทยรับกะเหรี่ยงไว้น่าจะเป็นข้อคิดใจกับพม่าได้ เพราะศัตรูของพม่าคือมอญกับกะเหรี่ยง จึงอนุญาตให้อยู่ตามแนวชายแดนไทย - พม่า บริเวณเทือกเขา

สหภาพมา

แผนที่
แสดงเส้นทางการอพยพตามตำนาน
ของกะเหรี่ยงเผ่าปัว

ถนนธงชัย - ตะนาวศรี กะเหรี่ยงกลุ่มดังกล่าวช่วยทำหน้าที่กองสอดแนมหาข่าวศึกให้ไทย และรักษาป้องกันด้านชายแดนไทยตั้งแต่จังหวัดกาญจนบุรีขึ้นไปถึงจังหวัดตาก ดั้งตำแหน่งที่รัฐได้แต่งตั้งผู้นำกะเหรี่ยงเป็นเจ้าเมืองในสมัยรัชกาลที่ 5 เช่น พระยาศรีสุวรรณคีรีแห่งเมืองสังขละบุรี พระแม่กลองแห่งเมืองอู่เมียง พระพิชัยชนะสงครามแห่งเมืองศรีสวัสดิ์ กระทั่งได้เป็นนายอำเภอสมัยหลัง ๆ เช่น หลวงพิทักษ์ศิริมาตย์แห่งเมืองผางใต้ อำเภอหนึ่งของจังหวัดกาญจนบุรีสมัยนั้น

วุฒิ บุญเลิศ ยังมีความเห็นอีกว่า กลุ่มกะเหรี่ยงโปว์ที่อยู่แถบตะเพินคี ด้านข้างบ้านไร่ สวนผึ้ง บ้านบ่อ เลยลงไปถึงเพชรบุรี อพยพมาจากเมืองทวายหรือทเว้ และน่าจะเข้ามาทางด้านบึงตี้ ไม่มาจะย้อนขึ้นไปเข้าทางด้านพระเจดีย์สามองค์เป็นแน่ แต่อีกกลุ่มที่เข้ามาทางอำเภอสังขละบุรีนั้น มาจากบ้านเมกะวะ เขตเมืองมอละแหม่ง สหภาพพม่า เข้ามาอยู่ที่ห้วยช่องกะเบีย (ช่องกาเลีย) เมื่อ 200 ปีเศษมาแล้ว

เนื่องจากด้านพระเจดีย์สามองค์เป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ไทยพม่า กะเหรี่ยงโปว์กลุ่มนี้จึงได้รับความสำคัญจากรัฐถึงกับตั้งให้เป็นเจ้าเมืองสังขละบุรี โดยได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยาศรีสุวรรณคีรี (ภาวะโพ) ลูกหลานได้เป็นเจ้าเมืองสืบแทนต่อมามีอีก 3 คน จนมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีนายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใน ร.ศ. 120 พระศรีสุวรรณคีรี (ทะเจียงโบริย) ผู้สืบตระกูลคนที่ 4 ได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายอำเภอจนถึง พ.ศ. 2467 จึงลาออกจากราชการรับเบี้ยบำนาญ นับว่ากลุ่มนี้ได้อำนาจอริฐเวลานั้น แล้วคุ้มครองชาวกะเหรี่ยงเผ่าเดียวกันลงมาถึงไทรโยคและสวนผึ้งทีเดียว

พงศ์ ศรีทอง (2537 : 107 - 108) เกิดที่อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งสนใจเรื่องราวของคนเฒ่ากะเหรี่ยงเมืองสุพรรณ ได้ศึกษาถึงการอพยพของคนกะเหรี่ยงที่ออกจากเมืองเข้าสู่ป่าในครั้งนั้น แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ด้วยกัน โดยยึดเอาสายน้ำเป็นเส้นทางหลักสำหรับเดินทาง กล่าวคือ

กลุ่มแรก ได้ย้อนขึ้นไปตามลำน้ำแควน้อย ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ตามลำห้วยสาขาต่าง ๆ แถบอำเภอทองผาภูมิและอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่สังขละบุรีนั้น เป็นเมืองที่เติบโตมาจากชุมชนกะเหรี่ยง และคนกะเหรี่ยงเองก็เคยมีฐานะทางสังคมเป็นที่ยอมรับถึงกับได้รับตำแหน่งเจ้าเมืองและนายอำเภอดังกล่าวมาแล้ว

กลุ่มที่สอง ได้แยกจากกลุ่มแรกออกจากลำห้วยแควน้อย ไปทางตะวันตกเฉียงใต้ โดยการย้อนขึ้นไปตามลำภาชี ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำแควน้อย กลุ่มนี้คือชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ตามป่าเขาในเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ด้านที่ติดกับอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ในปัจจุบันนั่นเอง

กลุ่มที่สาม ได้อพยพขึ้นไปตามลำน้ำแควใหญ่ ไปทางอำเภอศรีสวัสดิ์ในปัจจุบัน (เมืองศรีสวัสดิ์นี้ก็เคยมีคนกะเหรี่ยงเป็นนายอำเภอปกครองอยู่เหมือนกัน) เมื่อไปถึงแก่งยาวอันเป็นจุดบรรจบของลำน้ำแควใหญ่กับลำห้วยขาแข้ง คนกะเหรี่ยงกลุ่มหนึ่งยังคงเดินทางตามลำน้ำแควใหญ่ต่อไป และได้แยกย้ายกันไปตั้งถิ่นฐานบริเวณห้วยแม่กลอง และห้วยแม่จันทะ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร จังหวัดกาญจนบุรี และบางส่วนของเขตอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งได้แยกไปตามลำห้วยขาแข้ง ตลอดจนห้วยแม่ดีและลำห้วยสาขาอื่น ๆ ซึ่งบริเวณนี้เคยมีชุมชนเก่าแก่ของกะเหรี่ยง เช่น บ้านต้นตาล และบ้านกริ่งไกร

กลุ่มสุดท้าย ได้แยกจากกลุ่มที่สามตรงบริเวณบ้านลาดหญ้าขึ้นไปตามลำตะเพิน ย้อนขึ้นไปทางเหนือ ผ่านย่านที่ปัจจุบันเป็นบ้านหนองรี หนองปรือ และอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี เข้าสู่อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ตอนปลายของลำตะเพินนี้มีห้วยเล็ก ๆ ที่สำคัญอีก 2 สายด้วยกันคือ ห้วยองค์พระ และห้วยตะเพิน คนโผล่ที่เมืองสุพรรณบุรีคือชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ ซึ่งทั้งหมดก็อาศัยอยู่ในบริเวณนี้และตรงแหล่งที่เป็นจุดกำเนิดของลำห้วยตะเพินนั้น ก็ยังมีหมู่บ้านของคนโผล่ตั้งอยู่ชื่อว่า บ้านตะเพินดี คำว่า ตะเพิน หมายถึง ลำห้วยตะเพิน ส่วนคำว่า ดี ในภาษาของคนโผล่แปลว่า ปลายหรือยอดสุด ซึ่งก็หมายความว่าหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ ณ ปลายสุด หรือจุดกำเนิดของลำตะเพินนั่นเอง

ธงชัย สายแม่จัน (2538 : 52) ได้ศึกษาพบว่า มงคั่ว หรือ หม่องกลั่ว เป็นหมู่บ้านใหญ่ใจกลางเขตป่าลึกของอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เป็นหมู่บ้านกะเหรี่ยงที่อยู่ระหว่างกลางตั้งแต่ตอนต้นเทือกเขาถนนธงชัยในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน จนสุดปลายทิวเทือกตะนาวศรีในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นับเป็นหมู่บ้านที่แบ่งครึ่งชุมชนกะเหรี่ยง กล่าวคือ ตอนเหนือของหมู่บ้านมงคั่วขึ้นไปจนถึงแม่ฮ่องสอน เป็นกะเหรี่ยงคอยหรือยางหรือปากียอง หรือเปอะกาเกียอ ส่วนตอนใต้ของหมู่บ้านลงไปจนถึงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นกะเหรี่ยงน้ำ หรือโบว์ หรือโผล่

เป็นกลางขนาดที่ตัวหมู่บ้านมั่งคั่งเองก็ขังแ่งเป็นสองซีกคือบ้านเหนือลำห้วยที่พาดผ่านกลางหมู่บ้านเป็นยาง บ้านใต้เป็นกะเหรี่ยงโพลั่ว หมู่บ้านมั่งคั่งนับถือลัทธิศาสนาที่มีสถานะทั้งศาสนาและรูปการปกครองแต่ดั้งเดิม ผู้ใหญ่ของญาติจะเป็นทั้งผู้นำทางศาสนาและทางสังคม เป็นผู้นำปฏิบัติตามประเพณี วัดและแหล่งแห่งญาติคือ บ้านเลตองคุดหรือไลตังคุด ที่นับถือลัทธิศาสนาอย่างเคร่งครัดกันทั้งหมู่บ้าน แท้จริงนับถือศาสนาพุทธคือ 4 ข้อ เว้นข้อ 1 คือสามารถฆ่าสัตว์ได้แต่ไม่ฆ่าและกินสัตว์เลี้ยง ผู้บวชเป็นญาติไว้ผมยาว คนอื่นที่อยู่ในลัทธิจะนุ่งห่มเหมือนชาวกะเหรี่ยงทั่วไป แต่มีลูกประคำคล้องที่คอ

สุรียา รัตนกุล และลักขณา ดาวรัตนหงษ์ (2531 : 14 - 16) พบว่ากะเหรี่ยงสะกอมีจำนวนประชากรมาก และกะเหรี่ยงสะกอมักมีการศึกษาค่อนข้างสูงกว่ากะเหรี่ยงพวกอื่น และมักจะเดินทางไปต่าง ๆ โดยส่วนมากไม่จำเป็นต้องอยู่ติดที่ เพื่ออยู่เลี้ยงผี ดังนั้นกะเหรี่ยงสะกอจึงเป็นเผ่าที่มีแพร่หลายกระจายอยู่หลายจังหวัดในประเทศไทย ส่วนมากมักเข้าใจผิดคิดว่ากะเหรี่ยงสะกออยู่ทางภาคเหนือเช่น จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย กะเหรี่ยงโปว์อยู่ทางภาคตะวันตก เช่น จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ความคิดเช่นนี้ก็มีส่วนถูกอยู่บ้างแต่ไม่ถูกเสมอไป เพราะความจริงแล้วกะเหรี่ยงสะกอมีมากที่อำเภอแม่แจ่ม แต่โปว์มีมากที่อำเภออมก๋อย และจังหวัดลำพูนซึ่งอยู่ในภาคเหนือนั้นกลับมีกะเหรี่ยงโปว์อยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่อำเภอลี้ ส่วนที่ว่าในภาคตะวันตกคือที่จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ มีโปว์มากกว่าสะกอ นั้นถูกต้อง แต่ก็ได้พบว่ามีกะเหรี่ยงสะกออยู่ที่จังหวัดกาญจนบุรีก็มี ดังนั้นเราจึงไม่สามารถกำหนดความเป็นสะกอหรือโปว์จากถิ่นที่อยู่ได้

วุฒิ บุญเลิศ (สัมภาษณ์ ธันวาคม 2538) มีข้อสรุปและข้อสังเกตน่าเชื่อถือ พบว่ากะเหรี่ยงโปว์นั้นมักจะตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่ราบหรือที่ราบเชิงเขา อยู่ตามลำน้ำ จึงถูกเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า "ยางน้ำ" ดังเช่น กะเหรี่ยงโปว์ที่อำเภอสวนผึ้งจะอาศัยอยู่ตามลำน้ำภาชี จังหวัดเพชรบุรีจะอาศัยอยู่ตามลำน้ำเพชรบุรี เป็นต้น ส่วนกะเหรี่ยงสะกอไม่ชอบอยู่ที่ราบแต่จะอยู่ตามหุบเขาและต้นน้ำ เช่น ต้นน้ำภาชีที่บ้านพระกำ บ้านห้วยม่วงและบ้านห้วยน้ำหนัก ตำบลตะนาวศรี ซึ่งอพยพเข้ามาจากตำบลบางคาญ อำเภอเมตตา จังหวัดทวาย สาธารณรัฐสังคมนิยม

แห่งสหภาพเมียนมา เมื่อช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ส่วนกะเหรี่ยงสะกอที่ต้นน้ำเพชรบุรีพบที่บ้านโป่งลึก และบ้านบางกลอย ตำบลบางเพรียง กลางผืนป่าใจกลางอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน ที่ต้นน้ำราชนบุรีพบที่บ้านป่าแดง อำเภอแก่งกระจาน บ้านป่าละอู ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน และที่บ้านเสกกระรือ ตำบลเขาจ้าว อำเภอปราณบุรี ซึ่งอพยพจากชายแดนมาอยู่บ้านแพรกตะลุมชัยเมื่อหลายสิบปีก่อน แล้วเพิ่งจะย้ายมารวมกันที่บ้านเสกกระรือเมื่อ 2 - 3 ปีที่ผ่านมา

ประวิตร โภธิอาสน์ นักวิจัยชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงแห่งสถาบันวิจัยชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า กะเหรี่ยงโปว์แถบจังหวัดกาญจนบุรีเรียกกะเหรี่ยงสะกอเป็น "กะหรั่ง" แต่ไม่ได้หมายความว่าสร้างศัตรู ขณะที่วุฒิ บุญเลิศ ชมรมชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง จังหวัดกาญจนบุรีกลับบอกว่า กะหรั่งเป็นคำที่คนไทยตั้งแต่อุ้มผางถึงประจวบคีรีขันธ์ใช้เรียกกะเหรี่ยงสะกอ แต่ความรู้สึกจะออกในเชิงดูถูกเหมือนกับคนไทยใช้เรียกคนจีนในไทยว่า "เจ๊ก"

แท้จริงแล้วกะเหรี่ยงสะกอตั้งแต่อุ้มผางขึ้นไปไม่ยอมรับคำว่า กะหรั่ง มีคำที่ใช้เรียกตนเองว่า "บกา เกอะญอ" แปลว่า "คนที่เรียบง่าย" แล้วจะเรียกกะเหรี่ยงโปว์ที่อยู่ทางใต้ว่า "บกา เกอะญอโพว์" คำว่ากะหรั่งนี้ใช้เรียกกันมาช้านานจนกะเหรี่ยงสะกอยอมรับหรือจำยอมรับไปแล้ว ซึ่งมีที่มาและที่ไปว่าผู้สูงอายุทางด้านบึงตี้คนหนึ่งเล่าว่า สมัยนั้นพระศรีสุวรรณคีรี (ทะเจียงโปรย) นายอำเภอสังขละบุรี เป็นเชื้อสายกะเหรี่ยงโปว์ที่มีผู้คนในปกครองทั้งเผ่าโปว์และสะกอปนกัน จึงพยายามแยกเผ่าโปว์ออกจากเผ่าสะกอ ถึงกับกล่าวว่า "พวกนี้ไม่ต้องให้มันเป็นกะเหรี่ยง ให้มันเป็นกะหรั่ง"

มีนิทานกะเหรี่ยงแบ่งพี่น้องออกเป็น 3 พวก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดของเผ่าโปว์กับเผ่าสะกอ เล่าต่อกันว่ามีว่า (สุรพงษ์ กองจันทึก, 2531 : 128)

เดิมอยู่ที่เมืองทวายประเทศพม่า มีพี่น้องรวมกัน 3 พวก คือ กะเหรี่ยงเป็นพี่ใหญ่ กะหรั่งเป็นน้องคนกลาง และตองสุเป็นน้องคนเล็ก พี่น้องทั้ง 3 นี้ได้สัญญาว่าจะรักใคร่เป็นพี่น้องจึงอยู่ร่วมกันมาอย่างมีความสุข อยู่มาวันหนึ่งกะเหรี่ยงกับกะหรั่งได้เม่น 1 ตัว จึงเอามาฆ่าแบ่งเนื้อกันที่ลำห้วย โดยไม่ได้แบ่งให้ตองสุน้องคนเล็ก เพราะฉะนั้นเนื้อเม่นนั้นน้อย

ต่อมาตองสูได้มาที่ลำห้วยพชนเม่นที่ทิ้งไว้ก็รำพึงว่า "พี่เราทั้ง 2 คนได้เนื้ออะไรหนอ ไม่แบ่งให้เราบ้างเลย วัวกระทิงตัวใหญ่ขนยังเล็กนิดเดียว แต่คนที่เห็นอยู่นี้ใหญ่กว่าขนกระทิงมาก ตัวก็คิ่งใหญ่เหมือนกัน" ตองสูคิดเช่นนั้นแล้วก็น้อยใจมากกว่า พวกพี่ ๆ ไม่รักและรักษาสัจจะวาจา อยู่ร่วมต่อไปคงจะไม่เป็นสุขแน่ จึงอพยพหนีพี่ทั้ง 2 ไปโดยไม่บอกให้รู้ และไม่ให้เห็นร่องรอย ส่วนกะเหรี่ยงกับกะหร่างก็อยู่ร่วมกันเรื่อยมา

แต่คนตองสูกลับเล่านิทานว่า กะเหรี่ยงไปไว้กะเหรี่ยงสะกอและตองสูทำสัญญากันว่า ใครไปล่าสัตว์ได้เนื้อมาแล้วจะต้องแบ่งกัน ให้คนที่ล่าไม่ได้ วันหนึ่งตองสูล่าได้เนื้อเม่น ส่วนสะกอและไปว์ไม่ได้อะไร ตองสูไม่ยอมแบ่งจึงถูกกะเหรี่ยงพวกอื่นว่าเป็นคนใจดำ แล้วแยกกันอยู่ตั้งแต่นั้นมา

กะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

กะเหรี่ยงไปว์ที่พระมหากษัตริย์ไทยพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้อาศัยอยู่บริเวณที่เรียกว่า "ทิ้ง เล่อว โห่ว" คือตรงบริเวณที่ลำน้ำแควน้อยกับลำน้ำแควใหญ่ไหลมาบรรจบกันนั้น เนื่องจากไม่คุ้นเคยกับการทำนาในที่ลุ่มและใช้ชีวิตปะปนกับคนไทยพื้นราบ ทั้งอากาศในเมืองก็ร้อนเกินไป จึงได้ส่งตัวแทนไปกราบบังคมทูลต่อพระมหากษัตริย์ไทย เพื่อขออนุญาตย้ายออกไปอยู่ตามป่าเขานอกเมืองเหมือนตั้งแต่ก่อน

ดังนั้น กะเหรี่ยงไปว์กลุ่มหนึ่งได้แยกตัวออกจากบริเวณทิ้งเล่อวโห่ว ไปทางตะวันตกเฉียงใต้ โดยย่นขึ้นไปตามลำภาชี ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของลำน้ำแควน้อย กลุ่มนี้ได้ตั้งหลักฐานแห่งแรกที่บ้านเก่ากะเหรี่ยง เขตตำบลด่านทับตะโก อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ไทโรโยค พ.ศ. 2416 ได้พระราชทานบรรดาศักดิ์ให้นายท่งดิ่ง บุตรหลวงพิทักษ์ (พุงเลี้ยงเฮ้) เป็นกำนันนั้น (สัมภาษณ์ วุฒิ บุญเลิศ 2538) เมื่อได้พบเห็นชาวกะเหรี่ยงไปว์ได้ทรงพรรณนาลักษณะและการแต่งกายว่า

สาวสาวเหล่ากะเหรียง	สวยสวย
ปักปั้นเกล้าผมมวย	แฉ่มซ้อย
เงินไหลุกบัวตรวย	ร้อยรอบ คอนา
ขมิ้นขัดคัตหน้าหม้อย	ม่ายเหลียงเอียงอาย
ขับลำทำเล่นได้	หลายกล
เขาขีดเฉียดตำท	สายอู้
เสื่อแสงที่สวมตน	เต็มหยาบ คายนา
พูดอะไรไม่รู้	เรื่องเบือเบิ่งควาย

(โคลงนิราศกาญจนบุรี ของท้าวสุภัตติการภักดี (นาก))

จากบ้านเก่ากะเหรียงได้เคลื่อนย้ายต่อลงมาทางใต้ ถึงบ้านรางบัว หนองอีหมัน แล้วตั้งมั่นที่บ้านหนองกะเหรียง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ซึ่งปัจจุบันเรียกเพี้ยนเป็นบ้านหนองนกกระเรียน อยู่มาระยะหนึ่งคงจะถูกคนไทยรุกรานหรือประสพภัยธรรมชาติ น้ำในหนองคงแห้งขอด จึงพากันเคลื่อนย้ายหาที่อยู่ใหม่ (สัมภาษณ์ ระเอน บุญเลิศ อดีตกำนันตำบลสวนผึ้ง)

การเคลื่อนย้ายออกจากบ้านหนองกะเหรียงครั้งนั้น น่าจะเป็นเรื่องของคนชายขอบ (Marginal Man) กะเหรียงซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในสายตาของคนไทยพื้นราบ เมื่อได้มีโอกาสใช้วิถีชีวิตอยู่ในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันสองวัฒนธรรม วัฒนธรรมกะเหรียงค้อยกว่าจึงย่อมไม่ได้รับการยอมรับอย่างเต็มที่ อาจจะถูกกีดกันสิทธิบางอย่างจากคนไทยพื้นราบ ที่ถือว่ามิวัฒนธรรมที่เหนือกว่า กะเหรียงกลุ่มนี้จึงย่อมมีความรู้สึกไม่มั่นคงทางจิตใจ

หนังสือ "สมุทรราชบุรี" (2468 : 15) ได้บรรยายให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวกะเหรียงไปว่า ในท้องที่มณฑลราชบุรีในเขตจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี และเพชรบุรี ยังมีพลเมืองชาติพิเศษอยู่อีกคือ พวกกะเหรียงกะหรั่ง คนพวกนี้อยู่ตามภูเขาที่ต่อแดนระหว่างพระราชอาณาจักรสยามกับพม่า แต่ความเป็นอยู่ของพวกนี้เป็นสัดเป็นส่วน ไม่อยู่ใกล้ชิดกับชาติอื่น ๆ คงอยู่แต่เฉพาะในหมู่พวกเดียวกัน ตามภูเขาที่ป่าดงทั้งนี้ไม่มีใครจะตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นปกติมั่นคง มักจะอพยพโยกย้ายบ่อย ๆ เมื่อมีเหตุการณ์วุ่นวายหรือโรคภัยอย่างใดขึ้น คนพวกนี้ยังห่างไกลความเจริญ

กว่าชนพวกอื่น ๆ โดยเหตุที่ขาดการติดต่อทั้งไม่มีใครจะกล้าเข้าไปในหมู่ประชุมชนในบ้านเมือง โดยไม่ถูกอักษาศัยและดินฟ้าอากาศ เพราะเมื่อออกมายังภูมิประเทศที่เป็นท้องทุ่งแล้ว ก็อาจจะเกิดป่วยไข้เจ็บตายได้ง่าย

การเคลื่อนย้ายออกจากหนองกะเหรี่ยงได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งแยกออกไปทางใต้ อีก ผ่านบ้านยางหัก ตากแดด อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แล้วเลยลงไปตั้งบ้านเรือนอยู่ตามเชิงเขาต้นแม่น้ำเพชรบุรี เช่น ที่บ้านพุกู ห้วยแห้ง อำเภอหนองหญ้าปล้อง และที่บ้านวังวน บ้านสองพี่น้อง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี แต่ไม่ได้เลยลงไปสู่ทางที่อำเภอหัวหินและอำเภอบราหารบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังที่มีผู้กล่าวถึง หากแต่เป็นเผ่าสะกอที่เคลื่อนย้ายลงมาอยู่ที่ราบภายหลัง ดังในพงศาวดารราชบุรีเรียกว่ากะหร่าง

ส่วนอีกกลุ่มได้แยกไปทางทิศตะวันตก บริเวณต้นน้ำลำภาชี อำเภอสวนผึ้ง ที่น้ำร้อนแล้วต่ำลงมาที่บ้านโป่งกระทิงบน กระจายกันตั้งบ้านเรือนในที่ราบเชิงเขาและที่ราบริมฝั่งลำภาชี ผ่านบ้านคา บ้านบึง ถึงบ้านสวนผึ้ง บ้านบ่อและบ้านทุ่งแฝก แล้วปักหลักอยู่มาจนถึงปัจจุบัน

เมื่อ พ.ศ. 2438 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จประพาสถ้ำจอมพล ทางรถไฟได้เกณฑ์กะเหรี่ยงบ้านสวนผึ้งทางไกลมาถวายของป่าและสัตว์ป่าต่าง ๆ แสดงว่าบ้านหนองกะเหรี่ยงไม่มีครัวเรือนชาวกะเหรี่ยงอยู่แล้ว ถ้ายังอยู่ก็คงถูกเกณฑ์มารับเสด็จ ๆ ด้วย (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 12 ร.ศ. 114 หน้า 363)

ความเป็นมาของกะเหรี่ยงโปว์แถบจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี มีหลักฐานปรากฏในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งสุรพงษ์ กองจันทึก (2531 : 131 - 132) ได้รวบรวมไว้ว่า

พ.ศ. 2430 เป็นช่วงเวลาที่กะเหรี่ยงมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าก่อน โดยทั้งผู้นำฝ่ายอังกฤษและไทยพยายามที่จะให้กะเหรี่ยงได้อยู่กันเป็นกลุ่มก้อน ฝ่ายปกครองของไทยได้ให้เกียรติและยอมรับฐานะของผู้นำกะเหรี่ยง กะเหรี่ยงก็ให้ความจงรักภักดีแก่ฝ่ายไทยด้วย ดังจะเห็นได้ว่าหลังสงครามอังกฤษกับพม่าครั้งที่ 2 องค์พระมหากษัตริย์ไทยทั้งสองพระองค์คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาและ

สนพระทัยกะเหรี่ยงเป็นอย่างมาก ทรงประกาศไว้ว่า "พระองค์ก็ทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินของพวกกะเหรี่ยงด้วย"

พ.ศ. 2433 ฝ่ายไทยและอังกฤษทำการสำรวจเขตแดนเพื่อทำข้อตกลง ว่าด้วยการปักปันเขตแดนจากวิกตอเรียพอยท์ (Victoria Point) ถึงบริเวณที่สูงของแม่น้ำสาละวิน บริเวณชายแดนเหล่านี้เป็นที่อยู่ของละว้าและกะเหรี่ยง เพื่อไม่ให้ฝ่ายไทยเสียเปรียบและผลทางการเมืองการปกครอง คณะผู้ตรวจราชการจึงไปตามบริเวณพื้นราบของเมืองต่าง ๆ อันได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี ราชบุรีและกาญจนบุรี เพื่อตรวจตราหมู่บ้านกะเหรี่ยงตลอดจนทำการศึกษาย่างละเอียดถึงสภาพอาณาเขตบริเวณแถบนี้ จะได้เข้าใจแจ่มแจ้งถึงสภาพความเป็นอยู่และศักยภาพดังเช่น พระยาร เดชศักดิ์วรุฑ แห่งมณฑลราชบุรีได้ออกตรวจเยี่ยมหมู่บ้านกะเหรี่ยงในจังหวัดเพชรบุรี และราชบุรีมาแล้วด้วยตัวเอง นอกจากนี้ท่านยังจัดให้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนัน ซึ่งไม่เคยได้ปฏิบัติหรือทำมาก่อน จากรายงานการเดินทางของท่านหลายครั้ง ได้กล่าวถึงกะเหรี่ยงเหล่านี้แสดงออกถึงความกระตือรือร้น สามารถผสมกลมกลืนระหว่างไทย - กะเหรี่ยง และยินยอมต่อนโยบายการปกครองของรัฐบาล

พ.ศ. 2435 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระอนุชาสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นผู้นำเอาระบบการปกครองแบบเทศาภิบาลเข้ามาใช้ กะเหรี่ยงจึงเข้ามามีส่วนร่วมและสิทธิหน้าที่เช่นเดียวกับคนไทยตามรูปแบบการปกครองใหม่ เช่น การเสียภาษีให้แก่รัฐคนละ 6 บาท มีหน้าที่รับราชการในกองทัพไทยด้วย แต่ไม่ใช้การถูกเกณฑ์หรือบังคับตามระบบเจ้าขุนมูลนาย

วัตถุประสงค์เหล่านี้บรรลุผลสำเร็จตามพระราชประสงค์ ในจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เป็นอย่างยิ่ง เพราะพระองค์ทรงเริ่มดำเนินการ และปฏิบัติโดยตรงต่อบรรดาผู้นำกะเหรี่ยงภาคกลาง เช่น พระยาศรีสุวรรณคีรีแห่งเมืองสังขละบุรี พระแม่กลองแห่งเมืองอัมพาง และพระพิชัยชนะสงครามแห่งเมืองศรีสวัสดิ์ รวมทั้งหลวงพิทักษ์คีรีมาตย์แห่งเมืองฝางใต้ ทั้งหมดล้วนเป็นนายอำเภอในแต่ละท้องถิ่นของตนเองทั้งสิ้น

จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงภาคกลางกับคนไทยนั้นดำเนินมาอย่างเนิ่นนาน ด้วยสันติสุขและความสัมพันธ์กลมเกลียวอันดี ไทยอาศัยกะเหรี่ยงเป็นกองสอดแนมลาดตระเวน และกำลังพลในการต่อสู้กับพม่า ขณะที่กะเหรี่ยงอาศัยแผ่นดินไทยเพื่อหลบหนีความขัดแย้งที่มีกับพม่า เป็นลักษณะถ้อยทีถ้อยอาศัยอย่างสงบสุขมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาถึงกรุงรัตนโกสินทร์

สิ่งที่เป็นหลักฐานให้เห็นถึงการมีตัวตนของบรรดาชุมชนกะเหรี่ยงโบว์ ระยะเวลาเริ่มแรกของกลุ่มจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี ก็คือร่องรอยของ "เสาหลักบ้าน" จุดรวมของความเชื่อและพิธีกรรมสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมกะเหรี่ยงดั้งเดิม ซึ่งถูกเปลี่ยนสถานะสัญลักษณ์มาเป็นเหมือน "ชาดु" หรือ "เจดีย์" การนับถือต้นไม้ใหญ่ก็เปลี่ยนมาปลูก "ต้นโพธิ์" แทน และสร้าง "ศาลากลางบ้าน" เป็นองค์ประกอบ กลายสภาพเป็น "วัดป่า" จากการสำรวจพบว่าเจดีย์ (เสาไม้แก่น) และต้นโพธิ์ปัจจุบันยังมีให้เห็นที่บ้านพุทูลู บ้านห้วยเกษม บ้านยางน้ำกาดใต้ อำเภอนองหญ้าปล้อง เพชรบุรี บ้านสวนผึ้ง บ้านทุ่งแพก บ้านคา อำเภอสวนผึ้ง และที่บ้านยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี นอกจากนี้พบว่าแต่ละหมู่บ้านเหลือแต่ต้นโพธิ์เท่านั้น วัดป่านี้สะท้อนให้เห็นผลรวมระหว่างวัฒนธรรมสองวัฒนธรรมในสังคมกะเหรี่ยงเดิม นับเป็นบูรณาการทางวัฒนธรรม (Integration) ผีกับพุทธจนเป็นวัฒนธรรม "พุทธแบบกะเหรี่ยง"

ดังนั้น ชาวกะเหรี่ยงโบว์ที่อยู่ในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เป็นกลุ่มเดียวกับที่อพยพไปในเขตจังหวัดเพชรบุรีและบางส่วนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมเป็นเขตวัฒนธรรม (Cultural Area) เดียวกัน จึงพบว่าในปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงโบว์ทั้ง 3 จังหวัดยังมีความสัมพันธ์การติดต่อไปมาหาสู่กันเป็นประจำ โดยมีเอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยงโบว์แตกต่างกันไปจากกลุ่มที่อยู่ทางเหนือ ตั้งแต่จังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี ถึงหมู่บ้านหม่องกล้วย อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น กล่าวคือเป็นกลุ่มที่นับถือพุทธศาสนาและยังนับถือผีควบคู่ไปด้วย มีพิธีกรรมเฉพาะถิ่น ได้แก่ ประเพณีกินข้าวห่อเดือนเก้า และงานประเพณีชุมนุมวันปีใหม่เดือนห้าที่วัดแจ้งเจริญ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีทุกปี ยังคงรักษาชุดแต่งกายประจำเผ่าโบว์อย่างเหนียวแน่น

ตั้งแต่วัยสาวถึงวัยสูงอายจะแต่งชุดนี้เป็นเอกลักษณ์ประจำเผ่าโป่ว
ซึ่งเป็นชุดเฉพาะกะเหรี่ยงโป่วเขตวัฒนธรรมราชบุรีเท่านั้น
(วัดแจ้งเจริญ ๓ เมษายน ๒๕๓๕)

การแต่งกายประจำเผ่าของกะเหรี่ยงบ้านป่าละอู
หมู่ที่ 2 ต.ห้วยสัตว์ใหญ่ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์

การแต่งกายประจำเผ่าของกะเหรี่ยงบ้านโป่งลึก
หมู่ที่ ๘ ต.บางเพรียง อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี

จากบทความและงานวิจัยกล่าวว่า มีกะเหรี่ยงโบว์ลงไปถึงบางส่วนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์นั้น แท้จริงแล้วมีกะเหรี่ยงโบว์อยู่เล็กน้อยไม่ก่น ส่วนใหญ่เป็นกะเหรี่ยงสะกอหรือกะหร่าง (สัมภาษณ์ นายสิง นางกันที ปรีดอก ป่าละอู 2539) ซึ่งเดิมกะหร่างเร่ร่อนทำไร่อยู่บนพื้นที่สูงแล้วเคลื่อนย้ายไปเรื่อย ๆ ตามวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ทางกรจึงต้องจัดให้ลงมาอยู่เป็นหมู่บ้านถาวรให้ถูกต้องตามกฎหมายเมื่อไม่กี่สิบปีมานี้เอง ได้แก่ บ้านป่าละอู ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน และบ้านเสกกระรือ ตำบลเขาจ้าว อำเภอปราณบุรี ตำบลบึงพุทธรูปแบบไหว้บุญ (บุญ) ในวันพระกลางเดือนและสิ้นเดือน โดยมีเจ้าวัดหรือบิ๊โศเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้หญิงแต่งกายประจำเผ่าด้วยเสื้อสีน้ำเงินหรือเทาคล้ำ ๆ ผ้าถุงหลากสีมีลวดลาย และนิยมโพกผ้าสีต่าง ๆ (สัมภาษณ์ นายประดิษฐ์ จิตดำรงค์, นางสาวเพอะมีมี บัญญาหาญ ป่าละอู 2539)

แม้ว่ากะหร่างจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความเชื่อทางศาสนา เอกลักษณะทางชาติพันธุ์แตกต่างกันไปจากกะเหรี่ยงโบว์ ถึงจะอยู่ในเขตวัฒนธรรมราชบุรี แต่เมื่อไม่มีความเกี่ยวข้องกับวัดแจ้ง เจริญจึงเว้นที่จะศึกษาและกล่าวถึงต่อไป

ความสำคัญของการวิจัย

ที่วัดแจ้งเจริญ ตำบลจอมประทัด อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี พอถึงเดือน 5 ขึ้น 15 ค่ำ จะมีผู้คนหลั่งไหลมาเฝ้าสักการศัการะบุชารูปหล่อเหมือนจริงของเจ้าอธิการนวม อดีตเจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญ เพื่อความเป็นสิริมงคลสูงส่งแก่ชีวิตนั้น ล้วนเป็นคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงเกือบทั้งหมด ทำไมวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 จึงมีชาวกะเหรี่ยงมาชุมนุมทำพิธีกรรมร่วมกันปีละร่วม 4,000 คน ทำไมเจ้าอาวาสของวัดนี้ทุกรูปจึงได้รับสมญานามว่า "หลวงพ่อกะเหรี่ยง" ทำไมชาวกะเหรี่ยงจึงบนตัวบวชที่วัดนี้ทุกปี ทำไมหญิงกะเหรี่ยงต้องอ้อมท้องอ้อมลูกอ่อนมาทำบุญกับเขาด้วย นับเวลาได้ร่วมศตวรรษแล้วที่พลังศรัทธาของชาวกะเหรี่ยงต่อเจ้าอธิการนวมยังไม่เสื่อมคลาย

วันชุมนุมปีใหม่เดือน 5 ของชาวกะเหรี่ยงมีส่วนสำคัญในการรวมกลุ่มบุคคลที่มีความเชื่อ ความศรัทธาในเรื่องเดียวกันมาประกอบพิธีกรรมร่วมกันในเวลาเดียวกัน อันเป็นผลให้เกิดความ เข้าอกเข้าใจ ความรักสามัคคีในฐานะผู้คนเชื้อสายเดียวกัน นับเป็นการสะท้อนเอกภาพและ สัมพันธภาพในสังคมชาวกะเหรี่ยง ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมในวันปีใหม่ที่วัดแจ้ง เจริญ ยังสามารถตอบสนองความต้องการและช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อนทางใจของชาวกะเหรี่ยงได้อยู่ ทำอย่างไรที่จะให้ประเพณีท้องถิ่นนี้ยังคงดำรงอยู่อย่างมั่นคงต่อไป

ประเพณีวันชุมนุมของชาวกะเหรี่ยงที่สืบสานมานานหลายชั่วคน กำลังจะถูกมองข้ามและ ถูกละเลยจนเสื่อมค่า แล้วจะสูญสลายลงได้ถ้ามันดับหลงไหลไปกับกระแสการเร่งรัดพัฒนาประเทศ ที่มุ่งจะให้ความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุตามแบบตะวันตก วันปีใหม่กะเหรี่ยงอาจจะเหลือเพียง เป็นเครื่องมือให้คนรุ่นใหม่มาพบกัน สนุกบันเทิงเป็นสำคัญ ความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์ที่มีผลต่อ ความมั่นคงทางจิตใจก็จะหมดไป เหลือแต่ความสำคัญทางสังคมให้กะเหรี่ยงรุ่นหลังมาสังสรรค์กัน เท่านั้น

กลุ่มผู้วิจัยซึ่งเป็นครูบาอาจารย์ถือว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรง ที่จะต้อง ทำงานด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย วันปีใหม่กะเหรี่ยงที่วัดแจ้ง เจริญเป็นประเพณีที่สำคัญระดับหนึ่ง ที่ควรส่งเสริมยกย่องและอนุรักษ์ไว้ให้เป็นเอกลักษณ์ของอำเภอวัดเพลง เพราะหาดูหาชมได้ ยากยิ่ง ปีหนึ่งมีเพียงครั้งเดียวและแห่งเดียวในประเทศไทย ดังนั้นข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยนี้ จะเป็นพื้นฐานอันมั่นคง รองรับให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เพื่อประโยชน์สุขของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาถึงสภาพความเชื่อทางศาสนาของชาวกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี อำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และ อำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

2. ศึกษาถึงขั้นตอนและ องค์ประกอบของประเพณีวันปีใหม่ ตลอดจนแสงสว่างของกะเหรี่ยง
 จิตรกรรมภาพ ชื่อและพิธีกรรมที่วัดจิ่งเจริญ อำเภอวิเศษหลวง จังหวัดราชบุรี

3. ศึกษาประวัติ ฐานะสภาพความเชื่อทางศาสนาของชาวกะเหรี่ยง เรื่องประเพณี
 และการดำเนินที่ปรากฏในวันปีใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ ดังนี้

1. ศึกษาหมู่บ้านกะเหรี่ยงในท้องที่ตำบลบ้านกลาง บ้านม่วง และบ้านศรีสองขวัญ ตำบล
 อำเภอสวนผึ้ง ตำบลยางหักบ้านอ้อมคลองท่าก่อ อำเภอวิเศษหลวง จังหวัดราชบุรี อำเภอหนองหญ้าปล้อง
 อำเภอกระทุ่มแบน ในจังหวัดเพชรบุรี และอำเภอท่ายาง อำเภอเมืองราชบุรีในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 ศึกษาศิลปะ เอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตโดยวิธีสุ่มเลือกหมู่บ้าน ในการสัมภาษณ์ผู้
 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่ก่อนเป็นหมาย

2. ระยะเวลาที่ศึกษาคือ วิจัยภาคเดียวในพื้นที่เป้าหมายมาสมมุติว่า ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2538
 ตำบลจอมพระ อำเภอวิเศษหลวง จังหวัดราชบุรี ในปีขึ้น 14 ถึง 15 กันยายน 2539
 โดยวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึกถึงคนทำงานหรือครูศึกรวมกัน 10 อำเภอภาคใต้
 เป็นศูนย์รวมวิจัย

3. ช่วงเวลาของการศึกษา ตั้งแต่ตุลาคม 2538 ถึงกันยายน 2539

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาเฉพาะกรณีวันปีใหม่กะเหรี่ยงครั้งนี้ คาดว่าจะได้รับประโยชน์คือ

1. ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้สนใจได้รับความรู้ความเข้าใจ เรื่องความเชื่อ ค่านิยม
 ของกะเหรี่ยงในการนับถือผีและสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ ก่อนที่จะรับนับถือพุทธศาสนา

2. เป็นการค้นหาความรู้ความจริงที่เจ้าอธิการนวมมีบทบาทสำคัญในการผสมกลมกลืนความเชื่อทางศาสนา โดยอาศัยความเชื่อถือในเรื่องไสยศาสตร์ สมุนไพร และการรักษาโรคที่มีต่อตัวท่านเป็นทุนเดิม แล้วค่อย ๆ สอนหลักธรรมให้ชาวกะเหรี่ยงนำไปปฏิบัติ

3. ทำให้เข้าใจกระบวนการสร้างผู้นำทางสังคมด้วยบุญบารมี หลวงพ่อกะเหรี่ยงผู้ก่อให้เกิดประเพณีท้องถิ่นอันดีงาม

4. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้มีประโยชน์ต่อวัดแจ้งเจริญ ซึ่งเป็นหน่วยงานทางวัฒนธรรม ตามประกาศคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (8 มิถุนายน 2538) ได้ใช้เป็นแนวทางส่งเสริม อนุรักษ์และฟื้นฟูให้พิธีกรรมวันชุนนุปีใหม่ของกะเหรี่ยงคงอยู่ต่อไป ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาชุมชน

ความหมายของคำสำคัญที่ใช้ในการวิจัย

1. ความเชื่อทางศาสนา หมายถึง ความเชื่อดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงเผ่าโปวี่ที่ยึดถือกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนเกิดบูรณาการทางวัฒนธรรมกับพุทธศาสนา

2. ชาวกะเหรี่ยง หมายถึง ชาวกะเหรี่ยงเผ่าโปวี่ที่มีภูมิลำเนาเป็นหลักแหล่งตั้งแต่อำเภอสวนผึ้ง อำเภอปากท่อ ในจังหวัดราชบุรี ถึงอำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. วันปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยง หมายถึง วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ที่ชาวกะเหรี่ยงในเขตจังหวัดกลุ่มเป้าหมายมาชุมนุมกันประกอบพิธีการทำบุญและการแก้บน

4. วัดแจ้งเจริญ หมายถึง วัดที่ชาวกะเหรี่ยงเผ่าโปวี่นับถือเจ้าอาวาสทั้งอดีตและปัจจุบัน ว่าเป็นหลวงพ่อกะเหรี่ยง

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ความเชื่อทางศาสนาของชาวกะเหรี่ยง (โปว์) จากความเชื่อดั้งเดิมจนเปลี่ยนมานับถือพุทธศาสนา โดยมีจุดศูนย์รวมที่วัดแจ้งเจริญ อำเภอดงหลวง จังหวัดราชบุรี

1. แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

ราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 734) ได้ให้คำจำกัดความของวัฒนธรรมไว้ว่า "วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ วิถีชีวิตของหมู่คณะ ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรม พ.ศ. 2485 หมายถึง...พฤติกรรมของสิ่งทีคนในหมู่คณะผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมมือไข้อยู่ในหมู่พวกของตน"

พระยาอนุমানราชชน ได้ให้ความหมายของคำว่า "วัฒนธรรม หมายถึง วิถีหรือดำเนินแห่งชีวิตของชุมชนหมู่หนึ่ง ซึ่งอยู่รวมกันในที่หนึ่งหรือประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นจากปัญญาความคิด เพื่อความเจริญของชุมชนไม่ได้เป็นเองโดยธรรมชาติ"

พระยาอนุमानราชชน ยังได้กล่าวอีกว่า "วัฒนธรรมจะเจริญงอกงามได้ก็ด้วยศึกษาอบรม ไม่ใช่บังคับ เพื่อให้เกิดความรู้สึกในระสนิยมที่สูงขึ้น และต้องมีการรับ และมีการให้แลกเปลี่ยนกันเสมอ วัฒนธรรมใหม่ของไทยนี้ส่วนใหญ่เป็นวัฒนธรรมอันเกิดจากการเรียนรู้ทางเทคนิควิทยา ถ้าไม่รับเอาไว้ก็จะตามเขาไม่ทันเป็นอันตรายเหมือนกัน ถ้ารับเอาไว้ก็เท่ากับถอนรากวัฒนธรรมเดิมของเรา ทางออกก็คือรักษาวัฒนธรรมเดิมของเราไว้ แต่ในคราวเดียวกันก็ต้องปรับปรุงวัฒนธรรมของเราให้มีความก้าวหน้าทันสมัย โดยตัดทิ้งส่วนที่ล้าสมัย ซึ่งเป็นเครื่องถ่วงความเจริญออกเสีย ถ้าไม่รู้จักตัดทิ้งส่วนที่ล้าสมัยมีแต่การสะสมไว้อย่างเดียว ก็จะมีรู้สึกรู้สึกว่าเท่ากับแบกของหนักจนเกิดการเมื่อยที่เรียกว่า โรควัฒนธรรมล้า หรือวัฒนธรรมเหนียว เราต้องปรับปรุงให้เข้ากับจิตใจและวัฒนธรรมเดิมของเรา"

ฉะนั้นจากคำจำกัดความที่กล่าวมา (อ้างถึง อัมพล มโนไพฑูย์ 2538 : 102) พอสรุปได้ว่า วัฒนธรรมจะต้องสามารถยืดหยุ่นได้ ซึ่งลักษณะของวัฒนธรรมที่ดีจะต้องเป็นไปตามกระบวนการพัฒนาวัฒนธรรม ดังนี้

1. การสะสม คือ วัฒนธรรมที่ดีจะมีพอกพูนเพิ่มเติมโดยการพัฒนาขึ้นเอง หรือรับจากที่อื่นมา ปรับใช้ให้เข้ากับสังคมของตนเอง เป็นของตนเอง
2. การปรับปรุง คือ วัฒนธรรมที่ดีสามารถปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัยได้ สามารถใช้ได้ไม่ล้าสมัย
3. การสืบทอด คือ วัฒนธรรมที่ดีต้องมีการถ่ายทอดให้ชนรุ่นหลังได้เข้าใจวิธีการและวัตถุประสงค์ของวัฒนธรรมนั้น และสามารถสืบทอดการใช้ไม่ให้สูญหายไป

2. แนวความคิดเกี่ยวกับศาสนา

ศาสนา คือ อะไรและมีความสัมพันธ์กับสังคมมนุษย์อย่างไร มีความพยายามของนักวิชาการเป็นจำนวนมากที่จะนิยาม คำว่า ศาสนา ให้ครอบคลุมและชัดเจน (อ้างถึงใน โอฬาร คำดี, 2537 : 52) ดังเช่น Edward B. Tylor นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันได้นิยามว่า "ศาสนานั้นคือความเชื่อในสิ่งที่เหนือธรรมชาติและวิญญาณ" และ Emile Durkhiem นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศสที่ให้ความสนใจต่อศาสนาในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์สังคม ได้นิยามว่า "คือ ระบบความคิดความเชื่อและกฎเกณฑ์การปฏิบัติที่แยกความศักดิ์สิทธิ์ (Sacred) และความไม่ศักดิ์สิทธิ์ (Profane) ออกจากกัน ซึ่งจะทำให้เกิดองค์ประกอบต่าง ๆ ของสังคมที่สังคมยอมรับว่าถูกต้อง ดังเช่น จารีตประเพณี บรรทัดฐาน"

จากนิยามทั้งสองนั้นจะเห็นได้ว่า ความหมายและขอบเขตของศาสนานั้นกว้างขวางมาก นั่นคือความเชื่อเรื่องวิญญาณ ผีบรรพบุรุษ ก็เป็นระดับหนึ่งของศาสนา อีกทั้งยังมีหน้าที่ทางสังคม ในการกำหนดแบบแผนพฤติกรรมของคนในสังคมอีกด้วย

พระยาอูมานราชชน ผู้ซึ่งถือว่าเป็นนักมานุษยวิทยาของไทยสมัยแรก มีความเห็นว่าศาสนาที่เป็นความเชื่อของวิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (Animism) อาทิ ผีบ้านผีเรือน ผีปู่ตา นั้นมีอิทธิพลต่อระบบความคิดและความเชื่อของคนไทยมานาน และกรอบความคิดของพระยาอูมาน

ราชชน ก็ได้รับการบูรณาการในทางวิชาการอย่างชัดเจน และเป็นระบบมากยิ่งขึ้นในการศึกษาวิจัยของ ดร. ฉลาดชาย รมิดานนท์ นักมานุษยวิทยาร่วมสมัยในเรื่อง "ผีเจ้านาย" (2527) โดยเสนอว่า ระบบความเชื่อในสังคมไทยนั้นเป็นความเชื่อเรื่องผี พราหมณ์และพุทธที่ดำรงอยู่ร่วมกันและสอดคล้องกันในโครงสร้างสังคม

จากข้อเสนอของ Robert Redfield ที่ว่าศาสนาและความเชื่อนั้นแบ่งออกเป็นสองระดับได้แก่ ความเชื่อทางศาสนาตามหลักการของพระคัมภีร์หรือศาสนา Doctrinal Religion และความเชื่อในระดับชาวบ้าน (Popular Religion) ย่อมสอดคล้องกันกับระดับของวัฒนธรรมที่แบ่งออกเป็นสองระดับได้แก่ วัฒนธรรมหลัก (Great Tradition) และวัฒนธรรมชาวบ้าน (Little Tradition) ศาสนาและวัฒนธรรมทั้งสองระดับนั้น ต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ดังที่ปรากฏให้เห็นในหลาย ๆ กรณีในสังคมไทย เช่น ศาลพระภูมิ การแก้บน การไหว้ผีบ้านผีเรือน การทำบุญบ้าน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามความขัดแย้งระหว่างสองระดับที่แตกต่างกันนั้นก็ปรากฏให้เห็นอยู่หลายกรณีดังเช่น การวิพากษ์วิจารณ์แบบแผนพฤติกรรมบางอย่างของวัฒนธรรมระดับชาวบ้านว่าเป็นสิ่งมงายและไร้เหตุผล (อ้างใน โอฬาร คำดี, 2537 : 52)

3. แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

Francis R. Allen ได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาและรูปแบบที่สร้างขึ้นและส่งผ่านกันมาของค่านิยม ความคิดและระบบสัญลักษณ์ที่มีความหมายอื่น ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยในการขัดเกลาความประพฤติของมนุษย์และสิ่งของที่สร้างมา จากการมีความประพฤติหรือการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมก็คือ การเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต จารีต กฎหมาย ศาสนา สิ่งประดิษฐ์และองค์ประกอบอื่น ๆ ของวิถีชีวิต (อ้างถึงใน เพียงจิต เทียน้อย, 2535 : 12)

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิต จารีตประเพณี ศาสนา และระเบียบแบบแผนที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเกิดจากเงื่อนไขและข้อจำกัดที่สำคัญ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้น (Invention) สร้างเทคโนโลยีใหม่ ๆ ขึ้นมา

2. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เกิดจากมีการขอยืมหรือลอกเลียนแบบ มาจากวัฒนธรรมอื่นหรือเกิดจากการแพร่หลายวัฒนธรรมมาจากสังคมอื่น

ทั้งนี้ด้วยเหตุที่สังคมมนุษย์ไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ ย่อมมีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมอื่นด้วยการพบปะสังสรรค์กัน จนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวความคิด ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมให้วัฒนธรรมเดิมต้องเปลี่ยนไป (อ้างถึงใน เพียงจิต เทียนน้อย, 2535 : 12)

4. แนวความคิดเกี่ยวกับการบูรณาการทางวัฒนธรรม

บูรณาการทางวัฒนธรรม (Integration) เป็นคำทางวิชาการ เป็นผลรวมระหว่างวัฒนธรรมสองวัฒนธรรมในสังคมเดียวกัน หรือเป็นผลของการผ่อนปรนเข้าหากันระหว่างกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน บูรณาการทางวัฒนธรรมไม่ได้ทำให้วัฒนธรรมของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องสูญสลายไป แต่บูรณาการทางวัฒนธรรมทำให้เกิดการยอมรับในความแตกต่างของวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่อยู่รวมกันในสังคมที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน

การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Assimilation) เป็นคำวิชาการอีกคำหนึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งมีผลทำให้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมมีการละทิ้งวัฒนธรรมเดิมของตนเอง แล้วไปรับวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่นเข้ามาผสมกลมกลืนเข้าเป็นหน่วยเดียวกัน แต่ไม่จำเป็นที่แต่ละหน่วยเดิมของวัฒนธรรมนั้น จะต้องกลายมามีลักษณะเหมือนกันโดยตลอด แต่ให้มีการดัดแปลงจนไม่สามารถแยกลักษณะเดิมออกต่างหากได้ เพื่อเป็นการปรับให้เข้ากันได้กับหน่วยอื่น ๆ รวมกันแล้วเป็นหน่วยวัฒนธรรมใหม่ และตามปกติแล้ววัฒนธรรมที่ด้อยกว่าจะเป็นฝ่ายรับเข้าหาวัฒนธรรมที่เหนือกว่า (อ้างถึงในเพียงจิต เทียนน้อย, 2535 : 14-15)

ชาวกะเหรี่ยง (โบว์) เห็นว่าพุทธศาสนาสามารถสนองตอบความต้องการของพวกเขาได้ คือยังนับถือผีสิ่งนอกเหนือธรรมชาติควบคู่ไปด้วย ไม่ต้องละทิ้งการประกอบพิธีกรรมตามประเพณีดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติมา แม้ว่าความเชื่อตามพระอภิธรรมจะไม่เกี่ยวข้องกับวิถีการผลิตความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติโดยตรงก็ตาม แต่คำสอนของหลวงพ่อกะเหรี่ยงยึดถือนั้นเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตตามวิถี "พุทธแบบกะเหรี่ยง"

6. ทฤษฎีการสร้างผู้นำแบบบุญบารมี

Max Weber ได้อธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความมีเหตุผล ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันทางการเมือง โดยชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของผู้ทรงอำนาจไว้สามลักษณะได้แก่ ผู้ทรงอำนาจตามประเพณี (Traditional Leader) ผู้ทรงอำนาจด้วยบุญบารมี (Charismatic Leader) และผู้ทรงอำนาจตามหลักเหตุผล (Rational-Legal Leader)

กระบวนการสร้างผู้นำทางสังคมด้วยบุญบารมีนั้น สิ่งที่มีความจำเป็นในการสร้างศรัทธาให้เกิดการยอมรับของมวลชน มีกระบวนการที่สำคัญคือ พิธีกรรมเปลี่ยนผ่านสถานะ (Rite of Passage) กล่าวคือ บุคคลจะมีการเปลี่ยนจากสถานะที่ต่ำไปสู่สถานะที่สูงกว่าด้วยพิธีกรรมนี้ ดังเช่น การเปลี่ยนสถานะจากความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ (Puberty Rite) ซึ่งจะทำให้การยอมรับสถานภาพของบุคคลนั้นในการประกอบกิจกรรม และการดำรงชีวิตและสิทธิ์บางอย่างที่เพิ่มมากขึ้น ดังเช่น พิธีโกนจุกของไทย พิธีสูหนัดของชาวมุสลิม หรือพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่คนไทยรู้จักดี นั่นคือการบวชเป็นพระภิกษุ ซึ่งเมื่อลาสิกขาออกมาแล้ว สถานภาพจากเดิมที่เป็น "คนดิบ" ก็จะไปสู่สถานะใหม่คือ "บัณฑิต" หรือ "ทิด"

แต่ว่าการเป็นผู้นำทางสังคมด้วยบุญบารมีนั้น พิธีกรรมการโกนจุกและพิธีกรรมการบวชเป็นพระภิกษุนั้น อาจจะไม่เพียงพอต่อการสร้างบารมี จึงได้พบว่าผู้นำทางสังคมไม่น้อยที่ต้องดำรงอยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านสถานะที่มีลักษณะเฉพาะดังเช่น การสงบนิ่งเป็นเวลานานด้วยการจำศีลภาวนา การอยู่ในสถานะที่ไม่ชัดเจน (Ambiguous) ตามถ้ำและป่าลึก การแต่งกายที่ไม่อยู่ในสภาวะความเป็นปกติเป็นโยคีหรืออื่น ๆ การเดินทางซุ่มดักในถิ่นกันดารและตำนานลึกลับเป็นต้น (อ้างอิงใน โอฬาร คำดี, 2537 : 53 - 54)

พระสงฆ์ในสังคมไทยนั้น มีหลายรูปที่ได้ผ่านพิธีกรรมเปลี่ยนผ่านสถานะ (Rite of Passage) และเป็นผู้ของสังคมที่สำคัญ ดังเช่น พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ หรือบางท่านอาจจะไม่ได้เป็นผู้นำทางสังคมในวงกว้าง แต่เป็นผู้นำชุมชนในระดับท้องถิ่นก็มี ดังเช่น พระอธิการนวม อดีตเจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญ อำเภอดงหลวง จังหวัดราชบุรี การปฏิบัติธรรมของท่านได้ทำให้เกิดความรู้สึกศรัทธาอย่างมาก ในหมู่ชาวกะเหรี่ยงโปว์แถบจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี นอกจากนั้นความเก่งกล้าทางไสยศาสตร์ที่เข้ากันได้ดีกับความเชื่อเดิมด้วยแล้ว ชาวกะเหรี่ยงจึงเห็นว่าท่านเป็นพระสงฆ์ที่น่าเลื่อมใส

เกิดมุขปาฐะเล่าขานสืบต่อกันมาเน้นให้เห็นลักษณะของผู้ทรงอำนาจด้วยบุญบารมี ชาวกะเหรี่ยงต่างหันมาให้ความเคารพเชิดถือนและศรัทธาตามอย่างกัน จากครอบครัวที่เป็นเครือญาติแล้วขยายวงกว้างไปสู่หมู่บ้านใกล้เคียง และร่วมเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยงไปทั่วด้วยกันในจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์บางส่วน อันเป็นเขตวัฒนธรรมเดียวกัน (Cultural area) ของชาวกะเหรี่ยงเผ่าโบว์หรือโพล่ง แล้วกลายเป็นตำนานบุญบารมีของพระอชิการนวม จนท่านได้สมญานามว่า "หลวงพ่อกะเหรี่ยง"

7. ทฤษฎีการหน้าที่นิยมของมาลินอฟสกี

มาลินอฟสกี (Malinowski) ได้ทำวิจัยสนามทางมานุษยวิทยาที่เกาะนิวกินีเป็นเวลาหลายปี ผลจากการวิจัยสนามครั้งนี้ มาลินอฟสกีได้พัฒนาทฤษฎีทางมานุษยวิทยาที่เรียกว่า "ทฤษฎีการหน้าที่นิยม" ความคิดหลักของการหน้าที่นิยมก็คือ วัฒนธรรมสนองความต้องการจำเป็นของปัจเจกชน และกล่าวว่าวัฒนธรรมเติบโตมาจากความต้องการจำเป็น 3 ประเภทของมนุษย์คือ

1. ความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพเพื่อมีชีวิตอยู่ เช่น ต้องการอาหารหรือที่อยู่อาศัย
2. ความต้องการขั้นที่ 2 จะเกี่ยวกับเรื่องการร่วมมือกันทางสังคม เพื่อแก้ปัญหาพื้นฐาน และทำให้ร่างกายได้รับการตอบสนองความต้องการจำเป็นเบื้องต้นได้ เช่น การแบ่งงานกันทำ การแจกจ่ายอาหารและการป้องกันภัย การผลิตสินค้า บริการต่าง ๆ และการควบคุมทางสังคม
3. ความต้องการขั้นที่ 3 เกี่ยวกับความมั่นคงทางด้านจิตใจ เช่น ต้องการความสงบทางใจ ความกลมกลืนกันทางสังคมและเป้าหมายของชีวิต ระบบสังคมที่สนองความต้องการเหล่านี้ ได้แก่ ความรู้ กฎหมาย ศาสนา นิยายปรัมปรา ศิลปะ และเวทมนตร์คาถา

มาลินอฟสกีย้ำว่าวัฒนธรรมทุกด้านมีหน้าที่ที่ต้องทำ คือ การตอบสนองความต้องการจำเป็นของมนุษย์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้ง 3 อย่างดังกล่าวแล้ว จึงเป็นลักษณะอีกอย่างหนึ่งของทฤษฎีนี้คือ การศึกษาถึงวัฒนธรรมด้านหนึ่งจะนำไปสู่การศึกษาาระบบวัฒนธรรมทั้งหมด ดังงานวิจัยสนามของเขาที่เกาะโทรเบเรียนจะเป็นตัวอย่างของแนวทางนี้ (งามพิศ สัตย์สงวน, 2537 : 32)

งานวิจัยครั้งนี้ ได้นำแนวคิดของมาลีโนฟสกีมาใช้เป็นแนววิเคราะห์ถึงความเชื่อทั้ง ศัพท และวิทยาศาสตร์ ที่ดำรงอยู่ได้ในสังคมไทยควบคู่กันไปโดยไม่มีการหักล้างซึ่งกันและกัน เพราะความเชื่อแต่ละอย่างต่างก็กำหนดหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการ หรือความจำเป็น ของผู้คนในสังคมทั้งด้านจิตใจและวัตถุที่แตกต่างกัน ใครจะเลือกใช้วิธีใดหรือคำอธิบายแนวใด มาแก้ปัญหาชีวิตของแต่ละคนก็ได้ ตามแนวคิดวิเคราะห์ในเชิงหน้าที่นิยม (Functionalism)

8. ทฤษฎีการสื่อความหมายและการแสดง

แดน เบ็น - เอโมส และเคนเน็จ โกลสไตน์ นักคติชนวิทยาสองท่านได้พัฒนาแนว วิเคราะห์ด้านภาวะแวดล้อม (Context) ออกไปกว้างขึ้น เกิดเป็นแนววิเคราะห์ที่น่าสนใจที่สุด ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า "แนววิเคราะห์ด้านการแสดงและด้านการสื่อความหมาย" ซึ่งช่วยให้เข้าใจ ภาวะแวดล้อมของคติชนแต่ละประเภทได้อย่างดียิ่ง และแนวพัฒนานี้ได้มีบทบาทควบคู่มา กับ เดล ไฮมส์ แต่ต่างก็ได้รับอิทธิพลส่วนหนึ่งจากแนวคิดของมาลีโนฟสกี

จากแยกองค์ประกอบตามแนวคิดของแดน เบ็น - เอโมส และเคนเน็จ โกลสไตน์ ว่ามีอิทธิพลต่อการแสดงอย่างละเอียดถี่ถ้วน ได้แยกแยะว่าใครคือผู้แสดง (Who) ศึกษาถึงสิ่งที่ แสดง (What) เวลาและโอกาสที่แสดง (When) สถานที่แสดง (Where) สาเหตุที่ก่อให้เกิดการ แสดงนั้น ๆ (Why) แสดงอย่างไร (How) และการแสดงนั้นเป็นการแสดงให้ใครชม (to Whom) องค์ประกอบดังกล่าวเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อ "ความหมาย" ที่ผู้แสดงต้องการสื่อ และ "ความหมาย" ที่ได้รับการตีความจากผู้ชม แต่ตามแนววิเคราะห์การที่จะให้เข้าใจความหมายของ การสื่อสาร หรือการแสดงอย่างแท้จริงนั้น จะต้องเข้าใจถึงภาวะแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural context) และภาวะแวดล้อมทางด้านสถานการณ์ (Context of situa- tion) ตลอดจนภาษาท่าทางและบุคลิกส่วนตัว (Kinesics) ของผู้แสดงด้วย (อาภรณ์ อุกฤษณ์, 2531 : 82)

การวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เรื่องความเชื่อทางศาสนาของชาวกะเหรี่ยงเผ่าโบว์ ในจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี โดยตรงไม่ค่อยมี มีแต่งานที่กล่าวถึงกะเหรี่ยงโบว์ที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ที่ควรนำมาถ่วงน้ำหนัก

วีรวัชร สำราญจิต ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ "ระบบหน่วยเสียงของภาษากะเหรี่ยงในตำบลสวนผึ้ง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี" (2515) โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะค้นคว้าถึงหน่วยเสียงของภาษากะเหรี่ยงเกี่ยวกับฐานที่เกิด ลักษณะอาการ คุณสมบัติ จำนวนและการปรากฏของหน่วยเสียงในพยางค์ ลักษณะของพยางค์ การลงเสียงหนักในคำ การขึ้นเสียงลงเสียงในประโยค เพื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทยกรุงเทพฯ สำหรับใช้เป็นข้อเสนอแนะในการเรียนการสอนภาษาไทยให้แก่เด็กที่พูดภาษากะเหรี่ยงเป็นภาษาแม่ ผลของการวิจัยได้ข้อสรุปเกี่ยวกับหน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยว หน่วยเสียงที่เป็นพยัญชนะตัวสะกด หน่วยเสียงพยัญชนะประสม หน่วยเสียงสระ-เดี่ยว หน่วยเสียงวรรณยุกต์ การออกเสียง การขึ้นเสียงและลงเสียงในประโยค

ปกรณ์ ภัทรศิริ และกำจร โมระกานต์ (2517) ได้ทำการศึกษาภาษากะเหรี่ยงที่ตำบลบ้านบ่อ กิ่งอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ได้สาระของความรู้เกี่ยวกับบริเวณและสภาพอันเป็นที่ตั้งหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง การประกอบอาชีพ การทำนา การปลูกพืชไร่ การประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การดำข้าว การทอผ้าของหญิงชาวกะเหรี่ยง การปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนาและไสยศาสตร์ การปฏิบัติตามประเพณีของชาวกะเหรี่ยง

เทวี สวรรยาธิปัต (2525) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ "แบบแผนชีวิตชุมชนที่มีผลกระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีกะเหรี่ยง ที่กิ่งอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี" ได้พบว่าสตรีกะเหรี่ยงที่มีสามีประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงกว่าสตรีที่มีสามีประกอบอาชีพอื่น ๆ อายุแรกสมรสมีความสัมพันธ์กับภาวะเจริญพันธุ์ สตรีมีอายุแรกสมรสเพิ่มขึ้นจะมีบุตรเกิดรอดลดลง จากการมีครอบครัวขนาดใหญ่ทำให้สุขภาพทั้งของมารดาและทารกไม่ดี มักทำให้มีการล้มเหลวของการตั้งครรภ์ ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติในด้านวิธีการป้องกัน การปฏิสนธิมีน้อย และมีความเชื่อบางอย่างที่ผิด ๆ ด้วยสถานภาพทางการศึกษาที่ต่ำและเป็นสังคมแบบชนบท จึงทำให้คงไว้ซึ่งความเชื่อทัศนคติที่มลายูไร้เหตุผลอยู่บ้าง การเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตค่อนข้างช้า

วีระวัชร บินเขียน (สำราญจิตต์) (2524) ได้ทำการศึกษา "วรรณกรรมกะเหรี่ยง จากตำบลสวนผึ้ง กิ่งอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี" โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะรวบรวม จำแนก และศึกษาวรรณกรรมประเภทนิทาน มุขปาฐะของชาวกะเหรี่ยงจากตำบลสวนผึ้ง กิ่งอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เรื่องเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม โดยใช้วิธีสัมภาษณ์และจดบันทึก ผลการศึกษาสามารถรวบรวมนิทานกะเหรี่ยงได้จำนวน 70 เรื่อง วรรณกรรมดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย พืชและสัตว์ ในท้องถิ่น สภาพความเป็นอยู่ประจำวัน ประเพณีต่าง ๆ

งานวิจัยเกี่ยวกับการดำรงชีวิตและสังคมวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงดังกล่าว เป็น ภาพในอดีตเมื่อสิบกว่าปีมาแล้ว เวลาผ่านไปทำให้สภาพแวดล้อมได้เปลี่ยนไปจากเดิม อิทธิพล สังคมเมืองได้แพร่เข้าไปเกือบทุกด้าน แต่ก็ได้มีงานวิจัยใหม่ในปี พ.ศ. 2536 ที่ทำให้ทราบว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงไร

โกศล มีคุณ (2535 - 2536) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ "สภาพสังคมวัฒนธรรมที่ เปลี่ยนไปของชาวกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี" ได้พบว่า สภาพสังคมวัฒนธรรมของ ชาวกะเหรี่ยงที่อำเภอสวนผึ้งมีการเปลี่ยนแปลงไปทุกด้าน กล่าวคือ ด้านสถาบันครอบครัว พบว่า ขนาดของครอบครัวเล็กลง บทบาทของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กเปลี่ยนไป ประชาชนเปลี่ยน อาชีพจากเกษตรกรรมเป็นรับจ้าง และทำงานในเมืองมากขึ้น สภาพบ้านเรือนเปลี่ยนแปลงไปเป็น แบบถาวรและทันสมัยขึ้น เครื่องมือเครื่องใช้ในบ้านหลายอย่างเลิกใช้ มีการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าและ เทคโนโลยีจักรกลมากขึ้น ด้านสถาบันการศึกษานั้นโรงเรียนมีบทบาทมากขึ้น เด็ก ๆ มีโอกาส ได้เข้าโรงเรียนทุกคน มีผลให้เยาวชนกะเหรี่ยงใช้ภาษากะเหรี่ยงน้อยลงด้วย ด้านสถาบัน สาธารณสุขนั้นการรักษายาบาลแผนใหม่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง มีการใช้ส้วมที่ถูกสุขลักษณะ และการคลอดส่วนใหญ่ไปที่สถานพยาบาลของรัฐ ด้านสถาบันความเชื่อและประเพณีนั้น การนับถือ ศาสนามีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ส่วนใหญ่ยังคงนับถือศาสนาพุทธ ประเพณีสำคัญให้ความสำคัญ น้อยลง คงยังทำกันในลักษณะ "การรักษาประเพณี" เท่านั้น ฯลฯ ในส่วนของการวิเคราะห์ ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสังคมวัฒนธรรม พบว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลต่อ วิถีชีวิตในด้านต่าง ๆ อันได้แก่ การปฏิบัติต่อกันในครอบครัว การประกอบอาชีพ การใช้ภาษา การเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส ความสะดวกสบายในการดำรงชีพ คุณภาพชีวิต

มีงานวิจัยที่ได้ศึกษาถึงปัจจัยการเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงสะกอทางภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจนำมาศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงความเชื่อทางศาสนา ของชาวกะเหรี่ยงเผ่าโบว์ทางภาคกลางได้เป็นอย่างดี

เพียงจิต เทียนน้อย (2532) ได้ศึกษาปัจจัยการเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงสะกอ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเข้าไปสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ผลการวิจัยได้พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเปลี่ยนแปลงจากการนับถือผีไปนับถือพุทธ คือ ปัจจัยการเมือง ด้านสังคมและจิตใจ ส่วนปัจจัยที่ทำให้เปลี่ยนไปนับถือคริสต์คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและจิตใจ การเปลี่ยนศาสนามีผลต่อการเปลี่ยนความเชื่อ ประเพณีปฏิบัติ และวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง แต่เอกลักษณ์ที่ยังคงอยู่ก็คือความเป็นคนกะเหรี่ยงที่เรียกตนเองว่า "ปกา เกอะญอ" ที่มีบรรพบุรุษร่วมกัน พวกเขาจะมีความรักสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กรอบความคิด

จากแนวความคิด ทฤษฎี และจากการวิจัยเอกสารในการศึกษา สามารถกำหนดกรอบความคิดในการศึกษาได้ดังนี้

ความเชื่อทางศาสนาที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง คือ ความเชื่อเกี่ยวกับการถือผีและสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นผลดีต่อความเป็นอยู่ของสังคมชาวกะเหรี่ยงมาก เป็นรากฐานสำคัญในโครงสร้างสังคมและวิถีการดำเนินชีวิต เป็นบ่อเกิดของคตินิยมการจึงเกิดข้อห้ามจารีตต่าง ๆ ใช้เป็นกฎของสังคมในการห้ามประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ เพราะเชื่อว่าการทำอะไรผิดฝ้าย่อมเห็นเสมอ และจะลงโทษให้เกิดการเจ็บป่วย หรือทำให้เกิดความเสียหายแก่ผลผลิตทางการเกษตร หรือสัตว์เลี้ยงได้ ด้วยเหตุนี้ชาวกะเหรี่ยงจึงไม่กล้ากระทำผิด

ด้วยการรุดงค์ปฏิบัติธรรมไปตามป่าเขาลำเนาไพรของพระอธิการนวม อดีตเจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญ อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี ได้ทำให้เกิดความรู้สึกรักศรัทธาอย่างมากในหมู่ชาวกะเหรี่ยงโบว์ โดยเฉพาะความเก่งกล้าทางด้านไสยศาสตร์ ซึ่งเข้ากันได้กับความเชื่อดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงด้วยแล้ว ต่างจึงเห็นว่าพระอธิการนวมเป็นพระสงฆ์ที่น่าเลื่อมใส เป็น

ผู้ทรงอำนาจด้วยบุณยารมี (Charismatic Leader) อย่างที่ไม่เคยพบมาก่อน จึงทำให้ชาว กะเหรี่ยงหันมาให้ความ เชื่อถือศรัทธาในพระอิทธิกรณวมมาก แล้วขยายวงกว้างในกลุ่ม เครือญาติ ไกล่ชิดและร่วมเผ่าพันธุ์เดียวกัน

นับเป็นการบูรณาการทางวัฒนธรรมที่ชาวกะเหรี่ยงยอมรับด้วยดี เพราะไม่ได้ห้ามการ ถิ่นผีและต้องละทิ้งการประกอบพิธีกรรมที่เคยปฏิบัติมา ยามเจ็บไข้ได้ป่วยซึ่งเดิมชาวกะเหรี่ยง คิดว่าเป็นการกระทำของผี แต่เมื่อหันมานับถือพุทธโดยยึดถือพระอิทธิกรณวมเป็นศูนย์รวมจิตใจแล้ว เมื่อเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยอีกจึงนึกถึงแต่พระอิทธิกรณวมแทน ขอให้ช่วยให้ตนหายจากอาการ เจ็บป่วยด้วย ดังนั้นเมื่อต่างหายจากเจ็บป่วยแล้วจึงต้องไปบวชเป็นการแก้บน แล้วเป็นที่มาของ วันชุนมณีปีใหม่กะเหรี่ยงในเดือน 5 ซึ่งเป็นปัจจัยด้านสังคมและจิตใจที่ทำให้เปลี่ยนศาสนาแน่น แค้นขึ้น

เป็นหน้าที่ของผู้วิจัยจะต้องทำการศึกษาเพื่อให้ทราบแนวทางเสนอแนะ ให้คงบทบาท และหน้าที่ในการ เปลี่ยนสถานภาพของปัจเจกชน ทำหน้าที่ดึงดูดชาวกะเหรี่ยงจากเขตวัฒนธรรม (Cultural area) เดียวกัน มาร่วมชุมนุมประกอบพิธีกรรมร่วมกัน ได้มีโอกาสระบายความทุกข์ ผ่อนคลายความเครียดรักษาโรคทางกายและทางใจ เกิดผลดีในแง่ของจริยธรรมและคุณธรรม เกิดความรู้สึกปลอดภัยในการอยู่ร่วมกัน และเป็นที่พึ่งทางใจของเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยงโบว์ได้ดำรง อยู่ต่อไปได้อย่างมั่นคงในสังคมปัจจุบัน

กรอบความคิดที่นำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์เป็นการผสมผสานแนววิเคราะห์ด้วยการ แสดงและการสื่อความหมายของ แคน เบ็น - เอโมส และ โกลด์สไตน์ และด้านหน้าที่นิยมของ มาลีฮอฟสกีมาพิจารณาความเชื่อและพิธีกรรมของวันปีใหม่กะเหรี่ยง

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ในการเสนอผลการศึกษา จะเสนอในแบบพรรณนาวิเคราะห์ การศึกษาจะทำการเก็บ รวบรวมข้อมูลทั้งจากการวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary Research) โดยสำรวจข้อมูล จากเอกสารประเภทบทความ สารคดี ตำรา และรายงานผลการศึกษาวิจัย ซึ่งมีผู้ศึกษา ไว้แล้ว ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และการศึกษาจากข้อมูลสนาม (Field Research)

ที่ศึกษาโดยวิธีการทางมานุษยวิทยา (Anthrology Research) การศึกษาจากการวิเคราะห์จากเอกสารนั้น เป็นการศึกษาระวัติความเป็นมาของกะเหรี่ยงเผ่าโพล่งหรือโป่ว จนภาวะแวดล้อมทำให้มีวิถีวัฒนธรรมเป็นเขตวัฒนธรรม (Cultural Area) เดียวกัน ซึ่งสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษากะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรีเป็นอย่างมาก ส่วนข้อมูลสนามก็ได้มาจากการสังเกตโดยมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ (Participant Observation) การสัมภาษณ์แบบไม่ใช่แบบสอบถาม การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) กับผู้รู้เฉพาะเรื่อง ซึ่งใช้ทำการศึกษาชาวกะเหรี่ยงทั้งเผ่าสะกอและเผ่าโป่วในเขตกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ทราบลำดับความเป็นมาเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยและคณะได้ออกไปรวบรวมข้อมูลเองทั้งหมด จากผู้รู้ทุกหมู่บ้านเขตกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในพิธีกรรมวันชุมนุมปีใหม่ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ที่วัดแจ้งเจริญ ตำบลจอมประทัด อำเภอเพลง จังหวัดราชบุรี แล้วนำข้อมูลที่ได้ทั้งสองภาคมาวิเคราะห์ร่วมกัน โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาประกอบการวิเคราะห์

บทที่ 3

ความเชื่อทางศาสนาของชาวกะเหรี่ยง

เกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ โลกทัศน์ ฯลฯ บั้นแก้ว เหลืองอร่ามศรี คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2534) ได้ทำการวิจัยไว้แล้วในเรื่อง "องค์ความรู้ในเวศนวิทยาของชุมชนเกษตรในเขตป่า ศึกษากรณีชุมชนกะเหรี่ยงในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร" ซึ่งมีโลกทัศน์เกี่ยวกับจักรวาลวิทยาของชาวกะเหรี่ยงครั้งบรรพชนเหมือนกับกลุ่มที่อยู่ทางจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี จึงใช้เป็นเอกสารหลักในงานวิจัยเรื่องนี้ เพื่อค้นหาความเชื่อทางศาสนา โลกทัศน์แบบเก่าของชาวกะเหรี่ยงโปว์แถบจังหวัดราชบุรีเพชรบุรี ว่าก่อนการรับนับถือพุทธศาสนาและหลังจากการรับนับถือแล้ว ยังคงเหลือความเชื่อทางศาสนาอะไรบ้างที่ยังยึดถือปฏิบัติอยู่ถึงปัจจุบัน

ด้วยประวัติศาสตร์อันยาวนานของการอพยพโยกย้ายของกะเหรี่ยงโปว์ ได้แสดงให้เห็นถึงชาวกะเหรี่ยงอยู่กับธรรมชาติ ใกล้ชิดผูกพันกับธรรมชาติตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ภูเขา สายน้ำและแผ่นดิน ชาวกะเหรี่ยงได้กินได้ใช้และดำรงชีวิตอยู่ได้เพราะการได้พึ่งพาธรรมชาติรอบ ๆ ตัว ดังนั้นความเข้าใจและให้คุณค่าต่อธรรมชาติที่ได้หล่อเลี้ยงชีวิตตนจึงเกิดติดตามมา ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าถ้าเขาปฏิบัติต่อธรรมชาติคือแผ่นดินถูกต้อง เขาจะได้รับพร แต่ถ้าเขาปฏิบัติตนต่อธรรมชาติรอบ ๆ ตัวเขาด้วยการยกย่อง นับถือ และเคารพความเชื่อในเจ้าแห่งแผ่นดิน (ซ่งทะรี) หรือแม่ธรณี เจ้าแห่งน้ำ (นาทิง) หรือแม่คงคา และผีบือโย (แม่โพสพ) ในฐานะผู้มีพระคุณและในฐานะที่สิ่งคุ้มครองธรรมชาติ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจและบารมีเหนือมนุษย์

"ความเคารพ" ถือเป็นหัวใจของระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติเพราะความเคารพนี้หมายถึงการปฏิบัติตนด้วยความอ่อนน้อมต่อมตนต่อธรรมชาติ หมายถึงการทำแต่สิ่งที่ดีงามตามแบบแผนประเพณีที่ไม่ก่อผลร้ายต่อธรรมชาติ ในความสัมพันธ์กับธรรมชาติจึงเต็มไปด้วยพิธีกรรมและข้อห้ามต่าง ๆ มากมาย ซึ่งล้วนเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงการ "ขอใช้" และ "ขอบคุณ" ธรรมชาติ เพื่อดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีงาม

การนับถือศาสนาที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง คือความเชื่อเรื่องผีเป็นความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ความเชื่อเกี่ยวกับการถือผีของชาวกะเหรี่ยงมีผลดีต่อความเป็นอยู่โดยรวมของสังคมกะเหรี่ยง ด้วยเป็นพื้นฐานสำคัญทางโครงสร้างสังคมและวิถีการดำเนินชีวิต เป็นบ่อเกิดของคตินิยมขนานับการ ตลอดจนก่อให้เกิดข้อห้ามจารีตต่าง ๆ ที่ใช้เป็นกฎสังคมในการห้ามประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ เพราะชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าทำอะไรอยู่ฝ้าย่อมเห็นเสมอและจะลงโทษพวกเขาให้เกิดการเจ็บป่วย หรือทำให้เกิดความเสียหายแก่ผลผลิตทางการเกษตรหรือสัตว์เลี้ยงได้ หากถ้ากระทำผิดด้วยเหตุนี้ชาวกะเหรี่ยงจึงไม่กล้ากระทำผิด

เมื่อชาวกะเหรี่ยงหันมานับถือพุทธศาสนาแล้ว ก็ไม่ได้แยกแบบแผนการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ และความเชื่อทางจริยธรรมออกจากความเชื่อในเรื่องธรรมชาติ แต่ความคิดและความเชื่อทางสังคมวัฒนธรรม ได้ถูกผนวกเข้าเป็นเรื่องที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของธรรมชาติ ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าวิถีแห่งการเป็นกะเหรี่ยงที่แท้และการเป็นสังคมพุทธแบบกะเหรี่ยง จะช่วยให้สังคมกะเหรี่ยงและระบบธรรมชาติอยู่รอด

ตามความเชื่อของชาวกะเหรี่ยง ช่งทะรีเจ้าแห่งแผ่นดินเป็นเทพองค์แรกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตชาวกะเหรี่ยง เพราะทุกชีวิตล้วนเกิดและเติบโตขึ้นจากแผ่นดิน โดยช่งทะรีเป็นผู้คุ้มครองดูแลตั้งแต่เกิดไปจนตาย การกระทำใดที่เกี่ยวข้องกับแผ่นดินแล้วก็ต้องทำพิธีบอกกล่าวเสียก่อน อันเป็นวิถีทางในการแสดงออกซึ่งความเคารพและเป็นการขออนุญาตจากเจ้าของที่แท้จริง เพื่อเข้าใช้ประโยชน์และยังเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง พิธีกรรมที่จะต้องบอกกล่าวแก่ช่งทะรี คือ การเลือกพื้นที่ทำไร่ การเตรียมพื้นที่ทำไร่ การตั้งบ้านเรือนและการตั้งยุ้งฉาง (ปิ่นแก้ว อร่ามศรี, 2536 : 27 - 31)

การเลือกพื้นที่ทำไร่และการเตรียมพื้นที่

ในการเลือกที่ดินเพื่อการทำไร่ แม้พบว่าที่ดินผืนนั้นมีความเหมาะสมก็ยังไม่ถือว่าขั้นตอนการเลือกที่ดินบริเวณนั้นมีความสมบูรณ์ เพราะจะต้องทำการขออนุญาตจากช่งทะรีและเจ้าป่าเจ้าเขาเสียก่อน โดยนำดอกไม้ธูปเทียนอธิษฐานต่อช่งทะรีเพื่อขอใช้ที่ดินบริเวณนั้น ขอทำไร่เป็นเวลา 1 ฤดูกาล ถ้าเจ้าธรณีหรือช่งทะรีอนุญาตก็ขอให้คืนนั้นกลับไปหลับฝันถึงแต่สิ่งที่ดี แต่ถ้า

ไม่อนุญาตก็ขอให้ผันถึงสิ่งที่ร้ายแรง หลังจากนั้นจึงใช้ไม้ยาวขนาดประมาณ 1 วา ตีพื้นดิน 3 ครั้ง โดยอธิษฐานว่าหากที่ดินนี้เหมาะสมที่จะทำไร่ขอให้ไม้ยืนยาวขึ้น หรือไม่ก็ขอให้ยาวเท่าเดิมหรือสั้นลง

การเคาะไม้กับพื้นดินเป็นสัญลักษณ์แห่งการบอกกล่าวแก่เจ้ากรรมนายเวร ถ้าที่ดินบริเวณนั้นเหมาะสมสำหรับการทำไร่และขังชะนีอนุญาต โดยผู้ขอใช้ที่ดินจะรู้ได้จากการสื่อสารผ่านความฝันหรือไม้ที่ต้นใช้เคาะพื้นดิน การทำไร่ในบริเวณนั้นก็จะมีแต่ความอุดมสมบูรณ์ ข้าวจะงอกงามเนื่องจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ความคุ้มครอง แต่ถ้าเจ้ากรรมนายเวรไม่อนุญาตแล้ว ผู้ขอใช้ที่ดินก็ต้องขยับพื้นที่ที่เลือกไว้ออกไปสักเล็กน้อย ประมาณ 50 เมตร

เมื่อจะเริ่มทำไร่ก็ต้องมีพิธีกรรมบอกกล่าวแก่ขังชะนีอีกครั้งหนึ่ง โดยเลือกบริเวณที่จะทำไร่ขึ้นมา 3 จุด เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรม ในจุดแรกก่อนที่จะฟันไร่ ต้องนำเทียน 3 เล่ม ดอกไม้ 3 ดอกมากรวดน้ำอธิษฐานแก่ขังชะนี เพื่อขอเริ่มทำไร่ในบริเวณนั้น เทียนและดอกไม้นี้เป็นสัญลักษณ์แห่งการขออำนาจและบารมีของพระรัตนตรัยช่วยคุ้มครอง การประกอบพิธีกรรมดังกล่าวจะทำ 3 วันในบริเวณพื้นที่ที่เลือกไว้ 3 จุด และหากใน 3 วันไม่มีเสียงบอกเหตุใด ๆ ที่ถือว่าไม่เป็นมงคล ในวันที่ 4 ก็สามารถเริ่มการทำไร่ในฤดูกาลผลิตนั้นได้ แต่หากภายใน 3 วันมีสิ่งแสดงให้เห็นถึงกลางอันไม่เป็นมงคล เช่น นกขุนแผนแดงร้องทักขึ้นทางด้านซ้ายมือ หรือไต่ยีนแก้ง กระรอกร้องทักในบริเวณไร่จะถือว่าเป็นกลางไม่ดี เพราะโดยปกติแล้วสัตว์เหล่านี้จะไม่ร้องหากไม่มีเหตุผิดปกติ ดังนั้นตามความเชื่อแล้วหากทำไร่ในพื้นที่นั้นก็อาจประสบกับปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องทิ้งพื้นที่นั้นและไปเลือกพื้นที่อื่น

การเลือกที่สร้างบ้านหรืออยู่ชั่วคราว

สำนึกและการรับรู้ของชาวกะเหรี่ยง ว่าธรรมชาติเป็นสิ่งที่ก่อกำเนิดมาก่อนมนุษย์มีจิตวิญญาณและสิ่งอันคุ้มครองดูแลอยู่ มนุษย์จึงไม่อาจครอบครองธรรมชาติได้ หากแต่ต้องพึ่งพาอาศัยเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์ ดังนั้นเมื่อจะใช้ที่ดินเพื่อปลูกสร้างบ้านเรือนหรือตั้งยุ้งฉางก็ต้องทำพิธีกรรมเพื่อบอกกล่าวแก่ "สิ่งคุ้มครองธรรมชาติ" เพื่อ "ขออนุญาตให้ทรัพยากร" โดยต้องอธิษฐานบอกกล่าวแก่ขังชะนีเสียก่อน ใช้ข้าวสาร 7 เมล็ดครอบด้วยกะลามะพร้าว ณ จุดที่จะ

สร้างบ้านเรือนหรือยุ้งฉาง ถ้าเจ้าธานีหรือช่งทะเลเรืออนุญาตก็ขอลบันดาลให้ดินนั้นหลับผันถึงสิ่งที่ดี หากที่บริเวณนั้นดีแรงเจ้าธานีไม่อนุญาตขอให้หลับผันถึงสิ่งที่ร้ายแรง หลังจากอธิษฐานแล้วหากผันถึงสิ่งไม่ดี ผู้ที่จะปลูกบ้านต้องขยับพื้นที่ออกไปสักเล็กน้อย

หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงจะเป็นเพียงกลุ่มบ้านที่ตั้งเรียงรายอยู่ริมน้ำ ที่ลุ่มมีแม่น้ำไหลผ่าน หมู่บ้านดั้งเดิมทั่วไปจะไม่มีขอบเขตของบ้าน จะไม่มีการกั้นรั้วแสดงความเป็นเจ้าของบ้านเพราะบ้านแต่ละครอบครัวสามารถเคลื่อนย้ายได้ตามความเหมาะสม ไม่มีใครสามารถครอบครองเป็นเจ้าของโดยถาวรได้ เมื่อชุมชนหมู่บ้านได้ย้ายออกไปจากที่นั้นสิทธิแห่งการใช้ประโยชน์ และดูแลก็หมดไป แล้วชุมชนอื่นก็สามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ต่อไป

ระบบกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ระบบราชการนำมาใช้กับสังคมกะเหรี่ยง เพื่อให้เป็นสังคมเมืองนั้น นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำลายจริยธรรมในการใช้ที่ดินของชุมชนกะเหรี่ยงที่เดียว มโนทัศน์ที่เคยมีต่อที่ดินของชาวกะเหรี่ยงดั้งเดิม ถือว่าที่ดินไม่ใช่ทรัพย์สินของหมู่บ้านที่จะซื้อขายกันได้ หรือครอบครองกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของกันได้เช่นสังคมเมือง การทำไร่นาก็ดี การใช้ที่ปลูกบ้านก็ดี เป็นเพียงสิทธิแห่งการบุกเบิกและใช้ประโยชน์ต่อเนื้อที่เท่านั้น ไม่ใช่กรรมสิทธิ์ในผืนดิน

หลักการโดยรวมในการใช้ที่ดินนี้ต้องแตกสลายไปเมื่อ 20 ปีเศษมาแล้ว เมื่อการแสวงหาที่ดินในยุคกว่านซื้อที่ดินไปทำรีสอร์ท บ้านจัดสรรและการเกษตรสมัยใหม่ เมื่อองค์รวมของรัฐัดถนนเข้าสู่ป่า คนเมืองได้เข้ายึดครองพื้นที่ทำไร่หมุนเวียนและจากการซื้อขาย เป็นแรงผลักดันให้ชาวกะเหรี่ยงต้องถอยร่นเข้าป่าเรื่อยไป ถ้ายังคงอยู่ในเขตพัฒนาริมถนนแล้วต้องทำเกษตรกรรมแบบถาวรต้องเสียภาษีที่ดินให้แก่รัฐ เหตุการณ์ดังกล่าวได้ทำลายจักรวาลวิทยาของชาวกะเหรี่ยงที่ว่า "ทรัพยากรย่อมเป็นสมบัติของธรรมชาติ" ชุมชนกะเหรี่ยงได้ล่มสลายแล้วเลิกจริยธรรมที่ว่า ไม่สะสม ไม่ละโมภ ที่เป็นบรรทัดฐานโดยสิ้นเชิง บัจเจกชนได้เปลี่ยนสถานะจากคนจนมีเงินทองมากมายเพราะการขายที่ดิน แล้วนำเงินไปสร้างบ้านปลูกตึกหรูหรา ละทิ้งบ้านแบบกะเหรี่ยง ซ็อรถยนต์และเครื่องไฟฟ้าอำนวยความสะดวกแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น หันมานิยมวัตถุแทนจิตนิยมแบบบรรพชนดั้งเดิม

หมู่บ้านกะเหรี่ยงที่เปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมจนเห็นรูปธรรมได้ชัดเจน ได้แก่ หมู่บ้านกะเหรี่ยงในท้องที่อำเภอสวนผึ้ง ที่ถูกกระบวนการทันสมัยเข้าครอบงำจนละทิ้งประเพณีดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติในเดือน 11 และเดือน 5 แม้วันปีใหม่กะเหรี่ยงที่วัดแจ้งเจริญก็ไปแบบไม่คำนึงกันมากแล้ว

แม่น้ำลำห้วยองค์ประกอบสำคัญของชีวิตกะเหรี่ยง

ชาวกะเหรี่ยงมีชีวิตที่ผูกพันกับแม่น้ำลำห้วยได้ใช้ดื่มกินอาบตลอดชีวิต การตั้งบ้านเรือนจะต้องอยู่ติดกับแม่น้ำและลำห้วยเสมอ ตลอดจนการตั้งชื่อหมู่บ้านก็จะตั้งตามชื่อแม่น้ำและลำห้วย อาทิ ห้วยม่วง ห้วยน้ำหนัก ห้วยแห้ง ห้วยบ่อหวี ท่ามะขาม บ้านบึง บ้านลำพระ พุชดู พระกำ เป็นต้น นอกจากนี้แม่น้ำลำห้วย ยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำนานาชนิด อันเป็นอาหารของชาวกะเหรี่ยง โดยเฉพาะปลาที่เป็นอาหารหลักและมีทุกฤดูกาล

ชาวกะเหรี่ยงใช้น้ำในการดื่มกินและชำระร่างกาย โดยผู้หญิงและเด็กจะมีหน้าที่หลักในการตักน้ำ ดังนั้นชาวกะเหรี่ยงจึงใช้แม่น้ำลำห้วยด้วยความเคารพ และถือว่าแม่น้ำนั้นเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองเรียกว่าเจ้าน้ำหรือโพโตกัซึ่งดูแลทั้งแม่น้ำ รองลงมาที่หนึ่งฉาดแลลำห้วยที่มีน้ำไหลตลอดปีหรือที่พูดแลลำห้วยธรรมดาที่น้ำแห้งในหน้าแล้ง หรือที่ดูแลสระน้ำอ่างน้ำทั้งปวง

แม้องค์กรของรัฐได้พัฒนาหมู่บ้านกะเหรี่ยงทั่วไปให้เจริญ โดยมีน้ำ-ไฟฟ้าพร้อม แต่วิถีชีวิตที่ยังผูกพันกับป่าเขาและธารน้ำก็ยังคงมีอยู่เช่นเดิม ยังพบเห็น บ้านท่ามะขาม บ้านทุ่งแฝก บ้านสวนผึ้ง บ้านห้วยน้ำหนัก บ้านพระกำ ก็ยังอาศัยแม่น้ำภาชีทำกิจกรรมอุปโภคบริโภคโดยถือว่าเป็นแหล่งสาธารณะในหมู่บ้าน บ้านยางหัก อำเภอปากท่อก็ใช้น้ำในห้วยแม่ประจัน แม้บ้านวังวน อำเภอแก่งกระจานหลังการสร้างเขื่อนแล้วยังพากันมาตั้งบ้านอยู่ริมเขื่อน กล่าวได้ว่ากะเหรี่ยงทุกหมู่บ้านในเขตอำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ยังมีความผูกพันกับแม่น้ำลำห้วยอยู่ พอถึงวันพระเดือน 5 ในพิธีบูชาเจดีย์ทรายก็ต้องไปจนทรายขึ้นมาจากแม่น้ำลำห้วยมาทอเจดีย์ทราย ที่วัดเก่ากะเหรี่ยงกลางหมู่บ้านทุกปี

ต้นไม้สิ่งผูกพันกับชาวกะเหรี่ยงตั้งแต่เกิด

ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าต้นไม้มีเทวาอารักษ์หรือเจ้าแห่งต้นไม้ เรียกว่ารุกขจือ เป็นผู้ดูแลชีวิตทางสังคมของคนในหมู่บ้านให้อยู่อย่างเป็นสุขสงบร่มเย็น ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย ไม่มีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจ ขณะเดียวกันต้นไม้จึงเป็นที่สิงสถิตของรุกขจือ โดยเฉพาะต้นไม้ใหญ่ถือว่าเป็นต้นไม้ของหมู่บ้าน และรุกขจือก็จะปกป้องรักษาผู้คนในหมู่บ้าน โดยมีผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลต้นไม้นี้ตลอดจนประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งเรียกว่า แซ่คู้

ความเชื่อดั้งเดิมของกะเหรี่ยงโบราณกลุ่ม เมื่อมีการเลี้ยงผีประจำหมู่บ้าน การทำบุญปีใหม่หรือการแต่งงานจะต้องทำการบอกกล่าวแก่รุกขจือ เพื่อให้คุ้มครองดูแลคนในหมู่บ้านโดย แซ่คู้จะเป็นผู้ทำพิธีเลี้ยงผีและทำบุญประจำปี โดยนำธูปเทียนดอกไม้อาหารไปถวายแก่รุกขจือ ในการทำบุญประจำปีจะมีการอาบน้ำให้แก่ต้นไม้ด้วยขมิ้นและเครื่องหอม แสดงถึงความเคารพเอาใจใส่ที่มนุษย์พึงมีต่อธรรมชาติ ที่ได้ดูแลทุกข์สุขของมนุษย์ตลอดมา

ในโลกทัศน์ของคนกะเหรี่ยงนั้น ต้นไม้และมนุษย์ เป็นสิ่งที่ผูกพันระหว่างกันตั้งแต่เกิด ถือเป็นสิ่งที่ดูแลช่วยและวิญญานของมนุษย์ เมื่อแรกเกิดจะมีการนำเอาสายรกของเด็กใส่ในกระบอกไม้ไผ่แล้วแขวนไว้กับต้นทองกลางใกล้บ้าน เชื่อว่าวิญญานและวิญญานของเด็กจะอยู่กับต้นไม้ นั้น จึงห้ามไม่ให้มีการตัดหรือทำลายต้นไม้กันอย่างเด็ดขาด เพราะจะเป็นการทำลายผู้ดูแลช่วยของเด็ก ทำให้เจ็บป่วยและประสบเคราะห์ร้ายได้

ต้นไม้ใหญ่ที่เหลืออยู่ในหมู่บ้านปัจจุบันได้แก่ ต้นโพธิ์ ซึ่งได้นำมาปลูกที่วัดเก่ากะเหรี่ยง หลังจากยอมรับนับถือหลวงพ่อนวมแล้ว ต้นลำทมหรือต้นจำปายังคงเหลืออยู่เป็นแนวเขตวัดเก่ากะเหรี่ยงทุกแห่งเฉพาะที่วัดเก่าบ้านพุลมีต้นอายุร่วม 80 ปี ที่เว้นไว้ตามธรรมชาติได้แก่ ต้นกะพง ต้นไทร และต้นยางซึ่งยังปรากฏให้เห็นทุกหมู่บ้าน

ข้าวและแม่โพสพของชีวิตของชาวกะเหรี่ยง

ปั้นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2534 : 28) ได้ศึกษาเกี่ยวกับข้าวและผีบือโยหรือแม่โพสพของชีวิตชาวกะเหรี่ยงในเขตทุ่งใหญ่นเรศวรอย่างละเอียด ซึ่งเป็นความเชื่อของเผ่าโพล่งหรือโปว แต่แถบจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรีอาจจะจัดกิจกรรมต่างกันออกไป

ต้นโพธิ์ใหญ่ที่วัด เก้ากะเหรี่ยง บ้านยางน้ำกัลลาคใต้ อ.หนองหญ้าปล้อง จ. เพชรบุรี

เสาหงส์ (กลางภาพ) วัด เก้ากะเหรี่ยง บ้านยางน้ำกัลลาคใต้

ชาวกะเหรี่ยงรุ่นเก่า-รุ่นใหม่มักมาประกอบพิธีกรรมในเดือน 11 และ เดือน 5 ทุกปี

ข้าวเป็นพืชเพียงชนิดเดียวที่มีความสำคัญทางความเชื่อและผูกพันอยู่กับชีวิตชาวกะเหรี่ยงที่สุด และเชื่อว่า "ข้าว" นั้นมีชีวิตจิตใจมี "ขวัญ" เช่นเดียวกับคน ทั้งนี้เนื่องจากข้าวมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองและดูแลอยู่เสมอมีชื่อว่า ผีบือโย อันเป็นเพศหญิง พิ นั้นแปลว่า ยายหรือป้า ยายข้าวก็เหมือนกับแม่โพสพของไทยนั่นเอง

เมื่อเริ่มต้นฤดูกาลแห่งการผลิตใหม่ จะต้องมีการไหว้ข้าว 9 กอ หรือบือชิเบาะถือว่าเป็นศูนย์รวมของไร่ข้าว และอธิษฐานบอกแก่ผีบือโยเมื่อนั้นผีบือโยจะลงมาจากฟ้า เพื่อทำหน้าที่ดูแลต้นไม้ในไร่นาให้เติบโตงอกงามได้ผลดี ไม่เจ็บป่วยหรือเป็นโรค ผีบือโยจะอยู่ดูแลข้าวจนถึงเมื่อนำข้าวขึ้นเก็บในยุ้งฉาง และมีการเลี้ยงขอบคุณแก่ผีบือโยเพื่อเป็นการตอบแทนที่ได้คุ้มครองข้าวมาตลอดทั้งปี หลังจากนั้นผีบือโยจะกลับไปสถิตอยู่บนฟ้าดังเดิม จนกว่าจะเริ่มต้นการผลิตใหม่อีกครั้งหนึ่ง

พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวนั้นถือว่ามีมากและละเอียดอ่อนที่สุด ในบรรดาพิธีกรรมทั้งปวงเริ่มตั้งแต่หยอดข้าว การดูแลโรคที่เกิดจากข้าว การรับขวัญข้าว การเกี่ยวข้าว การตีข้าว การขนข้าวขึ้นยุ้ง และการทำบุญข้าวใหม่ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความผูกพันอันลึกซึ้งที่ชาวกะเหรี่ยงมีต่อ "ต้นข้าว" อันเป็นพืชหลักเพียงชนิดเดียว จึงเห็นได้ว่าการปฏิบัติต่อต้นข้าวจะเต็มไปด้วยความเคารพ เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่มีพระคุณต่อชีวิต หากมีการทำให้ข้าวตกใจ เช่น จุดไฟเผาพางข้าวเล่น ดึงต้นข้าว ฯลฯ เชื่อกันว่าทำให้ขวัญข้าวหนีไป หรือผีบือโยตกใจ จึงต้องมีการทำบุญเรียกขวัญข้าวในช่วงเดือนตุลาคมก่อนการเกี่ยวเกี่ยว และเป็นช่วงที่ข้าวกำลังตั้งท้องโดยถือเป็นการผูกมือเรียกขวัญให้กับผีบือโยหรือที่เรียกกันว่า บือคู้ เพื่อให้ผีบือโยมีกำลังขวัญที่ดีในการดูแลข้าวในไร่นา ให้มีเมล็ดอันงอกงามเป็นจำนวนมากต่อไป

ข้าวที่ตีแล้วจะกองรวมกันอยู่กลางลาน แล้วมีพิธีขนข้าวขึ้นใส่ยุ้งฉางถือเป็นงานที่มีความสนุกสนานรื่นเริง ที่คนในครอบครัวและญาติมิตรจะมารวมช่วยกัน ถือเป็นการสิ้นสุดลงของฤดูกาลทำไร่อันยาวนาน เจ้าของจะนำเคียว จิง ดิน เถาวัลย์และดอกดาวเรือง หงอนไก่ ไม้บันทัดของกองข้าว เจ้าของข้าวจะเคียวจิงและดินแล้วถ่มลงบนกองข้าว จากนั้นจะใช้กระบุงตวงข้าวตรงปลายสุดของกองข้าว แยกแล้ววนรอบกองข้าวสามรอบพร้อมกับร้องบอกว่า ขอให้เถาวัลย์ยึดข้าวไว้ ขอให้เคียงและจิงยึดกองข้าวไว้ ให้กองข้าวสูงเท่าเดิม ให้ข้าวไม่ยุบลงมาจากนั้นจะแยกข้าวมาขึ้นยุ้ง ทำเช่นนี้สามครั้ง จากนั้นคนอื่น ๆ จะมาช่วยกันขนข้าว

ที่ยังขำนั้นจะมีห่อข้าวเหนียวสุกวางไว้ที่มุมเสาทั้ง 4 ด้าน และที่ได้ดูขำจะวาง ขำจำลองหลังเล็กไว้ ขำจำลองนี้ทำให้แก่ พิศุชะ ซึ่งถือว่าเป็นผีน้ำ การเลี้ยงผีน้ำก็เพื่อไม่ให้ มารบกวนมนุษย์ ตอนนี้อยู่ขำจะยังไม่มองหลังคา และจะนำแม่ขำหรือบือชิงเบาะมาแขวนไว้ และผีบือโยได้มาอยู่ที่ขำแล้ว

เมื่อเจ้าของขำขนขำมาถึงขำฉาง จะต้องก้าวขึ้นบันไดอย่างระมัดระวังค่อย ๆ เท ขำใส่ขำฉาง ขณะเดียวกันคนที่มาช่วยก็จะพากันไข้มีด ไม้ และหน้าไม้ขนาดเล็กแยงขึ้นมาจาก ใต้ขำ แล้วช่วยกันร้องทำนองว่า ขำแม่เอ๊ย จงสูงขึ้นมา ผีบือโยเจ้าขำ ช่วยสลัดตัวให้ขำ สูงขึ้นมา หลังจากขนขำจนเต็มขำแล้ว ตอนเย็นจะทำขนมจากพืชในไร่ เช่น มันเทศ เผือก มันเสา มันสำปะหลัง ในพิธีเลี้ยงขอบคุณผีบือโยในวันรุ่งขึ้น

เช้าวันรุ่งขึ้น เจ้าของขำจะนำขำใหม่และขนมที่ทำจากเผือกมันและดอกไม้ใส่ตะกร้า ทำพิธีเลี้ยงขอบคุณผีบือโยที่ได้เห็นคเห่น้อยมาทั้งปี แล้วอธิษฐานขอให้ผีบือโยกลับมาคุ้มครองไร่ ขำอีกในฤดูกาลหน้า ขณะทำพิธีนั้นห้ามเอ่ยชื่อผีบือโยเพื่อให้ผีบือโยกลับสวรรค์ได้ หลังจากนั้น ช่วงบ่ายจะทำการมุงหลังคาขำขำ เป็นอันสิ้นสุดฤดูกาลปลูกขำ

เจ้าของขำจะจัดงานบุญขำใหม่ขึ้นอีกครั้ง เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่สรรพสัตว์ และพืชที่ได้ตายไปในระหว่างการเผาไร่และทำไร่ ทั้งยังเป็นพิธีรำลึกถึงพระคุณของผีบือโยอีกด้วย มักทำกันในวัน 15 ค่ำ เดือนสาม บางทีอาจเป็นเดือนยี่หรือเดือนสี่แล้วแต่ความพร้อม

การทำไร่ขำและพิธีรับขวัญและส่งแม่โพสพดังกล่าวมา ปัจจุบันเหลือทำกันน้อยแห่งแล้ว ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงไม่ได้ดำเนินชีวิตแบบการผลิตเพื่อยังชีพเหมือนเดิม และด้วยข้อจำกัดเรื่อง พื้นที่ทำไร่น้อยลง เด็กรุ่นใหม่ต้องออกไปทำงานอื่นนอกหมู่บ้าน เช่น รับจ้างในโรงงาน การประมงในเมือง ทำให้ความสัมพันธ์กับผีบือโยหมดไป ที่ยังเห็นทำไร่ขำตามไหล่เขาและ ที่ราบเชิงเขา เช่น บ้านบางกะม่า ตำบลบ้านปึง อำเภอสวนผึ้ง ราชบุรี ที่บ้านห้วยแห้ง ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ ที่บ้านพุกูลู บ้านยางน้ำกลัดใต้ อำเภอนองหญ้าปล้อง เพชรบุรี และ ที่บ้านวังวน บ้านสองพี่น้อง อำเภอกำแพงกระเจาน เพชรบุรี แต่เดี๋ยวนี้อันเกี่ยวขำไร่เสร็จก็ใช้รถ ขนมาเข้าโรงสีเลยก็มี นายหม่อง บุญถิ่น ผู้ให้ขำคนสำคัญแห่งบ้านห้วยน้ำหนัก อำเภอสวนผึ้ง บอกว่าสมัยก่อนเมื่อทำไร่ขำก็ยังมีพิธีรับขวัญขำด้วยอาหารทำจากเผือกและหอมขม ตามความ

เชื่อว่าหอยขมมีลักษณะพิเศษลอกคราบได้ตามกาลเวลา อายุยืน เดินช้า กินช้า มีความหมายว่าอาหารจะไม่หมดเร็ว ส่วนเปลือกนั้นทนแล้งไม่ตายง่าย ๆ พอฝนตกก็แตกใบใหม่ กินเปลือกจะทำให้อายุยืนทนทุกข์ยากลำบากได้

นายจอง ลินจง ผู้ให้ข่าวสำคัญแห่งบ้านยางน้ำกลัดใต้ (2539) บอกว่าที่บ้านยังทำไร่ข้าวอยู่ ตอนเลี้ยงผีบิโยต้องนำเครื่องมือพวกมิด เสียม จอบ และเคียว ร่วมพิธีให้กินข้าวด้วย ถือว่าสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญทำให้ได้ข้าวกินตลอดปี และว่าถ้าปีไหนได้ข้าวมากจึงจะทำพิธีให้

นายอาทิตย์ บุญชูเชิด ผู้ให้ข่าวอีกคนแห่งบ้านห้วยแห้ง (บ้านห้วยเกษม) ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ (2539) ยังเคยเห็นพ่อแม่ทำพิธีเกี่ยวข้าวเก้ากอซึ่งเป็นแม่ข้าว ไบมัดไว้เหนือขั้วข้าวพร้อมกับเคียวเมื่อชนข้าวเต็มยุ้งแล้ว

สัตว์ในโลกทัศน์ของชาวกะเหรี่ยง

ชาวกะเหรี่ยงถือว่าสัตว์นั้นเป็นอาหารก็จริง แต่ขณะเดียวกันเป็นสื่อกลางให้เข้าใจธรรมชาติได้ลึกซึ้ง ทำให้รู้ความเป็นไปของธรรมชาติ เพราะสัตว์นั้นมีสัญชาตญาณการรับรู้ความเปลี่ยนแปลงที่ไวกว่ามนุษย์ พฤติกรรมของสัตว์อันเป็นการปรับตัวหรือการตั้งรับเพื่อให้อยู่รอดได้ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นกลางบอกเหตุให้ชาวกะเหรี่ยงเตรียมพร้อม เพื่อปรับตัวและเตรียมสภาพให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงอันจะเกิดขึ้น (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2536 : 30)

น้ำฝนถือเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่สำคัญต่อวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง น้ำฝนเป็นหัวใจของการทำไร่ สัตว์ที่เป็นกลางบอกเหตุเกี่ยวกับฝนฟ้า ดังเช่น เมื่อเริ่มฤดูกาลหยอดข้าวไร่ ซึ่งต้องอาศัยฝนแรกตกลงมาเสียก่อน ชาวกะเหรี่ยงรู้ได้จากการสังเกตห้อยซึ่งจะเริ่มบินขึ้นสูงจากพื้นดิน เมื่ออากาศเริ่มชื้นและอันเป็นสัญลักษณ์แสดงว่าฝนจะเริ่มตกแล้ว หรืออาจฟังได้จากเสียงกบที่ร้องระงมอยู่ในป่า

ปีใดข้าวจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับฝนจะชุกหรือจะแล้ง ชาวกะเหรี่ยงจะดูจากกลางบอกเหตุจากลักษณะการไข่ของตะกวด ถ้าตะกวดไข่อยู่เหนือจอมปลวกแสดงว่าปีนั้นฝนจะตกหนักและน้ำจะท่วม หากไข่อยู่กลางจอมปลวกฝนจะตกปานกลาง และถ้าไข่อยู่ที่ฐานจอมปลวกแสดงว่าฝนจะน้อยหรือสังเกตจากแก้งและชะนี หากร้องอยู่บนเขาปีนั้นฝนจะตกไม่ชุก แต่ถ้าร้องอยู่ริมแม่น้ำหรือ

ลำห้วย ปีนั่นฝนจะชุก หรืออาจรู้ได้จากนก เช่น ในช่วงฝนหากนกแล้วทำรังบนพื้นดิน แสดงว่าป็นฝนไม่มากนักน้ำไม่ท่วม แต่ถ้าทำรังบนต้นไม้แสดงว่าป็นน้ำจะท่วม ตลอดจนการสังเกต ลมฝน เช่น หากนกแขวงไขโพทำรังอยู่ปลายกิ่งไม้แสดงว่าลมไม่แรง แต่หากทำรังและไขอยู่ที่ โคนกิ่งไม้ แสดงว่าลมจะแรง เป็นต้น

นอกจากนั้นเชื่อกันว่าพฤติกรรมที่ผิดแปลกไปจากปกติของสัตว์ เป็นสัญญาณที่บ่งบอกถึง ความเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดีมาสู่ชุมชนหมู่บ้าน อาจหมายถึงโรคหรือภัยร้าย ตัวอย่างเช่น มีเสียงชะนีร้องอย่างโหยหวนในเวลากลางคืน เชื่อกันว่าจะมีเหตุร้ายแรงเกิดขึ้น หรือเสียง นกเขาขันหรือกระรอกร้องในยามค่ำคืน เชื่อว่าจะมีหญิงสาวและชายหนุ่มในหมู่บ้านตาย ในกรณี ที่ชะนีร้องในตอนกลางคืน คนในหมู่บ้านจะทำเหมือนอพยพออกไปจากหมู่บ้านในคืนนั้นทิ้งให้คนเฒ่า คนแก่ไม่กี่คนเฝ้าบ้าน หลังจากนั้นไม่กี่ชั่วโมงก็จะกลับเข้ามา โดยก่อนที่จะเข้ามาจะร้องถามว่า เหตุการณ์ดีขึ้นแล้วหรือยัง คนเฒ่าคนแก่จะร้องว่าดีขึ้นแล้ว และเรียกให้เข้าหมู่บ้านได้ ในกรณี ที่นกเขาและกระรอกร้องในตอนกลางคืน จะมีการทำพิธีเรียกขวัญให้กับหนุ่มสาวในหมู่บ้านทุกคน

นกขุนแผนแดงหรือนกสัญญาณเตือนภัย โดยธรรมชาติแล้วเป็นนกที่ไม่ค่อยร้อง จึงเชื่อกันว่า การร้องของมันเป็นกลางบอกเหตุที่ไม่ดี โดยเชื่อว่าหากร้องทักทางด้านขวาบอกถึงกลางไม่ดี หากร้องทักทางด้านซ้ายถือกันว่าเป็นกลางดี

สิ่งผิดปกติเกี่ยวกับสัตว์ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในหมู่บ้าน เช่น เสือโคร่งเข้ามากินวัว ควายในหมู่บ้าน เป็นสัญญาณบอกให้รู้ว่าได้มีการกระทำผิดแบบแผนวัฒนธรรมเกิดขึ้นในหมู่บ้านเช่น มีหนุ่มสาวลักลอบได้เสียกันก่อนแต่งงาน ซึ่งถือเป็นการกระทำผิดจารีตของชุมชนอันจะก่อให้เกิด เหตุการณ์ร้ายแรงได้ ถ้าสืบได้ว่ามีคู่หนุ่มสาวประพฤติผิดจริง จะต้องทำพิธีขอขมาลงโทษนำดอกไม้ ธูปเทียน แป้งขมิ้นและน้ำมาล้างเท้าผู้ใหญ่และผู้ทำพิธีกรรมในหมู่บ้าน

สัตว์ที่มีสัจจะต่อคู่ของมันหลายชนิดจะได้รับการคุ้มครองไม่ถูกล่า เช่น นกเงือก ถ้าคู่ ของมันตายไปนกที่เหลืออยู่จะโศกเศร้าเสียใจจนตายตามไปด้วย การฆ่านกเหล่านี้รวมทั้งการ ฆ่าสัตว์ใหญ่ เช่น ช้าง แรด สมเสร็จ ถือว่าเป็นบาปมาก

ในหนังสือ "สมุทรชาบุรี" ซึ่งศาลารัฐบาลมณฑลราชบุรีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2468 กล่าวถึง ประเพณีโดยรวมของกะเหรี่ยงเขตจังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ว่าพอถึงวันปีใหม่ต้องหาอัน (เป็นสัตว์ชนิดหนึ่งขุดรูอยู่ใต้ดินคล้ายตุ่น แต่ตัวใหญ่กว่าตุ่น) มาทำเป็นกับข้าวต้มแกงธรรมดาแล้วเอาไปเช่นไหว้ตามโคนต้นไม้ใหญ่ ซึ่งนับถือว่าต้นไม้ นั้นเป็นของศักดิ์สิทธิ์ มีผีอยู่ การเช่นไหว้ต้องทำพร้อมกับลูกหลานที่สนิทใกล้ชิดกัน แต่เวลากินจะกินรวมกันไม่ได้ คือพอตากับแม่ยายลูกหลานกินด้วยกัน ส่วนลูกเขยต้องหามากินต่างหากอีกคนละตัว ให้เขยใหญ่กินก่อน แล้วกินถัด ๆ ไปจนครบเขย ธรรมเนียมกินตัวอันนี้เรียกว่า "การกินผี" ถือว่ากินแล้วจะป้องกัน การเจ็บไข้เท่ากับเป็นยาเพราะการเจ็บป่วยไม่ได้ใช้ยารักษา คนนอกเผ่าที่ไปได้สาวกะเหรี่ยง เป็นภรรยาก็ต้องกินผีด้วย ถ้าไม่ยอมกินผีเขาก็ไม่ยอมแต่งงานด้วย เมื่อก่อนถือกันอย่างเคร่งครัด จริง ๆ

ประเพณีการกินผีฉลองปีใหม่ดังกล่าว เมื่อก่อนที่ที่บ้านสวนผึ้งยังมีอยู่ เพิ่งจะเลิกประเพณี เมื่อประมาณ 50 - 60 ปีมาแล้ว (เคยสัมภาษณ์ ระเอน บุญเลิศ อดีตกำนันตำบลสวนผึ้ง 2520. และหม่อม บุญถิ่น บ้านห้วยน้ำหนัก 2538)

การต่อสู้เพื่อความเป็นพุทธของกะเหรี่ยงโบว์

ปีแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2536 : 31 - 32) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง "พุทธ - ผี - ธรรมชาติและมนุษย์ : จักรวาลวิทยาของคนกะเหรี่ยงทุ่งใหญ่นเรศวร" พบว่า แม้ความเชื่อทาง พุทธจะไม่เกี่ยวข้องกับวิถีการผลิต ความสัมพันธ์ หรือข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติโดยตรง แต่แก่นแท้หรือสาระของคำสอนของพุทธที่คนกะเหรี่ยงทุ่งใหญ่นเรศวรยึดถือ นั้น เป็นรากฐานที่สำคัญ แห่งวิถีคิด การรับรู้โลก สังคม ธรรมชาติ และเป็นพื้นฐานที่กำหนดการดำเนินชีวิตของคน กะเหรี่ยงในทิศทางที่เรียกว่า "การเป็นกะเหรี่ยง (โพล่ง) ที่แท้"

วิธีการเป็นกะเหรี่ยงที่แท้คือการมีศีลมีธรรม (เทอและโ้ว) ซึ่งสาระสำคัญอันนี้เป็น ผลพวงจากการต่อสู้อันยาวนานของชนชาติกะเหรี่ยง เพื่อการเป็นชนชาติที่มีศาสนาและพ้นจากการ ถูกดูถูกโดยคนพม่าและมอญ ซึ่งในอดีตนั้นได้กีดกันไม่ให้ชาวกะเหรี่ยงบวชในพุทธศาสนา เมื่อครั้งที่ ยังอาศัยอยู่ในฝั่งพม่า ภาวะที่ถูกกีดกันนี้ได้เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้คนกะเหรี่ยงพยายามต่อสู้ ให้ตนเองสามารถเป็นคนที่มี "ศีล มีธรรม" ขึ้นมาได้ และการเกิดของ "ฤาษี" ในฐานะผู้นำ ของชนชาติกะเหรี่ยงเมื่อหลายร้อยปีก่อน จึงเป็นความพยายามสร้างศูนย์รวมแห่งวัฒนธรรมร่วม ของชาวกะเหรี่ยง เพื่อร่วมกันต่อสู้ให้ชาวกะเหรี่ยงสามารถบวชในพุทธศาสนาได้

ตำนานการเกิดขึ้นของฤๅษีได้เริ่มต้นขึ้น เมื่อครั้งที่คนกะเหรี่ยงยังอาศัยในป่าในถ้ำ เลี้ยงหมูเปิดไถ่ ไม่มีศีลไม่มีธรรม เป็นผีเป็นยักษ์ (แต่ทีเมะชา) ไม่มีศาสนาและไม่สามารถ เข้าวัดได้ ชนชาติมอญดูถูก พม่าเองก็ดูถูก ต่อมาเมื่อพระอินทร์ได้มองลงมายังโลกมนุษย์เห็น ชนเผ่ากะเหรี่ยงก็รู้สึกสะทสะทันทันใจว่า มนุษย์กลุ่มอื่น ๆ ก็เป็นพุทธมีธรรมะกันหมดแล้วเหลือแต่ เพียงคนกะเหรี่ยงที่ไม่มีอะไรเป็นที่ยึดเหนี่ยวเลย จึงตกลงใจที่จะช่วยโดยดลบันดาลให้เกิด "ฤๅษี" องค์แรกขึ้น เพื่อเผยแพร่คำสอนหลักธรรมให้กับชาวกะเหรี่ยงทั้งหมด คนกะเหรี่ยงจึง เริ่มรู้จักการทำบุญ ถือนิเวศกรรมทางพุทธศาสนาและมีวิธปฏิบัติอย่างคนที่มีศีลมีธรรมแต่นั้นมา

ยังมีพุทธตำนานเรื่องหนึ่ง (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2536 : 32) ราวยุคของฤๅษี องค์ที่ 2 หรือ 3 มีชื่อว่า จงยุ ได้ต่อสู้จนชาวกะเหรี่ยงสามารถเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพุทธ ศาสนาได้และบวชเป็นพระได้ ในเรื่องได้กล่าวถึงครั้งที่พระพุทธเจ้าได้ขุดลงไปป่าพบลิงตกน้ำ อยู่ จึงได้นำเอาผ้าเหลืองห่มให้ จงยุได้ยกเอาเรื่องนี้เป็นข้อต่อสู้ว่า แม้แต่ลิงซึ่งเป็นสัตว์ยัง สามารถห่มผ้าเหลืองได้ เหตุใดมนุษย์แท้ ๆ ดังเช่นกะเหรี่ยงจึงไม่อาจบวชในพุทธศาสนาได้ และในที่สุดคนกะเหรี่ยงก็สามารถบวชได้โดยพระรูปแรกนั้นกษัตริย์มอญเป็นพระอุปัชฌาย์ให้

สมศักดิ์ ลำพงศ์พันธุ์ (2532 : 101) ได้เข้าไปศึกษาสภาพชีวิตชาวกะเหรี่ยงที่นับถือ ลัทธิฤๅษี บ้านเลตองคุ เล่าไว้ว่า ผู้ชายกะเหรี่ยงจะไว้ผมยาวเกล้าเป็นผมมวยผูกเป็นจุกไว้ ด้านหน้า สำหรับผู้หญิงจะแต่งกายเหมือนกับกะเหรี่ยงทั่วไป สภาพชีวิตความเป็นอยู่แบบชนวนชาติ ไม่มีการเลี้ยงสัตว์ประเภทหมู เป็ด ไก่ และห้ามกินเนื้อสัตว์เลี้ยงพวกนี้ด้วย แต่จะเลี้ยงประเภท ช้าง วัว ควาย เพื่อใช้แรงงาน หากสัตว์เหล่านี้ล้มตายลงจะนำไปฝังไม่นำมากิน แต่จะกิน เนื้อสัตว์ป่าทุกชนิดที่ล่ามาได้ตามลัทธิความเชื่อ อีกทั้งไม่ดื่มสุราหรือสิ่งมอมเมาทุกชนิด

ตัวฤๅษีจะแต่งกายด้วยการนุ่งห่มจีวรอย่างนักบวช ไว้ผมจุกเหมือนกับชาวบ้านทั่วไป ฤๅษีตนปัจจุบันเป็นคนที่ 10 อาศัยอยู่ในสำนักโดยไม่ออกไปสัมผัสคลุกคลีกับชาวบ้านในหมู่บ้าน แยกตัวออกจากฝ่ายชาวบ้านคล้ายอย่างวัดกับบ้าน วันทำบุญไหว้พระหรือวันประเพณีที่สำคัญชาวบ้าน ทุกคนจะมาทำบุญกันที่สำนักฤๅษี

สัญลักษณ์สำคัญของลัทธิฤๅษีบ้านเลตองคุ ได้แก่ รูปเหมือนฤๅษี และงาช้าง 2 คู่ ขนาดใหญ่สูงท่วมศีรษะและสลักเป็นพระพุทธรูปรายรอบเรียงลำดับตามขนาดของงาช้าง ตั้งแต่

โคนางจนถึงปลายงา ส่วนอีกคู่หนึ่งเป็นคู่เล็กและสลักลวดลายเป็นลายฉลุโปร่งลึก มีพระพุทธรูปแกะสลักอยู่ภายในอย่างสวยงามวิจิตรพิศดาร งาช้างทั้งสองคู่นี้ได้เก็บรักษาไว้บนเรือนไม้ เป็นสถานที่บูชาในการทำบุญไหว้พระ ถัดไปด้านหลังเรือนเก็บงาช้างจะเป็นสถานที่หุงห้ามไม่ให้บุคคลภายนอกย่างก้าวเข้าไปเด็ดขาด บุคคลที่สามารถผ่านเข้าไปได้ต้องเป็นพวกกลุ่มที่นับถือลัทธิศาสนาเท่านั้น ยกเว้นผู้หญิงห้ามเด็ดขาด เพียงแค่นั่งรออยู่ด้านนอก

ที่หมู่บ้านเจ้าวัด ซึ่งเป็นหมู่บ้านกะเหรี่ยงโปว์ในเขตอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี อภินันท์ บัวหัทธิน (2531 : 99) เล่าไว้ว่า หมู่บ้านนี้ทั้งหมู่บ้าน ชาวกะเหรี่ยงไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย เด็กและผู้ชราจะเป็นนักบวชกันทั้งหมด ผู้ชายจะแต่งกายด้วยสีหลักที่เป็นสีขาว ขมวดผมไว้เป็นบมด้านหนึ่ง และโดยปกติจะไม่นิยมตัดผมหรือโกนหนวดเครา หัวหน้าหมู่บ้านคือตัว "เจ้าวัด" หรือ "โบคุ" ผู้ประกอบพิธีกรรมและผู้ดูแลรักษาเจดีย์ประจำหมู่บ้าน

เจ้าวัดหรือโบคุนี้จะได้รับการยอมรับจากชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ใกล้เคียงว่าเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่มีอาวุโสสูงสุด และตามปกติชาวกะเหรี่ยงในย่านหนึ่ง ๆ นั้น ก็มักจะมีหมู่บ้านเจ้าวัดแห่งหนึ่ง มีตัวเจ้าวัดหรือโบคุผู้รักษาเจดีย์คนหนึ่งที่สืบทอดตำแหน่งกันอย่างสลับแบบที่บุคคลภายนอกไม่อาจเข้าใจได้

ตำนานกล่าวว่า เจ้าวัดหรือโบคุนี้ถือกำเนิดขึ้นโดยชาวกะเหรี่ยงคนหนึ่งซึ่งชื่อว่า "นายตูเชอ" ได้ไปทูลขอจากพระมหากษัตริย์ไทยซึ่งเป็นผู้ปกครองว่า ในบรรดาชนชาติทั้งหลายที่ได้อาศัยอยู่ในเขตอันดามันต่างก็มีพระภิกษุ มีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามแต่ความเชื่อของแต่ละกลุ่ม หากแต่ว่าบรรดาชาวกะเหรี่ยงที่เข้ามาอยู่ในพระบรมโพธิสมภารนี้ ยังไม่มีผู้ใดที่จะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมใดใดเลย พระมหากษัตริย์ไทยจึงโปรดให้ชาวกะเหรี่ยงมีเจ้าวัดขึ้นเพื่อเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทั้งปวง โดยพระราชทานเครื่องแต่งกาย กลอง และฉาบเป็นสัญลักษณ์ประจำตำแหน่ง ชาวกะเหรี่ยงจึงมีเจ้าวัดและหมู่บ้านเจ้าวัดเป็นประเพณีสืบเนื่องต่อมา

จะเห็นว่ากะเหรี่ยงเผ่าโปว์ได้สร้างตำนานและความเชื่อของเผ่าตนขึ้น เพื่อเผชิญกับการเอารัดเอาเปรียบ การถูกรุกรานเท่าไร ความเชื่อมั่นในวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ก็ยิ่งมีความเข้มแข็งมากขึ้น "ความเป็นพุทธ" จึงทำให้เกิดลัทธิศาสนาที่ทุ่งใหญ่นเรศวรหรือเจ้าวัดที่บ้านไร่ อุทัยธานี แต่บริบทและโลกทัศน์ของกะเหรี่ยงเผ่าโปว์ที่จังหวัดราชบุรี เพชรบุรี เป็น "พุทธ" ด้วยมีที่มาจากประวัติศาสตร์แตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลางที่กล่าวมาแล้ว

กะเหรี่ยงในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ป่าละอู ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหินและที่บ้านเสกกระรือ ตำบลเขาจ้าว อำเภอปราณบุรี ล้วนเป็นกะเหรี่ยงเผ่าสะกอหรือกะหร่างหรือที่เรียกว่า ปกา เกอะฉอ จะมีกะเหรี่ยงโบว์แทรกอยู่บ้างเพียงเล็กน้อย เช่น นายเข้า ปรีดอก บ้านอยู่อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี มาได้ภรรยาเป็นกะหร่างที่ป่าละอู และได้เป็นผู้ใหญ่บ้านที่นั่นด้วย

กะหร่างที่ป่าละอูเดิมเร่ร่อนทำไร่อยู่บนเทือกเขาตะนาวศรี เคลื่อนย้ายไปเรื่อย ๆ ตามวิถีดำรงชีพแบบดั้งเดิม ซึ่งส่งผลต่อการทำลายแหล่งต้นน้ำลำธารและมีปัญหาด้านการเมืองและการปกครอง รวมทั้งเป็นจุดอ่อนต่อการแทรกแซงและแสวงหาประโยชน์จากฝ่ายตรงข้าม ทางทางจึงสร้างหมู่บ้านถาวรให้กะหร่างลงมาอยู่รวมกันเมื่อสิบกว่าปีที่แล้ว เพื่อให้เป็นหมู่บ้านที่ถูกต้องตามกฎหมาย พื้นที่ป่าบนเขาก็ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติร่วมกับอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานแล้ว เกิดโครงการพระราชดำริขึ้น มีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวร เป็นศูนย์รวมวิถีชีวิตของชาวกะหร่าง พร้อมหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาทุกด้าน

ที่บ้านเสกกระรือ เดิมก็เร่ร่อนกระจัดกระจายบนพื้นที่สูงชายแดนพม่าเหมือนกัน เพิ่งจะลงมารวมตัวกันเมื่อ 2 - 3 ปีที่ผ่านมา โดยหน่วยงานของกองอำนวยการรักษาความสงบและความมั่นคงแห่งชาติ (กอธม.) ได้จัดการให้อยู่รวมกันเพื่อสะดวกในการควบคุมดูแล

ทั้งบ้านป่าละอูและบ้านเสกกระรือเป็นกะหร่างที่นับถือพุทธ แต่ไม่มีพระพุทธรูปและวัด ไว้สักการะบูชา มีแต่การประกอบพิธีกรรมไหว้บุญ (บุญ) ในวันพระ เปรียบเหมือนกับการบูชาพระพุทธรูปเจ้าและแม่โพสพ (ผีบือโย) พิธีไหว้บุญนี้จะจัดขึ้นทุกปีโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พิธีใหญ่และพิธีย่อย พิธีใหญ่จะถูกจัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง ในเดือน 12 (ต้นปีกะเหรี่ยง) และเดือน 5 (ปลายปีกะเหรี่ยง) ส่วนพิธีย่อยจะมีขึ้นทุกเดือน ๆ ละ 2 ครั้ง คือวันสิ้นเดือนและกลางเดือน โดยมีผู้นำฝ่ายพิธีกรรมหรือเจ้าวัดที่เรียกเป็นภาษากะหร่างว่า "บู้โค่" พิธีไหว้บุญจะจัดปะรำพิธีกันภายในบ้านของเจ้าวัด มีเครื่องบูชาที่มีสัญลักษณ์ของเลข 7 เช่น หมาก 7 คำ เทียน 7 เล่ม ยอดต้นพอหีบ 7 ยอด ถ้าเป็นพิธีใหญ่จะมีข้าวห่อ ข้าวหลาม ข้าวข้อมมือด้วย

พิธีไหว้บุญแต่ละครั้งจะเริ่มด้วยตอนเช้าทำความสะอาดสถานที่ อุบถรณ์ ตกบายนำสิ่งของเก็บเข้าที่ปะรำพิธีตามเดิม ตกค่ำประมาณ 1 ทุ่ม กะหรั่งหญิงชายแต่งกายชุดประจำเผ่ามารวมที่บ้านเจ้าวัด สาวพรหมจรรย์ชุดขาวจุดเทียนบนแคร่บูชา มีผู้นำสวด 3 จบด้วยภาษากะหรั่ง ขณะที่สวดเจ้าวัดจะนำสิ่งของเช่นไข่เป็นระยะ ๆ กว่าเสร็จพิธีกินเวลาประมาณ 4 ชั่วโมง หลังจากนั้นก็มีการเล่นฉลองร้องเพลงมีกลองฉาบประกอบ ใครที่อยู่บ้านไกลคืนนั้นก็พักที่บ้านเจ้าวัด (สัมภาษณ์ นางสาวศรีวารักษ์ บัญญาหาญ, ป่าละอู : 2539)

เสาหลักบ้านจุดรวมความเชื่อ เดิมของกะเหรี่ยง

จากการสำรวจหมู่บ้านกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี ได้พบเสาไม้แก่นสลักปลายเสาย่างสวยงามที่บ้านทุ่งแพก ตำบลสวนผึ้ง ที่บ้านสวนผึ้ง ตำบลตะนาวศรี ที่บ้านบึง ตำบลบ้านบึง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี และที่บ้านยางน้ำก๊าดใต้ บ้านพุลู ตำบลยางน้ำก๊าดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

เกี่ยวกับเสาหลักบ้านนี้ ไพบูรย์ พรหมวิจิตร (2538) ได้เขียนถึงเรื่อง "ใจบ้าน : พิธีไหว้ผีอารักษ์ของชาวยองที่บ้านเหล่าดู จังหวัดลำพูน" เป็นผีในระดับหมู่บ้านที่ยังคงลักษณะของการใช้เสาเป็นตัวแทนได้เป็นอย่างดี บางแห่งอาจจะใช้หินหรือต้นไม้เป็นสัญลักษณ์ก็ได้

วัลย์ลักษณ์ ทรงศิริ (2534 : 122) พบว่า ที่บ้านบ่อหลวง กิ่งอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ก็มีเสาใจบ้านเหมือนกันเป็นหลักฐานประการหนึ่งที่แสดงว่าบรรพบุรุษของชาบบ่อหลวงน่าจะเป็นชาวไตลื้อมาก่อน และชาวลัวะในบริเวณพื้นที่ของกิ่งอำเภอบ่อเกลื่อยังมีประเพณีการนับถือผีเช่นเดียวกับชาวลัวะที่หมู่บ้านเม็ดหลอง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ (อัมพร จิรัฐติกร, 2539 : 134) ซึ่งตั้งมาหลายชั่วคนแล้ว ปรากฏหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดได้แก่ "เสาผี" หรือ "เสาสะกาง" ผีที่อาศัยอยู่ในเสานี้เป็นผีที่คอยคุ้มครองหมู่บ้าน ชาวบ้านจะเลี้ยงผีในโอกาสที่มีคนตายและจะบูชาเสาสะกางอีกครั้งในฤดูข้าวใหม่ ข้าวที่เก็บเกี่ยวใหม่ ๆ ยังไม่มีใครแตะต้องเลยจะต้องเอามาเช่นเสาสะกางก่อน ชาวลัวะบ้านเม็ดหลองเห็นว่ามันแล้วที่ไม่ได้สร้างเสาใหม่ ในขณะที่ที่หมู่บ้านก็อุดมสมบูรณ์ดี จึงได้นัดแนะกันทำพิธีสร้างขึ้นใหม่อีกหนึ่งต้น

เจดีย์ (เสาไม้แก่น) ในวัดเก่ากะเหรี่ยง

(บน) บ้านทุ่งแฝก อ.สวนผึ้ง ราชบุรี
(ล่าง) บ้านสวนผึ้ง อ.สวนผึ้ง ราชบุรี

การมีเสาหลักบ้านไว้ประจำหมู่บ้านนั้น พวกข้าที่แขวงสาละวัน แขวงจำปาศักดิ์ในประเทศลาว ก็มีเสาหลักบ้าน 3 หลักปักไว้เป็นการถาวร พวกข้าเชื่อว่าเสาหลักทั้ง 3 ต้นเป็นที่รวมวิญญาณผีบรรพบุรุษประจำหมู่บ้าน

สมชาย นิลอาธิ (2537 :) พบว่า ที่อีสานก็มีเสาหลักบ้านตั้งเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน ซึ่งเป็น "เต็นบ้าน" คือลานดินสาธารณะที่เป็นสมบัติของส่วนรวมสำหรับประกอบพิธีกรรม เช่น พิธีชำระเบิกบ้านที่อำเภออมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่เริ่มเปลี่ยนจากเสาไม้แก่นมาเป็นก่ออิฐถือปูนก็มีที่บ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

สุทิน สมองพัน (2534 : 134) พบว่า กลุ่มคนวัฒนธรรมลาวในอีสานถือว่ากลุ่มบรรพบุรุษที่ตายแล้ว ยังมีความผูกพันกับสายโลหิตในฐานะผีเสื้อ (ผีเชื้อสาย) กลางหมู่บ้านกลุ่มลาวพวนที่จังหวัดปราจีนบุรี ยังมีเสาหลักบ้านและศาลผีปู่ตาที่บูรณะใหม่

สุรพงษ์ กองจันทิก (2531 : 133) พบว่า ที่จังหวัดอุทัยธานี บ้านเจ้าเจ็ด ตำบลแก่งกระจุด อำเภอบ้านไร่ ซึ่งเป็นกะเหรี่ยงเผ่าป๋วยเหมือนกะเหรี่ยงภาคกลางที่จังหวัดราชบุรี ก็มีเสาหลักบ้านหรือเสาหลัก เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์จุดรวมของความเชื่อและพิธีกรรมประจำหมู่บ้าน

ไมเคิล ไรท์ (2537 : 52) กล่าวยืนยันว่า เสาหลักเมืองเป็นของพื้นเมืองในอุษาคเนย์ ไม่ได้มาจากอินเดีย เสาหลักเมืองเป็นคำไทยทั้ง 3 คำ ที่สำคัญที่กรุงเทพฯ ไม่เห็นพราหมณ์มีบทบาทเกี่ยวกับศาลหลักเมือง ชาวไต-ลาว ที่ไม่รู้จักวัฒนธรรมอินเดียต่างก็มีเสาปู่ย่าหรือเสาหลักประจำหมู่บ้าน

เสาหลักบ้านของหมู่บ้านกะเหรี่ยงดั้งเดิมจะมีรูปร่างอย่างไรไม่ปรากฏแต่เมื่อได้เปลี่ยนสัญลักษณ์และสถานะมาเป็นเจดีย์ทางพุทธศาสนาแล้ว น่าจะมีการเปลี่ยนรูปร่างไปจากเดิม น่าจะได้รับความบันดาลใจทางพุทธศิลป์มาผสมผสาน บลายเสาหลักบ้านจึงมีลวดลายทางสถาปัตยกรรมเป็นหัวเม็ดทรงมัน หรือยอดเจดีย์อย่างสวยงาม และเมื่อได้ศึกษาอดีตของการเคลื่อนย้ายของกะเหรี่ยงกลุ่มนี้แล้ว อาจกล่าวได้ว่า (สัมภาษณ์ วุฒิ บุญเลิศ กาญจนบุรี 2538) อดีตนั้นชาวกะเหรี่ยงไม่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านก่อสร้างด้วยอิฐและปูน จึงไม่ปรากฏมีสิ่งก่อสร้างด้วยอิฐและปูนเลย

จากเดิมที่ชาวกะเหรี่ยงนับถือต้นไม้ใหญ่ประจำหมู่บ้าน หรือภายในบริเวณหมู่บ้านก็นำ ต้นโพธิ์มาปลูกแทนใกล้กับ (เสาไม้แก่น) เจดีย์ เพราะต้นโพธิ์เป็นไม้ที่มีบารมีและมีความสำคัญ ตามคติพุทธศาสนา บริเวณดังกล่าวจึงกลายเป็น "วัด" แต่ยังคงความศักดิ์สิทธิ์ตามวัฒนธรรม ดั้งเดิม เป็นศูนย์รวมจิตวิญญาณของชาวกะเหรี่ยงไปว้แต่ละหมู่บ้าน

หลักฐานที่ชาวกะเหรี่ยงไปว้ยอมรับนับถือพุทธศาสนาปรับปรุงให้เข้ากับความเชื่อ และ คงอยู่ของประเพณีดั้งเดิมตั้งแต่เมื่อไรนั้น ปรากฏในหนังสือ "สมุทรชาบุรี" (2468 : 17) ว่า "พวกกะเหรี่ยงนับถือพระพุทธเจ้าและถือผี การนับถือพระพุทธเจ้านั้นนับถือกราบไหว้ทำบุญอย่าง คนไทย" และมูลเหตุที่ทำให้ชาวกะเหรี่ยงไปว้มณฑลราชบุรีสมัยนั้น ยอมรับนับถือพุทธศาสนา คือ "หลวงพ่อนวม" อดีตเจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญ ตำบลจอมประทัด อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี ที่ท่านได้ถือธรรมาศรเผยแพร่วัฒนธรรมไปตามป่าเขาลำเนาไพร ทำให้เกิดความรู้สึกศรัทธาอย่างมาก ในหมู่ชาวกะเหรี่ยง ว่าท่านเป็นผู้ทรงอำนาจด้วยบุญบารมี ทำให้ความเชื่อของชาวกะเหรี่ยง เป็นแบบบูรณาการทางวัฒนธรรมระหว่าง ผี - ไสยศาสตร์ - พุทธศาสนา ทำให้วิถีชีวิตของชาว กะเหรี่ยงไปว้มีพื้นฐานอุดมสมบูรณ์ ชาวกะเหรี่ยงจึงให้สมญานามท่านว่า "หลวงพ่อกะเหรี่ยง"

วัดเก่ากะเหรี่ยงก็มีเสาหงส์ด้วย

วัดของชาวมอญเท่านั้นที่มี "เสาหงส์" เป็นสัญลักษณ์ เสาหงษ์จะตั้งอยู่หน้าเจดีย์ดังเช่น เสาหงส์หน้าเจดีย์สถานแบบรามัญที่วัดเจดีย์ทอง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี (วีรวัฒน์ วงศ์ศุภไทย, 2532. 10 - 12) เสาหงส์ทำด้วยไม้กลมหรือเป็นเหลี่ยมเล็กน้อย มีเสาประกบคู่ ประดับบัวหัวเสา ตัวเสาประดับลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ที่ปลายเสามีรูปหงส์ทรงเครื่องหล่อด้วยโลหะ อยู่ที่ปลายเสา ยืนกางปีกทั้งสองข้าง ที่จอยปากหงส์แขวนกระดิ่งตรงบนสุดมีฉัตรสามชั้นปักอยู่ในภาษามอญเรียกเสาหงส์ว่า "เทียะเจมเจียะนุ" ส่วนตัวหงส์เรียกว่า "เจียะนุ"

ประเพณีถวายธงตะขาบเป็นประเพณีที่ชาวมอญ เช่นที่จังหวัดปทุมธานีถือปฏิบัติกันใน เทศกาลตรุษสงกรานต์ อันเป็นเทศกาลเปลี่ยนปีศักราชขึ้นปีใหม่แต่โบราณ การถวายธงตะขาบนั้น กระทำกันที่เสาหงส์หน้าเจดีย์สถาน โดยมีตำนานถึงที่มาทำธงเป็นตัวยักษ์ขึ้นเป็นพุทธบูชา ซึ่ง จะไม่ขอกล่าวถึงรายละเอียดในงานวิจัยนี้ แต่จะกล่าวถึงเพียงว่าชาวมอญเมื่ออพยพเคลื่อนย้าย

เข้ามาพึ่งพระโพธิสมภารในสยามประเทศ ได้เข้ามารวมอยู่เป็นหมู่เหล่า จัดตั้งบ้านเรือน แล้วภายหลังจึงได้จัดสร้างวัดและเจดีย์สถานแบบรามัญ อย่างเจดีย์ชเวดากองในประเทศรามัญและได้สร้างเสาหงส์ไว้หน้าเจดีย์สถาน ครั้นถึงตรุษสงกรานต์ก็จัดพิธีถวายธงตะขาบ โดยนำไปแขวนไว้ที่เสาหงส์ทุกปีอย่างรามัญประเทศสืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้

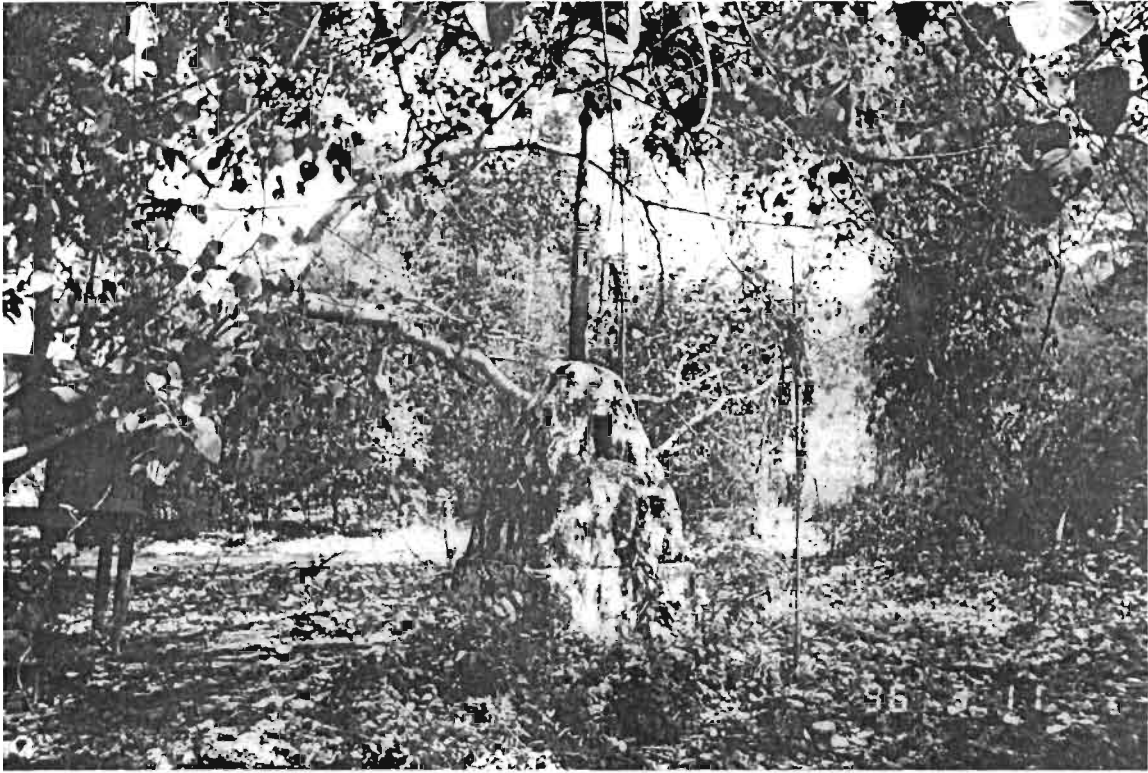
ชาวกะเหรี่ยงโปรวุ่นแรกที่เข้ามาอยู่สยามประเทศ เดิมอยู่ร่วมกับชาวมอญที่เมืองทวาย จึงได้รับอิทธิพลพุทธศาสนาโดยผ่านทางมอญ สะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการทางวัฒนธรรมที่วัฒนธรรมที่ต่อยกว่าจะเป็นฝ่ายรับเข้าหาวัฒนธรรมที่เหนือกว่า เมื่อแปลงสัญลักษณ์เสาหลักบ้านมาเป็นเจดีย์แล้ว ก็นิยมสร้างเสาหงส์ไว้หน้าเจดีย์เลียนแบบวัดมอญด้วย ดังเช่นที่วัดเก่ากะเหรี่ยงหน้าวัดสวนผึ้งตำบลตะนาวศรีปัจจุบัน เจดีย์ไม้แก่นยังอยู่ เสาหงส์เหลือเพียงเสาประกบคู่ข้างเดียว สร้างครั้งแรกโดยนายหมังกี่ซึ่งเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน และผู้ใหญ่บ้านขณะนั้น ปรากฏว่า ขณะยกตั้ง (สัมภรณ์ นางน้ำทุ จะนู บ้านสวนผึ้ง 2539) เสาหงส์ได้ล้มลงมาทับคนตาย ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าเกิดจากเจ้าที่แรงมาก ต่อมาเสาหงส์ได้ชำรุดล้มลงมามีผู้นำตัวหงส์ไปเก็บไว้ที่วัดท่าเคย แล้วถูกขโมยหายไปเลย ส่วนวัดเก่ากะเหรี่ยงที่หมู่บ้านบ้านคาริมแม่น้ำภาชี ต้นโพธิ์เหลือเพียงต้นเดียว เสาหงส์และเสาประกบคู่ยังอยู่แต่ตัวหงส์บนยอดเสาทำด้วยโลหะสูญหายไปนานแล้ว (สัมภรณ์ นายเล็ง บริดอ ก บ้านคา 2539) เช่นเดียวกับที่บ้านยางน้ำกลัดใต้ ตำบลยางน้ำกลัดใต้ บ้านห้วยเกษม (บ้านห้วยแห้ง) ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง ยังมีเสาหงส์และเสาประกบคู่แข็งแรง แต่ตัวหงส์ได้สูญหายไปนานแล้วเหมือนกัน (สัมภรณ์ นายจอง ลินจง บ้านยางน้ำกลัดใต้ 2539) ที่อำเภอแก่งกระจาน ตำบลสองพี่น้อง วัดเก่าได้รับการดูแลเป็นอุทยานการศึกษาของหมู่บ้าน ยังใช้ประกอบพิธีกรรมตามประเพณีในเดือน 11 และเดือน 5 ที่บ้านวังวนเป็นหมู่บ้านเล็กกว่าและย้ายไปตั้งริมเขื่อน ต้องลงมาร่วมพิธีกรรมที่บ้านสองพี่น้องทุกปี

วัดเก่ากะเหรี่ยงที่หมู่บ้านพุกูล อ.หนองห้วยปล่อง จ. เพชรบุรี
ศาลาตั้งเดิมที่ปรับปรุงใหม่ เพื่อประกอบพิธีกรรมประจำหมู่บ้าน

เสาหงส์ หรือของมองเต็ง ที่คงเหลือแต่เสาประกอบคู่ เจดีย์เสา
ไม้แก่น (ซ้าย) ของเก่าผุพัง ได้สร้างก่ออิฐฉาบปูนแทน

(เสาวไม้แก่น) เจดีย์ที่วัดเก่ากะเหรี่ยง หมู่บ้านยางป่ากสค. ๓
อ.หนองหญ้าปล้อง จ. เพชรบุรี ได้พัฒนาทำอัฐิจากปูนเสริมที่ฐาน

เสาหงส์ที่ตัวหงส์บนเสาชำรุดสูญหายมานานแล้ว แต่ยังเป็นสัญลักษณ์
ที่มีความหมายต่อชาวกะเหรี่ยง ต้องมารวมพิธีกรรมเวียนรอบเสา ปีละ 2 ครั้ง

"วัดเก่ากะเหรี่ยง" ที่รวมจิตวิญญาณของชาวกะเหรี่ยงโปว์
บ้านสองพี่น้องและบ้านวังวน อ.แก่งกระจาน จ. เพชรบุรี
ปีละ 2 ครั้งในเดือน 11 และเดือน 5

"ตั้งหงส์" หรือ "ทูน" ซึ่งเคยอยู่บน "เสาหงส์" หรือ "ช่องมองเต็ง"
(ภาพกลางบน) ทำด้วยไม้ ปัจจุบันเก็บรักษาไว้บนศาลา

วัดเก่ากะเหรี่ยง สะท้อนให้เห็นระบบคิดและความเชื่อที่สนองตอบ
ความต้องการจำเป็นให้มาประกอบพิธีกรรมร่วมกันทุกปี

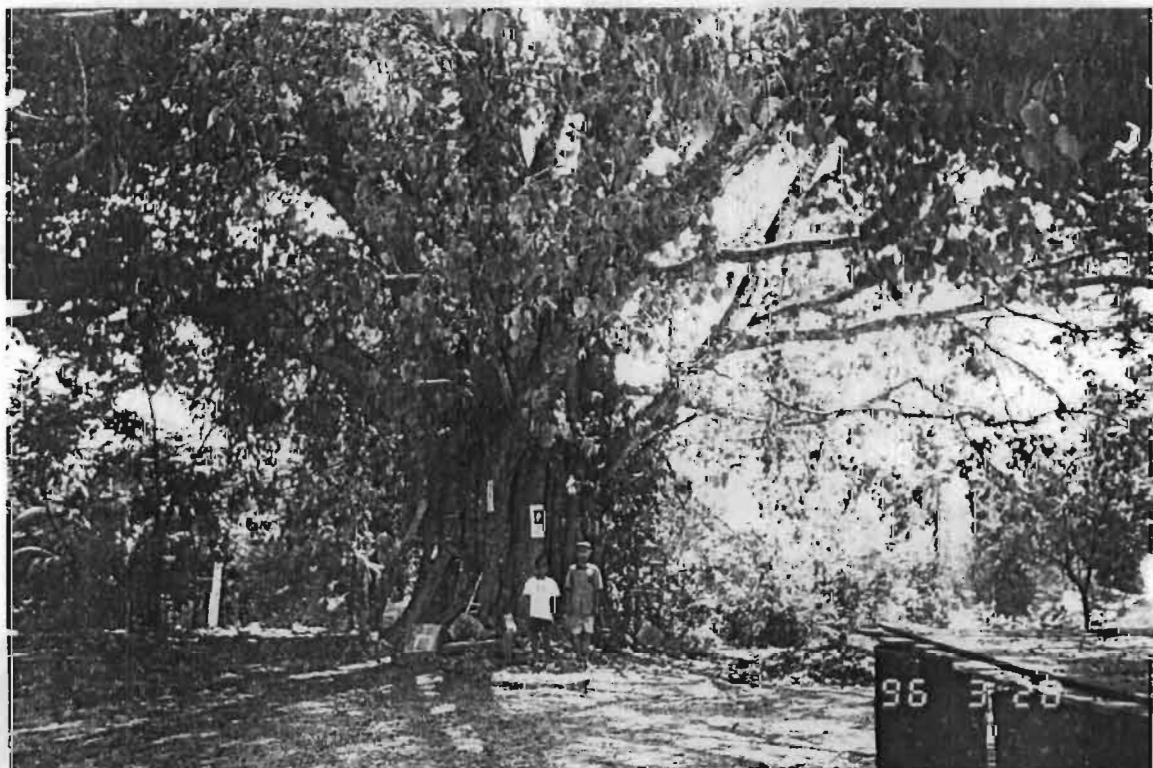

(บน) บ้านท่าช้าง ต.ช่างหัก อ.ปากท่อ จ.ราชบุรี

(ล่าง) บ้านห้วยแห้ง ต.ช่างน้ำกัลคเหนือ อ.หนองหญ้าปล้อง จ.เพชรบุรี

ต้นโพธิ์ใหญ่และเสาทองส์ ที่วัดเก่ากะเหรี่ยง หมู่บ้านบ้านคา
ตำบลบ้านคา อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี ชาวกะเหรี่ยงเลิกใช้ประกอบ
พิธีกรรมในเดือน 11 และเดือน 5 มาร่วม 20 ปีเศษ

บทที่ 4

หมู่บ้านกะเหรี่ยงภาคกลาง

สภาพทั่วไปของหมู่บ้านกะเหรี่ยงเขตวัฒนธรรมราชบุรี

หมู่บ้านกะเหรี่ยงภาคกลางในงานวิจัยนี้ หมายถึง หมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยงโปว์ในเขตจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมีลักษณะทางวัฒนธรรมร่วมกันที่สำคัญคือ การอนุรักษ์การแต่งกายประจำเผ่าโปว์ดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น เหมือนดังภาพพิมพ์ในหนังสือ "สมุดราชบุรี" เมื่อ พ.ศ. 2468 แท้จริงแล้วตามประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกะเหรี่ยงเผ่าโปว์นี้ เดิมก็เป็นกลุ่มเดียวกับกลุ่มอื่น ๆ ในจังหวัดแถบภาคกลาง แต่ที่อื่นได้หันไปนิยมชุดกะเหรี่ยงที่มีสีสันแบบของเผ่าสะกอทางภาคเหนือ ดังเช่น ที่หมู่บ้านเกาะสะเดิง ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี (สมฤกษ์ โภศลิทยานันท์, 2538 : 21) เดิมชายหนุ่มจะสวมเสื้อสีขาวมีสายยาวถึงข้อเท้า เช่นเดียวกับสาวโสด ที่สวมเสื้อทรงกระสอบสีขาวยาวถึงข้อเท้าเหมือนกัน แต่ปัจจุบันกะเหรี่ยงโปว์ โดยเฉพาะการแสดงเทอลียไตวหรือที่คนทั่วไปรู้จักกันในชื่อ รำตง ซึ่งเล่ากันว่าเป็นศิลปะการแสดงมีเฉพาะของกะเหรี่ยงโปว์เท่านั้น ได้หันไปสวมเสื้อแบบกะเหรี่ยงสะกอเสียแล้ว เป็นเสื้อทรงกระสอบสีแดงยาวแค่เอว ด้วยเห็นว่าสีสดดูฉลาดสวยงามมากกว่าชุดเดิม ส่วนหญิงสาวก็ใช้เสื้อทรงกระสอบสีขาวแต่ยาวแค่เอวเหมือนกัน

หญิงชาวกะเหรี่ยงโปว์ที่บ้านตะเพินคี ตำบลสองค้พระ อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี บ้านเจ้าวัด ตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี และที่บ้านคลิตี้ล่าง ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ก็มีลักษณะการแต่งกายมีสีสันและความหมายไม่เหมือนกับชาวกะเหรี่ยงโปว์ที่จังหวัดราชบุรีและเพชรบุรีเหมือนกัน กล่าวคือ ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยสาวยังไม่ได้แต่งงาน จะสวมชุดสีขาวบริสุทธิ์คาดเข็มขัด และมีการทอหรือปักด้วยด้ายสีชมพูเป็นคอเสื้อและแขนคล้าย ๆ กันทั้งสามจังหวัด แต่เมื่อแต่งงานแล้วจะเปลี่ยนเป็นสวมเสื้อและนุ่งผ้าทอพื้นแดง มีลวดลาย

เหตุผลที่ชาวกะเหรี่ยงไปว่าสามจังหวัดมีลักษณะการแต่งกายคล้ายกัน น่าจะเป็นกลุ่มที่ถูกพม่าขับไล่อพยพมาสู่เมืองไทยคราวเดียวกัน สุรพงษ์ กองจันทึก (2531 : 129) ได้กล่าวถึงเพลงกะเหรี่ยงผูกเป็นคำกลอนร้องให้เด็ก ๆ ฟังว่า "เยอโอะค้องทะเลเว เยอเฒ่ทองคู้หลังพะตุ เยอองแม่โ้ซัยค้อง" พอแปลได้ว่า "เรานี้อยู่เมืองทวาย เราข้ามภูเขามาอยู่เมืองไทย" และมีเพลงเล่าถึงการอพยพอย่างเศร้าสร้อย ร้องกันอย่างกว้างขวางทั้งกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี และอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ว่า "กาลาเลื่อหู้ป่งก้อง ทัยชะโ้ไอ้ค้องลงนอง เมย์แกม้งนาหมีทลอง นองทองถ้ายกลงถ้ายเก๋อบ่ง" พอแปลได้ว่า "สมัยก่อนนั้นอยู่ร่วมกับพวกมอญ อพยพมาอยู่เมืองไทยพวกหนึ่ง นอนตอนกลางคืน น้ำตาาร่วง นึกถึงอดีตที่เจตีย์จ้วยเก๋อบ่ง"

สำหรับกะเหรี่ยงไปว่าทางภาคเหนือ เช่น ที่ดอยแม่เหาะ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เสื้อของสาวโสดจะมีสายขวางจากบ่าลงมาถึงเหนืออก และช่วงเช่าลงไปถึงชายเสื้อ ขูดยาวจะทอ ด้วยด้ายสีแดงสดเป็นรูปข้าวหลามตัด ส่วนใต้ออกลงมาจะทอสอดด้ายแดงทั้งชาย ระบายระยงถึงเช่า ใช้ผ้าคาดผมสีสดใส สวมสร้อยประคำลูกบิดต่าง ๆ ร้อยเป็นสายยาวสะพายหลายเส้น ใส่ตุ้มหูเป็นเพชรเทียมร้อยด้วยไหมพรมหลากสี สวมใส่กำไลทองเหลืองและอลูมิเนียม ห้อยที่แต่งงานแล้วจะสวมเสื้อและผ้าถุงกนละท่อน ส่วนชายหนุ่มไว้ผมยาวมัดบ้ายมาผูกเป็นหางม้าติดก๊ีบ ในโอกาสพิเศษก็คาดผ้าพันสีแดงสด เสื้อส่วนใหญ่เป็นสีแดงนุ่งกางเกงขาก๊วยหรือโสร่ง (ดวงดาว สุวรรณรังษี, 2532 : 79 - 80)

หมู่บ้านกะเหรี่ยงเผ่าโบว์ในเขตจังหวัดราชบุรี จึงเป็นเครือญาติอย่างใกล้ชิดและถือว่าร่วมเผ่าพันธุ์เดียวกันกับกะเหรี่ยงที่เคลื่อนย้ายไปอยู่ในเขตจังหวัดเพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ เป็นบริเวณที่ชาวกะเหรี่ยงโบว์ได้ตั้งบ้านเรือนอยู่กันมาหลายชั่วคนแล้ว จนมีลักษณะทางวัฒนธรรมร่วมกันเป็น เขตวัฒนธรรม (Cultural Area) หนึ่ง ในงานวิจัยนี้ขอเรียกว่า "เขตวัฒนธรรมราชบุรี" โดยถือหลักการนับถือพุทธแบบกะเหรี่ยงโบว์ที่ราชบุรี ที่มีหลวงพ่อนวมหรือหลวงพ่อกะเหรี่ยง วัดแจ้งเจริญ เป็นศูนย์รวมแห่งจิตวิญญาณ และมีประเพณีการเรียกขวัญ กินข้าวห่อตลอดจนการแต่งกายประจำเผ่าโบว์ที่ไม่เหมือนจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลางดังกล่าวมาแล้ว

ภาษา

ตามหลักฐานประวัติศาสตร์เมื่อประมาณปี 1128 ก่อนคริสตกาล กะเหรี่ยงกลุ่มแรก ได้อพยพลงมาอยู่ในลุ่มน้ำอิรวดีในพม่า ซึ่งขณะนั้นมอญปกครองดินแดนในลุ่มน้ำอิรวดี ชาวกะเหรี่ยง ได้อพยพศึกษาอักษรเขียนของมอญและหลักพระพุทธศาสนา จนชาวกะเหรี่ยงผู้หนึ่งได้คิดดัดแปลง ภาษาหนังสือมอญมาใช้กับภาษาของชาวกะเหรี่ยง ภาษากะเหรี่ยงซึ่งจัดอยู่ในภาษาตระกูลทิเบต พม่า (Sino - Tibetan) จึงได้มีภาษาเขียนเป็นของตนเอง เมื่อพม่าเข้ามามีอิทธิพลเหนือ มอญและปกครองดินแดนได้ทั้งหมด พม่าจึงเริ่มใช้ภาษาหนังสือเป็นของตนเองโดยการเลียนแบบ ภาษาหนังสือของมอญ ทำให้ภาษามอญเริ่มมีการใช้น้อยลง ชาวกะเหรี่ยงจึงกลับมาใช้ภาษาหนังสือ ตามแบบพม่า ซึ่งในปัจจุบันพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี แดบอำเภอสังขละบุรี และศรีสวัสดิ์ ยังคงมีการ ใช้อักษรดังกล่าวอยู่ (สัมภาษณ์คุณ บุญเลิศ, กาญจนบุรี 2539)

ปี ค.ศ. 1832 Dr. Jonathan Wade มิชชันนารีผู้เข้ามาเผยแผ่ศาสนาคริสต์ อเมริกันแบพติสต์ ซึ่งเป็นคริสตศาสนิกายหนึ่งในคริสตศาสนิกายโปรเตสแตนต์ ได้คิดภาษา หนังสือกะเหรี่ยงโดยดัดแปลงมาจากหลักการของภาษาพม่า เพื่อสะดวกในการแปลคัมภีร์ไบเบิล เป็นภาษากะเหรี่ยง ที่จะนำไปใช้ในการเผยแผ่ศาสนาคริสต์ในหมู่ชาวกะเหรี่ยงสะกอในภาคเหนือ (อ้างใน เพียงจิต เทียนย่อย 2535 : 34) ภาษากะเหรี่ยงดังกล่าวนี้ไม่มีใครใช้ใน เขตจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี ด้วยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการอพยพของชาวกะเหรี่ยงไปไว้ เกือบ 200 ปีมาแล้ว ที่ชาวกะเหรี่ยงไปไว้กลุ่มนี้ไม่ได้อยู่บนเขา แต่อยู่บนพื้นราบเป็นกลุ่มบ้านถาวร เด็กกะเหรี่ยงได้เข้าโรงเรียนและเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสถึงระดับมัธยมศึกษาแล้ว บ้างได้ เรียนในสถาบันอุดมศึกษาจบออกมาแล้วได้เป็นข้าราชการก็มาก ที่เป็นครูสอนในโรงเรียนระดับ ประถมศึกษาได้ช่วยให้การพูดภาษาไทยง่ายขึ้น โดยเฉพาะหมู่บ้านที่อยู่ในเขตสุขาภิบาลที่ต้องติดต่อกับคนพื้นราบ การพูดภาษากะเหรี่ยงจึงมีแต่ในบ้านเท่านั้น เพราะเด็กรุ่นใหม่อายุที่จะพูดภาษา กะเหรี่ยงกันแล้ว (สัมภาษณ์ก้านจิบ จะนุ ตำบลตะนาวศรี, 2539)

การแต่งกาย

การแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงเผ่าไปว์ครั้งมณฑลราชบุรี ตามหนังสือสมุตราชบุรี พ.ศ. 2468 พบว่า ผู้ชายสวมกางเกงขาก๊วยสีดำหรือนุ่งผ้าโจงกระเบนสีคล้ำคาดเข็มขัด สวม

เสื้อสีน้ำเงินคัลล่าแขนยาว บักริมขอบคอเสื้อแขนและชายเสื้อด้วยด้ายสี เสื้อผ่าอกมีกระดุมมาก บางทีก็สวมเสื้อเชิ้ตสีขาวไว้ข้างในแล้วสวมเสื้อดังกล่าวทับ

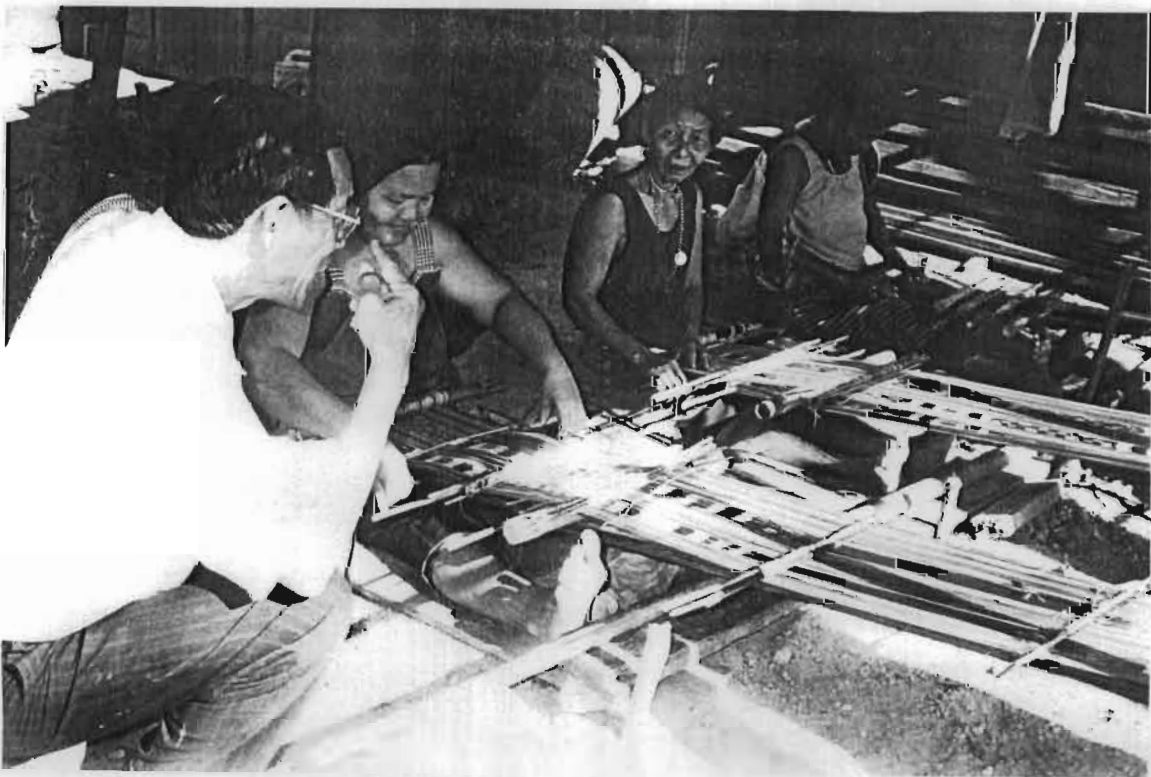
เมื่อก่อนผู้ชายต้องไว้ผมยาว ห้ามตัดหรือโกน ใช้ผ้าสีหน้าแคบหลายผืนพันรอบศีรษะ แล้วขมวดผมใช้ผ้าพันเป็นวงย่นยาวเหนือหน้าผาก ถือว่างามสง่าสมชายที่เดียว เดี่ยวนี้ไว้ผมสั้น ทิ้งวงไม่ได้ก็ต้องทิ้งวงเพิ่มไว้ สำหรับคาดหัวเมื่อต้องการจะแต่งให้เต็มภาคภูมิ (สัมภาษณ์ นายหม่อง บุญถิ่น บ้านห้วยน้ำหนัก 2539)

ส่วนเครื่องประดับก็นิยมเจาะรูหูสอดด้วยไม้มะเกลือสำหรับผู้หญิง และตุ้มหูทำด้วยเงิน สำหรับผู้ชาย สวมสร้อยลูกปัดหลายสาย และสวมกำไลมือทำด้วยเงิน สาว ๆ เมื่อก่อนต้องหวีผม แสกกลางใช้แถบเงินแบนคาดผมแล้วรวมไว้ท้ายทอย สาว ๆ นิยมไว้ผมยาวปละบ่า เมื่อมีสามี และมีอายุจะนิยมรวบผมเกล้ามวย ซึ่งในผู้สูงอายุแล้วยังมองเห็นการเกล้ามวยผมอยู่ แต่เด็กสาว รุ่นใหม่ที่เข้าโรงเรียนและเป็นผู้ใหญ่แล้วจะตัดผมเหมือนคนพื้นราบ

การแต่งกายของผู้หญิง ถ้ายังเป็นเด็กจนถึงวัยรุ่นก่อนมีประจำเดือน อายุประมาณ 14 - 15 ปี จะสวมเสื้อสีขาวตัวเดี่ยวยาวคลุมเลยเข้า ตัวเสื้อใช้ผ้าสองชั้นเย็บต่อกันไว้เว้นที่ พอสวมทางศีรษะ บักริมขอบคอเสื้อแขนและชายเสื้อด้วยด้ายสีแดง เด็กหญิงอายุ 15 ปีแล้ว ยังไม่นุ่งผ้าถุงสวมเสื้อสีดำหรือน้ำเงินปักลาย ถ้ามีประจำเดือนมาถือว่าอัปรีดิ์ จะต้องนำรูป 5 ดอก เทียน 5 แท่ง ไปกราบขอขมาพี่ชายก่อน แล้วจึงไปขอขมาแม่กับพ่อ โดยไปบอกขอขมา ว่า "ขออย่าให้เราอัปรีดิ์จัญไรเลย" พี่ชายหรือแม่พ่อก็จะบอกว่า "มาขอขมาแล้วต่อไปก็อย่าอัปรีดิ์จัญไรเลย" หลังจากนั้นถ้ามีประจำเดือนในวันใดก็ต้องนุ่งชุดเป็นสาวแทนชุดขาวทันที

ผู้สูงอายุชาวกะเหรี่ยงโปว์ ที่ยังทอผ้าถุงและเส้นอได้ ยังมีอยู่ทุกหมู่บ้าน
แต่น่าเสียดายที่ไม่สามารถถ่ายทอดสู่เด็กรุ่นใหม่ได้

(บน) นางเมิ่ง สดาพล บ้านยางน้ำกสัดใต้ (ล่าง) นางนะริ่ง
สุขสาส์และญาติ บ้านทุลล อ.หนองหญ้าปล้อง จ. เพชรบุรี

งานทอผ้าด้วยกี่แบบดั้งเดิม นางบัวฤ จะนู บ้านสวนผึ้ง ยังมีงานจ้าง
ทอถุงย่ามไม้ขาตมือ

นางโรสภา เนเท็ก และ นางบัวฤ จะนู กาสังโชรผู้แดงจะทอ
เสร็จจําหม่า โคยช่างทอผ้าที่หมู่บ้านบ้านบึง อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี

เสื้อของหญิงสาวจะมีครอบครัวใช้สีดำหรือสีน้ำเงินเป็นหลัก แล้วปักด้วยด้ายสีต่าง ๆ เฉพาะตรง
กึ่งกลางรอบอกเป็นช่องสี่เหลี่ยมบรรจุลายดอกดวง นับเป็นเอกลักษณ์ทางเผ่าพันธุ์ที่ไม่มีการ
เปลี่ยนแปลงรูปแบบและลวดลายเลย สำหรับหญิงที่แต่งงานแล้วจะสวมเสื้อสั้นแค่เอวเท่านั้น
เพื่อสะดวกในการให้ลูกกินนม (สัมภาษณ์ นางโสภา เนติก บ้านบ่อ 2539)

การแต่งชุดกะเหรี่ยง ปัจจุบันจะแต่งเฉพาะงานสำคัญ ๆ เช่น งานแสดงเอกลักษณ์
ทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยที่จังหวัดหรืออำเภอจัด งานประเพณีกินข้าวห่อเดือนเก้า หรืองาน
ชุมนุมปีใหม่กะเหรี่ยงที่วัดแจ้งเจริญ เป็นต้น ผู้ชายและเด็กจะใส่กางเกงขายาวสวมเสื้อตามสมัย
ผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้านต่างบอกกล่าวด้วยความน้อยใจ เด็ก ๆ เคี้ยวนี้ไม่ค่อยเชื่อผู้ใหญ่ ไม่ยอม
สวมใส่ชุดประจำเผ่าอีกต่อไป (สัมภาษณ์ นายจอง ลินจง, นางเม็ง สอพล บ้านยางน้ำก่ดใต้
นางนะโว้ง สุขสาลี บ้านพุลู 2539)

การเกิด

โดยสภาพพื้นฐานของสังคมกะเหรี่ยง ผู้หญิงเป็นผู้ที่อยู่ติดที่แต่ผู้ชายเมื่อแต่งงานแล้ว
ก็ต้องไปอยู่หมู่บ้านอื่น ผู้หญิงจึงเป็นเจ้าของหมู่บ้านที่แท้จริง เป็นผู้รับและสืบทอดประเพณีพิธีกรรม
ที่ถ่ายทอดต่อ ๆ มาจากแม่หรือยาย จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ (นางโสภา เนติก บ้านบ่อ 2539)
หญิงกะเหรี่ยงเวลาจะคลอดลูกจะมีหมอด้ายมาช่วยทำคลอด หลังจากเด็กคลอดออกมาแล้วจะนำ
รกเด็กใส่กระบอกไม้ไผ่ใส่เกลือ ผู้เป็นพ่อจะนำไปฝังดินโดยไม่ให้ใครเห็นตั้งแต่ตอนเช้ามืด บ้างก็
ฝังไว้ใต้บันไดบ้านเชื่อว่าจะทำให้เลี้ยงง่าย แต่บางแห่งก็นำไปฝังไว้ในป่าก็มี และบางแห่งก็นำ
กระบอกไม้ไผ่ไปแขวนไว้ที่ต้นไม้ใหญ่

ถ้าสามีไม่อยู่บ้านขณะภรรยาคลอดลูก เมื่อสามีกลับมาถึงบ้านคนในบ้านจะบอกให้พ่อ
หยุดก่อนยังไม่ให้ขึ้นบ้าน ถ้าภรรยาคลอดลูกผู้ชายสามีจะต้องขึ้นบ้านทางเสาเรือน ถ้าคลอดลูก
ผู้หญิงจะตะแคงบันไดแล้วเดินขึ้นมา แต่ถ้าเป็นลูกคนแรกสามีจะนั่งเฝ้าอยู่ใกล้ ๆ ถึงสามวันสามคืน
ที่เดียว อาจจะนั่งสานตะกร้า สานลำแพนหรือทำอะไรก็ได้แต่ไม่ให้นอน จะทำให้ลูกเป็นคนขยัน
เมื่อโตขึ้น

หลังคลอดแม่จะต้องอยู่ไฟประมาณ 7 - 10 วัน ระหว่างอยู่ไฟจะเอาต้นโพ้โหมะล้าง
มาต้มน้ำอาบ และใช้ใบโพ้โหมะล้างมาลงไฟนวดที่ตรงท้องน้อย เพื่อให้ลมตกเข้าอุ้งเชิง
หลังจากอยู่ไฟแล้วผู้เป็นแม่จะเอาน้ำขมิ้นใบส้มบ่อย พร้อมรูปเทียนดอกไม้อย่างละ 5 ใบขอมา
หมอดำแยที่มาช่วยทำคลอดให้ อาจจะให้เงินด้วยหนึ่งสิ่ง สองสิ่งหรือหนึ่งบาท

เวลาจะตั้งชื่อให้ลูก พ่อแม่หรือคนเฒ่าคนแก่ที่มีอายุยืนจะผูกข้อมือให้เด็ก ถ้าคลอด
วันข้างขึ้นจะตั้งชื่อหลังจากวันคลอดอีกเจ็ดวัน สิ่งของที่ใช้ประกอบพิธีตั้งชื่อมีข้าวเหนียว 7 ห่อ
ข้าวหุงสุกใหม่ ๆ 7 ก้อน ยอดไม้หรือใบไม้ 7 ใบใส่ในถ้วย น้ำหนึ่งขันและด้ายสีขาวสำหรับ
ใช้ผูกข้อมือ 3 เส้น ก่อนผูกจะใช้ไม้คดข้าว (นุวะ) เคาะและไหว้พระ (สัมภษณ์ นางโสภา
เนตติก นางน้ำทุ จะนุ บ้านป่อ 2539)

ปัจจุบันถนนหนทางเข้าสู่หมู่บ้านกะเหรี่ยงไปมาสะดวก มีสถานอนามัยและสำนักงาน
ผดุงครรภ์ทุกหมู่บ้าน ประกอบกับแม่บ้านชาวกะเหรี่ยงเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลและการ
ทำคลอด จึงนิยมไปคลอดที่สำนักงานผดุงครรภ์แล้วไม่ต้องอยู่ไฟ การทำคลอดกับหมอดำแยจึง
น้อยลงและเกือบไม่มีเลย การคุมกำเนิดก็เป็นที่ยอมรับของชาวกะเหรี่ยง จึงทำให้อัตราการมี
บุตรโดยเฉลี่ยลดลงด้วย

การย่องสาว

การย่องสาวหรือการไปย่อง เป็นประเพณีการเลือกคู่ครองของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งเป็น
ผลสืบเนื่องจากการที่หนุ่มสาวได้พบปะกันในประเทศกาลต่าง ๆ จากการได้ร้องเพลงโต้ตอบกัน จึง
ทำให้เกิดความสนใจชอบพอกัน ฝ่ายหนุ่มก็จะขอไปย่องสาวตามประเพณี การย่องจึงหมายถึง
หนุ่มไปหาสาวตอนกลางคืนแล้วมีโอกาสได้พูดคุยกัน หนุ่ม ๆ กะเหรี่ยงจะใช้เวลาไปย่องสาวตอน
กลางคืน ประมาณ 3 - 4 ชม สาว ๆ ที่หนุ่มจะไปย่องได้ต้องมีอายุ 15 ปีขึ้นไป นับเป็นการ
เลือกคู่ของหนุ่มสาวชาวกะเหรี่ยงที่อิสระมาก จนมีข้อเขียนหรือบทความที่เข้าใจผิดว่า การย่อง
สาวนั้นหนุ่มเลยเถิดเข้าห้องหอได้ แต่พอเข้ามาคืนหนุ่มนั้นต้องรีบหนีกลับไปตั้งแต่ไก่โห่ จะอ้อยอิ่ง
อาลัยนางอยู่ไม่ได้

เมื่อหนุ่มไปเรียกสาวจะสะกิดที่เอวปลุกให้ตื่น โดยไม่มีการล่วงเกินมากกว่านี้ ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงจะทำเป็นไม่รู้เพื่อให้โอกาสหนุ่มสาวได้พูดคุยกัน สาวเมื่อรู้ตัวก็จะลุกขึ้นมาคุยด้วยเบา ๆ แต่ถ้าสาวไม่ชอบก็จะจุกตะเกียงหรือได้ให้สว่าง หนุ่มจะรู้ว่าสาวไม่ชอบก็จะลาหลีกไปแล้วเลือกหาบ้านหลังใหม่ที่จะขอย่องสาวต่อไป หนุ่ม ๆ จะใช้เพลงเกี่ยวกับสาวประกอบในการขอย่องสาวซึ่งเนื้อเพลงจะเป็นการสนทนาโต้ตอบกันอย่างสุภาพ บรรยายถึงความงามตามธรรมชาติหรือสภาพแวดล้อมก่อน แล้วหนุ่มจึงจะแสดงความในใจให้หญิงรับรู้ ดังเช่นเพลงเกี่ยวกับสาวที่แปลเป็นภาษาไทยได้ความหมายดังนี้ (อ้างถึง พระชัย ลีสมบูรณผล 2538 : 18)

ฝ่ายชาย : บ้านนี้เป็นบ้านของใครนะ แลดูสวยดี

ฝ่ายหญิง : มาทำไม บ้านฉันเป็นบ้านหลังหอมช่อ

ฝ่ายชาย : มาขอเด็ดดอกไม้ ดอกไม้บ้านเธอสวยจัง ขอสักดอกได้ไหม

ฝ่ายหญิง : บ้านของฉันไม่สวยไม่งาม ดอกไม้ก็ไม่สวย จะเด็ดก็เด็ดได้

เมื่อได้เวลาก่อนจะกลับหนุ่มจะถามสาวว่า "จะให้มาอีกไหม" ถ้าสาวชอบก็จะบอกว่า "ตามใจจิ" แต่ถ้าไม่ชอบจะบอกว่า "ไม่ต้องมาอีก" แล้วหนุ่มนั้นจะไปขอย่องสาวอื่นต่อไป หนุ่มจะไปขอย่องสาวคนเดิมถึงสามคืน ในคืนที่สามถ้าสาวยังบอกว่าให้มาอีกได้ก็ตามใจแสดงว่าต่างมีใจรักตรงกัน แล้วทั้งสองจะไปบอกพ่อแม่ฝ่ายตนให้รับรู้ไว้ก่อน แต่หนุ่มสาวรุ่นใหม่จะเลิกการขอย่องสาวแล้ว จะใช้โอกาสพูดคุยเมื่อไปเที่ยวงานวัด ดุหมรสพแบบสังคมสมัยใหม่ (สัมภาษณ์ นายเสรี คลังนาค บ้านบ่อ 2539)

การสู่ขอและการแต่งงาน

สมัยก่อนเมื่อหนุ่มสาวชาวกะเหรี่ยงตกลงปลงใจรักกันแน่ ไม่ต้องมีการสู่ขอและมีพิธีอะไรมาก เจ้าบ่าวนำน้ำหนึ่งขัน เงินสองสลึง ดอกไม้และด้ายผูกข้อมือไปบ้านเจ้าสาว เจ้าบ่าวต้องขึ้นไปไหว้ผีเรือนบนบ้านเจ้าสาว แล้วมาให้ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายผูกข้อมือคู่กับเจ้าสาว ผู้ใหญ่ประพรมน้ำมนต์ให้พร เอาเงินสลึงทิ้งลงในน้ำและบนพื้นดินเป็นเสรีจพิธี จากนั้นพ่อแม่ฝ่ายหญิงยอมให้เจ้าบ่าวหรือลูกเขยอยู่ช่วยงานไร่ที่บ้าน และอยู่ร่วมกับครอบครัวฝ่ายหญิงหลังการแต่งงาน (สัมภาษณ์ นายเล้ง ปรีดอก บ้านคา, นายหัง กงจี บ้านห้วยน้ำขาว 2539)

การสู้ขอและการแต่งงานที่เกิดเป็นประเพณีในเวลาต่อมา เมื่อหนุ่มสาวรักใคร่ชอบพอกันและต่างก็บอกให้ผู้ใหญ่ฝ่ายตนรับทราบ ต่อไปก็เป็นเรื่องของผู้ใหญ่ แม่ฝ่ายสาวจะไปหาแม่ฝ่ายชายแล้วปรึกษากัน "ลูกชายมาหาลูกสาวเรา จะทำอย่างไรต่อไป จะตกลงให้อยู่กันไหม" ถ้าแม่ของหนุ่มไม่รับรู้แสดงว่าหนุ่มไปหลอกหลวงสาวเล่น ๆ ถือว่าผิดผีหรือผิดประเพณี และถ้าหนุ่มไปย่องหาเด็กชุดขาวหรือไปผิดลูกผิดเมียผู้อื่น จะต้องทำการขอขมาต่อฝ่ายหญิงหรือฝ่ายเสียหาย อาจต้องชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงิน นี่เป็นกฎเกณฑ์ของสังคมกะเหรี่ยง (สัมภาษณ์ นางน้ำทุ จະนุ บ้านสวนผึ้ง 2539)

เมื่อผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายตกลงกันแล้วก็ต้องมีพิธีแต่งงาน ฝ่ายชายจะมีขบวนแห่ด้วยแคน กลองกะเหรี่ยงไปบ้านฝ่ายหญิง ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงจะโยนกระบอกไม้ไผ่ลงมาให้เจ้าบ่าวกระเทิบให้แตกเสียก่อนจึงขึ้นบ้านได้ เมื่อขึ้นบนบ้านแล้วเพื่อน ๆ เจ้าบ่าวยังช่วยกันรื้อหลังคาบ้านบางส่วนทิ้ง ซึ่งเมื่อเสร็จพิธีแล้วเจ้าสาวจะต้องช่วยเจ้าบ่าวมุงซ่อมหลังคาบ้าน การให้เจ้าบ่าวกระเทิบกระบอกไม้ไผ่แตกแสดงถึงความแข็งแรงของเจ้าบ่าว เจ้าบ่าวเป็นคนเอาการเอางาน ซ่อมบ้านก็ได้เลี้ยงดูเจ้าสาวไม่ให้อดตายง่าย ๆ

พิธีบนบ้านนั้นญาติผู้ใหญ่จะผูกแขนให้คู่บ่าวสาว เจ้าสาวบือนข้าวเจ้าบ่าว เจ้าบ่าวอ้อมแล้วจะโยนขามข้าวให้แตกกระจาย บล่อยให้เป็นที่หน้าของเจ้าสาวต้องเก็บกวาดให้สะอาดแสดงให้เห็นถึงความเป็นแม่บ้านที่ดี แต่งเสร็จแล้วฝ่ายเจ้าบ่าวต้องมาอยู่บ้านเจ้าสาวอย่างน้อย 1 ปี (สัมภาษณ์ นางโสภา เนเต็ก บ้านบ่อ 2539)

หนุ่มสาวชาวกะเหรี่ยงรุ่นใหม่ไม่ยอมรับพิธีแต่งงานแบบดั้งเดิม หันมานิยมการแต่งงานแบบสังคมไทยทั่วไป มีการทำพิธีแบบไทย มีขบวนขันหมาก บ่าวสาวแต่งกายตามสากลนิยม นิยมการเลี้ยงแขกด้วยอาหารโต๊ะจีน

เดิมหนุ่มสาวชาวกะเหรี่ยงจะแต่งงานกับคนกะเหรี่ยงด้วยกัน ด้วยเมื่อก่อนหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงเป็นสังคมปิด แต่ปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับผู้คนภายนอกมากขึ้นกลายเป็นสังคมเปิด ผู้คนหลายเชื้อชาติแทรกตัวเข้าไปอยู่ร่วมกับชาวกะเหรี่ยง จึงได้มีการ "แต่งงานข้ามเชื้อชาติ" ซึ่งส่วนใหญ่จะแต่งงานกับคนไทย ปรากฏว่าสาวกะเหรี่ยงเป็นแม่บ้านของข้าราชการสำคัญ ๆ ในท้องถิ่นมากมาย (สัมภาษณ์ เสรี คลังนาค บ้านบ่อ 2539)

การเผาศพ

ประเพณีของชาวกะเหรี่ยง เมื่อมีคนตายในหมู่บ้านไม้นิยมเอาศพไว้บนบ้านนาน ทั้งยังมีความกลัวต่อผีหรือวิญญาณของผู้ตาย จึงเอาศพไว้ไม่เกิน 18 ชั่วโมง เป็นต้นว่า ตายตอนบ่ายวันนี้พรุ่งนี้เช้าก็จะนำศพไปเผา หรือถ้าตายเช้าก็จะนำศพไปเผาตอนเย็น นอกจากผู้ตายมีฐานะดี และลูกหลานแยกย้ายอยู่ไกลบ้านนัก ก็จะไม่เก็บศพไว้บ้านอย่างมาก 2 วัน เวลาเคลื่อนศพไม่นำศพผ่านหมู่บ้าน จะนำศพไปเผาตรงไหนก็จะปักไม้ไผ่เป็นสัญลักษณ์ ใครจะนำศพมาเผาซ้ำที่อีกก็ได้ แต่ต้องทำสัญลักษณ์ปักไม้ไผ่ไว้เช่นเดียวกัน

ป่าช้ากะเหรี่ยงจะอยู่ทางทิศตะวันตกและนิยมหันหน้าศพไปทางทิศตะวันตกด้วย เหมือนกันเป็นการบ้ำเตือนให้รู้ว่าปู่ย่าตายายล้วนข้ามเทือกเขามาทั้งนั้น

ญาติจะทำบุญหลังคนตายครบ 7 วันแล้ว โดยผู้อาวุโสที่สุดในหมู่บ้านเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม แต่ถ้าญาติยังไม่พร้อมที่จะทำบุญให้ผู้ตาย ก็จะนำเพียงอาหารไปเช่นที่หลุมฝังศพ

การตั้งบ้านเรือน

ชาวกะเหรี่ยงไปไร่ชอบตั้งบ้านเรือนอยู่บนที่ราบระหว่างหุบเขาและเชิงเขา ริมแม่น้ำลำห้วย บ้านเรือนจะเป็นกลุ่มบ้านที่มีความเป็นเครือญาติเดียวกัน เป็นหมู่บ้านถาวรไม่ชอบอพยพโยกย้ายดังเช่นอดีต

รูปแบบบ้านเรือนกะเหรี่ยงดั้งเดิมจะเป็นชั้นเดียวได้ถุนสูง วัสดุก่อสร้างเป็นไม้ไผ่ ขึ้นอยู่ริมห้วยหาได้ง่ายในสมัยนั้น นำมาทาบเป็นไม้สับปากหรือไม้ซี่พื้นบ้าน ทำฝาและประตูบ้านลำไม้ไผ่ทำเสา ชื่อ แปะ ฯลฯ เสาใช้ไม้ทั้งต้นปอกเปลือกก็มี หลังคามุงด้วยแฝกหรือใบกะพ้อ บางที่ก็ไม้ไผ่ผ่าซี่กวางคว่ำหยาบมุงหลังคา ไม่มีหน้าต่างหรือช่องลม ห้องนอนมักจะรวมกันโล่ง ๆ ส่วนที่เป็นระเบียงที่เหลือนี่ไม้ไผ่ทำลูกกรงสำหรับที่รับแขก เต้าไฟมีดินรองพื้นหินสามก้อนเป็นเต้าเหนือเต้าไฟมีแคร่ไม้ไผ่เก็บของแห้งและพันธุ์พืช บันไดทำด้วยไม้ไผ่ชักขึ้นเก็บได้เวลากลางคืน ตอนเช้าจึงทอดบันไดลง ได้ถุนบ้านปรับเรียบมีแคร่นั่งเล่นและทำงานได้ มีครกตำข้าวเกือบทุกบ้าน ครกกระเดื่องจะมีเฉพาะบ้าน ที่สำหรับทอผ้าแบบดั้งเดิม ภาชนะเครื่องใช้ โง่ กระบุง ตะกร้า

บ้านกะเหรี่ยงแม่เฒ่าสงขลารองน้ำ ที่สร้างด้วยวัสดุธรรมชาติ แต่
 รกสวยรกรางาม มีต้นไม้พืชผักสมุนไพรรอบบ้าน

บ้านเรือนกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมที่บ้านพูล อ.หนองหญ้าปล้อง
ระเบียงบ้านใช้รับแขก และผูกเปลเพื่อก่อนนอนพักกลางวัน

การใช้ครกกระเดื่องตำข้าวแบบวิถีชีวิตดั้งเดิม ยังคงใช้ เป็น
ปกติที่หมู่บ้านพูล อ.หนองหญ้าปล้อง จ. เพชรบุรี

ชาวกะเหรี่ยงยังใช้แม่น้ำลำห้วยทำกิจกรรมอุปโภคบริโภค โดย
ถือว่า เป็นแหล่งสาธารณะของหมู่บ้าน

(บน) แม่น้ำภาชีที่บ้านห้วยน้ำหนัก

(ล่าง) แม่น้ำภาชีที่บ้านท่ามะขาม ต.ตะนาวศรี อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี

มีดเสียมเก็บแฉวนตามเสาบ้าน หน้าเกี่ยวข้าวได้ดูบ้านเป็นที่รองรับข้าวที่นวดแล้ว โดยใช้วิธีพาดหรือเหยียบรวงข้าวบนพื้นพาด เมล็ดข้าวหลุตกลงในกองอยู่ใต้ดูบ้าน นวดเสร็จแล้วจะเก็บขึ้นยุ้งซึ่งสร้างไว้ใต้บ้าน

ปัจจุบันบ้านเรือนแบบกะเหรี่ยงเหลือน้อยมาก หลังจากที่เคยมุงหญ้าคาหรือแฝกก็เปลี่ยนมามุงสังกะสี เสาเป็นไม้เนื้อแข็งบากหน้าไม้สำหรับวางคานตงรองรับพื้นบ้าน พื้นก็เปลี่ยนเป็นไม้เนื้อแข็ง บ้านโครมุงสังกะสีเมื่อ 20 ปีก่อนถือว่ามีฐานะดีมาก เดี่ยวนี้ลูกหลานได้รับการศึกษาดีขึ้น เศรษฐกิจดี จึงเกิดค่านิยมรื้อบ้านเก่าทิ้งแล้วสร้างใหม่ด้วยวัสดุก่อสร้างที่บังคับให้กลายเป็นบ้านทรงสมัย หลังคามุงกระเบื้องก่ออิฐฉาบปูนทาสีอย่างสวยงาม มีห้องนอนมากขึ้น หนุ่มสาวแต่งงานแล้วก็ไม่ยอมแยกบ้าน ยังคงอยู่บ้านฝ่ายหญิงด้วยเหตุผลความจำเป็นทางเศรษฐกิจและที่ดินทำกินนับวันมีน้อยลง บ้านเรือนกะเหรี่ยงจึงกลายเป็นครอบครัวขยายมากขึ้น

ลูกหลานรุ่นใหม่สร้างบ้านชั้นเดียวแบบถาวร ก่ออิฐหลังคากระเบื้อง ไม่มีใต้ดูบ้าน เลิกทำไร่ซ้อข้าวสารกิน ทำให้ศิลปะพื้นบ้าน เช่น ครกตำข้าว ครกกระเดื่อง กี๋ทอผ้า โง่ กระบุง ตะกร้า เลิกใช้สูญหายไปหมด จนลูกหลานกะเหรี่ยงไม่ทราบธรรมเนียมแยกชั้นบ้านสมัยก่อน (สัมภาษณ์ นายหม่อง บุญถิ่น บ้านห้วยน้ำหนัก 2539) เล่าว่า แยกชั้นเยี่ยมบ้านใครแล้วทำบันไดหัก เจ้าของบ้านจะต้องทำขวัญให้แขก 6 บาท ถือว่าแขกได้แบกโชคลาภมาให้ เขามากมายเหลือเกินจนทำให้บันไดหัก แต่ถ้าตอนจากกลับทำให้บันไดบ้านหักก็จะถูกปรับ 6 บาทเหมือนกัน ด้วยเหตุผลว่าแขกขนเอาโชคลาภลงจากบ้านหนักมากถึงกับบันไดบ้านหัก ห้ามกระโดดลงจากเรือนเด็ดขาด ถือว่าเป็นกลางร้ายสำหรับทุกคนที่อยู่บนบ้าน

แม้สภาพบ้านเรือนที่สร้างด้วยวัสดุธรรมชาติจะดูโหย่โหย่ไม่สวยงาม อยู่นอกเขตสุขาภิบาลที่ยังไม่พัฒนามากนัก แต่ละบ้านก็ยังชอบปลูกไม้ดอกไม้ประดับรักสวยรักงาม พืชผักสมุนไพรที่จำเป็นรอบบ้าน เช่น ที่บ้านผาบงซึ่งเป็นกะเหรี่ยงโบริวแต่อพยพมาจากพม่าเมื่อ 7 ปีที่แล้ว โดยภาพรวมแล้วหมู่บ้านกะเหรี่ยงจะมีต้นไม้ใหญ่และมีสภาพแวดล้อมคล้ายบ้านสวน อุดมด้วยต้นมะพร้าว หนุมาน มะม่วง กล้วย อ้อย ส้มโอ ฯลฯ จึงเป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ชีวิตความเป็นอยู่ที่สงบ สมถะและเป็นนักอนุรักษ์ธรรมชาติ

กะเหรี่ยง : พรานไพรในอดีต

ชาวกะเหรี่ยงโบว์ได้ชื่อว่าชำนาญในการล่าสัตว์ป่ามาก จนได้ชื่อว่า "พราน" พรานไพรชาวกะเหรี่ยงจึงมีชีวิตใกล้ชิดอยู่กับป่าที่มีสัตว์ชุกชุม เลี้ยงชีวิตและครอบครัวจากความสำเร็จของตน แล้วนำความสำเร็จของตนมาเสนอแก่คนเมือง ด้วยเขากวาง งาช้าง เขากะทิง และเขาวัวแดง กลายเป็นเครื่องประดับตกแต่งและเพิ่มบารมีของคนในเมือง โดยเฉพาะข้าราชการกล่าวได้ว่า เมื่อไปรับราชการในท้องถิ่นชายแดนที่นั่นแล้ว จะต้องได้เขาสัตว์งาช้างกลับไปประดับบ้านหรือฝากเจ้านายให้ได้ (ประสบการณ์ของผู้วิจัยที่พบเห็นในช่วง 40 ปีที่อำเภอจอมบึง) น้ำผึ้งเดือน 5 จากป่ากะเหรี่ยงเป็นของฝากชั้นดีจากราษฎรมานานแล้ว พรานกะเหรี่ยงในอดีตจากมณฑลราชบุรีได้ชื่อว่าชำนาญการตีสิ่งหลวงที่ชอบเกาะต้นผึ้งสูงลิ่ว แต่ไม่เกินความสามารถที่พรานไพรจะตกทอย (ลิ้มไม้) ที่ต้นผึ้งแล้วปีน่ายขึ้นไปเก็บจนได้

กล่าวได้ว่าชาวกะเหรี่ยงโบว์ เขตวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี มีโลกทัศน์เกี่ยวกับสัตว์ป่าต่างไปจากชาวกะเหรี่ยงโบว์ที่เขตทุ่งใหญ่นเรศวร ที่นับถือลัทธิฤๅษี ชีวิตพรานไพรสะท้อนให้เห็นความชำนาญในการล่าสัตว์ด้วยปืนแก๊ปและหน้าไม้ ดังภาพแกะสลักระบายสีที่หน้ากุฎีหอนันหลังปัจจุบันในวัดแจ้งเจริญ

สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 วัดเก่ากะเหรี่ยงที่บ้านบ่อ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ได้มีพระภิกษุรูปหนึ่งมาบูรณะเป็นวัดบ้านบ่อ แล้วอยู่จำพรรษาเป็นเจ้าอาวาสรูปแรกคือ อาจารย์ทิม ท่านได้สั่งสอนให้กะเหรี่ยงเลิกล่าสัตว์แล้วนำปืนแก๊ปและหน้าไม้ไปฝังดินเสีย (สัมภาษณ์ นิกม มณีโชติ บ้านบ่อ 2539) แต่ในบริบทแห่งความสัมพันธ์กับรัฐและสังคมภายนอก ที่มีความต้องการเขี้ยวเขาสัตว์ป่า ไม่ว่าจะ เป็นโครงการพัฒนาจากภาครัฐหรือเอกชนการทำเหมืองแร่หรือป่าไม้ จึงไม่สามารถห้ามพรานไพรให้เลิกล่าสัตว์ป่าได้เลย ท้ายสุดเป็นเงื่อนไขสำคัญที่กำหนดความเปลี่ยนแปลงความเชื่อทางศาสนาที่เคยถือมา เช่น นกกกคำถือว่าเป็นพาหนะของพระพุทธเจ้า นกเงือกเมื่อยิ่งคู่ของมันตายตัวที่เหลือจะโศกเศร้าเสียใจจนตายไปด้วย ช้าง สมเสร็จและแรดที่โลกทัศน์ของกะเหรี่ยงว่าห้ามยิง ถือเป็นบาปอย่างมากจะทำให้เกิดไม่ทันยุคพระศรีอาริยะ ดังนั้นได้ข่าวรอยใหม่เมื่อใดก็แกะรอยเป็นแรมเดือน เพราะค่าในตัวมันคุ้มกับความพยายามที่เดียว

ปัจจุบันทุกหมู่บ้านชายแดนไทยพม่าถูกเชื่อมโยงกับตัวเมืองด้วยทางหลวง ทำให้ป่าถูกเปิดมากขึ้นจนธรรมชาติของป่าหมดไป ที่เป็นป่าแท้จริงก็กลายเป็นป่าสงวนและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทำให้อาชีพพรานไพรตามครรลองของบรรพบุรุษต้องหมดไป แม้กระนั้นทุกวันนี้ยังได้เห็นมีเนื้อสัตว์ป่าแอบขายตามชุมชนชายแดนอยู่เนื่อง ๆ

สมัยก่อน พรานไพรกระเหรี่ยงมีวิธีล่าสัตว์ป่า คือ (สัมภาษณ์ นายหม่อง บุญถิ่น ห้วยน้ำหนัก 2539)

1. ตามรอย ผู้เป็นพรานจะตอมสะเกทรายตามรอยเท้าสัตว์ สามารถรู้ว่าเป็นรอยเก่า รอยใหม่ เมื่อพบแล้วจะแอบดักยิงเจียบ ๆ บางทีก็เป่าใบไม้เลียนเสียงล่อให้สัตว์เข้ามาหา แล้วส่องยิงได้โดยง่าย
2. นั่งห้าง พรานจะออกสำรวจแหล่งที่เป็นโป่งดินเค็ม ที่สัตว์น้อยใหญ่เวียนมาแทะกิน เพื่อทำให้มันแข็งแรง พรานจะตัดไม้มาผูกห้างบนคบไม้ใกล้ ๆ โป่งดิน แต่ต้องดูสภาพแวดล้อมและทิศทางลม วิธีนี้ได้เปรียบสัตว์มักจะมีถูกเป้าเสมอ
3. ไล่ราว เป็นวิธีที่พรานและลูกไล่จำนวนมาก ประมาณ 30 คนแล้วแบ่งเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งจะนั่งรอตรงทางด่านที่สัตว์เคยผ่านมา ให้ฝ่ายไล่เดินเรียงแถวส่งเสียงดังต้อนสัตว์ให้ไปทางที่ตกไว้ วิธีนี้ต้องระวังอันตรายจะมักพลาดยิงถูกลูกไล่บ่อย ๆ

ด้านหน้ากุฏิหอยฉัน ห้องของหลวงพ่อนวมเมื่อครั้งยังมีชีวิต
อยู่ทางค้ำขวาของภาพ

(ล่าง) ขยายให้เห็นภาพอารีพรานไพรของชาวกะเหรี่ยง
ที่มีปืนแก๊ปและหน้าไม้เป็นอาวุธ

ประเพณีก่อเจดีย์ทรายเดือน 5

งานประเพณีชุก่อเจดีย์ทราย หรือสงกรานต์ของชาวกะเหรี่ยงในเดือน 5 (ปลายปีกะเหรี่ยง) ยังมีจัดกันอยู่แต่องค์ประกอบของพิธีกรรมอาจจะแตกต่างกันออกไป แต่ยังคงนับว่าจัดตามความเชื่อแบบดั้งเดิม ตามบรรพบุรุษกะเหรี่ยงไปว่ ดังเช่น ในอำเภอหนองหญ้าปล้องและอำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี โดยมีศูนย์รวมทางจิตวิญญาณที่ "วัดเก่ากะเหรี่ยง" กลางหมู่บ้าน ไม่ใช่ในวัดที่สร้างใหม่เป็นทางการของหมู่บ้าน นับเป็น "พุทธศาสนาแบบชาวบ้าน" ที่ยังดำรงอยู่ได้ในสังคมปัจจุบันควบคู่กันไประหว่าง "วัดเก่า" กับ "วัดใหม่" โดยไม่มีการหักล้างซึ่งกันและกัน ตามแนววิเคราะห์ในเชิงหน้าที่นิยม (Functionalism) แล้ว ต่างก็มีหน้าที่ในการแก้ปัญหาชีวิตของปัจเจกบุคคลและสังคมส่วนรวมตามโลกทัศน์ของกะเหรี่ยงไปว่

ที่บ้านยางน้ำกลัดใต้และบ้านพุกู ตำบลยางน้ำกลัดใต้ ที่บ้านห้วยแห้ง (ห้วยเกษม) ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จัดในวันขึ้น 15 ค่ำ และแรม 8 ค่ำ บางปีอาจจะเลื่อนวันบ้างตามความจำเป็น ตอนเช้าชาวกะเหรี่ยงจะช่วยกันล้างศาลา ทำความสะอาดบริเวณวัดเก่าซึ่งประกอบด้วยศาลา เจดีย์ ต้นโพธิ์ และเสาหงส์ ภายในวงล้อมของต้นลำทมที่เป็นเขตวัด แล้วตอนเย็นจะช่วยกันขนทรายมากองเป็นพระเจดีย์ บ้างใช้หญ้าคามัดปักเป็นยอดเจดีย์ ตกแต่งด้วยดอกไม้ใบไม้ นำน้ำขมิ้นสัปปะยั้งไปสรงน้ำพระพุทธรูปบนศาลา แล้วกลับลงมาประพรมที่พระเจดีย์ทราย รวมทั้งที่เจดีย์ ต้นโพธิ์ และเสาหงส์ด้วย ผักสัปปะยั้งมีความสำคัญมากเมื่อนำไปแช่น้ำจะถือว่าน้ำนั้นเป็นน้ำบริสุทธ์ เพราะคำว่า "ป่อย" หมายถึงการทำให้หลุดหรือการละทิ้ง (สัมภาษณ์ นายแก้ว ใจคน บ้านพุกู 2539)

ตอนค่ำประมาณ 2 ทุ่ม จะเริ่มทำพิธีเวียนรอบสัญลักษณ์ของวัด ภายในวงล้อมของต้นลำทม เมื่อทุกคนพร้อมแล้วจะนำโดยผู้อาวุโสในหมู่บ้าน เมื่อก่อนมีตีกลอง เป่าแคน แล้วมีนักร้องนางรำหน้าขบวน เป็นความสนุกสนานของทุกคนที่มาร่วมพิธีกรรม ปัจจุบันคงมีแต่แคนเป่านำขบวนนักร้องนางรำ ผู้อาวุโสเป็นผู้อัญเชิญพระพุทธรูปพร้อมพานดอกไม้ธูปเทียนเดินนำขบวน ปกติจะเดินเวียนขวาสามรอบ บางแห่งเช่นที่บ้านท่ายาง บ้านตากแดด (บ้านไทรงาม) ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อจะเวียนถึง 7 รอบ เสร็จแล้วนำดอกไม้ธูปเทียนซึ่งต่างก็เตรียมไว้สองชุด บักไว้ที่ศาลาหนึ่งชุด ที่เหลือบักที่ฐานเจดีย์ เสาหงส์ ต้นโพธิ์ และกองเจดีย์ทรายก็ได้ แล้วต่าง

กล่าวคำบูชาคุณพระพุทธเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผู้คุ้มครองธรรมชาติ จากการสัมภาษณ์โดยรวมสรุปได้ว่า คำกล่าวบูชาไหว้วอนคล้าย ๆ กัน คือขอให้อยู่เย็นเป็นสุข อย่าได้เจ็บไข้ได้ป่วย ทำให้ได้ข้าวเยอะ ทำมาค้าขึ้น

การก่อเจดีย์ทรายเป็นสิ่งแทนในความเชื่อว่า เจดีย์หรือสถูปเป็นที่สำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า การเดินบูนานำหน้าด้วยพระพุทธรูปเวียนขวารอบวัดนั้นในตัวของความรู้สึกแล้ว ศาลาคืออุโบสถที่มีพระพุทธรูปเป็นพระประธาน เสาไม้แก่นเจดีย์แทนพระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ต้นโพธิ์คือที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า และเสาหงส์เป็นสัญลักษณ์อิทธิพลของพุทธที่รับมาจากมอญ เจดีย์ทรายที่ชาวกะเหรี่ยงมาร่วมกันก่อขึ้นจะเป็นพุทธบูชาหรือบูชาพระแม่ธรณีก็ตาม ในข้อคิดแล้วนึกถึงความอุดมสมบูรณ์ด้วยข้าวปลาอาหารการเพาะปลูกได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย และปราศจากโรคภัย ไม่ได้มุ่งหมายที่จะนำมาเป็นวัสดุใช้ในการก่อสร้าง แต่นำจะได้ประโยชน์ในแง่แสดงความร่วมมือร่วมใจของพี่น้องชาวกะเหรี่ยงที่ร่วมเอกลักษณ์เผ่าพันธุ์เดียวกันและได้มาประกอบพิธีกรรมร่วมกันนั่นเอง

ที่บ้านสองพี่น้อง ตำบลสองพี่น้อง อำเภอแก่งกระจาน นัดวันก่อเจดีย์ทรายในวันแรม 8 ค่ำ เดือน 5 ซึ่งมีกิจกรรมแตกต่างออกไป กล่าวคือทรายที่ขนเข้าวัดนั้นไม่ได้นำมากองเป็นเจดีย์ทราย แต่ละคนจะนำไปโปรยในบริเวณวัดเก่าด้วยความเชื่อว่า เป็นการทดแทนที่เมื่อเข้ามาวัดแล้วมีเม็ดทรายติดเท้าออกไปจากวัด แล้วประพรมพื้นที่ที่โปรยทรายด้วยน้ำมันส้มป่อยอีกครั้ง ตอน 2 ทุ่ม ทุกคนจึงมาร่วมชุมนุมอีกครั้ง เพื่อเวียนรอบสัญลักษณ์และองค์ประกอบของวัดเก่าบ้านวังวนเป็นหมู่บ้านเล็กๆ เพิ่งย้ายไปตั้งริมเขื่อน ไม่มีวัดเก่ากะเหรี่ยงจึงต้องลงมาร่วมพิธีกรรมที่บ้านสองพี่น้องทุกปี

ที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ได้เลิกมีความสัมพันธ์กับวัดเก่ากะเหรี่ยงมานานแล้วที่ยังจัดอยู่เป็นงานสงกรานต์เพื่อรักษาเป็นประเพณีเท่านั้น เน้นการสาดน้ำรดน้ำแบบสมัยนิยมแล้ว กล่าวกันว่า (สัมภาษณ์ นายเสรี คลังนาค บ้านบ่อ 2539) เมื่อก่อนหนุ่มสาวจะเล่นสาดน้ำกันในแม่น้ำภาชี แล้วจนทรายขึ้นมาก่อเจดีย์รอบ ๆ เสาไม้แก่นเจดีย์ในวัดบ้านบ่อ ซึ่งปัจจุบันถูกไถทิ้งเสียแล้วมีการเล่นทอยสะบ้าระหว่างหนุ่มสาว เด็กรุ่นใหม่ทอยสะบ้าไม่เป็น ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เข้าใจวิธีเล่นก็เหลือน้อย ดังนั้นการเล่นสะบ้าที่อำเภอสวนผึ้งจึงไม่ตอบสนองความต้องการของเด็กรุ่นใหม่อีกต่อไป

สาเหตุที่วัดเก่ากะเหรี่ยงในอำเภอสวนผึ้งหมดความสำคัญและขาดการสืบเนื่องนั้นพบว่า (สัมภาษณ์ นายเตียง ขอระะ บ้านโป่งกระทิงบน 2539) พระที่ธุดงค์มาจำวัดที่บ้านโป่งกระทิงบนเมื่อก่อนไม่ยอมอยู่จำวัดบักกลดที่วัดเก่ากลางหมู่บ้าน แต่ไปบักกลดอยู่ที่ป่าเชิงเขานอกหมู่บ้าน ชาวบ้านก็เอาใจยอมหรือสาลาที่วัดเก่าไปสร้างใหม่ให้พระธุดงค์ นานเข้าก็พากันขาดสำนึกในการสืบเนื่องของวัดเก่าที่บ้านบึง บ้านคาก็เหมือนกัน เมื่อมีพระธุดงค์มาก็มักจะไมยอมจำวัดที่วัดเก่า ชาวกะเหรี่ยงก็ตามไปทำบุญกับพระที่บนเขา นานเข้าก็ขาดความสนใจกับวัดเก่าเหมือนกัน สำหรับที่วัดเก่าหน้าวัดสวนผึ้งปัจจุบัน เมื่อ 20 ปีเศษมานี้องค์กรพัฒนาของรัฐก็จะไถทิ้งเพื่อตัดถนนผ่าน แต่ผู้นำท้องถิ่นไม่ยินยอมจึงงดไว้ นำชมเขยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถรักษาเสาเจดีย์ เสาประกอบคู่ของเสาหงส์ไว้ได้ ทำให้เห็นรากเหง้าของการนับถือผีในวัฒนธรรมเดิม แล้วสืบทอดบูรณาการทางวัฒนธรรมมาเป็นสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา แต่น่าเสียดายที่ไม่มีการสืบเนื่องของพิธีกรรมในเดือน 11 และเดือน 5 ที่วัดเก่ากะเหรี่ยงทุกวัดในเขตอำเภอสวนผึ้งมานานร่วม 30 ปีแล้ว (สัมภาษณ์ กำนันจیب จะนุ ตำบลตะนาวศรี, นายก๊ก ต่าโปีะ บ้านคา 2539)

ประเพณีเดือนเก้ากินข้าวห่อกะเหรี่ยง

ชาวกะเหรี่ยงเผ่าโบว์เขตวัฒนธรรมราชบุรี มีประเพณีกินข้าวห่อในเดือนเก้า และปัจจุบันยังคงเป็นประเพณีพิธีกรรม ที่เป็นเครื่องมือผูกมัดรักษาความสัมพันธ์ทางครอบครัวดังอดีต อีกทั้งไม่ได้กำหนดวันทำพิธีตายตัวอาจจะเป็นวันข้างขึ้นหรือข้างแรมก็ได้ แล้วแต่จะตกลงนัดหมายกันในแต่ละปี

ก่อนถึงวันงานทุกบ้านจะเตรียมข้าวเหนียว ใบตอง ใบผาก มะพร้าว น้ำตาลน้ำผึ้ง ดอกไม้ไผ่ โดยลูกหลานจะช่วยกันห่อข้าวเหนียวด้วยใบตองหรือใบผาก (ใบไม้ชนิดหนึ่ง) มัดให้แน่นด้วยเส้นดอก ข้าวห่อที่จะใช้ประกอบพิธีจะทำเป็นพิเศษ ใช้ไม้ไผ่ท่อนเดียวมาขยี้เป็นเส้นดอก แล้วมัดห่อใบตองเป็นพวงเดียวกัน นำไปต้มให้สุกในกระทะหรือปิ้ง มะพร้าวชุบน้ำตาลหรือน้ำผึ้งกวนเป็นหน้ากระฉีก สำหรับใช้จิ้มกับข้าวห่อเป็นคำ ๆ

ตอนพลบค่ำของวันนั้นประมาณ 1 ทุ่ม ทุกครัวเรือนจะรอเสียงปืนจากบ้านผู้นำในท้องถิ่น เช่นกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ทันใดที่เสียงปืนดังขึ้นแต่ละบ้านจะขานรับด้วยการเคาะปี่ ตีกลอง เขย่ากระดิ่งว้าว จุดประทัดหรือยิงปืน เกิดเสียงดังไปทั้งหมู่บ้าน แม่เฒ่าพร้อมกระบุงบรรจุน้ำข้าวห่อ ดอกไม้ใบไม้ ด้ายแดงและของบูชาอื่น ๆ พร้อมสรวลคอกของคนในบ้าน ยกมาตั้งที่หัวบันไดแล้ว ใช้ทัพพีข้าวหรือไม้คดข้าว (นุระ) เคาะที่หัวบันไดเป็นจังหวะพร้อมกล่าวคำเรียกขวัญมีความหมาย ทำนองชักชวนขวัญที่กระเจิงไปตามที่ต่าง ๆ ให้กลับมา ซึ่งมักจะมีข้อความคล้ายกันดังนี้ "ขวัญเอ๋ย ขวัญอยู่ในดงมา อยู่ในป่ามา อยู่กับผีมา อยู่กับसाงมา ขวัญจงอย่าไปอยู่กับผีกับसाง ไม่ใช่เพื่อน ไม่ใช่พวก ไม่ใช่ฝูงเรา ขวัญอยู่ในดงมา อยู่ในห้วยมา อยู่ในหนองมา อยู่ในทุ่งมา มาอยู่กับพ่อ กับแม่ มาอยู่กับลูกกับเมีย (ผัว) มาผูกแขนมากินข้าวห่อ อย่าได้ไปเที่ยวจนไกล"

พิธีเรียกขวัญจะทำซ้ำอีกในรุ่งอรุณของวันใหม่ เริ่มด้วยแม่เฒ่าจะ เคาะหัวบันไดบ้านและ กรอบประตู พร้อมกล่าวชักชวนเรียกขวัญที่ไปอยู่ยังที่ต่าง ๆ ให้กลับมา ต่อจากนั้นลูกหลานจะมานั่งรวมกันบนกระเบียงบ้าน เพื่อให้แม่เฒ่าผูกด้ายแดง เรียกขวัญที่ข้อมือ

แม่เฒ่าจะผูกให้ลูกสาวก่อน ถึงแม่จะมีลูกชายก็ต้องผูกให้ทีหลัง ลูกหลานจะได้รับการผูกด้ายแดงรับขวัญเรียงลำดับไป ในการผูกด้ายแดงนั้นก่อนจะพันสามารถผูกด้วยเจียนตาย แม่เฒ่าจะดึงเส้นด้ายผูกที่แขนพร้อมพึมพำเรียกขวัญด้วย ถ้าใครผูกติดข้อมืออยู่ได้จนขมปากก็ยิ่งดีถือว่าเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ใครเกิดเดือนเก้าก็ต้องผูกให้ก่อนคนอื่นพร้อมผูกข้อเท้าด้วย ผูกเสร็จแต่ละคนแม่เฒ่าจะเอาข้าวห่อยอดดอกดาวเรือง (อาจจะ เป็นดอกใบอะไรก็ได้) กับเศษด้ายแดงที่เหลือจากผูกข้อมือแต่ละคนวางบนศิระษะ ผู้รับขวัญจะหยิบของบนศิระษะมาถือไว้แล้วเอาใบไม้แห้งใบไม้ที่ใบหู ในวันนั้นถ้ามีแขกผู้มาเยือนอยู่บนบ้าน ก็จะถูกเชิญให้ร่วมพิธีกรรมรับการผูกข้อมือทุกคน นับเป็นการให้เกียรติถือว่ามีความสัมพันธ์กับพวกเขาด้วย

หลังการผูกข้อมือเรียกขวัญให้ลูกหลานเสร็จก็พอสว่างรุ่งอรุณของวันใหม่ ชาวกะเหรี่ยงทุกครัวเรือนต่างกระวีกระวาดถือธาดาชั้นหรือถ้วยขามใส่ข้าวห่อหรือน้ำจิ้ม มุ่งหน้าไปยังศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน (บ้านม่อ) อันเป็นศูนย์รวมความเชื่อและพิธีกรรมมาแต่ครั้งบรรพชน บางแห่งอาจจะไม่นำใบไม้แห้งศาลเจ้ากลางหมู่บ้าน แต่จะนำไปทำบุญถวายพระสงฆ์ที่วัด

พิธีเริ่มตอนเช้ามืด เมื่อแม่เต่ายกกระบุงข้าวเพื่อ และของบูชามา
ตั้งตรงหัวบ้านไคบ้าน แล้วใช้ทัพพีเคาะขันไค พร้อมกล่าวคำเรียกขวัญ

แม่เต่าจะผูกข้อมือเรียกขวัญให้ลูกสาว เป็นคนแรกของบ้าน

พอสายหน่อยเป็นเวลาที่แต่ละครัวเรือนรวมญาติมิตรกินข้าวหอ บ้านบางหลังลูกหลานเต็มไปหมดผู้เฒ่าผู้แก่แสนจะดีใจได้รวมญาติปีละครั้ง แก่นแท้จริง ๆ ที่ต้องการให้บรรดาญาติพี่น้องเชื้อสายเดียวกันได้พบปะสังสรรค์ การผูกข้อมือ เรียกขวัญเป็นกุศโลบายที่จะทำให้เด็กรุ่นใหม่มีความภาคภูมิใจและเคารพรักในบรรพบุรุษของตน หมู่สาวจะออกเที่ยวไปทั่วหมู่บ้าน ขึ้นบ้านไต่ก็มีข้าวหอมาต้อนรับ นับว่าประเพณีกินข้าวหอเป็นเครื่องผูกมัดรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมส่วนรวมได้แน่นแฟ้นทีเดียว

กะเหรี่ยงมีความเชื่อมาแต่โบราณเช่นเดียวกับคนไทยว่า คนเรามีส่วนประกอบที่เป็นตัวตนคือ "ร่างกาย" กับส่วนที่ไม่มีตัวตนคือ "วิญญาณ" ถ้าขวัญได้อยู่คู่กับร่างกายเจ้าของขวัญก็จะมีแต่ความสุข แต่ถ้าขวัญไม่อยู่กับร่างกายเจ้าของขวัญจะไม่เป็นปกติสุข อาจเจ็บไข้ได้ป่วยถึงตายได้ ด้วยความเชื่อดังกล่าวกะเหรี่ยงจึงได้กำหนดพิธีกรรมเรียกขวัญกันทุกปี ให้ขวัญกลับมาอยู่กับเนื้อกับตัวของลูกหลาน เพื่อความเป็นสิริมงคลและความมั่นคงมั่นใจให้แก่ลูกหลาน ดังคำเรียกขวัญก่อนผูกข้อมือ (สัมภาษณ์ นางโสภกา เนเด็ก บ้านบ่อ 2539) "เอ้าขวัญของ... (ออกชื่อผู้ที่ จะเรียกขวัญ) จงมา มาอยู่กับพ่อกับแม่ กับลูกกับเมีย (กับพี่) มาผูกแขน มากินข้าวหอถึงเวลาเดือนเก้าแล้ว ขวัญเราจะต้องมารวมอยู่ในบ้าน มาอยู่เย็นเป็นสุข มาทำมาหากิน อย่ามีเจ็บมีไข้ อย่ามีอันตรายใด ๆ ขอให้ชนะพวกยักษ์พวกมาร เดือนนี้เราอย่าไปเที่ยวให้ไกลนัก มาอยู่กับบ้านกับเรือน กับลูกกับเมีย (กับพี่) กับพ่อกับแม่ มาพักผ่อนให้ร่มเย็นเป็นสุข"

จากการสอบถามพบว่า ผู้ทำพิธีเรียกขวัญมีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะเป็นหน้าที่ของญาติผู้ใหญ่ทางฝ่ายหญิง เพราะทัพพีหรือไม้คดข้าว (นุวะ) สิ่งของที่เป็นสัญลักษณ์และสื่อความหมายถึง "แม่บ้าน" ผู้ประกอบพิธีจึงน่าจะเป็นย่า ยาย ทวดของครอบครัวนั้น เรื่องนี้ นายชนะ บุญเลิศ (สัมภาษณ์ 2539) ผู้ให้ข่าวคนสำคัญของบ้านบ่อ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ก็มีความเห็นเช่นเดียวกันว่าของเดิมระบบคิด และความเชื่อแบ่งแยกหน้าที่บทบาทของฝ่ายชายและหญิง ยืนยันว่าผู้ประกอบพิธีกรรมที่บ้านทุกครั้งยังเป็นย่าหรือยายของลูกหลานเสมอ กล่าวได้ว่าพื้นฐานทางโครงสร้างของสังคมกะเหรี่ยง (โปว์) ให้ความสำคัญกับการสืบเชื้อสายทางฝ่ายหญิง รวมทั้งการตั้งถิ่นฐานกับครอบครัวฝ่ายหญิงหลังการแต่งงาน ฝ่ายหญิงจึงเป็นผู้ที่อยู่ติดที่เป็นเจ้าของหมู่บ้าน เป็นผู้รับและสืบทอดในการประกอบพิธีกรรมของหมู่บ้านของชาติพันธุ์

โครงสร้างทางสังคมของชาวสยามโบราณนั้น ก็ยกย่องฝ่ายแม่มากกว่าฝ่ายพ่อเหมือนกัน ดังเช่น พิธีแต่งงานก็มักจะทำกันที่บ้านฝ่ายหญิง เมื่อแต่งเสร็จแล้วก็ไปอยู่ที่บ้านฝ่ายหญิง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีร่องรอยของภาษาที่ใช้ "แม่" นำหน้าในการเรียกชื่อสิ่งสำคัญในสังคมสะท้อนให้เห็น การให้ความสำคัญกับแม่ ดังเรียกว่า แม่ น้ำ แม่ ธรณี แม่ โปสพ แม่ เต่าไฟ แม่ ยานาง นาง กวัก นาง ตานี นาง ดั่ง นาง สาก นาง ครก ฯลฯ ซึ่งยังเป็นสิ่งที่คนไทยส่วนใหญ่ทั่วไปเคารพเกรงกลัว กราบไหว้มาแต่อดีตถึงปัจจุบันทีเดียว

เดือนเก้า เป็นช่วงเวลาที่พืชผลกำลังงอกงาม ช่วงเวลาหลายเดือนที่ผ่านมาต้องทำงานหนัก ขณะที่รอฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาลพืชผลกำลังงอกงาม แล้วรอการเก็บเกี่ยวผลนั้นจึงมีเวลาว่าง ที่จะกลับมาชุมนุมญาติอีกครั้ง และในช่วงขบวนนี้ก็เหมือนกันที่เดินทางไปยังที่ต่าง ๆ ย่อมประสบเหตุร้าย เจอเสื่อสาบงูตีผี เจ็บไข้ได้ป่วย ขวัญย่อมไม่อยู่กับเนื้อกับตัว ดังนั้นประเพณี พิธีกรรมกินข้าวห่อ เพื่อเรียกขวัญ จึงเกิดขึ้นเพื่อฉลองโอกาสในการนี้ได้อย่างเหมาะสมที่สุด หลังจากพิธีกรรมแล้วได้สนุกสนานร่วมกัน และเพื่อให้พิธีกรรมนี้รับใช้สังคมกะเหรี่ยงได้อย่างเหมาะสม แต่ละหมู่บ้านจึงได้นัดหมายวันจัดไม่ให้ตรงกัน เพื่อจะได้ถือโอกาสเยี่ยมญาติยังหมู่บ้านอื่น ๆ

เมื่อก่อนจะมานั่งกินข้าวห่อรวมกันที่ลานกลางหมู่บ้าน หมู่สาวได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกัน กับหมู่สาวหมู่บ้านอื่น ขับร้องเพลงแคนโต้ตอบกัน มีการบ่อนข้าวห่อขมและน้ำให้แก่กัน บางคู่ถูกใจกันจนหนุ่มขย่องสาว แล้วผูกแขนอยู่กินด้วยกัน ดังเช่น นาย เล็ง ปรีดดอก อยู่บ้านสองพี่น้อง อำเภอแก่งกระจาน มาได้ครอบครัวที่บ้านคว อำเภอสวนผึ้ง เพราะการมากินข้าวห่อต่างหมู่บ้าน แต่ปัจจุบันหมู่จะไปเที่ยวกินข้าวห่อต่างหมู่บ้านที่ห่างไกลน้อยลง คงมีเฉพาะหมู่บ้านที่ใกล้กันเท่านั้น หลายคนจึงบอกว่าเดี๋ยวนี้สนุกสู้เมื่อก่อนไม่ได้ จัดกันแบบง่าย ๆ ไม่มีมีการขับร้องเพลง รำแคนหรือ ร้องเพลงเกี่ยวสาวให้เด็ก ๆ รุ่นใหม่ได้ฟังกันอีกแล้ว (สัมภาษณ์ นาย ต๊ะมอง พันธูยา บ้านพุกูล 2539)

บางแห่งบางป้อมีการของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องกับประเพณีกินข้าวห่อ เช่น ที่บ้านบ่อหน้า ที่ว่าการอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ได้แปลงพิธีกรรมมาเป็นพิธีการและการแสดงไปเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เป็นคนต่างถิ่น โดยกะเกณฑ์ให้ชาวกะเหรี่ยงมาสาธิตการกินข้าวห่อแล้วจัดให้

สาว ๆ นุ่งกระโจมอกประกวตริคาเกะ เหยียง ซึ่งกะเหยียงรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาดีได้พูดอย่างเป็นวิชาการว่า ชาวกะเหยียงไม่ยอมให้พิธีกรรมกินข้าวห่อเรียกขวัญนี้ ถูกปลอมแปลงบิดเบือนจากความจริง ไม่ยอมทำให้ทำลายคุณค่าของวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตเดิมๆ เพียงเพื่อตึงตูดและเป็นที่ถูกใจของคนต่างถิ่นเท่านั้น เขามีความคิดเห็นว่าการประกวตริคาเกะเหยียงเป็นการสร้างค่านิยมที่ผิดให้กับสังคมกะเหยียง การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมกะเหยียงโดยมุ่งบริการนักท่องเที่ยวต่างถิ่นที่ไม่มีวิถีชีวิตเดียวกับชาวกะเหยียงนั้น ย่อมเป็นการทำลายชีวิตวิญญาณที่มีพลังของวัฒนธรรมกะเหยียงนั่นเอง (สัมภาษณ์ นายวุฒิ บุญเลิศ ชมรมชาวไทยเชื้อสายกะเหยียง กาญจนบุรี 2538)

จากความคิดเห็นของชาวกะเหยียงนี้ เห็นได้ว่าบางครั้งการทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่นเกิดขึ้นจากความปรารถนาดีตามกระแสทุนนิยม ที่กำลังเชี่ยวกรากในสังคมไทย ด้วยมิติทางวัฒนธรรมแล้วการกระทำดังกล่าวขององค์กรการพัฒนา ไม่ได้เป็นการรักษาวัฒนธรรมชาวบ้านเลย จึงไม่เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะนำความจริงตามวัฒนธรรมภายนอก ที่คิดว่าสูงเทียมไปใส่ให้ท้องถิ่นตามกระแสโลกาภิวัตน์ ในแง่สิทธิของชนกลุ่มน้อยตามปณิญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ชาวกะเหยียงย่อมมีสิทธิในการเลือกแบบอย่างวิถีชีวิต ภาษา และจารีต ประเพณีของตนเอง

การเมืองการปกครองและความสัมพันธ์กับภายนอก

ตามหลักฐานประวัติศาสตร์ท้องถิ่น กล่าวถึงชาวกะเหยียงโบว์อพยพจากเมืองทวายเข้ามาทางด้านบ้องตี้แล้วอพยพตามแม่น้ำภาชีลงไปทางใต้ แล้วตั้งหลักแหล่งตามที่ราบแม่น้ำเพชรบุรีจนถึงปราณบุรี เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อต้นรัตนโกสินทร์ ประมาณ 200 ปีเศษมาแล้ว

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ผู้นำกะเหยียงที่เข้ามาทางด้านพระเจดีย์สามองค์ ได้เข้าติดต่อกับเจ้าเมืองกาญจนบุรีเพื่อขอตั้งรกรากที่เมืองสังขละบุรี เป็นการแสดงความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ไทยและได้รับความยินยอม ขณะเดียวกันที่กะเหยียงโบว์ (บางกลุ่ม) ที่เกรงกลัวการติดต่อกับคนไทย ได้ขออนุญาตกลับไปอยู่ป่าเขา เพราะไม่ชินกับดินฟ้าอากาศของพื้นที่ราบ ซึ่งกลุ่มนี้เองส่วนหนึ่งได้ล่องลงใต้มาตามลำภาชีแล้วเป็นต้นตระกูลของชาวกะเหยียงโบว์ที่ราชบุรีและเพชรบุรีทุกวันนี้ (ความเห็นของวุฒิ บุญเลิศ 2539)

เมื่อพม่าแพ้สงครามกับอังกฤษ กิตติศัพท์ความแข็งแกร่งของกองทัพอังกฤษเลื่องลือมาถึงเมืองไทย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับกะเหรี่ยงชายแดน ได้ยกสังขละบุรีขึ้นเป็นเมืองโดยมีขุนสุวรรณเป็นเจ้าเมือง พระราชทานนามว่า "พระยาศรีสุวรรณคีรี" เมืองสังขละบุรีต้องส่งเครื่องราชบรรณาการต่อพระมหากษัตริย์ไทย ทุก ๆ 3 ปี ต่อครั้ง อันได้แก่ ผ้าผ้าย ต้นไม้เงินต้นไม้ทอง และผลผลิตต่าง ๆ จากท้องถิ่น กะเหรี่ยงบางคนเข้าร่วมอยู่กับกองส่วยทองและกองส่วยตึก ต้องถวายทองคำและเงินต่อพระมหากษัตริย์ไทยทุก ๆ ปี (อ้างถึง สุรพงษ์ กองจันทึก 2531 : 131)

อำนาจการปกครองของพระยาศรีสุวรรณคีรี ได้แผ่ลงมาถึงเขตอำเภอสวนผึ้งด้วยชื่อบ้านบ่อ ชุมชนใหญ่ตั้งเดิมของบ้านสวนผึ้งมาจากชื่อลำห้วย ห้วยบ่อ ที่เพี้ยนมาจาก ห้วยตึกหรือห้วยตึกอกซลุ ที่กะเหรี่ยงใช้เรียก ห้วยตึก นั่นเอง เพราะทางต้นน้ำที่เป็นเทือกเขาตะนาวศรีมีแร่ตึกมาก ตึกที่นี้ต้องเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องราชบรรณาการอย่างแน่นอน

พ.ศ. 2411 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แสดงออกถึงน้ำพระทัยที่ทรงเป็นห่วง และเกรงว่าพวกกะเหรี่ยงพวกละว้าที่อยู่ไกลถึงเหนือลำน้ำเพชรบุรี อาจจะถูกผนวกเข้ากับฝ่ายอังกฤษได้

หลังสงครามอังกฤษกับพม่าครั้งที่ 2 องค์พระมหากษัตริย์ไทยทั้งสองพระองค์คือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาและสนพระทัยกะเหรี่ยงเป็นอย่างมาก ทรงประกาศว่า "พระองค์ก็ทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินของพวกกะเหรี่ยงด้วย"

พระยารเวศศักดิ์ดาบุษแห่งมณฑลราชบุรี ได้ออกเยี่ยมเยียนหมู่บ้านกะเหรี่ยงในเขตจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรีด้วยตนเอง ได้จัดให้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนันซึ่งไม่เคยได้ปฏิบัติหรือทำมาก่อน ซึ่งชาวกะเหรี่ยงก็ยินยอมต่อนโยบายการปกครองของรัฐบาล ได้มีส่วนร่วมและสิทธิหน้าที่เช่นเดียวกับคนไทยตามรูปแบบการปกครองแบบเทศาภิบาล ชาวกะเหรี่ยงในภาคกลางเสียภาษีให้แก่รัฐคนละ 6 บาท อีกทั้งมีหน้าที่รับราชการในกองทัพไทยแต่ไม่ใช่ถูกเกณฑ์หรือบังคับตามระบบเจ้าขุนมูลนาย นับว่าวัตถุประสงค์เหล่านี้บรรลุผลสำเร็จตามพระราชประสงค์ในจังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี เพราะพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติโดยตรงต่อบรรดา

ผู้นำชาวกะเหรี่ยง (โปว์) ในท้องที่ภาคกลาง เช่น แต่งตั้งพี่เลี้ยง ให้เป็นหลวงพิทักษ์หรือกำนันคนแรกของตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี และพี่วงลาอีกคนเป็นหลวงพิทักษ์คนต่อมา

สุรพงษ์ กองจันทึก (2531 : 127) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์อันยาวนานของกะเหรี่ยงกับไทย ได้กล่าวไว้อย่างน่าฟังว่า "คำว่า กะเหรี่ยง จะถูกใช้ในความหมายดูถูกว่า เฒ่า ๆ เชย ๆ แต่กะเหรี่ยงจริง ๆ เป็นชื่อเผ่าพันธุ์ผู้คนที่มีการพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรมอันยาวนานพอ ๆ กับพวกไทย - ลาว และมอญ - เขมร ฯลฯ ในประวัติศาสตร์ไทยแล้วกะเหรี่ยงมีส่วนสำคัญในการปกป้องรักษาผืนแผ่นดิน และทรัพยากรของสยามเท่า ๆ กับชาวไทยทั้งหมด เพราะกะเหรี่ยงเป็นทั้งด่านหน้า กองสอดแนมและกำลังพลในการสู้รบกับพม่ามาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา กระทั่งสมัยต้นรัตนโกสินทร์ แต่ไม่มีใครรู้ ทุกวันนี้จึงจึงแก "กะเหรี่ยง"

ชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี เป็นชาวไทยภูเขาที่อยู่ติดที่มานานับหลายชั่วอายุคน ทุกครอบครัวมีบัตรประชาชน เลขที่ทะเบียนบ้าน เว้นแต่ชาวกะเหรี่ยงหรือเผ่าปกากะเอยที่เคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนมาอยู่บนเขาสูงภายหลัง ทางการให้ลงมาอยู่รวมเป็นหมู่บ้านถาวรในปัจจุบัน พวกนี้ยังเป็นผู้ผลักดันสัญชาติพม่าซึ่งทางการได้ออกบัตรสีชมพูและบัตรสีเขียวแทนบัตรประชาชนก่อน ยังเป็นคนชายขอบที่ยังไม่สามารถจะเป็นประชากรไทยได้ขณะนี้

ความเจริญตามวัฒนธรรมที่องค์กรการพัฒนานำเข้าไปให้กับชุมชนกะเหรี่ยง เป็นผลให้ชาวกะเหรี่ยงโปว์ต้องการความเจริญตามกรอบของคนเมือง ระบบความคิดและโลกทัศน์ได้เปลี่ยนแปลงเกินกว่าแบบอย่างวิถีดั้งเดิมเสียแล้ว รัฐได้ส่งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ กรบ. กลาง บก. ทหารสูงสุดเข้าไปดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งด้านเศรษฐกิจ คมนาคม และการเมืองหลายท้องที่ เช่น ในอำเภอปากท่อ อำเภอสวนผึ้ง ตามหมู่บ้านกะเหรี่ยง ราว พ.ศ. 2511 ถึง 2514 แต่ปัจจุบันความล้มเหลวของลัทธิการเมืองฝ่ายตรงข้าม เกิดความสงบเรียบร้อยดี จึงได้ถอนหน่วยงาน กรบ. กลาง ออกไปหลายพื้นที่ที่มีตำรวจตระเวนชายแดนในหมู่บ้านกะเหรี่ยงที่กั้นคาน เช่น บ้านตะโกกลาง ตำบลสวนผึ้ง บ้านห้วยบ่อหวี ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ที่บ้านโป่งลึกบางกลอยชาวกะเหรี่ยงกลางผืนป่าอุทยานแห่งชาติ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และที่บ้านป่าละอู หมู่บ้านไทยกะเหรี่ยง อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ด้วยนโยบายมุ่งหวัง ความมั่นคง การพูดไทยได้ของเด็กกะเหรี่ยงกะเหรี่ยงรุ่นใหม่ ประกอบด้วย สื่อจากโทรทัศน์ทำให้ยากมีชีวิตแบบคนไทยพื้นราบ นั่นคือระยะเวลาที่กำลังกลืนวัฒนธรรม คำนิยม และประเพณีเฉพาะอย่างของเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยงโดยสิ้นเชิง

ด้านสาธารณสุขทุกหมู่บ้านมีสถานีอนามัยและสำนักงานผดุงครรภ์ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงกะเหรี่ยงปราศจากโรคภัยร้ายแรง คงเหลือแต่โรคที่มีผู้ป่วยมากคือ มาลาเรีย และโรคทางเดินอาหาร

เมื่อการคมนาคมสะดวก ถนนส่วนใหญ่ลาดยางแอสฟัลท์ แม้จะมีถนนลูกรังแยกเข้าหมู่บ้านก็นับว่าสะดวกมาก เป็นผลให้การขนส่งพืชไร่ตามนโยบายส่งเสริมการปลูกพืชไร่เศรษฐกิจได้สะดวก ทำให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ถูกพอกข้อมให้กลายเป็นคนไทยมากขึ้น ที่สำคัญขณะนี้ชุมชนกะเหรี่ยงมักจะถูกคนพื้นราบเข้าไปแทรกตัวอยู่ปะปนเป็นจำนวนมาก ตามความยาวของถนนที่ตัดผ่านไปถึง เมื่อ 5 - 6 ปีที่ผ่านมาเกิดธุรกิจที่ดินแพร่สะพัด คนมีเงินกว้านซื้อที่ดิน เกิดอาชีพนายหน้าซื้อขายที่ดิน ชาวกะเหรี่ยงต้องการเงินก็ขายที่ดิน บางรายก็ขายที่ดินของปู่ย่าตายายที่เคยทำกินมา เงินที่ได้นำไปสร้างบ้านใหม่ ซื้อรถยนต์ และสิ่งที่ยากได้ ละทิ้งสิ่งดั้งเดิมทางวัฒนธรรมและศีลธรรมที่เคยมีความหมาย ในการอยู่ร่วมกันในอดีตให้หมดไป ซึ่งผู้อาวุโสเห็นว่าเดี๋ยวนี้เจริญแต่ด้านวัตถุ แต่จิตใจคนเสื่อมลง มีแต่ปัญหาและความแตกแยก สิ่งที่กำลังมาเห็นได้ชัดที่ชุมชนกะเหรี่ยงปัจจุบันในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

เป็นที่น่ายินดีอย่างยิ่งที่ขณะนี้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ได้ประชุมเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2539 ที่วัดสวนผึ้ง ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าประชุมด้วยเพื่อจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมชุมชน เกิดพระเกียรติแม่ฟ้าหลวง โดยมีก้านจิบ จะนุ ตาบละตะนาวศรีเป็นแกนนำด้านวัฒนธรรมและวุฒิ บุญเลิศ ชมรมคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง จังหวัดกาญจนบุรี เป็นคู่ประสานงานโครงการ ซึ่งที่จังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ก็ต้องมีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมชุมชน ๆ นี้เหมือนกัน ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และจะได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) สนับสนุนด้วย

ด้วยมติทางวัฒนธรรมแล้ว หากศูนย์วัฒนธรรมชุมชน ๆ เสร็จสมบูรณ์เมื่อใด จะอำนวยประโยชน์ให้ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ สามารถวิเคราะห์

สถานการณ์แวดล้อมและสามารถเลือกสรร พื้นฟู และปรับปรุงวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน จะเป็นแหล่งกลางเก็บรวบรวมข้อมูลวัตถุทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เห็นพัฒนาการและสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม จะมีกองทุนสนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรมของชุมชน โดยที่กองทุนนี้จะมีความหมายต่อชุมชน ด้านศักดิ์ศรีที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมและต่อปัจเจกบุคคล จะเป็นแหล่งกลางเก็บพันธุ์พืชและสมุนไพร เพื่อถ่ายทอดความรู้ไว้เป็นมรดกแก่คนรุ่นใหม่ที่สำคัญศูนย์ดังกล่าว จะเป็นการเกิดพระเกียรติและอุทิศส่วนกุศลให้แด่องค์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี องค์พระแม่ฟ้าหลวง ที่ทรงให้ความสนพระทัยและช่วยเหลือเหล่าพสกนิกรชาวกะเหรี่ยง ในเขตวัฒนธรรมนี้ในอดีต ซึ่งเป็นการปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่เปี่ยมด้วยพระเมตตา เป็นล้นพ้นสุดจะหาสิ่งอื่นใดมาเปรียบเทียบได้

สำหรับคณะผู้วิจัยแล้วยินดีอย่างยิ่งที่ในวันประชุมนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้คิดที่จะฟื้นฟูและสืบสานพิธีกรรมเวียนรอบศาลาและเจดีย์ ในวัดเก่ากะเหรี่ยงซึ่งอยู่หน้าวัดสวนผึ้งขึ้นมาอีกหลังจากที่ไม่เห็นความสำคัญและขาดการสืบเนื่องมานานร่วม 30 ปีมาแล้ว และมีความคิดที่จะวัฒนธรรมสัญจรไปร่วมงานพิธีกรรมเวียนรอบศาลาและเจดีย์ทราย ที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง และอำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ที่ยังคงมีศูนย์รวมทางจิตวิญญาณอยู่วัดเก่าตามแบบบรรพชนจนถึงปัจจุบัน

สาวกะเหรี่ยงชุดประจำเผ่าโบว์ จากอำเภอสวนผึ้ง จ.ราชบุรี
รำฉลองงานปิดทองฝังลูกนิมิต-ผูกพัทธสีมา ที่วัดแจ้งเจริญ
เมื่อวันเสาร์ที่ 28 มกราคม 2538

เด็กนักเรียนหญิงชาวกะเหรี่ยงโปว์ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี แต่งชุด
ประจำเผ่าร่วมขบวนแห่มาครอบอุโบสถ วัดถ้ำสิงโตทอง
วันบรรพชาอุปสมบทหมู่ถวาย "สมเด็จพระยา"

โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์งานประจำปีปิดทองหลวงพ่อบุญ วัดแก้ง
เจรีญ วันที่ 31 มี.ค.-2 เม.ย. 2539

หนุ่มสาวกะเหรี่ยงรุ่นใหม่ ไปทำบุญที่วัดแก้งเจรีญเพื่อความบันเทิง
เป็นส่วนใหญ่

บทที่ 5

ตำนานแห่งพลังศรัทธาของหลวงพ่อกะเหรียง

อำเภอวัดเพลง

ความเป็นมา

เดิมอำเภอนี้เรียกว่า อำเภอท่าฉั้ววัดประดู่ เนื่องจากที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ริมคลองประดู่ ได้ตั้งขึ้นเมื่อ ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดสมุทรสงคราม ถึง ร.ศ. 119 (พ.ศ. 2443) ได้ย้ายที่ว่าการไปตั้งที่ตำบลวัดเพลงริมฝั่งแม่น้ำแควอันเนื่องมาจากคลองวัดประดู่เป็นลำคลองมีขนาดเล็ก มีน้ำขึ้นน้ำลงทำให้การคมนาคมไม่สะดวก และเปลี่ยนชื่อจากอำเภอท่าฉั้ววัดประดู่เป็นอำเภอแม่น้ำอ้อม

พ.ศ. 2459 ทางราชการพิจารณาเห็นว่าอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดราชบุรีมีมากเกินไป จึงได้โอนเขตท้องที่อำเภอแม่น้ำอ้อมไปขึ้นกับจังหวัดสมุทรสงคราม

พ.ศ. 2460 ประชาชนตำบลป่าไถ่ ปากท่อ ดอนทราย ท่งหลวง บางเค็มและห้วยโรง ได้ร้องเรียนว่าการไปติดต่อราชการกับจังหวัดสมุทรสงครามไม่สะดวก เนื่องจากเป็นท้องที่ตอนไม่สันต์ทางเรือ ทางราชการจึงโอนอำเภอแม่น้ำอ้อมไปขึ้นกับจังหวัดราชบุรีตามเดิม

ในที่สุดทางราชการเห็นว่าเขตท้องที่อำเภอแม่น้ำอ้อมไปติดต่อราชการกับจังหวัดราชบุรีไม่สะดวก เพราะสมัยนั้นไม่มีถนนสายราชบุรี - วัดเพลง หรือเส้นทางคมนาคมตัดผ่านมีเพียงทางตามแม่น้ำอ้อมเท่านั้น ซึ่งในยามฤดูแล้งแม่น้ำลดลงมากไม่สามารถเดินทางได้สะดวก ผู้สำเร็จราชการมณฑลราชบุรีจึงขออนุมัติยุบอำเภอแม่น้ำอ้อมเดิม ไปตั้งใหม่ที่ตำบลปากท่อริมทางรถไฟและเปลี่ยนชื่อเป็นกิ่งอำเภอวัดเพลง ซึ่งพิจารณาอาณาเขตเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

กิ่งอำเภอวัดเพลงถูกยกฐานะเป็นอำเภอวัดเพลง เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2506

ลักษณะที่ตั้ง ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดราชบุรี อยู่ห่างจากจังหวัดราชบุรี ประมาณ 13 กิโลเมตร

ขนาด พื้นที่ประมาณ 40 ตารางกิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มตั้งอยู่ริมฝั่งขวาของแม่น้ำแควอันเนื่องมา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสวนผลไม้และนา มีคลองชลประทานผ่านและคลองลำราง 17 สาย

การปกครอง 3 ตำบล 28 หมู่บ้าน

ประชากร 11,839 คน ชาย 5,707 คน หญิง 6,132 คน ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ 316 คน/ตารางกิโลเมตร

ศาสนา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีบางส่วนนับถือศาสนาคริสต์

อาชีพ เกษตรกรรม 46.42 % พาณิชยกรรม 15.14 % รับจ้าง 12.71 % อื่น ๆ 25.73 %

ผลไม้ประจำอำเภอ มะพร้าว น้ำหอม

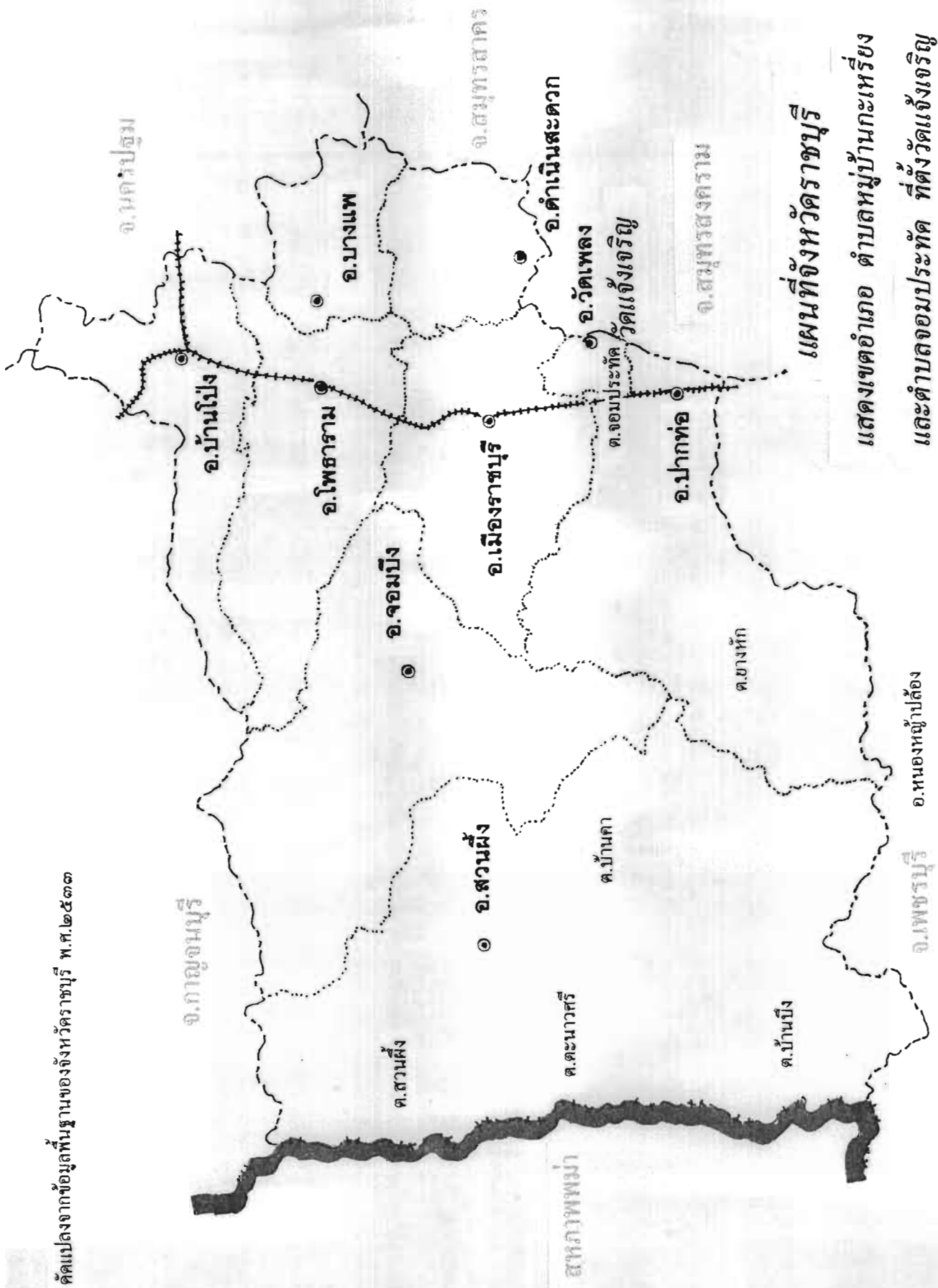
สภาพเศรษฐกิจ

- การเกษตร อำเภอวัดเพลงมีพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการเกษตรกรรม ประมาณ 2,500 ไร่

- การถือครองที่ดิน เฉลี่ยครอบครัวละ 1.3 ไร่ แนวโน้มการถือครองที่ดินมีน้อย เกษตรกรยังต้องเช่าที่ดินทำกินถึงร้อยละ 25

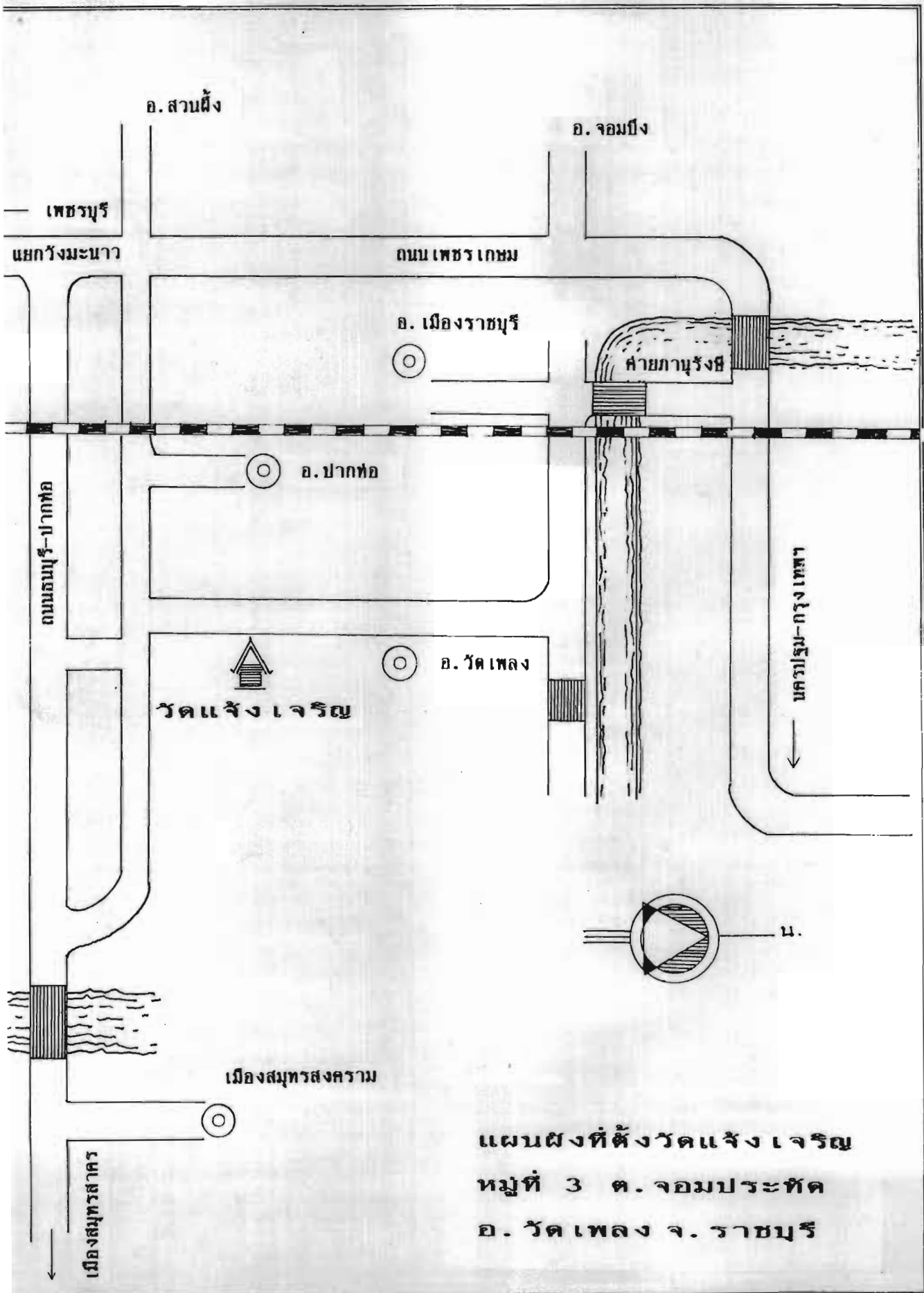
(ข้อมูลจาก สบอ. วัดเพลง, 2538)

ที่มา : คัดแปลงจากข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดราชบุรี พ.ศ.๒๕๓๓

แผนที่จังหวัดราชบุรี

แสดงเขตอำเภอ ตำบลหมู่บ้านกะเหรี่ยง และตำบลจอมประทัด ที่ตั้งวัดแจ้เจริญ

แผนผังที่ตั้งวัดแจ้งเจริญ
 หมู่ที่ 3 ต. จอมประทัด
 อ. วัดเพลง จ. ราชบุรี

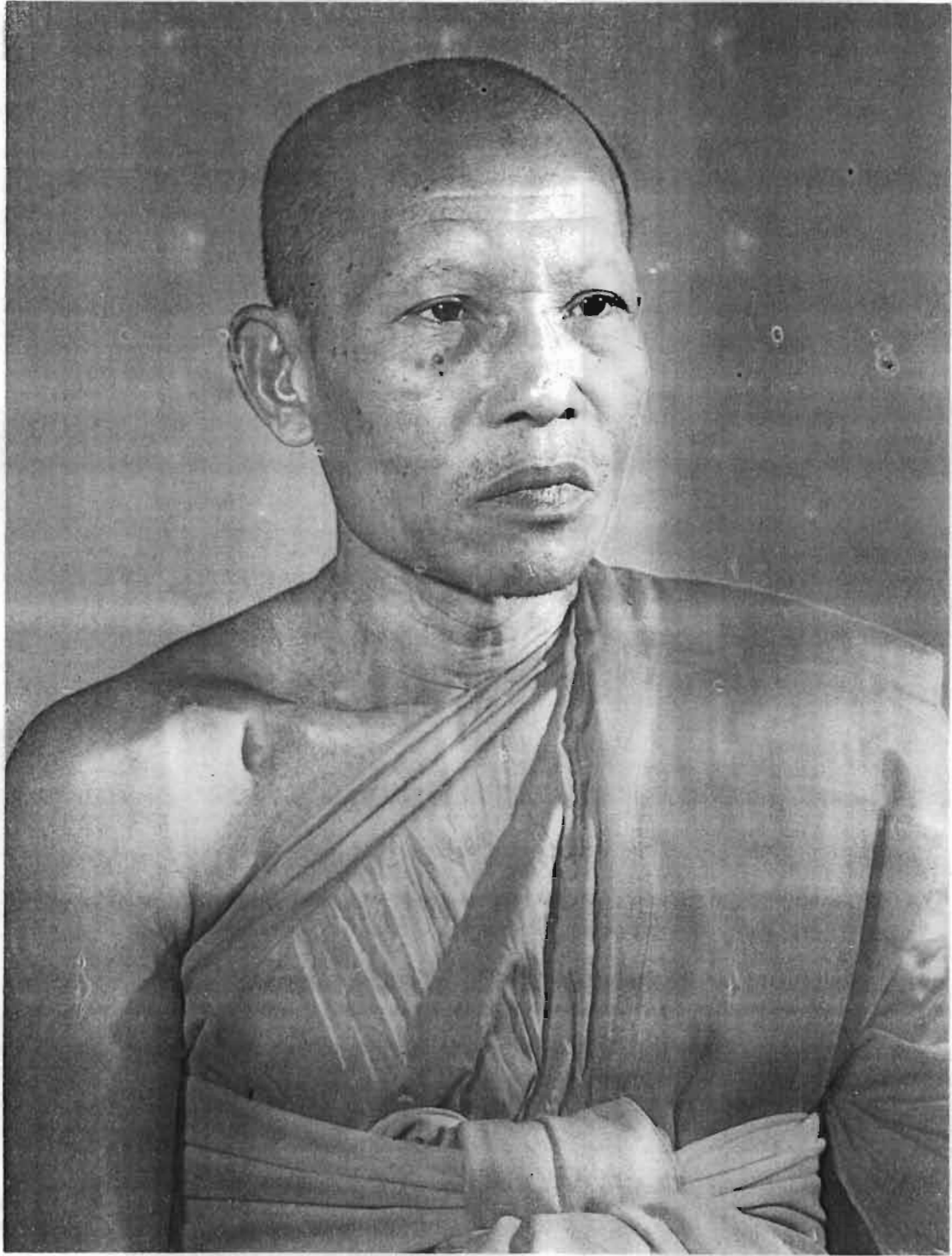
ประวัติวัดแจ้งเจริญ

วัดแจ้งเจริญ ตั้งอยู่เลขที่ 67 หมู่ที่ 3 ตำบลจอมประทัด อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี มีเนื้อที่ 22 ไร่ 2 งาน มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดสมุทรสงครามตรงอำเภออัมพวา มีคลองที่มีชื่อว่า คลองประดู่กั้นอยู่ คลองประดู่เป็นเส้นทางสัญจรที่สำคัญของชาวบ้านย่านนี้ และยังเป็นคลองที่ใช้ในการเกษตรในปัจจุบัน โดยมีสะพานข้ามไปยังตัวอำเภออัมพวา ด้านหน้าของวัดติดกับถนนสายราชบุรี - วัดเพลง ห่างจากตัวเมืองราชบุรีประมาณ 13 กิโลเมตร

วัดแจ้งเจริญเป็นวัดเก่า จากรายงานการสำรวจจิตรกรรมฝาผนังวัดแจ้งเจริญของกรมศิลปากร เมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2525 ปรากฏว่าอายุการสร้างวัดประมาณ 257 ปี วัดแจ้งเจริญเคยถูกไฟไหม้มาครั้งหนึ่ง ประมาณ 60 กว่าปีมาแล้ว แต่ก็ได้ปฏิสังขรณ์เรื่อยมาจนถึงทุกวันนี้มีสภาพค่อนข้างดี มีการเปลี่ยนแปลงเป็นส่วนน้อย การปกครองวัดแจ้งเจริญ ไม่ทราบว่าเคยมีเจ้าอาวาสปกครองมาทั้งหมดกี่รูป แต่เท่าที่คนเฒ่าคนแก่จดจำได้และพอมีหลักฐานปรากฏอยู่มีดังนี้

1. พระอธิการนวม	2. หลวงปู่เถื่อน
3. พระอธิการบ่อง	4. พระอธิการม่วง
4. พระอธิการแหวน	6. พระครูสุจิตร์ตนาทร
7. พระครูศรีธรรมารักษ์	เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน

วัดแจ้งเจริญ เป็นวัดที่มีเอกลักษณ์ต่างจากวัดอื่นโดยทั่วไป คือ เป็นวัดที่ชาวกะเหรี่ยงในเขตจังหวัดราชบุรี เพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์เคารพนับถือเป็นพิเศษเนื่องจากอดีตเจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญ พระอธิการนวม ได้ธุดงค์เข้าไปในถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ตามแนวชายแดนภาคตะวันตกของประเทศไทย ซึ่งขณะนั้นชาวกะเหรี่ยงยังคงนับถือผีและสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ และมีความเก่งกล้าสามารถทางด้านไสยศาสตร์ ได้มีการลองวิชาอาคมโดยหัวหน้ากะเหรี่ยง แต่พระอธิการนวมสามารถแก้ได้ทุกครั้ง ไม่สามารถทำอันตรายใด ๆ ต่อท่านได้เลย แล้วเห็นว่าพระอธิการนวมเป็นพระสงฆ์ที่น่าเลื่อมใส เป็นผู้ที่ทรงอำนาจด้วยบุญบารมีอย่างที่ไม่เคยพบมาก่อน เมื่อหลวงพ่อดำเดินทางกลับวัดแจ้งเจริญชาวกะเหรี่ยงก็ยังติดตามมานมัสการท่านมิได้ขาด

พระครูศรีธรรมารักษ์
เจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญ

แม้เมื่อพระอริการนวมมรณะภาพไปแล้ว ก็ยังมีมานัสการปิดทองรูปหล่อเหมือนของท่านจนกระทั่งทุกวันนี้ ในวันกลางเดือน 5 ของทุกปีจะมีชาวกะเหรี่ยงเขตจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ รวมทั้งกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในเขตสหภาพพม่า จำนวนหลายพันคนเดินทางมานัสการปิดทองรูปหล่อเหมือนหลวงพ่อนวม จนกลายเป็นงานประจำปีของวัดแจ้ง เจริญ

อุโบสถหลังเดิมจากการรื้อถอน ได้พบเหรียญกษาปณ์ พ.ศ. 2455 คาดว่าคงก่อสร้างมานานกว่า 80 ปี ก่อนที่จะทำการก่อสร้างอุโบสถหลังใหม่ ตัวอุโบสถหลังเก่าชำรุดทรุดโทรมมาก เป็นต้นว่า ผนังแตกร้าว หลังคารั่ว ไม้เครื่องบนผุ ดังนั้นในปี พ.ศ. 2525 พระครูศรีธรรมภรณ์ เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันจึงได้ปรึกษาหารือกับคณะกรรมการวัด และญาติโยมตกลงทำการก่อสร้างอุโบสถหลังใหม่ขึ้น อุโบสถหลังใหม่สร้างเสร็จแล้วเหลือเพียงตกแต่งภายนอกบางส่วนและได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2537

คณะกรรมการวัดจึงได้จัดงานผูกพัทธสีมา ปิดทองฝังลูกนิมิตขึ้น ในเทศกาลตรุษจีนเมื่อวันที่ 28 มกราคม - 8 กุมภาพันธ์ 2538 เพื่อให้พระภิกษุได้ทำสังฆกรรมให้ถูกต้องตามพระบรมพุทธานุญาต

ประวัติเจ้าอาวาส

วัดแจ้ง เจริญ

ตำบลจอมประทัด อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี

สถานะเดิม

ชื่อเดิม	สุนารถ	รุ่งศรี
นามบิดา	นายทิว	รุ่งศรี
นามมารดา	นางน้อม	รุ่งศรี

วันเกิด 15 มกราคม พ.ศ. 2479 ตรงกับวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ปีชวด

ณ บ้านปากสระ ตำบลจอมประทัด อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี

ท่านพระครูศรีธรรมภรณ์ เจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญปัจจุบัน นำชาว
อำเภอวัดเพลง ไปทอดผ้าป่าที่วัดในหมู่บ้านกะเหรี่ยง เพื่อพบปะกับ
ชาวกะเหรี่ยงเพชรบุรีทั่วไป

วิทยฐานะ

- พ.ศ. 2492 สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษา จากโรงเรียนวัดแจ้งเจริญ
 พ.ศ. 2500 สอบได้นักธรรมชั้นตรี สำนักเรียนวัดจันทคาม
 พ.ศ. 2502 สอบได้นักธรรมชั้นโท สำนักเรียนวัดจันทคาม
 พ.ศ. 2503 สอบได้นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดจันทคาม
- พ.ศ. 2510 สอบได้เปรียญธรรม 3 ประโยค สำนักเรียนวัดมหาธาตุฯ ราชบุรี
 พ.ศ. 2513 สอบได้เปรียญธรรม 4 ประโยค สำนักเรียนวัดมหาธาตุฯ ราชบุรี

อุปสมบท

อุปสมบท ณ พัทธสีมาวัดแจ้งเจริญ เมื่อ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2499
 โดยมีพระครูโสภณสิริคุณ วัดเพลง เป็นพระอุปัชฌาย์
 พระอธิการบุญเหลือ วัดแจ้ง เป็นพระกรรมวาจาจารย์
 พระวินัยชมวง วัดยางงาม เป็นพระอนุสาวนาจารย์

สมณศักดิ์

เป็นพระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะตำบลชั้นโท ในราชทินนามพระครูศรีธรรมภรณ์
 เมื่อ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2522

งานปกครอง

- พ.ศ. 2517 ดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญ
 พ.ศ. 2517 เป็นพระกรรมวาจาจารย์
 พ.ศ. 2517 ดำรงตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลวัดเพลง
 พ.ศ. 2530 รักษาการในตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอวัดเพลง
 พ.ศ. 2531 เป็นพระอุปัชฌาย์
 พ.ศ. 2538 เป็นเจ้าคณะอำเภอวัดเพลง

งานด้านการศึกษา

- พ.ศ. 2501 เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม สำนักเรียนวัดจันทคาม
- พ.ศ. 2503 เป็นครูพระปริยัติธรรมสอนประโยคบาลี
สำนักเรียนวัดมหาธาตุ ฯ ราชบุรี
- พ.ศ. 2517 เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม สำนักเรียนวัดแจ้งเจริญ
เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปากสระ

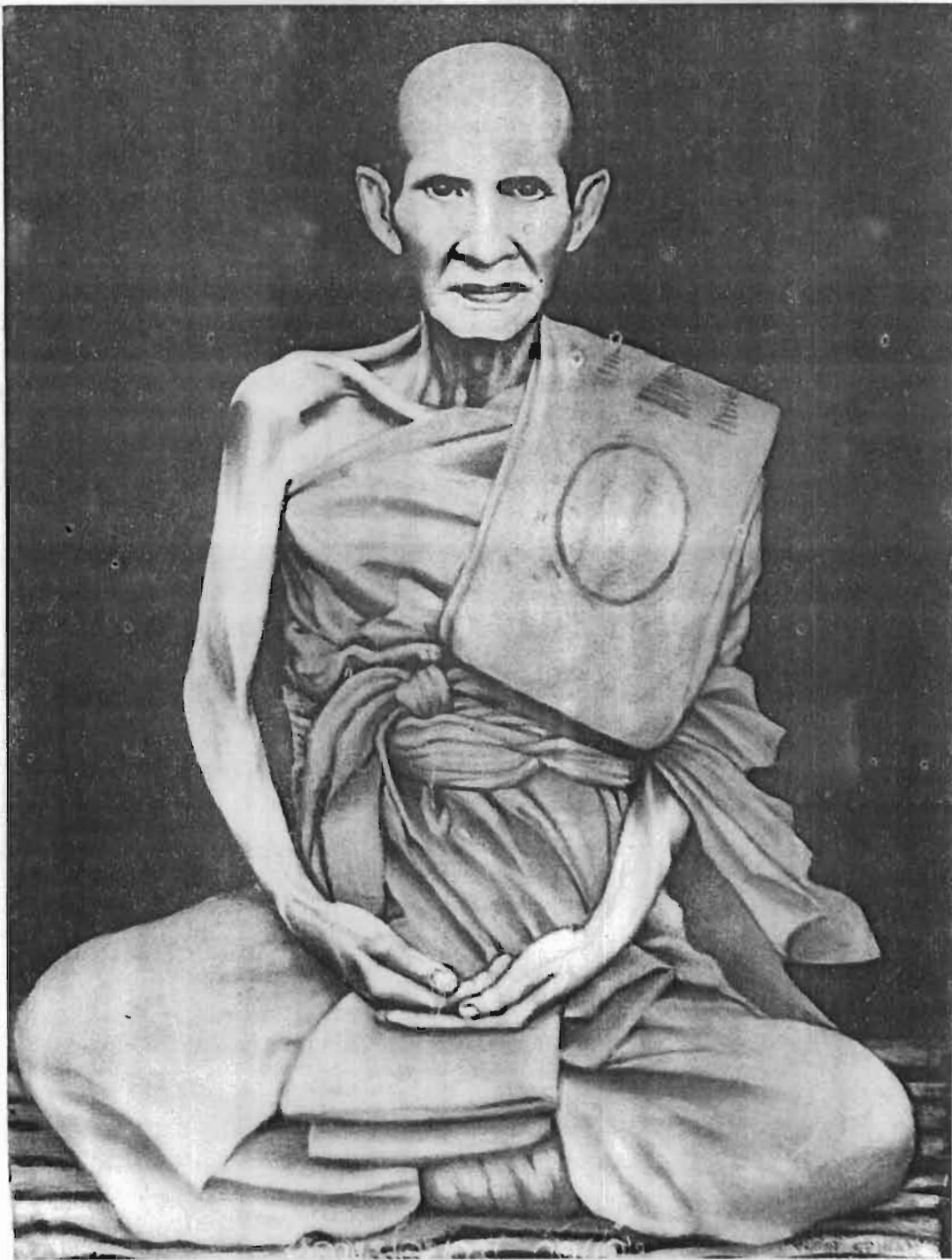
หลวงพ่อกะเหรียง

ประวัติความเป็นมา

พระอธิการนวม อสีตเจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญ ตำบลจอมประทัด อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี นับเป็นพระภิกษุที่มีบทบาทสำคัญในการนับถือพุทธศาสนาของชาวกะเหรียงจังหวัดราชบุรี และเพชรบุรี เป็นศูนย์รวมจิตใจให้ชาวกะเหรียงวนเวียนมากราบไหว้และแก้บนกันอยู่เป็นประจำ จนเกิดเป็นประเพณีวันมาฆบูชาใหม่ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี

จากคำบอกเล่าของท่านพระครูศรีธรรมมาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญและเจ้าคณะอำเภอวัดเพลงในปัจจุบัน มีดังนี้

เมื่อประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา พระอธิการนวมได้ออกจาริกธุดงค์ไปตามป่าชายแดนไทย - พม่า ด้วยประสงค์ที่จะหาความสงบวิเวกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ท่านเห็นว่าการที่อยู่วัดนั้นย่อมมีแต่ความสะดวกสบายทุกประการ แต่ถ้าได้ออกไปตามป่าเขาลำเนาไพรบ้างก็จะเป็นการทดสอบความอดทนและคงต้องใช้ความพยายามอย่างมาก ด้วยจิตใจที่กล้าแกร่งไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ ในที่สุดท่านก็ไปถึงถิ่นที่อยู่ของชาวกะเหรียงไปวี่ ซึ่งสมัยนั้นยังนับถือผีและสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ มีความชำนาญเรื่องไสยศาสตร์ สามารถปล่อยผี ปล่อยคุณ เสกหนังเสกตาปูเข้าห้องผู้อื่นถึงตายได้ ปกติแล้วคนแปลกหน้าที่ล่วงล้ำเข้าไปมักจะถูกกลองของเสมอ หากใครไม่แน่จริงก็จะมีอันตรายถึงตายทุกรายไป

พระอธิการนวม
หลวงพ่อกะเหรียง

ครั้งหนึ่ง หัวหน้าผู้นำกะเหรี่ยงได้นิมนต์พระภิกษุนวมไปสวดที่บ้าน ท่านจึงถามก่อนว่า "เล่นของหรือเปล่า ?" คงเป็นเพราะกะเหรี่ยงไม่เข้าใจคำถามจึงไม่ตอบ ขณะที่ท่านนั่งสวดมนต์อยู่นั้น ผีน้ำมันพรายที่กะเหรี่ยงเลี้ยงไว้ในขวดสำหรับรักษาคนเจ็บป่วย และดูแลคุ้มครองคนในครอบครัวและหมู่บ้าน ได้ตกลงมาจากหิ้งแล้วผีน้ำมันพรายก็หนีไป หัวหน้ากะเหรี่ยงเชื่อว่าเป็นการกระทำของภิกษุนวม มันคงจะเก่งในคาถาอาคมมาก (กะเหรี่ยงมักจะใช้สรรพนามทั่วไปว่า มัน เสมอ) จึงคิดจะลองของโดยใช้วิธีต่าง ๆ นา ๆ ดังเช่น

พระภิกษุนวมเข้าไปปักกลดอยู่ในเขตหมู่บ้านกะเหรี่ยง ตั้งจิตภาวนาแผ่กุศลให้ชาวกะเหรี่ยงเรื่อย ๆ หัวหน้ากะเหรี่ยงคิดจะ "ปล่อยของ" ให้เข้าตัวพระภิกษุนวม ด้วยวิธีการเอาเนื้อสัตว์ใส่กระบอกไม้ไผ่ แล้วทำพิธีลงคาถาอาคมนำไปฝังใต้ดินจนเน่าเหม็นจากนั้นในยามวิกาลก็ทำพิธีปล่อยของโดยไม่ให้ผู้รับหรือผู้ถูกกระทำรู้ตัว คืนนั้นพระภิกษุนวมได้เข้าฌานตั้งสมาธิแผ่กุศลให้ชาวกะเหรี่ยงตลอดคืน ด้วยจิตที่บริสุทธิ์มีสมาธิที่แน่วแน่และมั่นคง ของที่หัวหน้ากะเหรี่ยงส่งมาจึงไม่อาจทำอันตรายพระภิกษุนวมได้

เมื่อการปล่อยของครั้งแรกไม่สำเร็จ หัวหน้ากะเหรี่ยงจึงคิดหาวิธีที่สูงขึ้นเพื่อคิดจะเอาชนะพระภิกษุนวม โดยการให้ลูกบ้านนำหมากพลูไปถวายทำที่ว่าต้อนรับขับสู้ท่าน แต่หัวหน้ากะเหรี่ยงสั่งให้นำหนังสือสัตว์ติดตัวไปด้วย เพื่อให้พระภิกษุนวมได้นั่งแทนเสื่อตามธรรมเนียมของชาวกะเหรี่ยง เมื่อพระภิกษุนวมนั่งลงบนหนังสือก็ทราบด้วยญาณอันแก่กล้าว่า ท่านกำลังจะถูกเสกหนังสือเข้าห้องอย่างแน่นอน ท่านจึงทำจิตให้สงบพร้อมทั้งใช้วิชาอาคมต่อสู้ทันทีพอท่านตอบเข้าเท่านั้น หนังสือที่ม้วนเล็กกลิ้งก็ขยายใหญ่ตามเดิม จากนั้นชาวกะเหรี่ยงก็ส่งหมากพลูให้กับท่าน ท่านรับไว้แล้วกลิ้งเข้าห้องทันทีเพียงชั่วครู่หนึ่งก็อาเจียนออกมาหมด สิ่งที่อาเจียนออกมามีแต่สิ่งของที่แหลมคม เช่น ตะปู เศษแก้ว เศษโลหะหลายชนิด ท่านล่วงรู้ทันทีว่าถูกกะเหรี่ยงทำอีกแล้ว

ลูกบ้านได้มารายงานหัวหน้าว่าพระภิกษุนวมไม่ได้รับอันตรายอะไร หัวหน้าถึงกับอุทานว่า "มันเก่ง" เพราะตนได้ทำของปล่อยของจนหมดภูมิแล้ว หัวหน้าจึงเชื่อว่าพระภิกษุนวมมีความเก่งกล้าสามารถทางไสยศาสตร์เหนือพวกตนจริง ถ้าท่านจะลองของพวกตนบ้างก็คงจะแก้ไม่ตกเป็นแน่ กิตติศัพท์ความเก่งกล้าด้านคาถาอาคมทำให้ชาวกะเหรี่ยงอยากจะมาดูตัว ดังนั้นในวันหนึ่ง

ชาวกะเหรี่ยงจึงพร้อมกันมาที่พระภิกษุหนุ่มปักกลดอยู่ ครั้นเห็นท่านนั่งหลับตาอยู่ในกลดก็คิดว่าท่านกำลังฝึกวิชาอาคม แท้จริงแล้วท่านกำลังเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ต่างจึงพากันนั่งรอดูท่าทีอย่างสงบ จนเด็ก ๆ ที่พามา นั่งรออยู่ด้วย เกิดหิวน้ำจึงขอน้ำจากพ่อแม่ดื่ม แต่แล้วต่างก็ต้องประหลาดใจ เมื่อทุกระบอกไม่มีน้ำเลย สร้างความงุนงงให้กับชาวกะเหรี่ยงอย่างมาก

พระภิกษุหนุ่มลืมตามองเห็นเหตุการณ์เช่นนั้น ก็ส่งภาษาไม้มีซี่ที่ปากของท่านแล้วชี้มือไปที่กระบอกน้ำ พอชาวกะเหรี่ยงส่งกระบอกน้ำที่เด็ก ๆ กำลังแย่งกันนั้นให้ท่าน ทันทีที่ท่านเอียงปากกระบอกลงในบาตรเท่านั้น ปรากฏมีน้ำไหลออกมา ท่านจึงส่งกระบอกน้ำให้เด็กที่กำลังหิวกระหาย ครั้นเมื่อชาวกะเหรี่ยงยกกระบอกอื่นขึ้นมาดื่มก็มีน้ำไหลทุกกระบอก จึงรู้ว่ากำลังถูกลวงพ่อท่านลงวิชา แต่ไม่มีใครสามารถแก้อาคมของหลวงพ่อได้เลย

หลังจากนั้น พระภิกษุหนุ่มหรือพระอธิการหนุ่มได้กลายเป็นผู้เก่งกล้าของชาวกะเหรี่ยงต่างก็หันมาสนใจและอยากจะฝึกวิชาอาคมจากพระภิกษุหนุ่ม แต่ก็ยังไม่กล้าแสดงออกนอกหน้า เพราะกลัวหัวหน้าจะโกรธ ครั้นใกล้เทศกาลเข้าพรรษาพระภิกษุหนุ่มจำต้องกลับวัดแจ้งเจริญกะเหรี่ยงซึ่งต้องการรู้ว่าท่านอยู่ที่ไหนกันแน่ จึงสั่งให้ลูกบ้านสะกดรอยตามพระภิกษุหนุ่มไปห่าง ๆ ไม่ให้รู้ตัว คอยนำอาหารถวายกับท่านตลอดการเดินทางจนถึงวัด ลูกบ้านจึงกลับไปรายงานหัวหน้าว่าท่านอยู่ที่วัดแจ้งเจริญ หลังจากนั้นอีกไม่นานก็มีชาวกะเหรี่ยงสามคนซึ่งเข้ามาหาพระอธิการหนุ่มที่วัดแจ้งเจริญ ได้พักที่ศาลาเมื่อเวลาพลบค่ำพอดี ชาวบ้านได้เห็นพฤติกรรมการก่อไฟหุงข้าวของกะเหรี่ยงสามคนนั้น เขาไม่ได้ไปหาไม้ฟืนที่ไหนแต่จะใช้มีดตากที่หน้าข้างตนเอง แล้วก็มีสะเก็ดไม้ปลิวออกมาให้ใช้หุงข้าวได้ วันต่อมาชาวบ้านจึงเห็นว่าเสาศาลาได้แหงนไปหลายต้น จึงได้นำความไปแจ้งให้พระอธิการหนุ่มทราบ ท่านจึงรู้ได้ทันทีว่าชาวกะเหรี่ยงสามคนได้ใช้วิชาอาคมเสาวัด ท่านไม่ได้โกรธแต่ให้คนที่มาบอกไปหากลามาให้สามใบแล้วท่านก็หายเข้าไปในกุฏิของท่านพักใหญ่ ๆ แล้วออกมาให้ชาวบ้านคนเดิมนำกลาสามใบไปวางไว้หลังวัด

เช้าวันต่อมา ชาวกะเหรี่ยงสามคนก็จะก่อไฟหุงข้าวด้วยวิธีเดิม คือใช้มีดตากหน้าข้างให้ไม้ฟืนปลิวออกมา แต่แล้วก็ต้องตกใจมากเมื่อมองหาข้างสามเข็อกไม่ได้อยู่ในบริเวณวัด จึงรีบขึ้นไปกราบหลวงพ่อบอกว่าข้างของตนหายไปแล้ว พระอธิการหนุ่มจึงได้ซักเตือนเรื่องใช้วิชาอาคมเสาวัด แล้วบอกให้ไปหากลาที่บริเวณหลังวัดแล้วลองเปิดดู กะเหรี่ยงทั้งสามต้อง

ประหลาดใจมากเมื่อเห็นช้างของตนอยู่ในกะลา จึงรู้ว่าช้างสามเชือกของตนถูกท่านทำพิธีครอบไว้ ด้วยอภินิหารครั้งนี้ ทำให้หัวหน้ากะเหรี่ยงยอมรับนับถือพระอิศการนวม ชื่อเสียงของท่านได้แพร่หลายไปในหมู่ชาวกะเหรี่ยงไปทั่ว คำสรรพนามที่เรียกท่านว่า "มัน" ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงรุ่นเก่ายังใช้เรียกท่านอยู่

ด้วยมุขปาฐะที่สืบทอดเรื่องราวของพระอิศการนวมจากปากต่อปาก ทำให้ชื่อเสียงของท่านแพร่หลายไปในหมู่ชาวกะเหรี่ยง เดิมชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อเรื่องผีว่ามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต ผีเป็นผู้คอยควบคุมการดำรงชีวิตของพวกเขา ถ้าทำให้ผีพึงพอใจผีก็จะบันดาลความสุขให้แก่ชีวิตได้ แต่ถ้าทำให้ผีไม่พึงพอใจผีก็จะลงโทษด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ทำให้ผู้คนเจ็บไข้ได้ป่วย เกิดโรคระบาด อากาศวิปริต สัตว์เลี้ยงล้มตาย พิษผลทางการเกษตรเสียหาย ที่สำคัญทำให้พวกเขาล้มตายลงได้ หลังจากเลื่อมใสศรัทธาต่อพระอิศการนวมแล้ว เมื่อต่างได้รับความเดือดร้อนหรือเจ็บไข้ได้ป่วย ก็จะขมาจนถึงพระอิศการนวมแทนบนบานกับผี และจากการที่ชาวกะเหรี่ยงวนเวียนมากราบไว้และบวชกับมันเป็นประจำ จึงเกิดประเพณีวันชุมนุมกะเหรี่ยงขึ้นที่วัดแจ้งเจริญ โดยยึดเอาวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 มาทำพิธีสงฆ์นำพระอิศการนวม มาอนุโมทนาเหยียบขมะเดินไป - กลับจากพิธีสงฆ์ นี้คือรูปธรรมที่แสดงถึงการเคารพนับถือและเทิดทูนอย่างสูง จนให้สมญานามพระอิศการนวมว่า "หลวงพ่อกะเหรี่ยง" แต่นั้นมา

แม้เมื่อหลวงพ่อนวมมรณาไปแล้ว ชาวกะเหรี่ยงก็ยังไปนมัสการสงฆ์นำบิณฑบาตรูปหล่อเหมือนจริงของท่านทุกปี พร้อมกันนั้นก็ให้ความเคารพนับถือเจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญทุกรูปต่อมาว่าเป็น "หลวงพ่อกะเหรี่ยง" เหมือนกัน จนถึงท่านพระครูศรีธรรมภรณ์เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน

หลวงพ่อนวมมรณามาแล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2478 แต่เพราะท่านเป็นภูมิปัญญาในพระพุทธศาสนากับภูมิปัญญาท้องถิ่นกะเหรี่ยง จึงปลุกดันให้ความเชื่อเรื่องผีสางตั้งเดิมค่อย ๆ คลี่คลายแล้วบูรณาการทางวัฒนธรรม (Integration) กับพุทธศาสนาด้วยพลังศรัทธายิ่ง สืบเนื่องจนถึงวันนี้จึงยังเห็นคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงหอบลูกจูงหลานและอุตสาห์อุ้มท้อง แม้ถึงวัยชรามาแล้วมาพักค้างคืนที่โรงเรียน โรงเรียน ศาลา กุฏิหอฉัน มีจำนวนถึงปีละร่วม 4,000 คน คณะกรรมการวัดต้องต้อนรับเลี้ยงดูหุงข้าวมีอิสระ 3 กระสอบ ถึงวันละ 9 กระสอบทีเดียว (ข้อมูลสถิติของวัด พ.ศ. 2538)

การที่ลูกหลานชาวกะเหรี่ยงยังมาชุมนุมวันปีใหม่ที่วัดแจ้งเจริญทุกปี ถือเป็นการทำตาม "คำสั่งบรรพบุรุษ" ชาวกะเหรี่ยงถือว่าการทำตามสิ่งที่บรรพบุรุษได้สั่งสอนไว้ ถือเป็นเรื่องอันศักดิ์สิทธิ์ เป็นโลกทัศน์ที่สำคัญของชาวกะเหรี่ยง การปฏิบัติตามจึงเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว แม้จะอยู่กันคนละหมู่บ้านแต่ถือว่าสืบสายเลือดทางวัฒนธรรมเผ่าไปไว้ร่วมกัน การได้มาร่วมกิจกรรมและพิธีกรรมเช่นทุกปี เป็นการสร้างจุดร่วมของความเป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยงอันแท้จริง ทำให้ลูกหลานได้เห็นถึงที่มาของสังคม "พุทธแบบกะเหรี่ยง" รู้จักโลกทัศน์แบบเก่าของเผ่าพันธุ์ตนเอง และมองเห็นวิถีทางที่จะช่วยให้สังคมกะเหรี่ยงและระบบธรรมชาติอยู่รอดในสังคมปัจจุบัน

ตราใบไม้ที่กะเหรี่ยงรุ่นใหม่ยังเห็นว่า "วันชุมนุมกะเหรี่ยง" และ "หลวงพ่อกะเหรี่ยง" ยังมีความหมายเชื่อมโยงปัจจุบันกับอนาคตได้ ไม่ใช่เรื่องไกลตัวหรือเรื่องเก่าเก็บที่น้ำขึ้นขมแล้วเก็บไว้เป็นประเพณีดั้งเดิม แต่เป็นสิ่งดีงามที่อยู่ใกล้ตัวที่ยังคงความสัมพันธ์กับจิตวิญญาณที่มีพลังและความเชื่อทางศาสนาของชาวกะเหรี่ยงอยู่ตราบนั้น วันปีใหม่ของกะเหรี่ยงที่วัดแจ้งเจริญก็จะยังคงอยู่ต่อไป

การจาริกธุดงค์สู่ป่าถ้ำกันดาร : พิธีกรรมเปลี่ยนผ่านสถานะ

การจาริกธุดงค์ไปในถ้ำกันดารแถบป่าเขาลำเนาไพร ชายแดนเทือกเขาตะนาวศรีเมื่อประมาณ 100 ปีมานั้น เมื่อป่ายังสมบูรณ์มองไม่เห็นเทือกเขาสลับซับซ้อนดังปัจจุบัน เพราะต้นไม้ใหญ่น้อยขึ้นปกคลุมหนาทึบ และเต็มไปด้วยสัตว์ร้ายนานาชนิด แต่ท่านประสงค์ที่จะไปปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามถ้ำและป่าลึก ซึ่งท่านต้องใช้ความอดทนและจิตใจที่กล้าแกร่ง

สภาวะผู้แสวงบุญของพระอริการวมนี้สอดคล้องกับทฤษฎีของ Max Weber ว่าเป็นกระบวนการสร้างผู้นำทางสังคมด้วยบุญบารมี (Charismatic Leader) พระสงฆ์ไทยหลายรูปที่ได้เปลี่ยนผ่านสถานะ (Rite of Passage) และเป็นผู้นำของสังคมที่สำคัญดังเช่น พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ ที่มีพิธีกรรมสร้างบุญบารมีด้วยการสงบนิ่งเป็นเวลานานด้วยการจำศีลภาวนา การอยู่ในสถานที่ไม่ชัดเจน (Ambiguous) ตามถ้ำและป่าเขา การแต่งกายที่ไม่อยู่ในสภาวะปกติเป็นโยคีหรืออื่น ๆ การเดินทางธุดงค์ในถ้ำกันดารและมีตำนานลึกลับ เป็นต้น

พระอริการนวมหรือหลวงพ่อกะเหรียงอาจจะไม่ได้เป็นผู้นำกะเหรียงในวงกว้าง แต่เป็นผู้นำชุมชนในระดับท้องถิ่นที่สามารถเป็นผู้นำจิตใจชาวกะเหรียงสมัยนั้น ด้วยจริยวัตรตรงดงาม นำเลื่อมใสและเมตตาธรรมที่อยู่ในการปฏิบัติตนของท่าน ทำให้ชาวกะเหรียงมีหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งไม่อาจประมาณได้ว่าเป็นจำนวนหมู่บ้านมากน้อยเท่าใด ท่านพระครูศรีธรรมมาภรณ์เจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญ ปัจจุบันเป็นเจ้าของอำเภอวัดเพลง ได้สานต่อการสร้างความสืบเนื่องที่ยาวนานนี้ โดยพาญาติโยมรอบวัดแจ้งเจริญนำผ้าป่าไปทอดยังหมู่บ้านกะเหรียง (เช่นที่ วัดยางน้ำก่ดัดได้ 11 มีนาคม 2539) นอกจากนี้มีโอกาสได้พบปะที่อบอุ่นสำหรับบรรยากาศของชาวกะเหรียงแล้ว ยังทำให้เกิดความมั่นคงของสถาบันพุทธแบบกะเหรียงด้วย

เล่นของหรือเปล่า ? : พฤติกรรมการสื่อความหมาย

ตามเรื่องเล่าว่าหัวหน้ากะเหรียงได้นิมนต์พระภิกษุนวมไปสวดที่บ้าน ท่านจึงได้ถามก่อนว่า "เล่นของหรือเปล่า ?" คงเป็นเพราะกะเหรียงไม่เข้าใจคำถามจึงไม่ตอบ แต่ขณะที่ท่านนั่งสวดมนต์อยู่นั้น ผีนํ้ามันพรายในเขตนบหนึ่งได้ตกลงมาแตก ซึ่งหัวหน้ากะเหรียงเลี้ยงไว้สำหรับรักษาคนเจ็บป่วยคุ้มครองคนในครอบครัวและหมู่บ้าน ผีนํ้ามันพรายได้หนีไป หัวหน้าเชื่อว่าเป็นการกระทำของพระภิกษุแปลกหน้าคนนี้อย่างแน่นอน จึงคิดลองของด้วยคาถาอาคม

ตามแนววิเคราะห์ด้านการแสดงและการสื่อความหมาย ของ เบน - เอโมส และ โกลสไตน์ (Ben-Amos and Goldstein) (อ้างใน แคน เบน - เอโมส, 2531 : 42-43) พระอริการนวมผู้สื่อความหมายและหัวหน้ากะเหรียงผู้ฟัง ไม่สามารถสื่อข้อความกันได้จึงตีความไม่ออก ด้วยต่างเป็นปัจเจกบุคคลและเป็นสมาชิกของสังคมคนละกลุ่ม จึงมีผลทำให้หัวหน้าคิดลองดีขึ้น เมื่อผีนํ้ามันพรายได้หนีไป ดังนั้นถ้าพระอริการนวมและหัวหน้ากะเหรียงสามารถสื่อด้วยภาษากันเข้าใจ ตำนานความศรัทธาและอิทธิฤทธิ์ของหลวงพ่อกะเหรียงอาจจะไม่เกิดขึ้นในกาลต่อมาก็ได้

แต่การสื่อความหมายครั้งนั้น ยังประกอบด้วยสัญลักษณ์การโกนหัวโกนคิ้วของพระสงฆ์ผู้แปลกหน้าด้วย การตีความตามความเข้าใจของกะเหรียงแล้ว กล่าวได้ว่าพระภิกษุนวมเป็น

เสียดจำรูไรแก่หมู่บ้านที่เดียว ในความรู้สึกครั้งแรกจึงไม่ยกย่องนับถือ เพราะผู้ชายกะเหรี่ยงสมัยก่อนต้องไว้ผมยาวห้ามตัดหรือโกนทิ้ง จะมัดผมยาวเป็นวงไว้เหนือหน้าผาก แล้วใช้ผ้าสีหน้าแคหลายผืนพันหุ้มเอาไว้ ถือเป็นบุคลิกที่งามสง่าสมชายที่เดียว (สัมภาษณ์ ลุงหม่อง บุญถิ่น บ้านห้วยน้ำหนัก 2538) จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่หัวหน้ากะเหรี่ยงคิดอยากจะลองตีพระภิกษุนวม

วิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงที่ต้องเชื่อผู้นำ

หัวหน้ากะเหรี่ยงเป็นผู้นำชุมชนแบบดั้งเดิม ที่ลูกบ้านต่างให้ความเคารพ เชื่อฟังและศรัทธามาก เพราะมักจะเป็นผู้อาวุโสและเป็นผู้นำกลุ่มทั้งทางโลกและทางธรรม สมัยก่อนชุมชนกะเหรี่ยงเป็นสังคมปิดไม่ค่อยยุ่งเกี่ยวกับสังคมภายนอก บ้างเขาลำเนาไพรจึงเอื้ออำนวยให้ชาวกะเหรี่ยงมีลักษณะเป็นเอกภาพ จึงสามารถสืบทอดเนื้อหา "วัฒนธรรมกะเหรี่ยง" จากอดีตมาสู่ปัจจุบันภายใต้อิทธิพลของผู้นำคือ หัวหน้าหมู่บ้านแต่ผู้เดียว ดังเรื่องเล่าที่ว่าหัวหน้าสั่งให้ลูกบ้านสะกดรอยตามหลวงพ่อนวม แต่อย่าให้หลวงพ่อกำหนดรู้ตัว คอยปรนนิบัติถวายภัตตาหารแก่หลวงพ่อตลอดการเดินธุดงค์ ครั้นใกล้เทศกาลเข้าพรรษาหลวงพ่อนวมจำต้องกลับวัด ชาวกะเหรี่ยงที่สะกดรอยตามไปจึงรู้ว่าท่านอยู่ที่วัดเจดีย์ขาว (สมัยก่อนรอบวัดแจ้งเจริญเป็นท้องนา มองเห็นแต่เจดีย์ของวัดเป็นสีขาวแต่ไกล ปัจจุบันรื้อทิ้งแล้ว สัมภาษณ์ นายพโยม เล่หัวสีสุทธิ์ 2539)

ด้วยคำสั่งของหัวหน้ากะเหรี่ยง ลูกบ้านต้องสะกดรอยด้วยการเดินทางที่นานและลำบากที่สุด จากชายแดนเทือกเขาตะนาวศรีหากเดินทางด้วยเท้านับว่าห่างจากวัดแจ้งเจริญมาก เล่ากันว่า ต้องใช้ชาวกะเหรี่ยงหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันถึง 300 คนทีเดียว

ท้ายที่สุดเมื่อหัวหน้ากะเหรี่ยงยอมเชื่อว่า หลวงพ่อนวมเก่งกล้าทางไสยศาสตร์เหนือตนจริง ๆ ถ้าตนถูกหลวงพ่อนวมลองของบ้างก็คงจะแก้ไม่ตกเป็นแน่ ประเด็นที่น่าสนใจของตำนานเรื่องนี้ จึงอยู่ที่การยอมแพ้ของหัวหน้ากะเหรี่ยงที่เป็นปัจจัยให้หันมานับถือพุทธศาสนา ดังนั้นในฐานะผู้นำหมู่บ้านจึงกล้าที่จะฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ทางสังคม กล้าฝ่าวัฒนธรรมความเชื่อและศาสนาดั้งเดิม ยอมรับนับถือหลักธรรมคำสอนของหลวงพ่อนวม ซึ่งมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความคิด ความเชื่อ การประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อที่กะเหรี่ยงไปไว้เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา ชาวกะเหรี่ยงทั้งหมู่บ้านจึงต้องยอมรับนับถือตามไปด้วย

จุดเริ่มต้นของตำนานอยู่ที่ไหน ?

ตำนานจารึกชุดแรกของหลวงพ่อนวมจนไปถูกหัวหน้ากะเหรี่ยงล่องของนั้น อยู่ที่ไหนกันแน่ มีผู้บอกว่าตำนานเรื่องนี้เกิดขึ้นที่หมู่บ้านลำพระ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เมื่อไปสำรวจคูสถานที (1 กุมภาพันธ์ 2539) พบว่า เคยมีซากหมู่บ้านกะเหรี่ยงเก่าอยู่ริมแม่น้ำภาษีจริง แต่ปัจจุบันไม่มีคริวเรือนของชาวกะเหรี่ยงแล้ว มีแต่คนไทยภายนอกเข้าไปซื้อที่ทำไร่อยู่แทน ลุงเล้ง ปรีด็อก ผู้ให้ข่าวสำคัญเป็นชาวบ้านห้วยแห้ง อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ตอนรุ่นหนุ่มได้เดินทางมาจนถึงหมู่บ้านคาตามฤตูกาลกินข้าวห่อเดือนแก้ว และประเพ็ญย่องสาว จนได้ภรรยาอยู่กินที่นั่นจนปัจจุบัน บอกว่าที่หมู่บ้านลำพระสมัยนั้นมีสาว ๆ ร่วมร้อยคน แสดงว่าเป็นหมู่บ้านใหญ่ทีเดียว แต่ไม่ทราบเรื่องการชุดงศ์ของหลวงพ่อนวม จนเวลาต่อมาเกิดโรคระบาดที่หมู่บ้านลำพระ คนตายก่อนหมู่บ้าน ชาวกะเหรี่ยงต้องอพยพออกนอกพื้นที่จนหมด

ชื่อหมู่บ้านลำพระน่าจะมีพฤติกรรมอะไรเกี่ยวกับพระสงฆ์เป็นแน่ จึงได้กล่าวกันว่า เหตุการณ์ตามตำนานเกิดขึ้นที่นั่น แท้จริงแล้วคำว่า ลำพระ เพี้ยนมาจากคำว่า ลำพัก (สัมภาน์ บ้าโสภา เนตติ บ้านบ่อ 2539) เพราะเดิมเป็นเส้นทางที่ใช้แวะพักเวลาเดินทาง แต่กะเหรี่ยงจะออกเสียงลำพักเป็นลำพระ เหมือนกับคำว่า เสาหลัก เป็น เสาหละ แล้วทางการมาเขียนป้ายเป็น ลำพระ

จากคำบอกเล่าของท่านพระครูศรีธรรมภรณ์ (สัมภาน์ 27 มกราคม 2539) สมัยที่หลวงพ่อนวมยังมีชีวิตอยู่นั้น ชาวกะเหรี่ยงที่บ้านพุลู ตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ต้องการให้หลวงพ่อนวมได้อยู่พักที่นั่นบ้างเมื่อชุดงศ์มาถึง โดยได้สร้างศาลาขึ้นหลังหนึ่ง แต่หลวงพ่อนวมไม่มีโอกาสได้พักเลย ทำให้ชาวกะเหรี่ยงตัดพ้อต่อว่าด้วยความน้อยใจ หลวงพ่อจึงได้ปลุกเสกน้ำมันต์และน้ำมันงา เป็นสิ่งใช้แทนตัว เอาไว้ใช้และบวชยามคิดถึงท่าน จนเมื่อท่านมรณภาพไปแล้วชาวกะเหรี่ยงจึงตั้งใช้ เก็บไว้บนหิ้งแล้วบูชาเป็นวัตถุมงคล ภายหลังจึงนิยมเรียกว่า "พระน้ำมันต์" และ "พระน้ำมัน"

ด้วยความผูกพันดังนี้น่าจะสันนิษฐานได้ว่า ตำนานเรื่องนี้ น่าจะ เริ่มต้นที่หมู่บ้านพุลู นั้นเอง ปัจจุบันที่บ้านพุลูยังปรากฏเจดีย์ (ก่ออิฐฉาบปูนแทนของเก่า) ต้นโพธิ์ใหญ่ ศาลา เสาหงส์ (ตัวหงส์ชำรุดแล้ว) ทั้งหมดคือสัญลักษณ์การนับถือ "พุทธแบบกะเหรี่ยง" ชาวกะเหรี่ยง

ยังเห็นความสำคัญของวัดเก่าแก่แห่งนี้ ได้สร้างความสืบเนื่องอันยาวนานจนทำให้เป็นสถาบันทางสังคมอันศักดิ์สิทธิ์ เป็นสถาบันที่ทำให้เกิดความมั่นคงของสังคมส่วนรวม โดยที่ยังมีการประกอบพิธีกรรมตามแบบบรรพบุรุษดั้งเดิมในเดือน 11 และเดือน 5 ที่วัดเก่าแห่งนี้ทุกปี

เรื่องราวอภินิหารตามตำนานลึกลับ

การเดินทางชุดนี้ในถิ่นก้นดงของหลวงพ่อกุญแจกับความเชื่อทางศาสนา ของชาวกะเหรี่ยง (โปว) ตำนานบุญบารมีของหลวงพ่อกุญแจยังเป็นปัจจัยสร้างศรัทธาให้ชาวกะเหรี่ยงเขตวัฒนธรรมราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ดังรูปธรรมที่เห็นได้จากยังมาประกอบกิจกรรมและพิธีกรรมที่วัดแจ้งเจริญอย่างเหนียวแน่นเช่นเดิม

งานวิจัยนี้เชื่อว่าตำนานเรื่องเล่าเกิดขึ้นก่อน แล้วพิธีกรรมทางศาสนาที่วัดแจ้งเจริญเกิดตามมาภายหลัง ตามแนววิเคราะห์ด้านหน้าที่นิยมของมาลิโนฟสกีแล้ว เห็นได้ว่าตำนานเรื่องนี้มีหน้าที่เป็นบริบทให้รายละเอียดและเสริมความเชื่อทางศาสนาไม่ให้เสื่อมคลาย และให้มั่นใจว่าเมื่อได้มาประกอบพิธีกรรมที่วัดแจ้งเจริญแล้วจะเกิดผลดีตามมา จึงนับว่าตำนานเรื่องนี้มีบทบาทหน้าที่ในการช่วยผดุงส่งเสริมประเพณีในวัฒนธรรมกะเหรี่ยงให้ดำรงอยู่

เรื่องราวอภินิหารที่ชาวกะเหรี่ยงและบรรดาศาสนิกชนได้เล่าเชิงมุขปาฐะต่อ ๆ มาจะมีความเป็นจริงมากน้อยแค่ไหนก็ตาม ข้อสำคัญไม่ได้อยู่ที่การพิสูจน์ว่าเรื่องราวเหล่านั้นจะเป็นความจริงหรือไม่จริงประการใด ความสำคัญน่าจะอยู่ที่ผู้ได้ยินได้ฟังแล้วจะมีความเชื่อมั่นศรัทธามากน้อยเพียงใดเป็นสำคัญ เพราะด้วยระดับความลึกในเรื่องความเชื่อที่ได้เล่าขานมานานร่วมร้อยปีนั้น ชาวกะเหรี่ยงส่วนมากยังเชื่อว่าอภินิหารตามตำนานเป็นความจริง ดังได้สะท้อนให้เห็นว่าพุทธแบบวัฒนธรรมกะเหรี่ยง โดยมีหลวงพ่อกุญแจเป็นศูนย์รวมจิตวิญญาณนั้น ชาวกะเหรี่ยงยังมาร่วมกิจกรรมและพิธีกรรมเหมือนเดิมทุกปี

บทที่ 6

ปีใหม่กะเหรี่ยงที่วัดแจ้งเจริญ

วันชุมนุมปีใหม่กะเหรี่ยง : ขั้นตอนและองค์ประกอบ

วันชุมนุมปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงในเขตวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี เป็นพิธีกรรมทางความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงเผ่าโบว์ที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ นับเป็นประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญประเพณีหนึ่งที่ควรส่งเสริมยกย่องและอนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดราชบุรีและประเทศไทย ที่จะหาดูและชมยากยิ่งเพราะปีหนึ่งจะมีหนเดียวและแห่งเดียวในประเทศไทย

วันชุมนุมปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงที่วัดแจ้งเจริญ ตำบลจอมประทัด อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี จะจัดในวันขึ้น 14 ค่ำ 15 ค่ำ และวันแรม 1 ค่ำ ในเดือน 5 ทุกปี โดยมีจุดประสงค์ให้ชาวกะเหรี่ยงได้มาพบปะสังสรรค์ เพื่อนำสการบูชารูปหล่อเหมือนหลวงพ่อนวมและร่วมพิธีสงฆ์นำท่านพระครูศรีธรรมมาภรณ์เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ซึ่งต่างนับถือเทิดทูนอย่างสูงว่าเป็น "หลวงพ่อกะเหรี่ยง" เหมือนกัน บ้างก็มาบวชแก้บนเมื่อต่างได้รับความเดือดร้อนหรือเจ็บป่วยในระหว่างปี แล้วได้บนบานต่อหลวงพ่อนวมเอาไว้

มองภาพรวม พบว่าวันชุมนุมปีใหม่กะเหรี่ยงดำเนินไปตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ วันที่ 1 เมษายน 2539 ตรงกับวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 5

- กรรมการวัดจัดเตรียมอุปกรณ์ สถานที่สำหรับกิจกรรมและพิธีกรรม
- ตั้งโรงครัว ทำอาหารเลี้ยงต้อนรับ
- ชาวกะเหรี่ยงเดินทางมาพักในที่ที่เคยพักเมื่อปีที่แล้ว เช่น โรงเรียน โรงพิมพ์ ศาลาท่าน้ำ กุฏิหอนัน
- การพักผ่อนร่วมกันฉันท์เครือญาติ โคนหัวเตรียมตัวบวช
- 16.00 น. อัญเชิญรูปหล่อเหมือนหลวงพ่อนวม หลวงพ่อบ้อง และหลวงพ่อม่วง เวียนรอบอุโบสถ ประดิษฐานเบร่ำพิธีหน้าอุโบสถ ปิดทอง สรงน้ำ
- 18.00 น. พิธีบวชสามเณรและชีพรามณ์
- การเที่ยวชมงานมหรสพในวัด

วันที่ 2 เมษายน 2539 ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5

- 07.00 น. ชาวกะเหรี่ยงที่บวชแก่นลาสิกขาบท
- การพักผ่อนร่วมกันฉันท์เครือญาติ โคนหัวเตรียมตัวบวช (ชุดที่ 2)
- 14.30 น. การทอดผ้าป่าสามัคคีของแต่ละหมู่บ้าน การเทศน์ปุจฉาวิสัชนา

สองธรรมาสน์

- 18.00 น. พิธีบวชสามเณรและชีพรามณ์ (ครั้งที่ 2)
- การเที่ยวชมงานมหรสพ
- เจ้าอาวาสปลุกเสกวัตถุมงคลให้ชาวกะเหรี่ยง

วันที่ 3 เมษายน 2539 ตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5

- 07.00 น. กะเหรี่ยงที่บวชแก่นลาสิกขาบท
- 09.00 น. อัญเชิญรูปหล่อเหมือนหลวงพ่อทั้งสามองค์ประดิษฐานที่เดิม
- 09.30 น. พิธีสงฆ์เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน
- แยกย้ายกลับถิ่นฐานเดิม

จากภาพรวมของวันปีใหม่มะเหรี่ยงดังกล่าว ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์จำแนกตามลักษณะกิจกรรมและพิธีกรรมที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอน แล้วทำการศึกษาเก็บข้อมูลแต่ละส่วนโดยละเอียด

กิจกรรมและพิธีกรรมในวันปีใหม่มะเหรี่ยง 13 ขั้นตอน

1. กรรมการวัดจัดเตรียมอุปกรณ์ สถานที่ สำหรับกิจกรรมและพิธีกรรม
2. การตั้งโรงครัว เลี้ยงต้อนรับ
3. การพักค้างร่วมกันฉันท์เครือญาติ
4. การโคนหัวเตรียมตัวบวช
5. พิธีแห่รูปหล่อเหมือนหลวงพ่อนวม หลวงพ่อบ้อง และหลวงพ่อม่วง ปิดทอง

สงฆ์

6. พิธีบูชาหลวงพ่อบ้องใหญ่ (พระประธานในอุโบสถ) ด้วยจันทร์ห้า
7. พิธีบวชสามเณรและชีพรามณ์
8. การเทศน์ปุจฉาวิสัชนาสองธรรมาสน์

9. การร่วมทอดผ้าป่าสามัคคีของพี่น้องชาวกะเหรี่ยง
10. พิธีสงฆ์เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน
11. พิธีปลูกเสกวัตถุมงคลให้ชาวกะเหรี่ยง
12. การเที่ยวชมงานมหรสพในวัด
13. แยกย้ายกลับถิ่นฐานเดิม

แต่ละขั้นตอนของกิจกรรมและพิธีกรรมดังกล่าว นำมาจำแนกได้ 3 ประเภท

- ประเภทการจัดเตรียมงาน
- ประเภทความเชื่อและศาสนา
- ประเภทการทำบุญและบันเทิง

นอกจากนั้น เมื่อนำมาแยกแยะองค์ประกอบทางด้านสถานที่ เวลา จุดมุ่งหมาย ผู้เข้าร่วม ขั้นตอนการดำเนินงานอุปกรณ์ การสังสรรค์ระหว่างผู้เข้าร่วมแล้ว องค์ประกอบเหล่านี้ยังสามารถตอบคำถามได้ว่า ใคร (who) ทำอะไร (what) ที่ไหน (where) เมื่อไร (when) ทำไม (why) และอย่างไร (How)

ในการจำแนกประเภทและแยกแยะองค์ประกอบแต่ละกิจกรรมและพิธีกรรมนี้ โดยนำเสนอเป็น "ตารางองค์ประกอบ" ซึ่ง อภรณ์ อุกฤษณ์ เคยใช้ในงานวิจัยเรื่อง "อิทธิพลของภาวะแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีต่อความมั่นคงอยู่ของศาสนา ความเชื่อและพิธีทรงพระเนืองในงานวันเกิดพระปุนเท่ากำ"(2529) และ "พิธีลอยเรือ : ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชาวเล กรณีศึกษาชุมชนบ้านห้วยแหลม เกาะลันตา จังหวัดกระบี่" นับว่าเป็นวิธีนำเสนอใหม่ที่เข้าใจง่ายและสามารถมองเห็นทั้งภาพรวม และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในกิจกรรมและพิธีกรรมของวันปีใหม่กะเหรี่ยงได้อย่างชัดเจน

ตารางองค์ประกอบของพิธีกรรม

พิธีกรรมหรือกิจกรรม	ประเภท	สถานที่	เวลา	จุดมุ่งหมาย	ผู้เข้าร่วม	ขั้นตอนการดำเนินงาน	อุปกรณ์	การสังสรรค์ระหว่างผู้เข้าร่วมพิธี
1 วัดเตรียมสถานที่ กิจกรรม	การจัดเตรียม	ภายในบริเวณวัด	ก่อนวันที่ 1 เม.ย. 39	- เพื่อเตรียมสถานที่จัดกิจกรรมและพิธีกรรมของงาน - เพื่อเตรียมสถานที่ด้านความบันเทิง - เพื่อเตรียมสถานที่ให้ผู้มาไกลหกต่าง	1. เจ้าอาวาส 2. กรรมการวัด 3. ประชาชนทั่วไป 4. วงดนตรี 5. หน่วยงาน 6. เจ้าของร้านค้า	- คณะกรรมการวัดประชุมเตรียมงาน กำหนดโรงพิธี ปรึกษา ร้านค้า และบริเวณบันเทิง - ติดต่อจองคิวคณะวงดนตรี ภาพนดนตรี - รับผิดชอบกำหนดที่ร้านค้าในบริเวณงาน	- เต็นท์ - เครื่องขยายเสียง - อุปกรณ์ไฟฟ้า - วิทยุปรทุก	1. ด้านรายการทั่วไป 2, 3. รวมกันดำเนินการ และประชาชนสัมพันธ์งาน 4, 5. ติดต่อดังตั้งอุปกรณ์ นำเสนอ 2, 3. ชม วิจารณ์
2 โรงครัวเสียง อาหาร	การจัดเตรียม	โรงครัวของวัด	วันที่ 1-3 เม.ย. 39 วันละ 3 เวลา	เตรียมอาหารเลี้ยงรับรองชาวคณะพริยง และผู้มาร่วมในงาน	1. คณะกรรมการ 2. บุคคลที่สนใจ ช่วยงานครัว 3. บุคคลภายนอกที่ศรัทธา	- กรรมการวัดติดต่อประสานงานขอรับบริจาคอาหารสด-แห้ง - ชาวบ้านช่วยงานครัว พวงข้าวกระทะ ต้มแกง - แม่ค้าผักตลาคศรีเมือง บริจาคผัก เครื่องแกง วัตถุดิบจากข้าวสาร กระสอบ	- เต้าพุง ข้าวกระทะ - เต้าบระกอย อาหาร - เต็นท์ โต๊ะเก้าอี้ - ภาชนะล้าง	1. ช่วยเหลือประสานงาน 2. จัดทำตลอดงาน วันละ 3 มื้อ 3. แม่ค้า ผู้ศรัทธา เจ้าอาวาสวัด ต่าง ๆ บริจาค อาหารสดแห้ง และข้าวสาร กระสอบ

ตารางองค์ประกอบของพิธีกรรม

พิธีกรรมหรือกิจกรรม	ประเภท	สถานที่	เวลา	จุดมุ่งหมาย	ผู้เข้าร่วม	ขั้นตอนการดำเนินงาน	อุปกรณ์	การสังสรรค์ระหว่างผู้เข้าร่วมพิธี
3 การปักธูปหรือเทียนที่เครื่องบูชา	ความเชื่อและศาสนา	-กุฏิ หอฉัน -ศาลาริมน้ำ -โรงเรียน -โรงพิมพ์	วันที่ 1-3 เม.ย. 39 (บ้างมาก่อนวันที่ 1 เม.ย. 39 เพราะใกล้ไม่มีพาดนะส่วนตัว)	-สักการะรูปหล่อเหมือนหลวงพ่อบุญ และหลวงพ่อบ้าง -สร้างน้ำเจ้าอาวาส -บวชสามเณรและพี่พราหมณ์แก่กับ -ได้พบญาติพี่น้องฝูงปี่ละครั้ง	1. คณะกรรมการวัด 2. ชาวเกาะเพ็ญ จากจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์	-ชาวเกาะเพ็ญเดินทางโดยพาหนะส่วนตัวและโดยสายรถประจำทาง -พักค้างคืนบริเวณที่เคยมาพักไปนิยมเปลี่ยนที่พักต่าง เคยพักที่เพนียดกัน -การพักค้างน้อยลง เพราะเดินทางสะดวก มีรถส่วนตัวมาก ที่ไม่มีรถประชาชน มีแต่รถเช่าเช่าตลาดตะนาวศรี , ส่วนฝั่ง มาไม่ได้	มีแต่เครื่องใช้ที่จำเป็นเท่านั้น	1. ช่วยประสานงานแก้ปัญหาถ้ามี 2. พกรวมกันในเนื้อที่จำกัดอย่างมีความสัมพันธ์ เอื้อต่อกันด้วยสำนึกว่าเป็นเผ่าพันธุ์เดียวกัน -นกข้าว ลือมวสชน ทำสารคดีวัฒนธรรม ออกเผยแพร่ (ไม่ได้พักค้างคืน)
4 การโกนหัวเตรียมตัวบวช	ความเชื่อและศาสนา	ชายคลองข้างวัดและหลังวัด	ช่วงบ่ายวันที่ 1 และ 2 เม.ย. 39	-เตรียมความพร้อมที่จะบวชสามเณร	1. พระสงฆ์ในวัด 2. ชาวเกาะเพ็ญที่เดินทางไปบวชระหว่างปี	-ลงทะเลเย็นแข็งขอบบวชสามเณร -ใช้สถานที่ริมคลองข้างวัดเพื่อสะดวกในการทำ	-ไปมีดีโกนที่เตรียมมา -แบ่งหอม -จมน้ำ	1. ช่วยเหลือต่าง ๆ 2, 3. ช่วยกันโกนหัวให้เรียบร้อย 4. สังเกตการณ์ บันทึก

ตารางองค์ประกอบของพิธีกรรม

พิธีกรรมหรือกิจกรรม	ประเภท	สถานที่	เวลา	จุดมุ่งหมาย	ผู้เข้าร่วม	ขั้นตอนการดำเนินงาน	อุปกรณ์	การสังสรรค์ระหว่างผู้เข้าร่วมพิธี
5 บูชาหลวงพ่อบุญด้วยจันทร์ 5	ความเชื่อและศาสนา	หน้าอุโบสถ	ตอนเที่ยงจนถึงก่อนบวช เวลา 18.00 น. วันที่ 1 และ 2 เม.ย. 39	เพื่อบอกกล่าวหลวงพ่อบุญ(พระประธานในอุโบสถ) ให้รับทราบ พร้อมจะบวชในวันนั้น	3.ญาติและผู้ติดตาม 4.ประชาชนทั่วไป	สวดมนต์และทำเครื่องรางกาย -มีญาติมาช่วยเหยหยอดกัน -ที่ไม่มีญาติจะโกนให้ตัวเอง -พระช่วยอำนวยความสะดวก	-สบู	ภาพ วิจารณ์ 1, 2 และ 3 ถวายจันทร์ 5 ญาติผู้ใหญ่ตาม 2. เป็นผู้กล่าวถวายแจ้งผู้บวชพร้อมมาบวชแล้ว 3. การมีส่วนร่วมสังเกตวิจารณ์

ตารางองค์ประกอบของพิธีกรรม

พิธีกรรมหรือกิจกรรม	ประเภท	สถานที่	เวลา	จุดมุ่งหมาย	ผู้เข้าร่วม	ขั้นตอนการดำเนินงาน	อุปกรณ์	การสังสรรค์ระหว่างผู้เข้าร่วมพิธี	
6 แห่รูปหล่อเหมือนหลวงพ่อบรม หลวงพ่อบึง หลวงพ่อม่วง	ความเชื่อและศาสนา	รอบอุโบสถและพระราษี	วันที่ 1 เม.ย. 39 ขึ้น 14 ค่ำ เดือน 5 เวลา 16.00 น.	ชาวเกาะเหรียญใต้ สักการะบูชา สร้างน้ำ บิตทองบิลละครึ่ง	1. ชาวเกาะเหรียญใต้ จังหวัดราชบุรี 2. ชาวเกาะเหรียญใต้ จังหวัดเพชรบุรี 3. ประชาชนทั่วไป 4. คณะกรรมการวัด 5. นักดนตรี (แต่รวม) 6. นักข่าว สื่อมวลชน	-ชายฉกรรจ์เกาะเหรียญ พระคองรูปหล่อหลวงพ่อบรม หลวงพ่อบึง หลวงพ่อบึง และหลวงพ่อบึง จากหน้าอุโบสถ -ตั้งขบวน นำด้วยแต่รวม เวียนขวารอบอุโบสถ 3 รอบ มีนางรำนำหน้า ขบวน -อยู่เชิญรูปหล่อทั้ง 3 องค์ ไว้ในพระราษีหน้าอุโบสถ -ชาวเกาะเหรียญต่างปิดทอง สร้างน้ำ ด้วยความศรัทธา -รวมทั้งประชาชนและ กรรมการวัด -คัมภีร์ ลอบเผาด้วย ความดีบุญ -อยู่เชิญรูปหล่อทั้ง 3 องค์ ประดิษฐาน ณ ที่เดิม นำ ด้วยแต่รวม ชุดธำมะเหรียญ	-เครื่องดนตรี (แต่รวม) -ดอกไม้ ธูป เทียน ทอง -น้ำขมิ้น -สับป่อย -โตะบูชา -โอง่านามนต์ 3 ใบ	1, 2. ผลัดเบี่ยนกัน พระคองรูปหล่อ ทั้ง 3 องค์ ที่ฉัตร การรำก้อออกรำหน้า ขบวน มีแต่ธงชุด ประจำเผ่า 5. แต่รวมบรรเลงน้ำ 4. ประสานงาน 3, 6. ชม วิจารย์ บันทึกเหตุการณ์	ชาวเกาะเหรียญร่วมขบวน มากกว่า 100 คน
			วันที่ 3 เม.ย. 39 แรม 1 ค่ำ เดือน 5 เวลา 09.00 น.		เฉพาะชาวเกาะเหรียญ		-แต่รวม		

ตารางองค์ประกอบของพิธีกรรม

พิธีกรรมหรือกิจกรรม	ประเภท	สถานที่	เวลา	จุดมุ่งหมาย	ผู้เข้าร่วม	ขั้นตอนการดำเนินงาน	อุปกรณ์	การสังสรรค์ระหว่างผู้เข้าร่วมพิธี
7 บวชสามเณรและ ชีพรามณ์	ความเชื่อ และ ศาสนา	พระราษี ปรีชา	วันที่ 1 และ 2 เม.ย. 39 เวลา 18.00 น.	บวชแก่นเนื่องจาก เจ็บไข้ได้ป่วย ระหว่างปี และบวช แทนพ่อแม่หรือญาติ ที่ได้นบเนาไว้	1. เจ้าอาวาส 2. พระวัดแจ้ง เจริญ 3. นายหญิงชาว กะเหรี่ยง 4. กรรมการวัด 5. ผู้ศรัทธา	ผู้ถวายเหรียญที่โกนผม เรียบร้อยแล้ว นำมณฑปสูง ผู้หญิงนั่งบนเสื่อ - เจ้าอาวาส กรรมการวัด และประชาชนที่สนใจ พร้อมในพระรา - เจ้าอาวาสทำพิธีกรรม บวชสามเณรและชีพรามณ์ เปลี่ยนเสื้อผ้าครองสงฆ์ จีวร ชีพรามณ์ชุดขาว - สามเณร 97 รูป ชีพรามณ์ 127 รูป - สามเณรจำวัดที่โรงเรียน วัดแจ้งเจริญ ชีพรามณ์ พักที่ศาลาริมน้ำ - วันรุ่งขึ้น 07.00 น. ลาสิกขาบท	ของใช้สำหรับ บวชสามเณร และชีพรามณ์ จานดอกไม้ ธูปเทียนของ ผู้บวช	1. ทำพิธีบวชให้ 3 2. ประสานงาน ช่วยเหลือ 4, 5. ชมและวิจารณ์ - ทางวัดจัดการบวช ให้ 2 ครั้งเพราะ การมาไม่พร้อมกัน และอุปกรณ์ กระจา จำกัด

ตารางองค์ประกอบของพิธีกรรม

พิธีกรรมหรือกิจกรรม	ประเภท	สถานที่	เวลา	จุดมุ่งหมาย	ผู้เข้าร่วม	ขั้นตอนการดำเนินงาน	อุปกรณ์	การสังสรรค์ระหว่างผู้เข้าร่วมพิธี
8 ทอดผ้าป่า	การทำบุญและมณเฑียร	ณเรือน	วันที่ 2 เม.ย. 39 เวลา 13.00 น.	-ทำบุญ เป็นทุนให้วัด สร้างเสนาสนะ -แสดงความกตัญญู รู้คุณได้พบและ อาทร 3 มื้อ	1. ชาวคณะเพ็ชร ที่ปักค้างคืน 2. ชาวคณะเพ็ชร ที่ไป-กลับ 3. เจ้าอาวาส 4. เจ้าหน้าที่การ เงินของวัด 5. ประชาชน ทั่วไป	-ชาวคณะพร้อมบริจาค เงินติดมณเฑียร -ตั้งมณเฑียรหน้ากุฏิหอฉัน 5 พม บ้านสวนฝั่ง อ.สวนผึ้ง ราชบุรี 1,253 บาท บ้านยางหัก อ.ปากท่อ ราชบุรี 3,480 บาท บ้านพุด อ.หนองหญ้า ปล้อง เพชรบุรี 2,047 บาท บ้านสองพี่น้อง อ.แก่ง กระจาน เพชรบุรี 8,080 บาท -ถวายมณเฑียรค่าเงินตาม ศาสนพิธี -เจ้าหน้าที่การเงินลงบัญชี	-ธงกล้วยม ผ้าป่า พานใหญ่	1, 2. ตัวแทนหมู่บ้าน คณะเพ็ชรตั้งมณเฑียร 3. ดำเนินตามศาสนพิธี 4. ทำบัญชีการเงิน รวม 22,560 บาท 5. เป็นผู้ชม วิจารณ์ -ชาวคณะเพ็ชรทั้งหมด ที่มาวัดแจ้งเจริญ ทำบุญร่วมกันมณเฑียร หอฉันรวม 24,882 บาท ไม่รวมค่า เครื่องบูชา ทชอ จากกองอำนวยการ

ตารางองค์ประกอบของพิธีกรรม

พิธีกรรมหรือกิจกรรม	ประเภท	สถานที่	เวลา	จุดมุ่งหมาย	ผู้เข้าร่วม	ขั้นตอนการดำเนินงาน	อุปกรณ์	การตั้งสรรคร์ระหว่างผู้เข้าร่วมพิธี
9 การฟังเทศน์	ศาสนา	ปะรำพิธี	วันที่ 2 เม.ย. 39 เวลา 14.00 น.	สร้างศรัทธาเห็น ความสำคัญของ กิจกรรมทางศาสนา	1. เจ้าอาวาส 2. กรรมการวัด 3. ประชาชนใน ชุมชนเขตวัด 4. พระนักเทศน์ -พระศุภพิลาส พระชาทร เจ้าอาวาสวัด บางวังทอง อ.อัมพวา สมุหธรรมการ -พระศุภภิรม วีระธรรม เจ้าอาวาสวัด หนองหลวง อ.เมือง ราชบุรี	-เจ้าอาวาสเป็นประธาน -พระนักเทศน์แต่งสรรมาสน์ เป็นการเทศน์ปัจฉิมวิสาขมา 2 สรรมาสน์ -กรรมการวัดประธานงาน ขั้นตอนญาติโยมในชุมชน เขตวัดแจ้งเจริญรับฟัง เทศน์ด้วยความตั้งใจ -ชาว กะเหรี่ยงไม่ได้มา รับฟัง เทศน์ด้วยภาวะ แวดล้อมและเหตุการณ์ เข้าใจว่าเป็นเรื่องของ ทางวัดและคนไทยพื้นราบ	-สรรมาสน์ -เครื่องบูชา กัณฑ์เทศน์	1. เป็นประธาน 2. ประสานงานตาม ขั้นตอน 3. เทศน์ปัจฉิมวิสาขมา สองสรรมาสน์ 4. รับฟังเทศน์ บ้าง เป็นผู้ชม วิจารณ์ -ปัดออกไป ควรนิมนต์ พระชาว กะเหรี่ยง มาเทศน์เป็นภาษา กะเหรี่ยง รวมทั้ง พิธีกรเป็นชาว กะเหรี่ยงเพื่อแสดง ความเป็นเอกลักษณ์ ของพิธีกรรมวัน

ตารางองค์ประกอบของพิธีกรรม

พิธีกรรมหรือกิจกรรม	ประเภท	สถานที่	เวลา	จุดมุ่งหมาย	ผู้เข้าร่วม	ขั้นตอนการดำเนินงาน	อุปกรณ์	การสังสรรค์ระหว่างผู้เข้าร่วมพิธี
10 สร้างเจ้าอาวาส	ความเชื่อและศาสนา	หน้ากุฏิหอฉัน	วันที่ 3 เม.ย. 39 เวลา 09.00 น.	- แสดงความเคารพนับถือเจ้าอาวาส - รักษาประเพณีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเอาไว้ - รำลึกถึงหลวงพ่อนวม ศูนย์รวมจิตวิญญาณของชาวเกาะเหรียญ	1. เจ้าอาวาส 2. กรรมการวัด 3. ชาวเกาะเหรียญที่มาร่วมงาน 4. ผู้ศรัทธา	- กรรมการวัดเตรียมอุปกรณ์สถานที่ - เมินเตเจ้าอาวาสเริ่มพิธีกรรม - ผู้ชายเกาะเหรียญนอนคว่ำเรียงเป็นทางเดินให้หลวงพ่อนำ - เหยียบพลังลงจากกุฏิ โดยมีคนประกบคองแฉก นิ่งในที่สุดให้ไว้สร้าง - เกาะเหรียญรูดมรตนา - ผู้หญิงเบี่ยงตัว ผู้ชายเบี่ยงสูง ด้วยน้ำจมน้ำ สัมป่อย - สร้างน้ำเสด็จ ผู้ชายจะนอนเรียง เหมื่อนตอนแรกจนถึงหน้าห้องของหลวงพ่อนำ โดยมีคนประกบคองสองข้าง - ตามคติที่ถือคือหลังสร้างน้ำสัมป่อย สะอาดบริสุทธิ์ไม่ต้องมีการให้ทำหลวงพ่อนำต้องเบาะเป็นอันถึงสภปรก	- แก้ว - โองน้ำ - ขันน้ำ เตรียมมา - นาฬิกาสัมผัส - ขันสัมป่อย	2. จัดให้ 1 นิ่งในที่จัดเตรียมไว้ 3. ร่วมกันสร้างนาฬิกวงพ่นด้วยความศรัทธายิ่ง 3. ผู้ชายนอนคว่ำเรียงให้ 1 เหยียบไป - กลับด้วยความอึ้งมูญและเชื่อว่าทำให้หายปวดเมื่อย - สัมยหลวงพ่อนวม เกาะเหรียญไว้ผมยาว จะแก้มวยผมตัดเท้า ร่างกายหลวงพ่อนำ ส่วนผู้หญิงจะเซ็ดที่เท้า จนสะอาด 1 กล่าวขอขมา แล้วให้ศีลให้พระเกาะเหรียญทุกคน 4. ชม วิจารณ์

ตารางองค์ประกอบของพิธีกรรม

พิธีกรรมหรือกิจกรรม	ประเภท	สถานที่	เวลา	จุดมุ่งหมาย	ผู้เข้าร่วม	ขั้นตอนการดำเนินงาน	อุปกรณ์	การสังสรรค์ระหว่างผู้เข้าร่วมพิธี
11 ปลูกเสกวัตถุมงคล - ต้ายสายสิญจน์ - นามнга	ความเชื่อและศาสนา	ห้องเจ้าอาวาส	ยามวิกาล คืนวันที่ 1 และ 2 เม.ย. 39	- สร้างขวัญและกำลังใจ - สร้างความศรัทธา	เจ้าอาวาส	- เจ้าอาวาสรวบรวมสิ่งที่ชาวเกาะเตรียมนำมาให้ปลูกเสก - เจ้าอาวาสกวาดแม่เมตตابلูกเสก ส่งของให้เป็นผู้ตมมงคลให้ชาวเกาะเตรียมนำกลับไปไว้บูชา - ต้ายสายสิญจน์นำไปผูกผู้มีคนที่อยู่ทางบ้านเพื่อความ เป็นสิริมงคล สร้างขวัญและกำลังใจ - นามнга นำกลับไปไว้บนหิ้งบูชาหรือเต็มของเต็ม "พระน้ามัน" ของหลวงพ่อเกาะเตรียมในอดีต - เจ้าอาวาสต้องใช้เวลาปลูกเสกยามวิกาล กลางวัน รับประทานและเป็นประธานของงาน	- ต้ายสายสิญจน์ - นามнга	เกาะเตรียมรับของคืนในวันสุดท้าย ต่างนำกลับไปบูชาบนหิ้งตามตำนานที่บรรพบุรุษเคยได้รับจากหลวงพ่อนวมเวลาเจ้าปู่ได้ช่วยคิดให้หลวงพ่อดีช่วยก็จะนำมาเก็บพระน้ามัน แล้วเดือน 5 ก็มาขมหมกนเพื่อ นวทเกษม

ตารางองค์ประกอบของพิธีกรรม

พิธีกรรมหรือกิจกรรม	ประเภท	สถานที่	เวลา	จุดมุ่งหมาย	ผู้เข้าร่วม	ขั้นตอนการดำเนินงาน	อุปกรณ์	การสังสรรค์ระหว่างผู้เข้าร่วมพิธี
12 การเที่ยวชมงาน มหรสพ	บันเทิง	ไนริเวอวัด	กลางคืน วันที่ 1-2 เม.ย. 39	-ถือโอกาสพักผ่อน ร่วมกัน -มีโอกาสนพบปะ สังสรรค์	1. ประชาชน ทั่วไป 2. ชาวทะเลทราย ที่มาร่วมชมมหร สพใหม่ 3. กรรมการวัด 4. เจ้าหน้าที่ ธุรกิจบันเทิง 5. เจ้าของ ร้านค้า	- ชาวทะเลทรายมีโอกาส ชมร้านค้าต่าง ๆ ตอน กลางวัน - กลางคืนได้ชมดนตรี เฉพาะวัยรุ่นของโบสถ์ ราคาแพง - ภาพยนตร์กลางแปลง ชมฟรี - ผู้เฒ่าผู้แก่ต่างวงสนทนา เป่าแคน - เด็ก ๆ ที่มาช่วยชอบร้าน เล่นเกมส์ และร้าน ของเล่นเด็กโดยเฉพาะ ปืนฉีดน้ำ	บัตรชมดนตรี 100 บาท 50 บาท	1. ประชาชนมาเที่ยว ถือว่าเป็นเวลาประจำ ปีของวัด 2. มีโอกาสพบปะสังสรรค์ และพักผ่อนร่วมกัน หนุ่มสาวได้พูดคุยแทน บรรยากาศการย่อง สาวในอดีต เด็กได้ ซอปี่ของเล่นลูกใจ เพราะพ่อแม่ห้ามเป็น หรือดูค่าตามความเชื่อ เมื่อมาวัดพิธีกรรม จะกลับมาหลัง ชมภาพยนตร์และ ดนตรี

ตารางองค์ประกอบของพิธีกรรม

พิธีกรรมหรือกิจกรรม	ประเภท	สถานที่	เวลา	จุดมุ่งหมาย	ผู้เข้าร่วม	ขั้นตอนการดำเนินงาน	อุปกรณ์	การสังสรรค์ระหว่างผู้เข้าร่วมพิธี
13 ก่อนแยกย้ายกลับบ้าน	ความเชื่อ	สถานที่พักแต่ละกลุ่ม	หลังอาหารมื้อเที่ยงของวันที่ 3 เม.ย. 39	ทำความเข้าใจเรื่องก่อนกลับบ้าน	ชาวคณะเรียงศัพท์ค้างคืนทั่ว 2-3 คืน	-ต่างช่วยกันเก็บกวาดศัพท์ให้เรียบร้อยก่อนออกเดินทาง -ให้กล่าวหาวงพ่อเจ้าอาวาสและพระรูปอื่น ๆ	เครื่องมือทำความสะอาดสะอาด	-ต่างแยกย้ายกลับบ้านด้วยรถส่วนตัว รถเช่ามารับและรถโดยสารประจำทาง -บางกลุ่มไม่เรียบร้อย เช่นที่พักกระเบียงโรงเรียน ค่อนข้างเป็นวุ่น (สมัยหลวงพ่อนวมก่อนมาและกลีบ หลวงพ่อ ออกไปปรับนอกวัด บังคับสิ่งที่ทะเลาะเพรียงกลีบ แต่ปัจจุบันถนนสะดวกกว่าเดิม (เจือจาง)

จากแผนผังที่แสดงบริเวณสถานที่จัดงานของวัดแจ้ง เจริญ ซึ่งมีปะรำพิธีตั้งอยู่ด้านหน้าอุโบสถ สำหรับประดิษฐานรูปหล่อเหมือนหลวงพ่อดังสามองค์ ปะรำพิธีสำหรับบรรพชาสามเณร และบวชชีพรามณ์ กองอำนวยการ - วัตถุมงคล เต็นท์เลี้ยงอาหาร โรงครัวและเตาหุงข้าว ลานกว้างล้อมรั้วหน้าวัดเป็นที่ตั้งเวทีดนตรี ที่ฉายภาพยนตร์ ด้านขวามือเป็นโรงเรียนวัดแจ้ง เจริญ มีคลองประตูลอดแนวด้านหลังของวัด

ข้อมูลที่ได้จากการเข้าร่วมสังเวยในวันชุมนุมปีใหม่กะเหรี่ยง วันที่ 1 - 3 เมษายน 2539 นั้น จะขอเสนอรายละเอียดเฉพาะเหตุการณ์ของกิจกรรมและพิธีกรรมที่สำคัญเท่านั้น

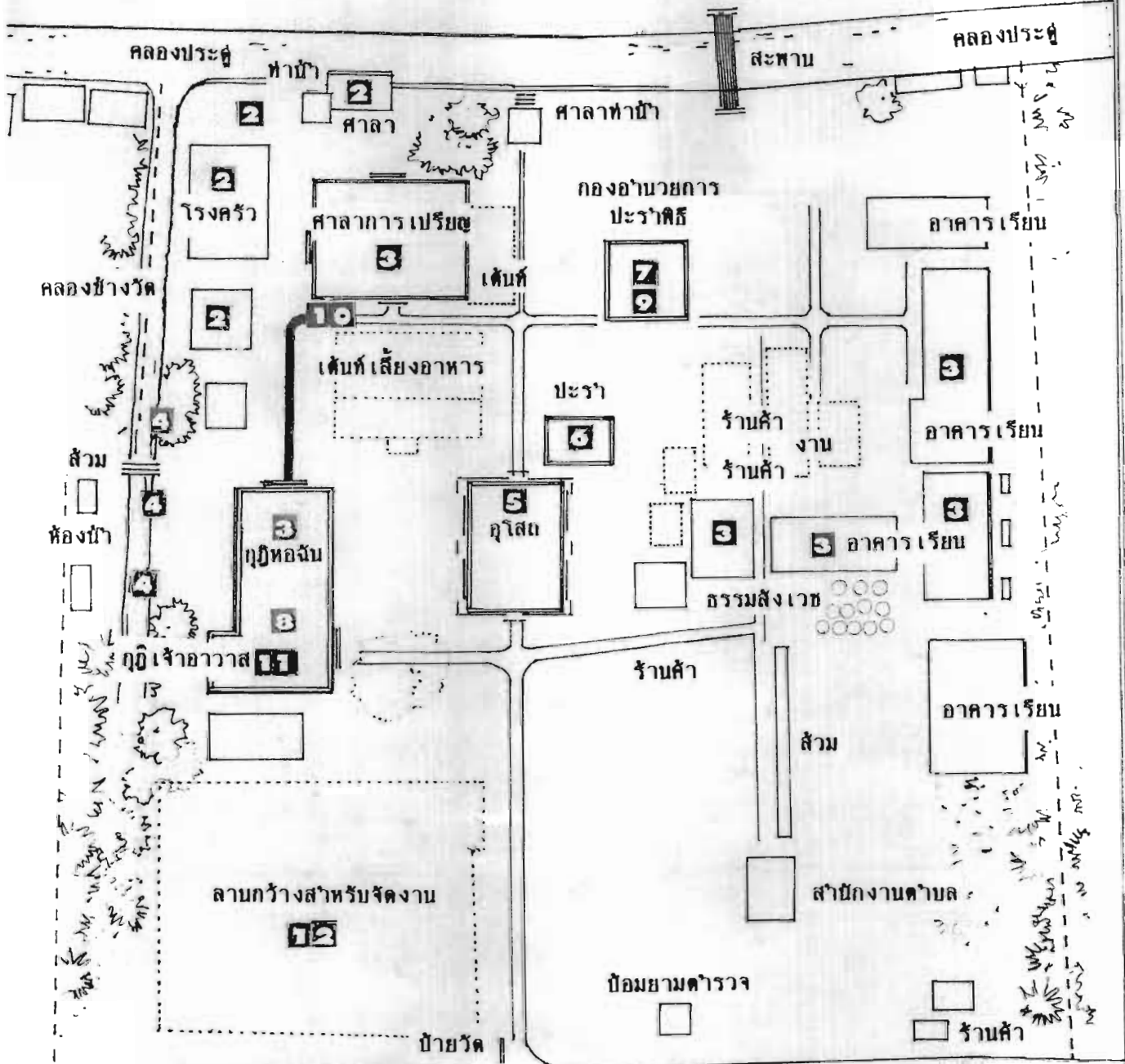
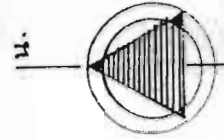
พิธีแห่รูปหล่อ เหมือนหลวงพ่อนวม

(ดูตารางองค์ประกอบของพิธีกรรมหมายเลข 6 และแผนผังสถานที่จัดงานของวัด)

ในวันที่ 1 เมษายน 2539 ตรงกับวันขึ้น 14 ค่ำเดือน 5 ซึ่งเป็นวันแรกที่ชาวกะเหรี่ยงเดินทางมาถึงวัดแจ้ง เจริญ ด้วยวัตถุประสงค์แรกคือ พิธีแห่รูปหล่อเหมือนหลวงพ่อนวมคู่บารมีรวมจิตวิญญานให้ชาวกะเหรี่ยงมาราบไหว้ และได้สร้างน้ำบิตทองด้วยความเคารพอย่างสูง แต่เป็นที่ตลอดภาคเช้า เนื่องจากทางอำเภอวัดเพลงมาร่วมจัดงานเป็นหลัก จึงมีพิธีเปิดงานให้ ร.ต.ท. เขาวริน ลัทธศักดิ์ศิริ รมช. กระทรวงศึกษาธิการมาร่วมงานด้วย จึงมีรายการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้านจนกระทั่งเวลา 15.00 น. สิ่งนี้ได้ทำให้ความสำคัญของวันมาฆบูชาของชาวกะเหรี่ยงถูกร้อยไปครึ่งวัน ดังนั้นหลังกิจกรรมที่ทางอำเภอจัดบรรยายภาคจึงมีแต่ชาวกะเหรี่ยงดั้งเดิม

เวลา 16.00 น. จึงได้เริ่มตั้งขบวนมีแต่รวงบรรเลงนำพร้อมนักร่ำร่วมขบวนชายฉกรรจ์ช่วยกันประคองรูปหล่อเหมือนหลวงพ่อนวมลงจากกุฏิหอนั้น ส่วนหลวงพ่อดังและหลวงพ่อดังอยู่หน้าอุโบสถ หลวงพ่อดังนั้นอดีตเป็นเจ้าของวัดแจ้ง เจริญ หลวงพ่อดังเป็นลูกศิษย์ของหลวงพ่อนวม บวชแล้วไปอยู่กรุงเทพฯ ๑ ระยะเวลาหนึ่งแล้วกลับมาเป็นเจ้าอาวาสวัดหนองกระทุ่ม แล้วมีความสัมพันธ์กับวัดแจ้ง เจริญตลอดมา กรรมการวัดจึงได้หล่อรูปเหมือนท่านเอาไว้ด้วย ผู้ร่วมขบวนแห่ล้วนมีแต่ชาวกะเหรี่ยงทั้งหมด หญิงกะเหรี่ยงแต่งชุดประจำเผ่ามากกว่าปีที่แล้ว (จากการมาสังเวยปี 2538) ขบวนจะนำเวียนขวารอบอุโบสถสามรอบ มีความหมายถึงการให้ความสำคัญกับองค์ประกอบหลักสำคัญของพุทธศาสนาคือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

บ้านบางกระพี้ หมู่ 2 ต. วัดปะดู่ อ. ยัมพวา จ. สมุทรสงคราม

ถนนสายราชบุรี-วัดเพลง-ปากท่อ

ที่พักผู้โดยสาร

๐ แผนผังวัดแจ้งเจริญ

เลขที่ 67 หมู่ที่ 3 ตำบลจอมประทัด

อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี

ชายหนุ่มจกรรเจียไชยรูปหล่อเหมือนหลวงพอนวมลงจากกุฎี นำด้วย
 แตรวงแหรอบอุโบสถ 3 รอบ ประดิษฐานที่ปะรำพิธีหน้าอุโบสถวัดห้วย
 บ้องขาวกะเหรียงได้สักการะบูชา (1 เม.ย.2539)

ท่านพระครูศรีธรรมารักษ์ กำลังปลุก เสกทำน้ำมนต์ ใต้ที่นึ่งข้าวกะ เหยียง

(ล่าง) ทำวัตถุมงคลให้ผู้ประสงค์ที่จะนำสายสิญจน์มาให้

ขบวนแห่รูปหล่อเหมือนหลวงพ่อนวม หลวงพ่อปอง และหลวงพ่อม่วง
ไปประดิษฐาน ณ ที่เดิม ก่อนเริ่มพิธีสร้างน้ำหลวงพ่อดังคืบปัจจุบัน
(3 เม.ย. 2539)

กว่าจะครบสามรอบหนุ่ม ๆ ต้องเปลี่ยนกันประคองรูปหล่อหลวงพ่อดั่งสามองค์ แล้วอัญเชิญตั้งบนตั่งที่จัดไว้ในปะรำพิธีหน้าอุโบสถ ต่างมีสักการบูชากราบไหว้หลวงพ่อด้วยการปิดทองสร่งน้ำด้วยขมิ้นและส้มป่อย เพื่อนำความเป็นสิริมงคลบุญกุศลแก่ตนเองและครอบครัวที่อยู่ทางบ้าน เสร็จแล้วแต่ละคนจะตักน้ำมนต์ที่เจ้าอาวาสปลุกเสกไว้ให้ดื่มกินพร้อมลูบไล้หน้าตา จากการสังเกตพบว่าผู้สูงอายุที่พักค้างคืนที่วัดจะมานั่งสักการหลวงพ่อดั่งแล้วดื่มกินน้ำมนต์ถึงสามเวลา

ครั้งวันที่ 3 เมษายน 2539 ตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของการมาชุมนุม ประมาณ 09.00 น. ชาวกะเหรี่ยงก็พร้อมกันอัญเชิญรูปหล่อเหมือนหลวงพ่อดั่งสามไว้ที่เดิม หลวงพ่อนวมไว้บนกุฏิหอนัน หลวงพ่อป่องและหลวงพ่อม่วงไว้หน้าอุโบสถ ไม่มีมีแตรวงบรรเลงมีแต่แคนสองเต้าที่ผู้เฒ่ากะเหรี่ยงยังเป่าได้แม่นยำ นับเป็นบรรยากาศที่ดีกว่าใช้แตรวงสำหรับงานนี้ สาวกะเหรี่ยงแต่งชุดมารามากกว่าวันแรก คงเป็นเพราะเสียงประชาสัมพันธ์ที่บอกกล่าวเป็นภาษากะเหรี่ยงว่า งานนี้เป็นของชาวกะเหรี่ยง เราต้องแต่งชุดกะเหรี่ยงออกมาแห่ด้วยกัน

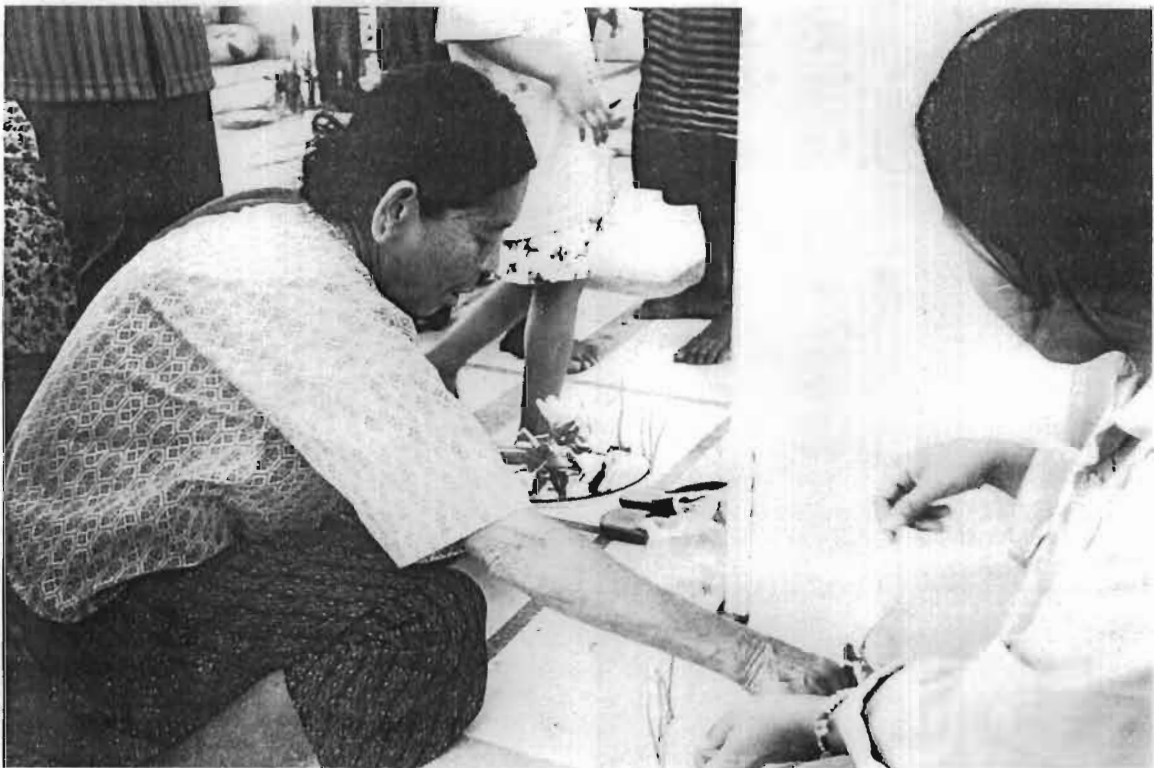
บูชาหลวงพ่อดั่งใหญ่ (องค์พระประธานในอุโบสถ) ด้วยจันทร์ 5

ก่อนถึง เวลาบวชเพื่อแก้บนทั้งบวชเป็นสามเณรและชีพรามณ์ก็ตาม ทุกคนที่บนตัวบวชต้องไปทำพิธีบูชาหลวงพ่อดั่งใหญ่หรือองค์พระประธานในอุโบสถเสียก่อน บนบานบอกกล่าวให้หลวงพ่อดั่งรับรู้ว่าบวชนี้ได้มาถึงวัดแจ้งเจริญแล้ว และพร้อมที่จะบวชตามที่บนบานไว้กับหลวงพ่อนวม (พระน้ำมนต์ที่บ้าน)

ปกติจะไม่ได้มีคนเดียวมักจะมีครอบครัวหรือญาติมาด้วยเสมอ ดังนั้นในการนำบูชาหลวงพ่อดั่งจึงเป็นหน้าที่ของญาติผู้ใหญ่ เช่น พ่อแม่เป็นผู้กล่าวนำ เครื่องประกอบพิธีกรรมหรือเครื่องสักการบูชาเป็นเครื่องจันทร์ 5 ในงานสังกะสีจะมีรูป 5 ดอก เทียนจันทร์ 5 แท่ง ซึ่งนำมาจากบ้านทำด้วยขี้ผึ้งแท้จึงติดตั้งบนขอบจานได้ดี โบราณถือเป็นสิ่งให้แสงสว่างหมายถึงสติปัญญา ข้าวตอกเต็มจานมักใช้ควบคู่กับเทียนจันทร์ ถือว่าข้าวเป็นอาหารหลักที่สำคัญยิ่งต่อชีวิตชีวาของกะเหรี่ยง เขาบอกว่าพระพุทธเจ้ายังต้องเสวยข้าว ดอกกลิ่นทม 5 ดอก แจกกันที่ประดิษฐานมาที่บ้านด้วยไม้ไผ่ยอดกล้วยกับดอกกลิ่นทม หรือกะเหรี่ยงเรียกดอกจำปา ถือเป็นดอกไม้มงคลปลูกไว้ประจำ

ญาติผู้ใหญ่นำตัวผู้มาบวชแก่นน ขึ้นบูชาบออกกล่าวหลวงพ่อพระประธาน
ด้วยขันธ 5 ที่หน้าพระอุโบสถ (1 เม.ย. 2539)

ทุกหมู่บ้าน พระเงินและพระทองอีกจำนวน 5 องค์ห่อด้วยผ้าเหลืองเป็นเจี๊วร นอกจากนี้บางราย ก็มีพระธรรมโบลานอีก 1 ผูก ถ้าบนเอาไว้ด้วย ทั้งพระเงินพระทองและพระธรรมโบลานทางวัด มีไว้จำหน่าย

การบูชาหลวงพ่อกิ่งด้วยศรัทธา นับเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความผูกพันของชาวกะเหรี่ยง ต่อหลวงพ่อกิ่ง จนเป็นเหตุให้เกิดแห่งการสักการบูชาด้วยเครื่องประกอบพิธีกรรมที่บอกถึงรากเหง้า ของวัฒนธรรมพุทธแบบกะเหรี่ยง ซึ่งน่าจะถูกกำหนดโดยผู้มีความรู้ที่ใช้คติทางพุทธศาสนาเป็นตัว กำหนด ทำให้ผู้มาบูชาเกิดความมั่นใจและถือเป็นการอธิบายของภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดมา ที่จะทำให้ ลูกหลานกะเหรี่ยงมีความซื่อตรงรักษาคำสัตย์ ทำให้ผู้มาบูชาเกิดความมั่นคง - ปลอดภัย และมีความผูกพันกันอย่างเหนียวแน่น ดังคำกล่าวบูชาที่พบว่าคล้าย ๆ กัน "ขอให้อยู่เย็นเป็นสุข อย่านำ ได้เจ็บได้ไข้ ทำไรขอให้ได้ข้าวเยอะ ๆ ทำมาค้าขึ้น ที่บนตัวบวชไว้เนิ่นก็จะมาบวชแก้บนให้แล้ว"

พิธีบวชสามเณรและชีพร่าหมณ์เพื่อแก้บน

(คูตารางองค์ประกอบของพิธีกรรมหมายเลข 7 และแผนผังสถานที่จัดงานในวัด)
พิธีกรรมเริ่มเวลา 18.00 น. ก่อนหน้านั้นผู้ชายกะเหรี่ยงจะใช้สถานที่บริเวณริมคลองข้างวัด ข้างกุฏิหรือจันเป็นที่โกนหัวและอาบน้ำชำระกาย ที่มีญาติมาที่จะช่วยกันโกนผมได้เรียบร้อย แต่ที่ ไม่มีญาติมาก็ช่วยตัวเอง พระที่คอยให้ความช่วยเหลือก็มีหลายรูป

ในปะรำพิธีซึ่งมีบริเวณต่อเนื่องกับกองอำนวยการและวัดมุงคล สร้างยกพื้นสูงสำหรับ บรรพชาสามเณร ส่วนที่พนักปูเสื่อสำหรับผู้บวชชีพร่าหมณ์ ผู้บรรพชาสามเณรสวมเสื้อนุ่งกางเกง ขาสั้นขายาวเท่าที่มี เป็นการบรรพชาหมู่ที่ทางวัดเตรียมสรงจีวรให้พร้อม ชีพร่าหมณ์มีเพียงแถบ ผ้าขาวผืนเดียวห่มพาดทับเครื่องนุ่งห่มที่มีสีขาว

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้บรรพชาสามเณรนั้นแท้จริงอายุเกิน 20 ปีแล้ว แต่ไม่ได้อุปสมบท เป็นพระเพราะการบวชนั้นจะต้องทำพิธีกรรมในอุโบสถ โดยมีพระอุปัชฌาย์เป็นผู้บวชให้ จึงเจ้า อวาจะอุปสมบทให้เฉพาะก่อนหรือหลังวันปีใหม่นี้เท่านั้น จึงบรรพชาได้แก่สามเณรเพื่อเป็นการ แก้บน ชุดแรกวันนี้จะลาสิกขาบทพรุ่งนี้ตอนเช้า ส่วนชุดที่สองบรรพชาพรุ่งนี้ตอนเย็นก็จะลาสิกขาบท เข้าวันที่ 3 เมษายน 2539

การบนเป็นเรื่องราวของความเชื่อแบบชาวบ้านทั่วไป เมื่อชาวบ้านมีความต้องการอะไร และสิ่งต้องการนั้นอยู่เหนือการควบคุมของมนุษย์ จึงต้องบนบานศาลกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือ ดังชาวกะเหรี่ยงได้บนบานกับหลวงพ่อกวนช่วยคลันดาลให้ตนหายจากเจ็บไข้ได้ป่วย เมื่อหายจากเจ็บไข้ได้ป่วยแล้วก็ต้องทำบุญตามที่บนเอาไว้ เรียกว่าการแก้บน ปรากฏการณ์ที่ชาวกะเหรี่ยงมาชุมนุมทำพิธีแก้บนทุกปีนั้น สะท้อนให้เห็นว่าการแก้บนนั้นยังได้ผลดียิ่ง จากการสอบถามพบว่าส่วนใหญ่จะบนบานเกี่ยวกับเรื่องเจ็บไข้ได้ป่วย การแก้บนจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งทำให้ชาวกะเหรี่ยงศรัทธาเลื่อมใสวัดแจ้งเจริญไม่เสื่อมคลาย

การบนจึงไม่ใช่เรื่องมง่ายไร้สาระต่อการที่จะช่วยรักษาผู้ป่วย ใ้หายจากโรคภัยไข้เจ็บได้ เพราะผู้ป่วยได้รับการรักษาทางด้านจิตวิทยาหรือการรักษาทางด้านจิตใจ สภาพจิตใจที่เข้มแข็งมีผลกระทบต่อสภาพร่างกายให้แข็งแรงด้วย นั่นคือเมื่อผู้ป่วยบนบานถึงหลวงพ่อกวนทำให้มีหลักยึด มีกำลังใจก็ทำให้สุขภาพจิตดี ทำให้มีกำลังกายดีเพราะเกิดรับประทานอาหารได้มาก ทำให้ผู้ป่วยหายวันหายคืน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของนักจิตวิทยาและการแพทย์ที่ว่า "จิตอันสบายอยู่ในกายอันผาสุก"

ข้อมูลการบวชสามเณรและชีพรามณ์ ปี 2539

วันที่ 1 - 2 เมษายน 2539

จังหวัดราชบุรี

อำเภอสวนผึ้ง	สามเณร	ชีพรามณ์
พุร้อน	2	1
พอน	1	-
ห้วยบ่อห้วย	-	2
ห้วยน้ำหนัก	3	2
ห้วยม่วง	1	1

อำเภอสวนผึ้ง	สามแฉกร	ซีพราหมณ์
ห้วยผาก	1	2
ห้วยคลม	-	1
โป่งกระทิงบน	7	10
โป่งกระทิงล่าง	2	4
บ้านบึง	-	4
บ้านคา	2	4
บ้านข่อย	13	10
ทุ่งแฝก	3	-
ท่ามะขาม	3	3
สวนผึ้ง	24	15
ผาบึก	1	1
ตะโกล่าง	3	2
อำเภอปากท่อ		
หินสี	1	5
ตากแดด (ไทรงาม)	-	2
ท่ายาง (ยางหัก)	3	11
เขาลูกช้าง	-	5
จังหวัดเพชรบุรี		
อำเภอหนองหญ้าปล้อง		
หนองขันแตก	-	2
โป่งวิเชียร	3	5
ลิ้นช้าง	2	5
ท่าเสลา	5	3

อำเภอหนองหญ้าปล้อง

ห้วยแห้ง (ห้วยเกษม)	5	12
ยางน้ำกลัดใต้	1	3
พุด	4	6

อำเภอแก่งกระจาน

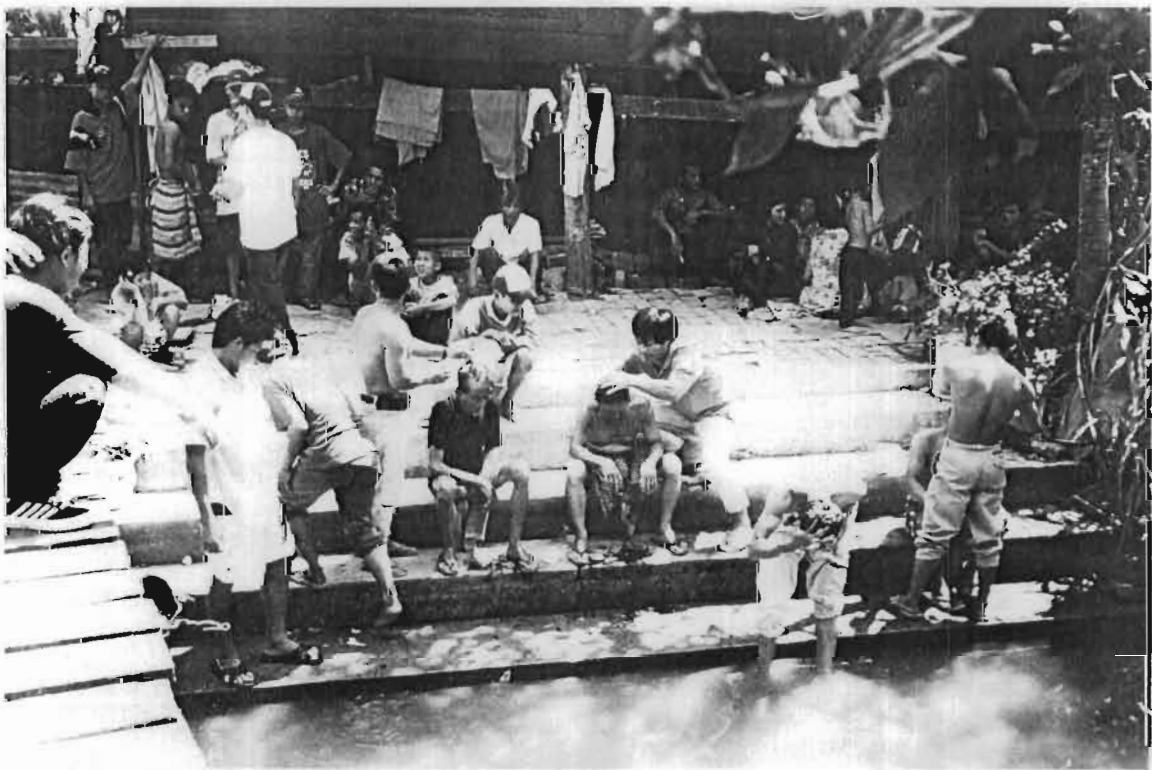
สามเณร   ซีพราหมณ์

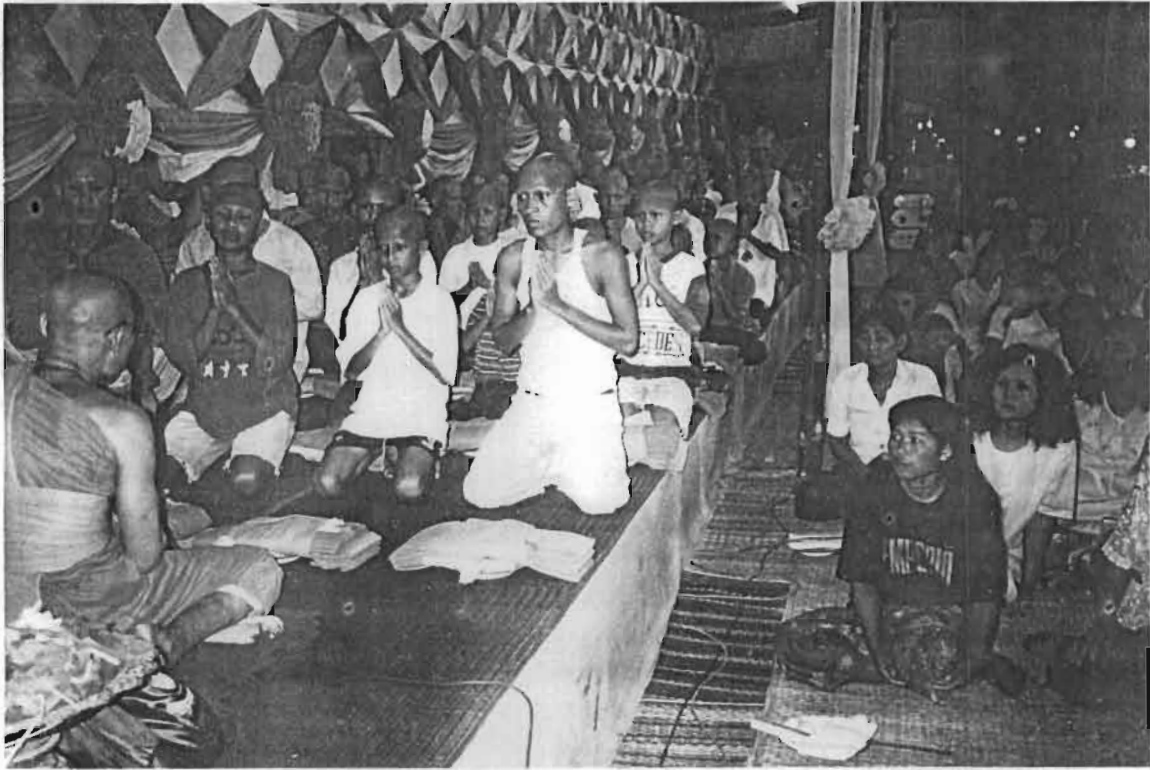
วังวน	-	2
สองพี่น้อง	3	4
รวมทั้งสิ้น	93 คน	127 คน

ข้อมูลการบวชของปี 2537, 2538 ไม่มีรายละเอียดจากวัดแจ้งเจริญ

ญาติพี่น้องและพระที่วัดช่วยกันปลงผมให้ชาวกะเหรี่ยง ที่ข้างกุฏิริม
คลองข้างวัด (1 เม.ย. 2539 และ 2 เม.ย. 2539)

พิธีบรรพชาสามเณรและบวชชีพราหมณ์ที่ปะรำพิธีกองอำนวยการ
จำนวน 2 รุ่น (1 เม.ย. 2539 และ 2 เม.ย.2539)

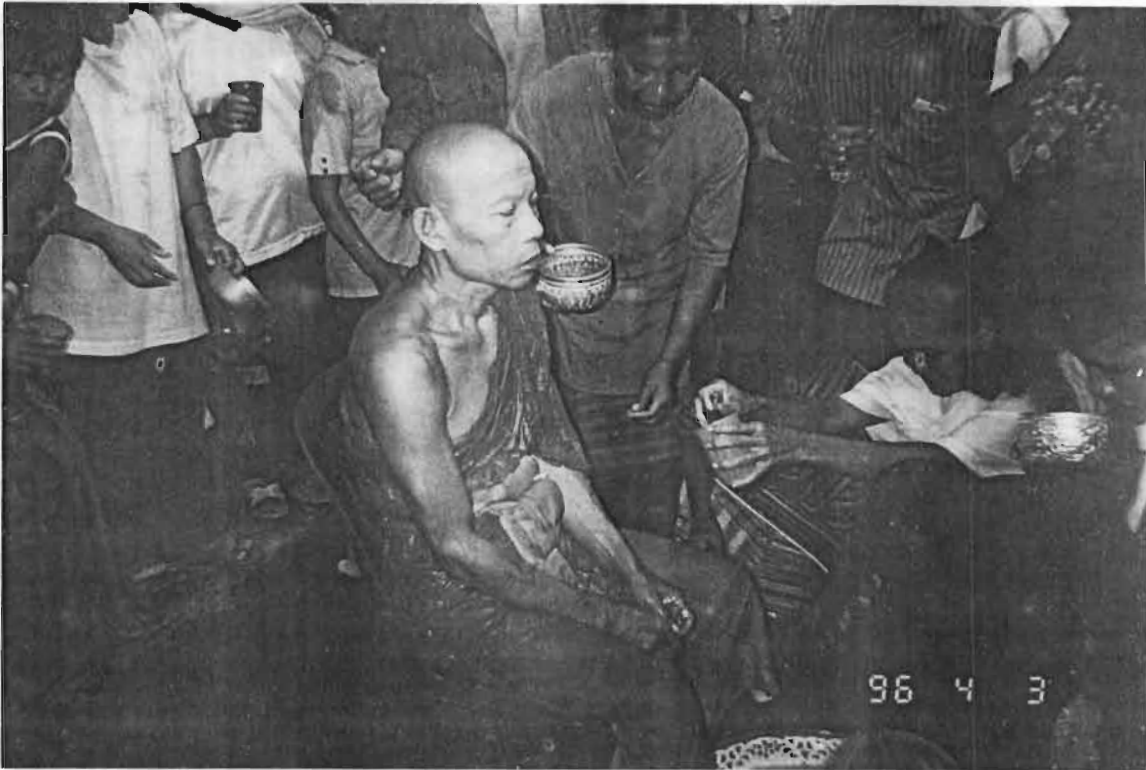

ตราใบที่กะเหรี่ยงรุ่นใหม่ยังเห็นว่า "การบน" กับ "หลวงพ่อนวม" ยังมีความหมายเชื่อมโยงปัจจุบันกับอนาคตได้ ยังสามารถดลบันดาลให้สิ่งต่าง ๆ เปลี่ยนไปได้ตามที่ใจนึกแล้วก็ยังคงความสัมพันธ์กับจิตวิญญาณที่มีพลังของ "พุทธแบบกะเหรี่ยง" อยู่ตราบนั้น นั่นคือพิธีกรรมการแก้บนยังคงอยู่ถึงวันนี้และจะสืบทอดต่อไปในยุคโลกาภิวัตน์

พิธีสงฆ์ เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน

(ดูตารางองค์ประกอบของพิธีกรรมหมายเลข 10 และแผนผังสถานที่จัดงานของวัด) วันที่ 3 เมษายน 2539 ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของการนัดหมายมาชุมนุมกันที่วัดแจ้งเจริญภาคเช้าเริ่มด้วยพิธีกรรมการลาสิกขาบทของสามเณรและชีพรานมณี เสร็จแล้วก็ตามด้วยพิธีอัญเชิญรูปหล่อเหมือนหลวงพ่อกิ่งสามประดิษฐานที่เดิม แล้วก็ถึงพิธีกรรมที่สำคัญอีกพิธีหนึ่งคือการสงฆ์เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ที่สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธายึดมั่นต่อหลวงพ่อกะเหรี่ยงหรือพระอธิการนวม แม้ว่าท่านจะมรณภาพมาแล้วร่วม 80 ปี แต่พวกกะเหรี่ยงยังมานมัสการสงฆ์และปิดทองรูปหล่อเหมือนของท่านทุกปี พร้อมกันนั้นก็ให้ความนับถือเจ้าอาวาสทุกรูปต่อ ๆ มา ว่าเป็นหลวงพ่อกะเหรี่ยงเหมือนกัน

พิธีเริ่มประมาณ 09.00 น. เมื่อกรรมการวัดจัดเตรียมสถานที่พร้อม ชายกะเหรี่ยงหลายวัยนอนราบคว่ำหน้าตั้งแต่หน้าระเบียบห้องไปตามพื้นเหนียน ลงบันไดไปบนพื้นซีเมนต์จนถึงที่สงฆ์ ให้ท่านพระครูศรีธรรมภรณ์หลวงพ่อกะเหรี่ยงองค์ปัจจุบันเหยียบไปบนหลัง โดยมีคนคอยประคองแขนท่านทั้งสองข้าง จนถึงเก้าอี้ที่เตรียมไว้ให้ท่านนั่งรับน้ำสงฆ์จากชาวกะเหรี่ยง ชาวกะเหรี่ยงจะใช้น้ำผสมขมิ้นบ้างก็มีสัปดาห์ ประพรมอาบรดให้ท่านด้วยความขมแข้มแจ่มใส ผู้สูงอายุจะใช้น้ำลูบถูที่ขาและเท้าเหมือนเช่นทุกปีที่เป็นฤกษ์ดี สะท้อนให้เห็นการต่อยอดความผูกพันระหว่างชาวกะเหรี่ยงกับหลวงพ่อกะเหรี่ยง สมัยก่อนผู้ชายกะเหรี่ยงจะไว้ผมยาวไม่ยอมตัดเวลาสงฆ์หลวงพ่อนวมเสร็จเขาจะสยายผมออกเช็ดขาและเท้าหลวงพ่อกิ่งหนึ่ง ถือเป็นสิริมงคลต่อบัจเจกบุคคลทีเดียว แล้วชายกะเหรี่ยงหลายวัยแย่งกันนอนคว่ำหน้าให้หลวงพ่อกะเหรี่ยงขึ้นภู่อีกครั้ง จุดประสงฆ์ไม่ต้องกรวดน้ำให้ฟ้าเท้าของหลวงพ่อกิ่งต้องเบอะ เปื้อนลิ่งสปรกอีก

การสร้างป่าหลวงฟอกะ เหยียงองค์ปัจจุบันด้วยน้ำขมิ้นส้มป่อย
แล้วชายกะ เหยียงนอนราบให้ท่านเหยียบไปบนหลังทั้งไปและ
กลับ ตามคติประเพณีดั้งเดิมของบรรพบุรุษ (3 เม.ย. 2539)

พิธีกรรมที่ได้ประพาศสืบต่อ ๆ กันมาอย่างเป็นแบบแผนนี้ หม่อมสาวรุ่นใหม่ที่มาประกอบพิธีกรรมในวันนี้ อาจจะไม่รู้ความหมายและหาเหตุผลต้นกำเนิดอย่างชัดเจนไม่ได้ เพียงแต่ปฏิบัติตามพ่อแม่ที่เคยทำกันมาแล้ว เชื่อว่าจะเป็นที่สิริมงคลแก่ตนเอง ความปกติสุขและความมั่นคงอุดมสมบูรณ์ก็จะเกิดแก่ตนเองและครอบครัวในท้ายที่สุด

เจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญได้กรุณาเล่าตำนานให้ฟังว่า ชาวกะเหรี่ยงเมื่อรู้ว่าพระพุทธเจ้าได้อุบัติขึ้นในโลกแล้วก็มีความประสงค์จะเข้าไปเพื่อทูลถามปัญหาต่าง ๆ ครั้นเมื่อได้พบพระพุทธองค์แล้วก็ได้อารธนาไปที่หมู่บ้านของพวกตน เพื่อให้พระพุทธองค์ทรงเทศนาธรรมโปรดสัตว์แก่พวกตน แล้วได้ทูลถามว่าทำไมคนเราเกิดมาจึงไม่เหมือนกัน บางคนหน้าตาสะสวย บางคนต้องพิการ บางคนเป็นโรคเรื้อรัง และคำถามอีกมากมายว่ามีเหตุมีปัจจัยมาจากอะไร พระพุทธองค์จึงได้ตรัสสอนธรรมเบื้องต้น ชาวกะเหรี่ยงน้อมรับคำสอนแล้วยึดมั่นเป็นคนต้องมีศาสนา ต้องเป็นคนมีศีล มีธรรม แต่หนทางที่พระพุทธองค์เสด็จทิ้งไปและกลับแสนลำบาก บางแห่งขรุขระเป็นโคลนตม ดังนั้นด้วยความเคารพอย่างสูงชาวกะเหรี่ยงจึงพร้อมใจกันนอนราบเป็นทางเสด็จ เพื่อไม่ต้องการให้ฝ่าพระบาทต้องเปอะเปื้อนสิ่งสกปรก และต่างก็ตั้งใจในการกระทำถือว่าเป็นบุญกุศลแก่ตนเอง ตำนานและความเชื่อนี้จะได้คติมาจากชาดกเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วชาวกะเหรี่ยงได้นำมาสร้างเป็นตำนานเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การต่อสู้อันยาวนานที่จะเป็นคนมีศาสนา ซึ่งในอดีตนั้นถูกพม่าและมอญกดขี่ไม่ให้นับถือพุทธศาสนา

ดังนั้นความเป็นพุทธในวิถีทางและโลกทัศน์แบบกะเหรี่ยง ชาวกะเหรี่ยงในเขตวัฒนธรรมนี้ จึงได้นำความเชื่อมาใช้ปฏิบัติกับพระผู้ใหญ่ว่า ซึ่งถือเสมือนเป็นตัวแทนของพระพุทธองค์ ที่อื่นเช่น วัดบ้านใหม่พัฒนา อำเภอสังขละบุรี พืธีสร้างน้ำพระในวันสงกรานต์ของชาวกะเหรี่ยง ก็มีการค้อมหลังต่อเรียงเป็นทางเดินให้พระเหยียบไปบนหลัง แม้ที่วัดวังแก้วเวการามซึ่งเป็นวัดมอญ ชาวมอญก็นอนคว่ำเรียงกันเป็นทางเดินให้หลวงพ่เหยียบหลังเหมือนกัน คตินิยมนี้จะมาจากแหล่งเดียวกัน

พิธีปลุกเสกวัตถุมงคลของเจ้าอาวาส

(คูตารางองค์ประกอบของพิธีกรรมหมายเลข 11)

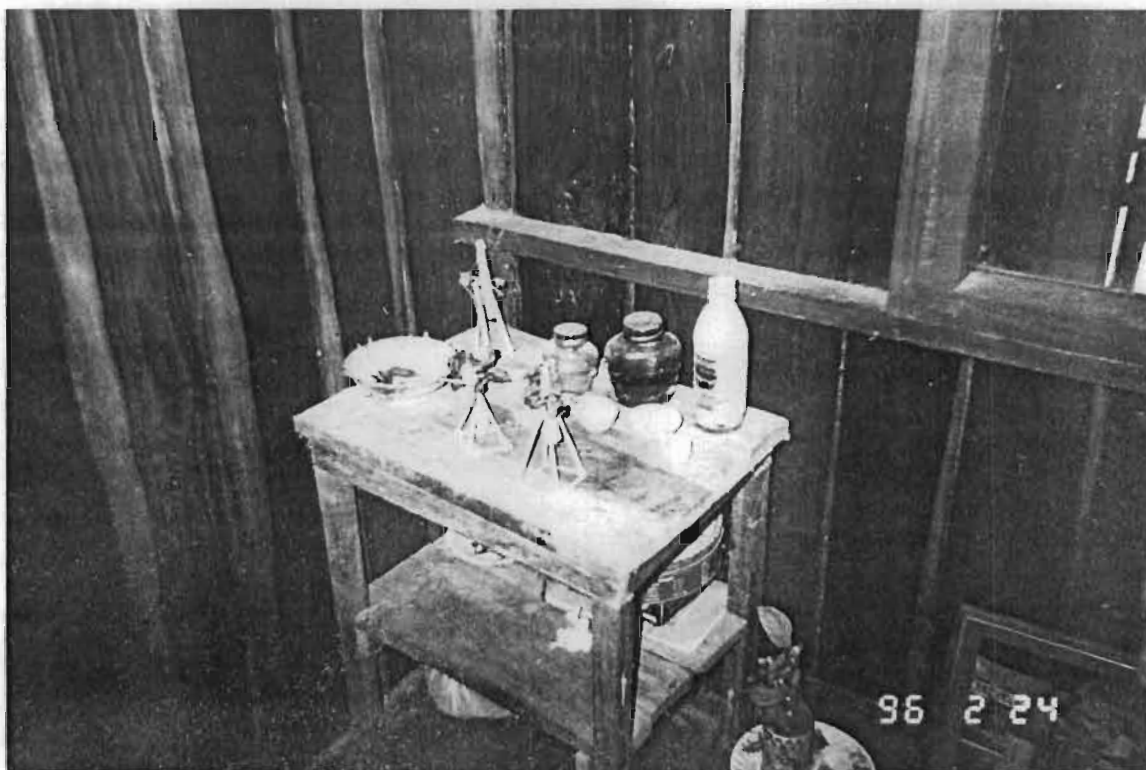
ชาวกะเหรี่ยงเมื่อมาร่วมงานชุมนุมในวันปีใหม่เดือน 5 ขึ้น 15 ค่ำ ที่วัดแจ้งเจริญ ในปัจจุบันนั้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงการนับถือ "พุทธแบบกะเหรี่ยง" ของเขตวัฒนธรรมราชบุรี เพชรบุรี ที่ยึดถือ "หลวงพ่อนวม" เป็นสัญลักษณ์และศูนย์รวมจิตวิญญาณ ถึงแม้หลวงพ่อนวม จะมรณาไปตั้งแต่ พ.ศ. 2478 แล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงรักษาเอกลักษณ์สิ่งแทนตัวหลวงพ่อนวม ตลอดมา นั่นคือ "พระน้ำมัน" และ "พระน้ำมัน" โดยยังนำมาให้เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันได้ทำพิธี ปลุกเสกให้ แล้วนำสัญลักษณ์สิ่งแทนหลวงพ่อกะเหรี่ยงกลับไปบูชาไว้บนหิ้งที่บ้าน นับเป็นการ ปฏิบัติตามโดยได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ดังนั้นเมื่อจะบนบานถึงหลวงพ่อนวมเพื่อจะให้ ท่านช่วยเรื่องอะไรก็จะนำดอกไม้ธูปเทียนกล่าวบนบานกับพระน้ำมัน (สัมภาษณ์ นายเล็ง ปรีดอก บ้านคา, 2539)

จากคำบอกเล่าของท่านพระครูศรีธรรมมาภรณ์กล่าวว่า สมัยที่หลวงพ่อนวมยังมีชีวิตอยู่ ชาวกะเหรี่ยงบ้านพุทฺธ ตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ต้องการให้ หลวงพ่อนวมได้จำพรรษาที่นั่นเมื่อจาริกธุดงค์มาถึง ถึงกับได้สร้างศาลาไว้หลังหนึ่ง แต่หลวงพ่อก็ไม่มีโอกาสได้กระทำตามที่ชาวกะเหรี่ยงตั้งใจเอาไว้ หลวงพ่อก็จึงถูกชาวกะเหรี่ยงคัดค้านต่อต้าน ด้วยความน้อยใจ หลวงพ่อก็จึงบอกว่าจะให้สิ่งแทนตัวไว้ แล้วทำพิธีปลุกเสกน้ำมันงาให้ทุกครัวเรือน ได้แบ่งไว้ใช้ยามเจ็บไข้ ครั้นเมื่อหลวงพ่อนวมมรณาไปแล้วต่างก็เลิกใช้เก็บไว้บนหิ้งบูชาถือเป็น สิ่งแทนตัวหลวงพ่อนวมและถือเป็น "วัตถุมงคล" ด้วย จึงพากันเรียกว่า "พระน้ำมัน" แต่ขึ้นมา หลังจากนั้นก็ได้อพยพการนับถือผ่านระบบเครือญาติ จากครอบครัวเป็นทั้งหมู่บ้านและหมู่บ้านอื่น ๆ ทุกหมู่บ้านจะนำพระน้ำมันขึ้นบูชาบนหิ้ง บ้านไหนตั้งหิ้งบูชาแล้วจะมีข้อห้ามมิให้นำสุราขึ้นไปดื่ม บนบาน (สัมภาษณ์ นายแก้ว ใจคน อดีตกำนันบ้านพุทฺธ, 2539)

ปัจจุบันได้มีการเลี้ยงโดยเชิญพระน้ำมันไว้นอกบ้าน ทำเสาที่ตั้งคล้ายกับศาลพระภูมิ เจ้าที่เกือบทุกหมู่บ้าน ด้วยเหตุผลลูกหลานจะได้มีสุรารับบ้านได้ แสดงว่าที่ยังนับถืออยู่ก็ไม่เคร่ง ครัดกันแล้ว (สัมภาษณ์ นายก๊ก ต่าโบบัง บ้านคา, 2539)

"พระน้ามัน" ที่หมู่บ้านบ้านคา อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี ชาวกะเหรี่ยง
ยังบูชา แต่ตั้งไว้บูชานอกบ้าน

ที่หมู่บ้านบ้านสวนผึ้ง อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี "พระน้ามัน" มีการตกทอด
เป็นมรดกให้ลูกหลาน นิยมตั้งโต๊ะไว้บูชาในห้องชั้นบน

"พระน้ำมัน" ที่หมู่บ้านพุด อ.หนองหญ้าปล้อง จ. เพชรบุรี
 ชาวบ้านตั้งบูชาไว้นอกบ้าน เพื่อหลีกเลี่ยงลูกหลานรุ่นใหม่ที่หา
 ผิดกฎเกณฑ์ซึ่งบรรพบุรุษเคยยึดถือกันมา

แต่ที่หมู่บ้านลองคีของ อ.แก่งกระจาน จ. เพชรบุรี ยังทำหิ้งบูชา
 พระน้ำมันไว้บนบ้าน และบูชากราบไหว้ในวันพระเป็นประจำ

กิจกรรมและพิธีกรรมที่ชาวกะเหรี่ยง เป็นผู้แสดงนั้น เนื้อที่แล้วจุดประสงค์หลักก็คือ การเผยแพร่ศาสนาและอบรมศีลธรรมของกะเหรี่ยงนั่นเอง ปรากฏการณ์ที่หนุ่มฉกรรจ์ช่วยกัน ประคองรูปหล่อเหมือนหลวงพ่อบุญรอบอุโบสถ การเคลื่อนไหวยามเมื่อกระทบแสงแดดเกิดแสง วาบับน่าเกรงขามศรัทธายิ่ง การเคลื่อนไหวด้วยท่าทางและบุคลิกส่วนตัวของผู้รำในชุดกะเหรี่ยง มีส่วนเข้าใจให้ผู้ชมทั่วไปเกิดศรัทธาร่วมได้ สมัยก่อนกล่าวกันว่า (สัมภาษณ์ นายแก้ว ใจคน บ้านพหลุ, นายคำ ทองอ่อน บ้านยางหัก, 2539) ตลอดเวลาสามวันที่ชาวกะเหรี่ยงมารวม กิจกรรมที่วัดแจ้งเจริญ จะไม่มีใครดื่มสุรายาตองเลยอย่างเด็ดขาด ทุกคนที่มาวัดนี้ต้องสละ เลิกอบายมุขทุกชนิด แม้แต่ทุกคนที่อยู่ทางบ้านก็ต้องถูกห้ามตามไปด้วย จะไม่มีการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ดื่มสุรา ออกเที่ยวเตร่จนกว่าผู้ที่ไปทำบุญที่วัดจะกลับมาแล้ว

เมื่อวันชุมนุมปีใหม่ผ่านไป พี่น้องชาวกะเหรี่ยงเหมือนจะได้ปลงความหวังใหม่ ได้คลาย ความเครียด มีความอดทนอดกลั้นที่จะต้องสู้กับชีวิตใหม่ในสังคมเกษตรกรรม กิจกรรมและพิธีกรรม ในวันชุมนุมปีใหม่จึง เป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมของเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยงที่จะละเมิดไม่ได้เป็นการชั่วคราว แต่ปัจจุบันนี้การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญแบบสังคมเมือง เมื่องานชุมนุมปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยง ถูกตัดแปลงเป็นงานประจำมีของวัด ร้านค้าในงานต่างมีการจำหน่ายสุราและเบียร์ ซึ่งเป็น ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความหมายที่กล่าวมาข้างต้นต้องเสื่อมลง

ภาวะแวดล้อมทางด้านสถานที่และเวลา

ปรากฏการณ์วันชุมนุมปีใหม่กะเหรี่ยงในวันที่ 1 - 3 เมษายน 2539 แสดงถึงการ เคลื่อนไหวที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงอย่างเห็นวามัน เดือน 5 ถือเป็น โอกาสเหมาะที่จะได้พักผ่อนร่วมกันก่อนถึงฤดูกาลทำไร่ต่อไป เป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมที่เปิดโอกาส ให้ชาวกะเหรี่ยงได้พบปะสังสรรค์กัน เช่นเดียวกับวันสงกรานต์ของสังคมไทยทั่วไปที่คนรุ่นใหม่ ไม่รู้ความหมายดั้งเดิมเสียแล้ว เป็นการรวมญาติพี่น้องภายในหมู่บ้านหรือผู้คนที่อยู่ห่างไกลเพราะ ออกไปหางานทำที่อื่น ให้ได้กลับมาร่วมงานบุญในวันปีใหม่กะเหรี่ยงที่วัดแจ้งเจริญ

สมัยก่อนกว่าชาวกะเหรี่ยงจะเดินทางมาถึงวัดได้ต้องใช้เวลาร่วม 2 - 3 วัน เช่น จากหมู่บ้านวังวน บ้านสองพี่น้อง จังหวัดเพชรบุรี จะต้องเดินทางมารวมยังจุดนัดหมายกับบ้านตากแดด บ้านยางหัก และแถบบ้านสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เจ้าอาวาสและกรรมการวัดต้องจัดเรือออกไปรับถึงนอกวัด เพราะบริเวณรอบ ๆ วัดเต็มไปด้วยทุ่งและทางน้ำผ่าน บ้านสวนผึ้งบ้างก็ลงเรือที่ตลาดเมืองราชบุรี เข้ามาทางแม่น้ำอ้อม แล้วเข้าคลองประตูซึ่งอยู่หลังวัด แต่วิถีชีวิตที่คุ้นเคยกับป่าเขาลำเนาไพร เมื่อลงมาอยู่ที่ราบลุ่มแล้วมีผลทำให้ชาวกะเหรี่ยงมักจะเจ็บป่วย ซึ่งความเชื่อดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าเป็นการกระทำของ "ผีทุ่ง" การที่หลวงพ่อก่อออกไปรับถึงนอกเขตวัดนอกจากจะเป็นการเรียกขวัญและกำลังใจแล้ว น่าจะเป็นการป้องกันการถูกข่มเหงจากคนพื้นราบด้วย แต่ปัจจุบันกระบวนการทันสมัยและเศรษฐกิจครอบครัวยุคใหม่ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงจำนวนไม่น้อยมีฐานะมั่งคั่งขึ้น พบว่าบางรายมาด้วยรถเก๋งรถกระบะส่วนตัว นอกนั้นก็ขึ้นรถประจำทาง มีถนนลาดยางตัดผ่านหน้าวัดทำให้สะดวกในการเดินทางมาก วัดอยู่ห่างจากตัวเมืองราชบุรี ประมาณ 15 กิโลเมตร

สภาพของวัดแจ้งเจริญโดยรอบยังเป็นเรือสวนแบบชนบท เมื่อมีถนนตัดผ่านก็เกิดบ้านเรือนทรงสมัยใหม่ริมถนน บริเวณด้านหน้าวัดถูกปรับกว้างสำหรับจัดมหรสพวัฒนธรรมบันเทิงภายใต้อิทธิพลของความต้องการสมัยใหม่ นี่คือนวไน้มของกะเหรี่ยงหนุ่มสาวผู้แสดงรุ่นใหม่ที่จะเน้นความบันเทิงมากกว่าความเชื่อ (ตารางหมายเลข 12) ดังเช่น เด็กกะเหรี่ยงเผ่าสะกอจากบ้านห้วยน้ำหนัก บ้านห้วยม่วง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งนับถือศาสนาคริสต์ตามเพื่อนเผ่าไปวัดที่นับถือพุทธมาวัดแจ้งเจริญในฐานะผู้ชมที่มาเพื่อความบันเทิงเท่านั้น (สัมภาษณ์ นายบุญจันทร์ ประจวบผล บ้านห้วยม่วง, 2538)

กะเหรี่ยงรุ่นใหม่ที่ยังออกไปทำงานในเมืองและต่างจังหวัด ได้สัมผัสกับแบบอย่างของชีวิตในเมือง ได้รับโลกทัศน์ความเจริญตามวัฒนธรรมภายนอก จึงหมดความจำเป็นและไม่เห็นความสำคัญของการนอนค้างคืนที่วัดอีกต่อไป คุมหรสพบันเทิงดีแล้วก็กลับบ้านเข้าจึงมาใหม่เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้โครงสร้างและรูปแบบของวันชุมนุมปีใหม่กะเหรี่ยง กำลังจะถูกทำลายให้อ่อนตัวลงทุกที

โดยภาพรวมแล้ว ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ยังมาพักค้างคืนที่วัดเป็นการพักที่ใครเคยพักที่ไหนก็พักที่นั่น โดยไม่มีการรังเกียจเดียดฉันท์กันเลย (ตารางหมายเลข 3) และได้รับความอนุเคราะห์เรื่องอาหารวันละสามมื้อเหมือนเดิม (ตารางหมายเลข 2) คลองประดู่หลังวัดซึ่งเดิมเป็นสถานที่มีบรรยากาศเหมาะใช้อาบน้ำและโกนหัวบวช เหมือนกับได้อาบน้ำในลำห้วยที่บ้านของตนนั้น (ตารางหมายเลข 4) ปัจจุบันฝั่งตรงข้ามกับวัดเต็มไปด้วยบ้านเรือนตลอดแนว ไม่เหมาะที่สาวกะเหรี่ยงลงเล่นน้ำอีกต่อไป ทางวัดจึงได้สร้างห้องอาบน้ำและห้องส้วมอย่างเพียงพอที่เดียว

ภาวะแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม

วัดแจ้งเจริญ เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งของจังหวัดราชบุรี สร้างมานานเท่าไรไม่มีหลักฐานปรากฏเป็นที่แน่ชัด สันนิษฐานว่าสร้างมานานกว่า 100 ปี ตั้งอยู่ที่ตำบลจอมประทัด อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี ด้านหลังของวัดติดต่อกับจังหวัดสมุทรสงคราม ตรงอำเภออัมพวา โดยมีคลองที่มีชื่อว่าคลองประดู่กั้นอยู่ คลองประดู่ยังคงใช้เป็นเส้นทางสัญจรที่สำคัญของชาวบ้านย่านนี้และยังเป็นคลองที่ใช้ในการเกษตร ในปัจจุบันมีสะพานข้ามติดต่อกับอำเภออัมพวาที่บ้านบางกระบุรี ตำบลวัดประดู่ ส่วนด้านหน้าของวัดติดกับถนนสายราชบุรี - วัดเพลง ห่างจากตัวเมืองราชบุรี ประมาณ 15 กิโลเมตร

ประชากรชาวอำเภอวัดเพลงดั้งเดิมเป็นคนไทย มีบางกลุ่มเป็นเชื้อสายคนจีนที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งทำการค้า บางกลุ่มก็เป็นคนมอญที่อพยพโยกย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานนานแล้ว มีบางส่วนนับถือศาสนาคริสต์ แต่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธไปทำบุญทำทานที่วัดไม่ได้ขาด ความเป็นผู้นำใจไมตรีเป็นลักษณะเด่นของชาวบ้านตำบลจอมประทัด ดังจะเห็นได้จากความร่วมมือร่วมใจเตรียมอาหารเลี้ยงรับรองชาวกะเหรี่ยง โดยต้องหุงข้าวถึงมือละ 3 กระสอบ พืชผักมีผู้บริจาคนำมาให้ถึงวัด หรือไปรับมาจากตลาดศรีเมืองในอำเภอเมืองราชบุรี ทางวัดจัดซื้อเนื้อหมูกับไก่เท่านั้น (ตารางหมายเลข 2)

ด้วยสภาพสังคมแบบเกษตรกรรมดั้งเดิมแล้วใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร ทำให้ผลิตผลทางการเกษตรมีคุณภาพมากขึ้น มะพร้าว น้ำหอมจัดเป็นพืชเศรษฐกิจสำหรับที่นี่ แต่ยังคงดำเนินชีวิตแบบสงบและเรียบง่าย การทำสวนมีเวลาอยู่กับครอบครัวมาก มีวัดติดริมน้ำหลายวัด

แหล่งบันเทิง เริงรมย์ยังมีน้อย สถานที่สำคัญของทางราชการอยู่ริมถนนสะดวกในการติดต่อใช้
บริการ มีรถประจำทางผ่านหน้าวัดทุก ๆ 20 นาที การคมนาคมทางบกมีความสำคัญมากกว่า
ทางน้ำ บ้านเมืองขยายขึ้น เริ่มมีหมู่บ้านจัดสรรและอาคารพาณิชย์

ผู้ที่มาเที่ยวชมงานที่วัดแจ้งเจริญ แท้จริงแล้วล้วนเป็นคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ซึ่งได้
มาชุมนุมกันที่วัดแจ้งเจริญปีละเกือบ 400 คน กว่า 8 ทศวรรษแห่งพลังศรัทธาในหลวงพ่อนวมหรือ
พระอธิการนวม อดีตเจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญ ชาวกะเหรี่ยงเลื่อมใสศรัทธาและให้สมญานาม
ท่านว่า "หลวงพ่อกะเหรี่ยง" บรรยากาศในช่วงวันที่ 1 - 3 เมษายน 2539 บรรยากาศของวัด
เต็มไปด้วยผู้คนทีพูดภาษากะเหรี่ยง ภาวะแวดล้อมทางสังคมจึงสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติตาม
ความเชื่อและประเพณี อดีตเชื่อมกับปัจจุบันที่ถูกถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นการ
ต่อเนื่องมาหลายอายุคนแล้ว

วิเคราะห์ด้านเนื้อหาและการตีความ

ชาวกะเหรี่ยงที่เดินทางมาห้ก้างกินที่วัดแจ้งเจริญ ต่างรู้สึกอบอุ่นใจเหมือนได้พบญาติ
ผู้ใหญ่ เพราะเจ้าอาวาสเปิดโอกาสให้พบพูดคุยและปรับทุกข์ได้ง่าย ทั้งคณะกรรมการวัดแผนก
ต่าง ๆ ก็ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี สะท้อนให้เห็นว่าพระกับชาวบ้านหรือผู้แสดงกับผู้ชม มีความ
สัมพันธ์ใกล้ชิดกันจนจัดได้ว่าอยู่ในวัฒนธรรมเดียวกัน ผู้แสดงจึงสามารถแสดงพฤติกรรมได้
เหมาะสมกลมกลืนกับโลกทัศน์ สังคมและวัฒนธรรมแบบกะเหรี่ยงที่นั่น

การบนเนื่องจากเจ็บไข้ได้ป่วยในระหว่างปี ขอให้หายเถิดแล้วเดือน 5 จะมาบวช
แก่กันที่วัดแจ้งเจริญ ด้วยศรัทธาอันแรงกล้าทำให้ผู้ป่วยเกิดกำลังใจ เมื่อสภาพจิตดีขึ้นแล้ว
นอนหลับดี ก็จะทำให้อาการเจ็บไข้ได้ป่วยหายเร็วขึ้น และเนื่องจากการบนไม่ได้กำหนดวันเวลา
แน่นอน เมื่อหายแล้วทำให้มีความเชื่อมั่นและศรัทธาหลวงพ่อนวมยิ่งขึ้น พระนำมันที่รุ่นปู่ตายาย
ได้รับจากหลวงพ่อนวมในอดีต หรือที่นำมาให้หลวงพ่อกับปัจจุบันปลูกเสกให้ใหม่ก็ดี ในแง่สัญลักษณ์
แล้วก็คือตัวแทนของหลวงพ่อนวม จึงเชื่อมั่นว่าจะช่วยคลี่คลายให้ตนและครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข
ทำไร่นาเกิดผลดี หากวิเคราะห์ในแง่จิตวิทยาแล้วพระนำมันก็คือที่พึ่งทางใจที่สำคัญ

นายแพทย์วิสุทธิ์ พรหมฤทธิ์โชติ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เจ้าของรางวัลแพทย์สาธารณสุขดีเด่นของกระทรวงสาธารณสุข นับเป็นหมอแผนปัจจุบันที่ใจกว้างยอมรับภูมิปัญญาชาวบ้านที่นำความเชื่อภูติผีวิญญูมาช่วยรักษา มีความเห็นว่าการแพทย์สมัยใหม่ไม่ควรที่จะกำหนดรูปแบบการรักษา หรือมุมมองการรักษาที่แคบเฉพาะด้านการแพทย์เท่านั้น ควรจะมองให้กว้างถึงเรื่องสังคมและวัฒนธรรม การที่ชาวบ้านนำวิธีพื้นบ้านมารักษาเพื่อหวังผลเป็นที่พึงพอใจที่เขายึดติดในปัจจุบัน เป็นเรื่องที่ไม่ควรปฏิเสธอย่างความรู้เรื่องถือผี นับว่าอยู่ในจิตวิญญาณ เรื่องนี้ถ้าไม่เข้าใจก็จะไม่สามารถเข้ากันได้ ปัจจุบันความเจ็บป่วยไม่ได้อยู่แค่เรื่องแพทย์เท่านั้นแต่เป็นเรื่องของสังคม การประยุกต์เอาความเชื่อที่สืบทอดกันมาช่วยในการรักษาด้วย การรักษาทั้งสองอย่างที่เหมาะสมสามารถใช้ร่วมกันได้โดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียแต่อย่างใด

วิเคราะห์บทบาทหน้าที่ทางสังคมของวันปีใหม่กะเหรี่ยง

เอ อาร์ แรดคลิฟ บราวน์ กล่าวว่า "พิธีกรรมทางศาสนาเป็นตัวกำเนิดพฤติกรรมของบุคคล และทำให้สังคมมีความรู้สึกร่วมกัน" และพิธีกรรมในวันปีใหม่กะเหรี่ยงถือได้ว่าเป็นพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน ตามแนวคิดของ จลาตชาย รมิตานนท์ ได้แบ่งหน้าที่ของพุทธศาสนาเป็น 2 ระดับคือ หน้าที่ต่อบุคคล และหน้าที่ต่อสังคมส่วนรวม (อ้างใน อภรณ์ อุกฤษณ์, 2513 : 87)

บทบาทหน้าที่ต่อบุคคล

จากการศึกษาและสัมภาษณ์ผู้ที่ศรัทธาในพิธีกรรมต่าง ๆ ของวันปีใหม่กะเหรี่ยง ทั้งที่หมู่บ้านกะเหรี่ยงและที่วัดแจ้งเจริญได้รับการบอกเล่าว่า พิธีกรรมการบวชกับนั้นแต่ละปียังมีชาวกะเหรี่ยงมาบวชกับนจำนวนเกือบเท่าเดิม แสดงว่าการบวชนั้นยังได้ผลสนองต่อความต้องการต่อบุคคลได้อยู่ บางรายป่วยไปนอนโรงพยาบาลก็หายแต่พอกลับมาอยู่บ้านก็ป่วยอีก แต่เมื่อได้บวชกับหลวงพ่อนวมก็หายแล้วในปีนั้นไม่เจ็บป่วยอีกเลย (สัมภาษณ์ นายพโยม เล่ห์วิสุทธิ์ บ้านบางกระวี, 2539)

อีกรายเล่าว่าตนมาทำบุญที่วัดแจ้ง เจริญทุกปี ถ้าจะไม่มาก็รู้สึกว่าจะไม่สบายใจ รู้สึกว่าทำผิดจากญาติพี่น้องที่เป็นประเพณีว่าต้องมาทำบุญปีใหม่ร่วมกัน ถือเป็นการปฏิบัติตามสิ่งที่บรรพบุรุษได้สั่งสอนไว้ ดังนั้นการปฏิบัติตามจึงเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง บางรายก็ผลัดกันมาในแต่ละบ้านก็มี เมื่อมาแล้วปีหน้าก็ให้อีกคนมา แล้วตนเองอยู่เฝ้าบ้านดูแลสัตว์เลี้ยงและพืชไร่ บางรายแม้ไม่ได้บนตัวบวชแต่มาเพื่อสร้างน้ำบิตของหลวงพ่อบวช ได้พบญาติมิตรที่อยู่คนละหมู่บ้านและต่างจังหวัด (สัมภาษณ์ นายแก้ว ใจคน บ้านพุกูล, 2539)

ผู้ที่มาวัดแจ้ง เจริญ เพื่อร่วมกิจกรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ ต้องงดกินเหล้าเมายา ฆ่าสัตว์ และพูดจาเหลวไหล ส่วนทุกคนที่อยู่ทางบ้านก็ต้องปฏิบัติตนเหมือนผู้ที่มาทำบุญที่วัด คอยจนกว่าผู้ที่มาวัดจะกลับถึงบ้านแล้วจึงจะดำเนินชีวิตตามปกติได้ นับเป็นการปฏิบัติตามความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดมาตั้งแต่ครั้งหลวงพ่อบวช จนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ๆ หาเหตุผลต้นกำเนิดอย่างชัดเจนไม่ได้ ถือเป็นการทำตามปู่ย่าตายาย เคยทำกันมา การได้ผ่านพิธีกรรมวันปีใหม่จึงมีบทบาทและหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ของผู้คนในอดีตกับปัจจุบัน และเชื่อมโยงกับบุคคลกับสังคมส่วนรวมด้วยความเชื่อว่าการปฏิบัติตามที่บรรพบุรุษทำมาจะนำความปกติสุขให้แก่ตน และนำความมั่นคงอุดมสมบูรณ์ให้แก่หมู่บ้านได้ในท้ายที่สุด

บทบาทหน้าที่ต่อสังคมส่วนรวม

ตามทฤษฎีการหน้าที่นิยมของมาลีโนฟสกีกล่าวว่า ความสำคัญของการรวมกลุ่มหรือการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา เกิดจากการที่มนุษย์พยายามมาชุมนุมปรึกษาหารือกันเป็นประการแรก ส่วนจุดประสงค์ทางศาสนาเป็นเป้าหมายรองลงมานั้น จึงให้เห็นว่าศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรมมีหน้าที่และบทบาทต่อสังคมส่วนรวม คือ ทำหน้าที่ดึงดูดให้ผู้คนจากที่ต่าง ๆ มาร่วมชุมนุมกันและทำงานร่วมกัน (อ้างใน อภรณ์ อุกฤษณ์ 2531 : 88) เหมือนดังที่ปรากฏในงานวันมาชุมนุมปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงที่ทำการศึกษานี้

จากการสังเกตและสัมภาษณ์อย่างมีส่วนร่วมในวันงาน และจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า กิจกรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ ของวันปีใหม่ที่วัดแจ้งเจริญ โดยภาพรวมเป็นการบันทึกเรื่องราวและภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนชาวกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี เพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ ที่มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์เดียวกันจนจัดได้ว่าเป็นเขตวัฒนธรรมหนึ่ง

เมื่อพิจารณาจากคำบอกเล่าของชาวกะเหรี่ยงที่มาร่วมชุมนุมกัน นอกจากเปิดโอกาสให้ทุกคนที่มาได้พักผ่อนสนุกสนาน หลังจากที่ได้ทำงานหนักในไร่นามาตลอดปี ได้พบปะสังสรรค์กัน และได้ทำบุญร่วมกันแล้ว การปฏิบัติตนที่อยู่ในกรอบและกฎเกณฑ์ที่บรรพบุรุษได้สั่งสมมา ทั้งที่ผู้มาชุมนุมที่วัดและผู้ที่อยู่ที่บ้านทุกคน จะเห็นว่าพฤติกรรมเช่นนี้หากเกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลจำนวนเท่าใด ก็จะไม่ส่งผลไปยังสังคมส่วนรวมมากขึ้นเท่าไร โดยเฉพาะในแง่ของจริยธรรมและศีลธรรมซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวได้ทำให้ชาวกะเหรี่ยงทั้งสามจังหวัดรวมตัวกันได้ ให้ความมั่นใจถึงสถานภาพตนเองของผู้มาร่วมงาน และลดช่องว่างระหว่างเพศและวัย สร้างความปลอดภัยให้กับผู้มาร่วมงานว่า ทุกคนที่มาสืบสานเลือดทางวัฒนธรรมมาจากบรรพบุรุษร่วมกัน

การศึกษาโดยเสนอข้อมูล การตีความและการวิเคราะห์ในรูปแบบต่าง ๆ ดังที่เสนอมาทั้งหมดนี้ เป็นความพยายามที่จะให้คำตอบและคำอธิบายถึงปัจจัยที่ทำให้ความเชื่อทางศาสนาของชาวกะเหรี่ยง เนื่องในวันชุมนุมปีใหม่ที่วัดแจ้งเจริญยังคงอยู่ ซึ่งนอกจากจะมองในแง่บทบาทหน้าที่ของความเชื่อ ศาสนาและพิธีกรรมที่มีต่อสังคม ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคมส่วนรวมแล้ว ยังได้พิจารณาถึงภาวะแวดล้อมทางด้านสังคมวัฒนธรรม รวมทั้งภาวะแวดล้อมทางด้านสถานที่และเวลาด้วย ถึงแม้ว่าความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตของผู้คนในปัจจุบัน แต่ความเจริญที่เข้ามาได้ก่อปัญหาใหม่ ๆ ที่มนุษย์ไม่สามารถแก้ไขและหลีกเลี่ยงได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มนุษย์จึงหาทางออกโดยหันกลับมาพึ่งพิธีกรรม ดังเช่นพิธีกรรมต่าง ๆ ในงานชุมนุมปีใหม่ที่วัดแจ้งเจริญนี้ เป็นที่พึ่งทางใจของปัจเจกบุคคลและสังคมส่วนรวมได้ยึดเหนี่ยวและแก้ปัญหาสำหรับตัวเอง

บทที่ 7

บทสรุป

การศึกษาความเชื่อทางศาสนาของชาวกะเหรี่ยง กรณีศึกษาวันปีใหม่ของกะเหรี่ยงที่วัดแจ้งเจริญ อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี เป็นการศึกษาถึงความเชื่อดั้งเดิมที่เคยยึดถือสืบต่อมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษคือการถือผี เป็นการศึกษาถึงความกลัวที่เป็นสิ่งนอกเหนือธรรมชาติที่มองไม่เห็น และเชื่อว่าผีมีอยู่ทุกหนทุกแห่งไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ แผ่นดิน แม่น้ำหรือแม่โพสพ

ความเชื่อดั้งเดิมที่เกี่ยวกับการถือผีของชาวกะเหรี่ยง มีผลดีต่อความเป็นอยู่ของสังคมกะเหรี่ยงมาก เป็นพื้นฐานสำคัญในโครงสร้างสังคมและวิถีชีวิต เป็นบ่อเกิดของคุณธรรมนานับการเกิดข้อห้ามเป็นกลวิธีในการควบคุมทางสังคมได้เป็นอย่างดี เมื่อชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าผีมองเห็นการกระทำทุกอย่างของพวกเขา และจะลงโทษให้เกิดการเจ็บป่วยหรือทำให้เกิดความเสียหายแก่ผลผลิตทางการเกษตรหรือสัตว์เลี้ยงได้ หากพวกเขากระทำผิดข้อห้ามประเพณีปฏิบัติต่าง ๆ ดังนั้นชาวกะเหรี่ยงจึงไม่กล้าจะกระทำผิด

ปัจจัยที่ทำให้กะเหรี่ยงเผ่าโปว์ในเขตจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี เปลี่ยนมานับถือพุทธศาสนา เกิดจากเจ้าอธิการนวมอดีตเจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญ ตำบลจอมประทัด อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี ได้ถือธุดงค์ เผยแพร่หลักธรรมไปตามป่าเขาถ้ำนาไพร แล้วจาริกไปถึงหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงชายแดนไทยพม่า เมื่อประมาณ 80 ปีเศษมาแล้ว ครั้งนั้นเกิดตำนานเล่าขานกันมาว่า เกิดการลองของใช้คาถาอาคมระหว่างเจ้าอธิการนวมกับหัวหน้าผู้นำชาวกะเหรี่ยงสมัยนั้นที่หมู่บ้านพุกูล ตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

ผลปรากฏว่า หัวหน้าผู้นำชาวกะเหรี่ยงยอมแพ้ความสามารถ ทางไสยศาสตร์ของเจ้าอธิการนวม โดยยอมรับว่าเป็นพระที่นำเคารพนับถือ และเป็นผู้ทรงอำนาจด้วยบุญบารมีในฐานะผู้นำเผ่าหัวหน้าจึงกล้าฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ทางสังคม กล้าฝ่าฝืนวัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนาดั้งเดิม ที่เคยประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อในการถือผี ข้อดีของการนับถือ "พุทธแบบกะเหรี่ยง" คือไม่ต้องเลิกการถือผี การนับถือขยายผ่านเครือข่ายจากครอบครัวเป็นทั้งหมู่บ้านและหมู่บ้านอื่น ๆ

ทำให้ชาวกะเหรี่ยงโปว์ในอำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรีและอำเภอปากท่อ อำเภอสวนผึ้ง ในจังหวัดราชบุรี มีพื้นฐานการดำรงชีวิตอุดมสมบูรณ์ขึ้น และมีศูนย์รวมการนับถือพุทธศาสนาอยู่ที่วัดแจ้งเจริญ ตำบลจอมประทัด อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี ดังนั้นบริบทและโลกทัศน์ของชาวกะเหรี่ยงโปว์มี "ความเป็นพุทธ" ด้วยมีที่มาทางประวัติศาสตร์แตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง ชาวกะเหรี่ยงได้ให้สมญานามหลวงพ่อนวมว่า "หลวงพ่อกะเหรี่ยง"

จาก "เสาหลักบ้าน" หรือ "เสาหละ" จุดรวมของความเชื่อและพิธีกรรมของกะเหรี่ยงดั้งเดิม โดยเปลี่ยนความหมายทางสัญลักษณ์และสถานภาพเป็น "เจดีย์" ทางพุทธศาสนา จากเดิมที่นับถือ "ต้นไม้ใหญ่" ประจำหมู่บ้าน ถิ่น "ต้นไม้ใหญ่" มาปลูกแทนใกล้กับ (เสาไม้แก่น) เจดีย์ เพราะต้นไม้ใหญ่เป็นไม้ที่มีบารมีและมีความสำคัญตามคติพุทธศาสนา บริเวณดังกล่าวจึงกลายเป็น "วัด" และเนื่องจากกะเหรี่ยงโปว์เคยอยู่ใกล้ชิดกับชาวมอญตั้งแต่มืองทวาย จนมีชื่อเรียกว่า "โพลงทะเล" หรือ "กะเหรี่ยงทวาย" จึงได้รับอิทธิพลการสร้าง "เสาหงส์" (ช่องหม่องเทิง) ไว้หน้าเจดีย์เลียนแบบวัดมอญด้วย นอกจากนี้ยังมีการสร้างศาลาไว้ทุกแห่งเพื่อให้เจ้าอธิการนวมได้จำวัดเมื่อจาริกไปถึง

วัดเก่ากะเหรี่ยงนี้ในชั่วความรู้สึกแล้ว ศาลาคืออูโบสถ์ที่มีพระพุทธรูปเป็นพระประธาน เสาไม้แก่นเจดีย์แทนพระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ต้นโพธิ์คือที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า และเสาหงส์เป็นสัญลักษณ์ของอิทธิพลพุทธที่รับมาจากมอญ มีต้นลำทมล้อมรอบเป็นกำแพงวัด

วัดเก่ากะเหรี่ยงที่ยังเหลือร่องรอยและยังคงการสืบเนื่องจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ บ้านพุพูน บ้านยางน้ำกลัดใต้ ตำบลยางน้ำกลัดใต้ บ้านห้วยแห้ง ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ ในอำเภอหนองหญ้าปล้อง ที่บ้านสองพี่น้อง ตำบลสองพี่น้อง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และที่บ้านตดแดด บ้านท่ายาง ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ทุกแห่งยังใช้ประกอบพิธีกรรม "พุทธศาสนาแบบชาวบ้าน" ที่ยังดำรงอยู่ได้ในสังคมปัจจุบันควบคู่กันไประหว่าง "วัดเก่า" กับ "วัดใหม่" ที่สร้างเป็นทางการของหมู่บ้าน โดยไม่มีการหักล้างซึ่งกันและกันตามแนววิเคราะห์ในเชิงหน้าที่นิยม ต่างก็มีหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการหรือความจำเป็นของสังคมกะเหรี่ยงทั้งด้านจิตใจและวัตถุที่แตกต่างกัน

ดังนั้น ชาวกะเหรี่ยงจึงสามารถที่จะเลือกใช้วิธีการอะไรก็ได้ ในการแก้ปัญหาชีวิตของปัจเจกบุคคลและสังคมส่วนรวมตามโลกทัศน์ของกะเหรี่ยงโบว์ การมาร่วมชุมนุมเพื่อประกอบพิธีกรรมเป็นพุทธบูชาหรือบูชาพระแม่ธรณีที่วัดเก่า ไม่ว่าจะ เป็นพิธีแห่งจักรจากหมู่บ้านมาที่วัด ในเดือน 11 (ต้นปีกะเหรี่ยง) หรือพิธีก่อเจดีย์ทรายในเดือน 5 (ปลายปีกะเหรี่ยง) ก็ตาม ล้วนเป็นการสืบเนื่องให้วัดเก่าเป็นสถาบันอันศักดิ์สิทธิ์ทางสังคม เป็นสถาบันที่ทำให้เกิดความมั่นคงของสังคมส่วนรวม เน้นให้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจของพี่น้องชาวกะเหรี่ยง ซึ่งมีเอกลักษณ์เผ่าพันธุ์เดียวกันและได้มาประกอบพิธีกรรมร่วมกันนั่นเอง แต่ในชั่วอึดใจแล้วพิธีกรรมดังกล่าวก็ถึงความอุดมสมบูรณ์ด้วยข้าวปลาอาหาร การเพาะปลูกให้ได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วยและปราศจากโรคภัย

สาเหตุที่วัดเก่าในอำเภอสวนผึ้งหมดความสำคัญและขาดการสืบเนื่องนั้น เริ่มด้วยพระที่รุดงค์มาจำวัดที่บ้านโป่งกระทิงบนเมื่อก่อน ไม่ยอมอยู่จำวัดบังกกลดที่วัดเก่ากลางหมู่บ้าน แต่ไปบังกกลดที่ป่าเชิงเขานอกหมู่บ้าน ชาวบ้านก็ตามใจยอมรื้อศาลาที่วัดเก่าไปสร้างใหม่ให้พระที่รุดงค์มา นานเข้าก็พากันขาดจิตสำนึกการสืบเนื่องของวัดเก่า ที่บ้านบึงและบ้านคาก็เหมือนกัน เมื่อมีพระรุดงค์มาก็มักจะ ไม่ยอมจำวัดที่วัดเก่า ชาวกะเหรี่ยงก็ตามไปทำบุญกับพระที่บนเขานานเข้าก็ขาดความสนใจกับวัดเก่าเหมือนกัน ที่วัดเก่าหน้าวัดสวนผึ้งในปัจจุบันเมื่อ 20 ปีเศษมานี้ องค์กรพัฒนาของรัฐก็จะไถเจดีย์และเสาหงส์ทิ้งเพื่อตัดถนน จะตัดต้นไม้ทิ้งเพื่อเดินสายไฟผ่าน แต่ผู้นำท้องถิ่นไม่ยอมจึงดไว้ให้เหลือเป็นหลักฐานรากเหง้าของการนับถือผี แล้วสืบทอดบูรณาการทางวัฒนธรรมมาเป็นสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา แต่น่าเสียดายที่ไม่มีการสืบเนื่องของพิธีกรรมในเดือน 11 และเดือน 5 มาร่วม 30 ปีแล้ว

เจ้าอธิการนวมหรือหลวงพ่อกะเหรี่ยง ได้สร้างสัญลักษณ์สิ่งแทนตัวของท่านไว้ให้ชาวกะเหรี่ยงอย่างหนึ่งตามเรื่องเล่าว่า ที่บ้านพุทูล ตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ต้องการให้หลวงพ่อกะเหรี่ยงได้อยู่พักที่นั่นบ้างเมื่อรุดงค์มาถึง โดยได้สร้างศาลาขึ้นหลังหนึ่งและนับว่าเป็นหลังแรกด้วย แต่ท่านไม่มีโอกาสได้พักเลยทำให้ชาวกะเหรี่ยงตัดพ้อต่อว่าด้วยความน้อยใจ หลวงพ่อกะเหรี่ยงได้ปลุกเสกน้ำมันดีและน้ำมันงาเป็นเครื่องใช้แทนตัว เอาไว้ใช้และบูชายามคิดถึงท่าน จนเมื่อท่านมรณภาพไปแล้วกะเหรี่ยงจึงดใช้ เก็บไว้บนหิ้งแล้วบูชาเป็น "วัดถมมงคล" ภายหลังจึงเรียกว่า "พระน้ำมันดี" และ "พระน้ำมัน"

ในแง่สัญลักษณ์แล้วพระน้ำมันคือตัวแทนของหลวงพ่อนวม ที่เชื่อมั่นว่า เมื่อบูชาแล้วจะ
ช่วยคลอบคลุมให้ตนและครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข ทำไร่นาเกิดผลดี หากวิเคราะห์ในแง่จิตวิทยา
แล้ว พระน้ำมันก็คือที่พึ่งทางใจที่สำคัญ

ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ก็ยังเก็บพระน้ำมันไว้บนหิ้ง มีการบูชาด้วยข้าวตอกดอกไม้
ในวันพระกลางเดือนและสิ้นเดือน จากเดิมที่ถือเคร่งว่าบ้านไหนตั้งหิ้งบูชาแล้วมีข้อห้ามไม่ให้
สุราขึ้นบ้าน แต่บางครอบครัวได้เลี้ยวโดยเชิญพระน้ำมันตั้งเป็นศาลไว้นอกบ้าน แสดงว่าที่นับถือ
อยู่ก็ไม่เคร่งครัดกันแล้ว ส่วนครอบครัวที่ยังนับถือเคร่งได้นำค้ายสายสิญจน์และน้ำมันงาใส่ขวดมา
ให้เจ้าอาวาสปลูกเสก นี่คือการศรัทธาความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงที่ยังไม่มีอำนาจอะไรมาทำให้
ลบล้างไปจากจิตวิญญาณของเขาได้ แม้ในยุคโลกาภิวัตน์

จากเดิมที่กะเหรี่ยงเชื่อเรื่องผีมีอิทธิพลและคอยควบคุมวิถีชีวิตพวกเขา ถ้าทำให้ผี
พึงพอใจผีก็ยอมบันดาลความสุขให้แก่ชีวิตได้ แต่ถ้าทำให้ผีไม่พึงพอใจผีก็จะลงโทษด้วยวิธีต่าง ๆ
เช่น ทำให้คนเจ็บไข้ได้ป่วย เกิดโรคระบาด อากาศวิปริต สัตว์เลี้ยงล้มตาย พืชผลทางการเกษตร
เสียหาย ที่สำคัญทำให้พวกเขาล้มตายได้ แต่หลังจากเลื่อมใสศรัทธาต่อหลวงพ่อนวมแล้ว เมื่อต่าง
ได้รับความเดือดร้อนหรือเจ็บไข้ได้ป่วยอีก ก็จะบนบานถึงหลวงพ่อนวม (ที่หิ้งพระน้ำมัน) แทนการ
บนบานผีอีกต่อไป ที่นิยมกันมากคือการบนตัวบวชสามเณรและชีพรามณ์

การที่ชาวกะเหรี่ยงวนเวียนมาวัดแจ้งเจริญเพื่อบวชแก้บนนั้น ทำให้เกิดปัญหาว่าทางวัด
จำต้องต้อนรับขับสู้ให้ความอนุเคราะห์เรื่องการกินอยู่หลับนอน แต่ละรายต้องเดินทางรอนแรมมา
หลายวันหลายคืน รวมแล้วในระหว่างปีมีผู้มาบวชแก้บนหลายรายแต่ไม่พร้อมกัน ผู้นำกลุ่มกะเหรี่ยง
กับวัดจึงคิดหาวิธีจะอำนวยความสะดวกในการมาบวชแก้บน ต่างเห็นว่าเดือน 5 บลายปีกะเหรี่ยง
เป็นโอกาสเหมาะที่จะได้พักผ่อนร่วมกัน ก่อนถึงฤดูกาลทำไร่นาต่อไป เป็นกุศโลบายทางสังคมที่เปิด
โอกาสให้ชาวกะเหรี่ยงพบปะสังสรรค์กัน โดยกำหนดเอาวันขึ้น 15 ค่ำของเดือน 5 มาจัดกิจกรรม
และพิธีกรรมร่วมกันคือ

1. มาทำบุญแห่รูปหล่อเหมือนหลวงพ่อนวม หลวงพ่อป่อง และหลวงพ่อม่วง
แล้วปิดทองสร้างน้ำทาน เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว

2. มาบวชแค้นเป็นสามเณรและชีพรามณ์ เนื่องจากเจ็บไข้ได้ป่วยระหว่างปี
3. มาสร้างน้ำเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ซึ่งเป็นตัวแทนของหลวงพ่อกะเหรียง (เจ้าอธิการนวม)

ตลอดเวลาสามวันที่ชาวกะเหรียงมาร่วมพิธีกรรมที่วัดแจ้งเจริญ จะไม่มีใครดื่มสุรกายอดขอย่างเด็ดขาด ทุกคนที่มาวัดนี้ต้องละลดเลิกอบายมุขทุกชนิด แม้แต่ทุกคนที่อยู่ทางบ้านก็ต้องถูกห้ามตามไปด้วย จะไม่มีการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ดื่มสุรา ออกเที่ยวเตร่จนกว่าผู้ที่ไปทำบุญที่วัดจะกลับมาแล้ว จึงจะดำเนินชีวิตตามปกติได้ นับเป็นการปฏิบัติตามความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดมาตั้งแต่ครั้งหลวงพ่อนวม เนื้อแท้แล้วกิจกรรมและพิธีกรรมที่ชาวกะเหรียงเป็นผู้แสดงนั้น จุดประสงค์หลักก็คือ การเผยแพร่ศาสนาอบรมจริยธรรมและศีลธรรมของชาวกะเหรียงนั่นเอง เมื่อวันชุมนุมปีใหม่ผ่านไป พี่น้องชาวกะเหรียงเหมือนได้ปลงความหวังใหม่ได้คลายเครียด มีความอดทนอดกลั้นที่จะต่อสู้กับชีวิตใหม่ในสังคมเกษตรกรรม กิจกรรมและพิธีกรรมในวันปีใหม่จึงเป็นกลวิธีทางสังคมของเผ่าพันธุ์กะเหรียงไปวัดที่จะละเมิดไม่ได้เป็นการชั่วคราว พฤติกรรมเช่นนี้หากเกิดขึ้นกับปัจเจกชนจำนวนเท่าใด ก็จะส่งผลไปยังสังคมส่วนรวมมากขึ้นเท่านั้น เป็นผลให้ชาวกะเหรียงจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี รวมตัวกันได้ด้วยความมั่นใจในสถานภาพตนเองของผู้มาร่วมงานลดช่องว่างระหว่างเพศและวัย มีความผูกพันต่อกัน สร้างความปลอดภัยให้กับผู้ร่วมงานว่าทุกคนที่มาสืบสายเลือดทางวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษร่วมกัน และจะเป็นเอกลักษณ์ที่ยังคงอยู่ต่อไปไม่เปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพความเชื่อทางศาสนาของชาวกะเหรียง เรื่องการบวชและการแค้นที่ปรากฏในวันมาฆบูชาปีใหม่ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการศึกษาเรื่องนี้

ก่อนถึงเวลาบวชเพื่อแค้นทั้งบวชสามเณรและชีพรามณ์ ทุกคนที่บวชไว้ต่างไปทำพิธีบูชาหลวงพ่โหญ่ (พระประธานในอุโบสถ) เป็นการแจ้งให้หลวงพ่ของท่านรับรู้ว่าบัดนี้ตนได้มาถึงวัดแจ้งเจริญแล้ว และพร้อมที่จะบวชตามที่บวชไว้กับหลวงพ่อนวม (พระน้ามันบนหิ้งที่บ้าน)

การบูชาหลวงพ่อกิ่งใหญ่ด้วยศรัทธา นี้ นับเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความศรัทธาของชาวกะเหรี่ยง ต่อหลวงพ่อกิ่งใหญ่ จนเป็นบ่อเกิดแห่งการสักการบูชาด้วยเครื่องประกอบพิธีกรรม (ขันซ์ 5) ที่บอก ถึงรากเหง้าของวัฒนธรรมพุทธแบบกะเหรี่ยง ซึ่งน่าจะถูกกำหนดโดยผู้รู้ที่ใช้คติทางพุทธศาสนาเป็นตัวกำหนด ทำให้ผู้มาบูชาเกิดความมั่นใจและถือเป็นการอธิบายของภูมิปัญญาปู่ย่าตายาย ที่จะให้ลูกหลานกะเหรี่ยงมีความซื่อตรงรักษาคำสัตย์ ทำให้ผู้มาบูชาเกิดความมั่นคงปลอดภัยและมีความศรัทธากันอย่างเหนียวแน่น ดังคำบูชาที่พบคล้าย ๆ กันว่า "ขอให้อยู่เย็นเป็นสุข อย่าได้เจ็บได้ไข้) ทำไร้ออกให้ได้ข้าวเยอะ ๆ ทำมาค้าขึ้น ที่บนตัวบวชไว้เนิ่นก็จะมาบวชแก้บนให้แล้ว"

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้มาบรรพชาสามเณรนั้นแท้จริงแล้วอายุเกิน 20 ปีก็มี แต่ไม่ได้บรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ซึ่งต้องทำพิธีกรรมในอุโบสถโดยมีพระอุปัชฌาย์ เป็นผู้บวชให้ จึงบรรพชาได้แค่สามเณร เพื่อเป็นการแก้บนเท่านั้น

การบนเป็นเรื่องของความเชื่อแบบชาวบ้านทั่วไป เมื่อชาวบ้านมีความต้องการอะไร และสิ่งต้องการนั้นอยู่เหนือการควบคุมของมนุษย์ จึงต้องบนบานศาลกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือ ดังชาวกะเหรี่ยงได้บนบานกับหลวงพ่อกิ่งใหญ่ช่วยตลันดาลให้ตนหาย เมื่อหายป่วยแล้วก็ต้องทำบุญตามที่บนเอาไว้เรียกว่า "การแก้บน" ปรากฏการณ์ที่ชาวกะเหรี่ยงมาชุมนุมทำพิธีแก้บนทุกปีนั้น สะท้อนให้เห็นว่าการแก้บนนั้นยังได้ผลดียิ่ง

จากการสอบถามพบว่าส่วนใหญ่จะบนบานเกี่ยวกับเรื่องเจ็บไข้ได้ป่วย ดังปีนี้ผู้ชายมาบวชสามเณรจำนวน 93 คน ส่วนผู้หญิงมาบวชชีพรหมณ์จำนวน 127 คน นำเสียดายที่ทางวัดไม่ได้ทำระบบจัดเก็บข้อมูลและด้วยเวลาบวชที่จำกัด จึงไม่สามารถทราบกลุ่มระดับอายุที่มาบวชได้ แม้แต่จำนวนผู้มาบวชเมื่อปีกลายก็หาไม่ได้ จึงไม่สามารถเปรียบเทียบจำนวนได้ว่ามีจำนวนต่างกันเท่าไร จากการศึกษาพบว่า การแก้บนยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ยังทำให้ชาวกะเหรี่ยงศรัทธาเลื่อมใสวัดแจ้งเจริญไม่เสื่อมคลาย

การบนจึงไม่ใช่เรื่องมง่ายไร้สาระต่อการที่จะช่วยรักษาผู้ป่วยให้หายได้ เพราะผู้ป่วยได้รับการรักษาทางด้านจิตวิทยาหรือการรักษาทางด้านจิตใจ สภาพจิตใจที่เข้มแข็งมีผลกระทบถึงสภาพร่างกายให้แข็งแรงด้วย เมื่อผู้ป่วยบนบานผ่านพระน้ำมันถึงหลวงพ่อกิ่งใหญ่ให้มีหลักยึด มีกำลังใจก็ทำให้สุขภาพจิตดี มีกำลังใจดีเพราะเกิดรับประทานอาหารได้มาก จึงทำให้หายวัน

หายคืน สอดคล้องกับหลักการของนักจิตวิทยาและการแพทย์ที่ว่า "จิตอันสบายย่อมอยู่ในกายอัน ผาสุก" และเนื่องจากการบ่นไม่ได้กำหนดวันเวลาแน่นอน เมื่อหายแล้วทำให้มีความเชื่อมั่นและ ศรัทธาหลวงพ่อกะเหรียงยิ่งขึ้น

อาจกล่าวได้ว่า トラบิตที่กะเหรียงรุ่นใหม่ยังเห็นว่า "การบ่น" กับ "หลวงพ่อบวม" ยังมีความหมายเชื่อมโยงปัจจุบันกับอนาคตได้ ยังสามารถดลบันดาลให้สิ่งต่าง ๆ เปลี่ยนไปได้ ตามที่ใจนึกแล้ว ก็ยังคงความสัมพันธ์กับจิตวิญญาณที่มีพลังของ "พุทธแบบกะเหรียง" อยู่ตรงนั้น นั่นคือพิธีกรรมการแก้บนจึงได้คงอยู่ถึงวันนี้ และจะสืบเนื่องต่อไปในยุคโลกาภิวัตน์

การแพทย์สมัยใหม่ใจกว้างยอมรับภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่นำความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณ มาช่วยรักษากันแล้ว ด้วยความเห็นว่ามันไม่ควรกำหนดรูปแบบการรักษาหรือมุมมองการรักษาที่แคบ เฉพาะด้านการแพทย์เท่านั้น ควรจะมองให้กว้างถึงเรื่องสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นการที่ชาวบ้าน นำวิธีพื้นบ้านมารักษาเพื่อหวังผลเป็นที่พึงทางใจที่เขายึดติดในปัจจุบัน เป็นเรื่องที่ไม่ควรปฏิเสธ อย่างความรู้เรื่องผีนั้นว่าอยู่ในจิตวิญญาณ ความเจ็บป่วยไม่ได้อยู่แค่เรื่องการรักษาเท่านั้น แต่เป็น เรื่องของสังคม ควรประยุกต์เอาความเชื่อที่สืบทอดกันมาช่วยในการรักษาด้วย นายแพทย์วิสุทธิ์ พรสัมฤทธิ์โชค ผู้อำนวยการโรงพยาบาลแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เจ้าของ รางวัลแพทย์สาธารณสุขดีเด่นของกระทรวงสาธารณสุข ได้สนับสนุนว่าการรักษาทั้งสองอย่าง ที่ผสมผสานใช้ร่วมกันได้โดยไม่มีก่อให้เกิดผลเสียแต่อย่างใด

ทางวัดได้ตั้งข้อสังเกตว่า ปีนี้ชาวกะเหรียงมาร่วมชุมนุมปีใหม่กะเหรียงน้อยกว่าปีที่แล้ว โดยดูจากสถิติการบวชสามเณรและชีพรานหมัน และการหุงข้าวกระทะจำนวนข้าวสารลดลงหลาย กระสอบทีเดียว ปีนี้ชาวกะเหรียงมีรถเก๋ง รถกระบะส่วนตัวมากขึ้น จึงไม่ได้นอนค้างที่วัดโดย ดูจากที่ที่เคยมาพัก ซึ่งถ้ามาก็จะนอนซ้ที่เดิมเสมอ พอดนตรีเลิกก็ขึ้นรถกลับบ้านแล้วเข้ามาร่วมงานกันใหม่

จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์พบว่า

1. ปีนี้อากาศร้อนมาก ทำให้ชาวกะเหรียงที่ไม่ได้บนตัวบวชไว้คิดว่างดไว้สักปี แล้วค่อยมาปีหน้าก็ได้ ความคิดที่ว่าจะขาดเสียมิได้แม้แต่ปีเดียวก็เริ่มเปลี่ยนแปลงแล้ว
2. ปีนี้วันปีใหม่กะเหรียงตรงกับวันที่ 1 - 3 เมษายน 2539 ห่างจากวัน สงกรานต์ วันที่ 12 - 14 เมษายน 2539 และไม่ตรงกับวันเสาร์อาทิตย์ ทำให้ลูกหลานที่อยู่

นอกหมู่บ้านไปทำงานในเมืองและต่างจังหวัด ในสถานะลูกจ้างโรงงานบริษัทจึงกลางานยาก
เลยตัดสินใจกลับบ้านในวันสงกรานต์ดีกว่า

3. บางรายได้เที่ยวสนุกตั้งแต่ตรุษจีน 19 กุมภาพันธ์ 2539 เงินทองหมดจึงคิด
ที่จะมาทำบุญที่วัดแจ้งเจริญก็มีเหมือนกัน บางรายจึงขอยืมเฝ้าบ้านแล้วให้ญาติผู้ใหญ่มาวัดได้เต็มที่

4. ปีนี้นี้พืชเศรษฐกิจ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดราคาไม่ดี ชาวกะเหรี่ยง
ต้องระวังเรื่องการใช้จ่าย จึงงดมาทำบุญที่วัดสักปีก็มี

5. ที่มาไม่ได้แน่ ๆ ได้แก่ชาวกะเหรี่ยง กะเหรี่ยงในท้องที่ตำบลตะนาวศรีที่อยู่
บนเขาชายแดน ทางกรยังไม่ได้รวมกลุ่มหมู่บ้านเพื่อนำมาพอกย้อมให้กลายเป็นคนไทย ยังถือ
บัตรเขียวเป็นผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า ถูกกักเขตห้ามออกนอกพื้นที่จึงไม่มีสิทธิเดินทางมาทำบุญที่วัด
แจ้งเจริญ กำนันตำบลตะนาวศรีบอกกล่าวว่าปีที่แล้วรถบรรทุกกักที่ด่าน ไม่ให้ผ่านไปวัดแจ้งเจริญ
เหมือนกัน

ข้อเสนอแนะ

เราไม่สามารถย้อนยุคทวนกระแสให้วัดแจ้งเจริญมีสภาพเหมือนอย่างเดิม เราจะไป
บังคับให้กะเหรี่ยงรุ่นใหม่นิยมชมชอบคุณธรรมจริยธรรมดั้งเดิมได้อีกต่อไป กระบวนการทันสมัย
ทำให้ระบบจริยธรรมคุณค่าเดิม ๆ ถูกสั่นคลอนเสียแล้ว เราต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหว
ทางสังคม ตามยุคโลกาภิวัตน์หรือยุคไร้พรมแดน นั่นคือโครงสร้างและรูปแบบของงานวันปีใหม่
กะเหรี่ยง อาจจะต้องปรับเปลี่ยนไปให้ความสำคัญกับ "ทางโลก" มากกว่า "ทางธรรม" หรือ
เน้น "ความบันเทิง" มากกว่า "ความเชื่อ"

เราคงต้องร่วมมือกันก่อกระแสความคิด รวบรวมความคิดว่าวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมของ
ผู้คนที่อยู่รอบวัดแจ้งเจริญ โครงสร้างและกิจกรรมของวัดมีอะไรที่เป็นเอกลักษณ์ที่ดีที่สุด คำตอบ
น่าจะเป็นกิจกรรมและพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยงในวันชุมนุมปีใหม่เดือน 5 ปลายปีกะเหรี่ยงนั่นเอง
เราคงไม่จำเป็นต้องพัฒนาวัดตามอย่างวัดที่มั่งคั่งด้วยเสนาสนะทั่วไป แต่คิดใหม่ที่เราควรจะทำ
อะไรเท่าที่เรากำลังจะทำ ทำอะไรที่วัดมีความมั่นใจและเป็นศักดิ์ศรีของตนเอง อะไรที่เป็นศักยภาพ
ของวัดที่ฟื้นฟูให้ตรงกับศักยภาพนั้น

ด้วยประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมของวันที่ 1 - 3 เมษายน 2539 ที่ผ่านมา ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารงานของคณะกรรมการวัดบ้าง ควรให้รู้จักจิตวิญญาณพื้นฐานทางนิสัยใจคอ และพื้นฐานทางวัฒนธรรมของตน ยินดีที่จะเปิดทางให้ผู้อื่นอย่างคนนอก ประชาชนและสื่อมวลชนได้เข้ามามีส่วนซึ่งนำพัฒนากิจกรรมของวัด ในลักษณะแนวนอนด้วยความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่น พระ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ร่วมกันแสดงจุดยืน กำหนดแนวทางการรักษากิจกรรมและพิธีกรรมวันปีใหม่กะเหรี่ยงดั้งเดิม ผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้หรือการทำวิจัยต่อไป ดังนี้

ระดับวัด

1. วิทยากรของงานจะต้องมีคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงด้วย เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศของงานที่ผู้คนส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง การพูดแนะนำโน้มน้าวสร้างจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของการมาชุมนุมร่วมกัน จะทำได้ดีกว่าอย่างแน่นอน
2. การใช้เสียงเพลงในงาน ก็ควรจะเป็นเพลงของชาวกะเหรี่ยงมากกว่า ตลอดจนเพลงแคนและร้องรำกะเหรี่ยงในงาน เพื่อให้ลูกหลานกะเหรี่ยงที่ได้ภาคภูมิใจเรื่องชาติพันธุ์วรรณาชนกลุ่มน้อยชาวกะเหรี่ยงก็มีเอกลักษณ์ประจำเผ่าที่ตึงามเช่นเดียวกับชาวมอญ ชาวเขมร ชาวลาวโซ่ง และชาวไทยยวนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดราชบุรีเหมือนกัน
3. การใช้เครื่องบรรเลงนำขบวนแห่รูปหล่อเหมือนหลวงพ่อบรมก็ควรใช้แคนเป่าแทน ดูจะสอดคล้องกับการรำรำแบบดั้งเดิมของผู้หญิงที่แต่งชุดประจำเผ่า ทั้งช่วยส่งเสริมให้เป็นกลุ่มชนที่รักวัฒนธรรมตนเอง ส่งเสริมให้มีความรู้สึกร่วมกันทางจิตวิญญาณ เป็นพลังชุมชนอันมหาศาลในวันนั้นด้วย
4. การจัดให้พระมีชื่อมาเทศนาในวันงานโดยถือเป็นที่การที่เคยจัดนั้น ก็น่าจะเปลี่ยนเป็นพระชาวไทยกะเหรี่ยงมาเทศนาแทน เพื่อได้มีโอกาสพูดจากับญาติโยมชาวกะเหรี่ยงด้วยกัน ดังที่วัดแถบจังหวัดกาญจนบุรีได้จัดทำบ้างแล้ว เท่าที่สังเกตจะมีเพียงญาติโยมข้างวัดเท่านั้นที่มานั่งฟังพระเทศน์ แต่โดยภาพรวมชาวกะเหรี่ยงไม่สนใจเลย จึงเป็นที่น่าเสียดายวันเวลาที่มารวมกันแล้วไม่ได้ย่ำให้ตระหนักถึงคุณธรรมจริยธรรม "พุทธแบบกะเหรี่ยง" เท่าที่ควร

5. เมื่องานชุมนุมปีใหม่กะเหรี่ยงได้พัฒนามาเป็นงานประจำปีของวัด หนีไม่พ้นร้านค้าจำหน่ายสุรา ชาวกะเหรี่ยงเล่าว่า เดิมหาร้านค้าในวัดยากเหลือเกิน ห้ามจำหน่ายจ่ายแจกสุราเด็ดขาด ทุกคนที่มาต้องปฏิบัติตามศีลห้า ต้องมีสติไม่เมาสั่วต์วัดชีวิต ไม่ลักทรัพย์ ไม่ดื่มสุราและผิดประเวณี ชาวกะเหรี่ยงอาจจะท่องจำไม่ได้แต่เขาได้ปฏิบัติจริง ผิดกับผู้ที่ท่องจำศีลห้าได้แม่นยำแต่ก็ไม่ได้เป็นเครื่องประกันว่าจะทำให้คนดีขึ้น ดังกรณีที่มีกลุ่มคนในเขตวัดนั่งดื่มสุร่าท่ามกลางชาวกะเหรี่ยงนับพัน จึงเป็นตัวอย่างไม่ดีสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีจากคนมีศีลธรรมเสื่อมทราม ขณะที่ชาวกะเหรี่ยงยังรู้จักเลือกดูสุญนิจ เลือกคุณค่าที่ถูกต้องได้มากกว่า

ระดับอำเภอ

ปีนี้ทางอำเภอวัดเพลงได้ยื่นมือเข้ามาช่วยจัด "งานพิธีการ" มีพิธีเปิดงานแล้วสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านของอำเภอวัดเพลงด้วยดนตรีไทย เพลงบรรบัก ฯลฯ ทำให้เวลาเลยเข้าภาคบ่าย เพราะต้องรอต้อนรับรัฐมนตรีช่วยกระทรวงศึกษาธิการ ฯพณฯ ร.ต.ท. เขาวริน ลัทธศักดิ์ศิริ ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดราชบุรีด้วย นับเป็นการช่วยงานของหน่วยงานในเชิงแนวคิดที่ยังยึดติดกับระบบราชการ ผู้ศึกษาคิดว่าไม่เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะนำวัฒนธรรมที่คิดว่าสูงเยี่ยมในความคิดของผู้มีอำนาจเชิงราชการ มาสวมใส่เข้ากับงานประเพณีดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งพวกเขาได้เลือกแบบอย่างวิถีชีวิต ภาษา และจารีตประเพณีของตนไว้ดีแล้ว ดังนั้นส่วนที่ทางอำเภอเข้าไปรับผิดชอบครั้งนี้ ไม่ได้เป็นการสืบสานประเพณีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงแต่อย่างใดเลย เมื่อมองในมิติทางวัฒนธรรม แต่เป็นการทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกิดจากความปรารถนาดีเกินไป สมควรปล่อยให้ลูกหลานกะเหรี่ยงเป็นผู้กำกับเองในแวนอนก็จะสามารถรักษาประเพณีที่มีพลังนี้ไว้ได้ ตราบใดที่ชาวกะเหรี่ยงเองยังสามารถกำกับพิธีกรรมตามความเชื่อที่ส่งทอดกันด้วยระบบคุณค่า จากอดีตถึงปัจจุบันได้ ประเพณีวันปีใหม่กะเหรี่ยงในเดือน 5 ที่วัดแจ้งเจริญ จะยังคงความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงเขตวัฒนธรรมราชบุรีอยู่ตราบนั้น

ระดับจังหวัด

สภาวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี คงต้องประสานงานกับศูนย์วัฒนธรรมอำเภอวัดเพลง ต้องทำความเข้าใจให้่องแท้ในบทบาทหน้าที่มิติทางวัฒนธรรม ต้องใจกว้างและมีโลกทัศน์ที่จะ

ยกศักดิ์ศรี ภูมิปัญญา ความเชื่อมั่นศรัทธาของชาวกะเหรี่ยงที่มีต่อหลวงพ่อนวม หน่วยราชการ
ไมใช่เจ้าของหรือผู้กำหนดงานประเพณีวันซุมมูบปีใหม่ของกะเหรี่ยง แต่ไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบ
ที่จะต้องส่งเสริมคุณแลทุกวิถีทาง ให้โครงสร้างและรูปแบบของงานยังคงอยู่อย่างถูกต้องเหมาะสม
บนพื้นฐานที่มีอยู่เดิมซึ่งหาคุณภาพได้ยากยิ่ง ปีหนึ่งมีเพียงครั้งเดียวและแห่งเดียวในประเทศไทย

ระดับประเทศ

วันซุมมูบปีใหม่ของกะเหรี่ยงมีส่วนสำคัญในการรวมกลุ่มบุคคลที่มีความเชื่อ ความ
ศรัทธาในเรื่องเดียวกัน อันเป็นผลให้เกิดความเข้าใจ ความรักสามัคคีในฐานะผู้คนเชื้อ
สายเดียวกัน นับเป็นการสะท้อนเอกภาพและสัมพันธภาพในสังคมชาวกะเหรี่ยง ความเชื่อทาง
ศาสนาและพิธีกรรมในวันมีใหม่ที่วัดแจ้งเจริญเป็นพื้นฐานอันมั่นคงของการเป็นพลเมืองไทยที่ดี
มีความจงรักภักดีในชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

แต่เมื่อกะเหรี่ยงไปไว้และกะเหรี่ยงสะกอ (ปกา เกอะตอ) เข้ามาอยู่ใหม่ด้วย
เหตุผลทางการเมือง เป็นผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า เป็นชนกลุ่มน้อยที่ต้องถูกกักกันซึ่งรัฐมองว่าเป็น
ปัญหาที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ แต่ชนกลุ่มน้อยที่เข้ามาใหม่ต่างมีจิตสำนึกที่จะเป็น
พลเมืองไทย พวกเขาได้แสดงให้เห็นว่าพร้อมจะบูรณาการทางวัฒนธรรม ปีที่ห้ามาแล้วพวกเขาได้
ตามชาวกะเหรี่ยงเดิมไปทำบุญที่วัดแจ้งเจริญ แต่มาปีนี้ถูกกักด่านห้ามเดินทางไปทำบุญที่วัดโดย
เด็ดขาด ขณะนี้พวกเขาต่างถือบัตรประจำตัวสีเขียวหลายพันคนที่เดียว

การมองและการแก้ไขปัญหาวชาวเขาผู้ถือบัตรประจำตัวสีเขียวนี้ ถ้ารัฐจะสร้าง
ความเข้าใจอันดีต่อชาวเขาในเรื่อง "สังคม" กับ "รัฐ" แล้ว ในความเป็นจริงและในแง่ปฏิบัติ
เมื่อถึงเวลาแล้ว ลูกหลานชาวเขาที่มาอยู่ใหม่จะเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับคนไทยทางด้าน
ภาษาโดยผ่านโรงเรียน ยอมรับพุทธศาสนาโดยตามไปทำบุญที่วัด และสำนึกที่มีต่อชาติและผู้นำ
ของรัฐเมื่อเขาต่างมีบัตรประจำตัวประชาชน มีสิทธิ์ในการเลือกตั้งต่าง ๆ การมีชีวิตที่ดีกว่าเดิม
ย่อมไม่มีใครคิดทำอะไรให้ตนเองเดือดร้อนเป็นแน่ ที่สำคัญพวกเขามีทะเบียนคนบัตรสีเขียว
อยู่ในควบคุมของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่เป็นคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง โดยภาพรวมแล้วก็น่าจะสนองตอบ
ให้พวกเขาได้มาทำบุญที่วัดแจ้งเจริญ ซึ่งจะดีกว่าให้พวกเขานับถือพุทธภายหลัง โดยส่ง "พระ
ธรรมจาริก" เป็นสื่อกลางตาม "โครงการพระธรรมจาริก" เข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งที่กระทำ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- โกศล มีคุณ. สภาพสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปของชาวกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. การวิจัยสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2535 - 2536.
- งามพิศ สัตย์สงวน. การวิจัยทางมานุษยวิทยา. 2537, กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทวี สวรรยาธิบัติ. แบบแผนชีวิตชุมชน ที่มีผลกระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีกะเหรี่ยงที่ กิ่งอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2535.
- ท้าวสุภัตตติการภักดี (นาก). โครงนิราศกาญจนบุรี. (นามแฝงพระราชานิพนธ์ ร.5 เป็นสำนวนของ ผู้ตามเสด็จ ฯ ไทรโยค พ.ศ. 2416)
- ธงชัย สายแม่จัน. "ลุ่มน้ำแม่จันในวันที่ฟ้าเปลี่ยนสี มงคิ้ว กรุงโรมแห่งอาณาจักรกะเหรี่ยง" สยามอารยะ. พฤษภาคม 2538, กรุงเทพมหานคร โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.
- นพ. บุญเรียง ชูชัยแสงรัตน์. "เลตองคุ ดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์" สยามรัฐ. ฉบับวันพุธที่ 6 กันยายน 2536.
- ปัดยา ไชยคำ. "สี่งะของการเดินทาง...ที่แก่งกระจาน" อ.ส.ท. พฤษภาคม 2537, กรุงเทพมหานคร อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- บกรณ์ ภัทรศิริณ และกำจร โมระกานต์, กะเหรี่ยงแห่งตำบลบ้านบ่อ กิ่งอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. 2517.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. "พุทธ ศี ธรรมชาติและมนุษย์ : จักรวาลวิทยาของคนกะเหรี่ยง ท่องใหญ่" เมืองโบราณ. ตุลาคม - ธันวาคม 2536, กรุงเทพมหานคร ด้าน สุทธาการพิมพ์.
- พยงค์ ศรีทอง. "คนโพลว : กะเหรี่ยงเมืองสุพรรณ" ศิลปวัฒนธรรม. กุมภาพันธ์ 2537, กรุงเทพมหานคร พิมพ์ครั้งที่ ๕ เชนเตอร์ จำกัด.

- เพียงจิต เทียนย่อย. การเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (สะกอ) ในหมู่บ้านภาคเหนือของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- พีระชัย ลีสมบูรณ์ผล. คนตรีของชาวกะเหรี่ยงอำเภอสวนผึ้ง ราชบุรี. ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี, 2538. มณฑลราชบุรี. สมุทรราชบุรี. พิมพ์ พ.ศ. 2468.
- ไมเคิล ไรท์. "แทนบูชาที่สืบสน" ศิลปวัฒนธรรม. มิถุนายน 2537, กรุงเทพมหานคร พิมพ์เนชั่นติ้งเซนเตอร์ จำกัด.
- ราชกิจจานุเบกษา. กรุงเทพมหานครในพระมหาราชวัง (เล่ม 12 แผ่น 39 วันที่ 29 ธันวาคม รัตนโกสินทร์ศก 114, 2438.
- วิระวัชร บินเขียน. วรรณกรรมกะเหรี่ยงจากตำบลสวนผึ้ง กิ่งอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. 2524 (อัตถ์สำเนา)
- วีรวัฒน์ วงศ์ศุภไทย. "ประเพณีถวายธงตะขาบของชาวมอญ" ศิลปวัฒนธรรม. กุมภาพันธ์ 2532, กรุงเทพมหานคร พิมพ์เนชั่นติ้งเซนเตอร์ จำกัด.
- วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. "ข้ามเขาสุดขอบฟ้าว่าจะถึง...บ่อเกลือเมืองน่าน" ศิลปวัฒนธรรม. ตุลาคม 2534, กรุงเทพมหานคร พิมพ์เนชั่นติ้งเซนเตอร์ จำกัด.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. "ลัวะ ละว้า และกะเหรี่ยง : ของเผ่าในที่สูงกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ - การเมืองกับรัฐในที่ราบ" เมืองโบราณ. มกราคม - มีนาคม 2529, กรุงเทพมหานคร ด้านสหราชอาณาจักรพิมพ์.
- ศูนย์วิจัยชาวเขา, กระทรวงมหาดไทย. ตัวเลขประชากรชาวเขาในประเทศไทย. เอกสารโรเนียว, 2533.
- ศูนย์ข้อมูลเมืองโบราณ. ภาพพิธีเรียกขวัญลูกข้อมือ. ชาวกะเหรี่ยงบ้านมอ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี, 2536.
- สุรียา รัตนกุล และลักขณา ดาวรัตน์หงษ์. อาหารแสลงโรคและบริโภคนิสัยของกะเหรี่ยงสะกอ. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2531. กรุงเทพมหานคร บินเกล้าการพิมพ์ จำกัด.

- สุรพงษ์ กองจันทิก. "กะเหรี่ยง ความสัมพันธ์อันยาวนานกับไทย" ศิลปวัฒนธรรม. พฤศจิกายน 2531. กรุงเทพมหานคร พิมพ์ครั้งที่เจ็ด เซนเตอร์ จำกัด.
- สุทิน สนองพัน. "ผีเสื้อหรือผีเสื้อสาย" ศิลปวัฒนธรรม. มกราคม 2534, กรุงเทพมหานคร พิมพ์ครั้งที่เจ็ด เซนเตอร์ จำกัด.
- สมชาติ มณีโชติ. "ฆ่าควายสังเวศน์ พิธีของชาวข่าที่แขวงสาละวันและประสาทหินวัตฎู แขวงจำปาศักดิ์" ศิลปวัฒนธรรม. เมษายน 2537, กรุงเทพมหานคร พิมพ์ครั้งที่เจ็ด เซนเตอร์ จำกัด.
- สมชาย นิลอาธิ. "บุญข้าชะ - เบิกบ้าน พิธีกรรมสร้างความบริสุทธิ์เพื่อชีวิตที่สมบูรณ์" ศิลปวัฒนธรรม. ธันวาคม 2537, กรุงเทพมหานคร พิมพ์ครั้งที่เจ็ด เซนเตอร์ จำกัด.
- สมศักดิ์ ลำพงศ์พันธุ์. "สัมผัสป่าพิศมัยที่อุ้งผาง" อ.ส.ท. มกราคม 2532, กรุงเทพมหานคร อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สมัย สุทธิธรรม. คนบนดอย "กะเหรี่ยง". กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2530.
- สมฤกษ์ โกศลวิทยานันต์. "เทอสิยโตว งานบุญผีปอบใหญ่" บางกอกโพสต์. อาทิตย์ที่ 29 มกราคม 2538.
- อาภรณ์ อุกฤษณ์. "อิทธิพลของภาวะแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อความคงอยู่ของศาสนา ความเชื่อ และพิธีทรงพระเนืองในวันเกิดพระปุนเท่ากั๋ง" พื้นถิ่นพื้นฐาน. 2531, กรุงเทพมหานคร เรือนแก้วการพิมพ์.
- อภินันท์ บัวหนักดี. "ตระเวนไพร...อุทัยธานี" อ.ส.ท. เมษายน 2531, กรุงเทพมหานคร อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ไอฟาร คำดี. "วาทกรรมกรณียันตระ อมโรภิกขุ อุคตการณ์เหตุผลนิยมของชนชั้นกลาง" สยามอารยะ. พฤษภาคม 2537, กรุงเทพมหานคร โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.
- อำพล มโนไพบูลย์. "วัฒนธรรมและชนมประเพณีซึ่งมีผลต่อการพัฒนา" คู่มือวิทยากร. (อุคตการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง) 2537, กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- อัมพร จิรัฐติกร. "รำลึกพิธีขึ้นเสาสะกางแห่งชุมชนลัวะ เมื่อคนเมืองบุกป่าฝ่าผืนดงที่วี" ศิลปวัฒนธรรม. มีนาคม 2534, กรุงเทพมหานคร พิมพ์ครั้งที่เจ็ด เซนเตอร์ จำกัด.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายสุรินทร์ เหลือลมัย
ตำแหน่ง	อาจารย์ใหญ่โรงเรียนชุมชนจอมบึง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี
วัน เดือน ปีเกิด	4 เมษายน 2480
สถานที่เกิด	จังหวัดสุราษฎร์ธานี
การศึกษา	คบ. (เอกการบริหารโรงเรียน) วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี (2524)
บทความ	ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วิถีวัฒนธรรมของจังหวัดราชบุรี ในวารสาร ครูราชบุรี (2534 - 2540)
การบริการชุมชน	- เป็นที่ปรึกษาของสภาวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี - เป็นที่ปรึกษาของหอประวัติ สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง - เป็นวิชาการของพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี